

Op. Dr. Kemal TEKDEN

Tüzdev Yayınları : 3
Kitabın Adı : Yerüstü Hazineslerimiz
Yazarı : Dr. Kemal Tekden
Metin Editörü : Muhsin Turan
İç Tasarım : Nebi Karaburun
Baskı Yeri & Tarihi : İstanbul / 2024
Baskı & Cilt : -

Adres

Sertifika No: ---

YERÜSTÜ HAZİNELERİMİZ
(Üstün Zekâlı/Yetenekli ve Dehâ Çaplı Çocukların Hikayesi)

KEMAL TEKDEN KİMDİR

Op. Dr. Kemal TEKDEN

1959'da doğdu. İlk ve Orta öğrenimini Kayseri'de tamamladıktan sonra, İstanbul Tıp Fakültesinde okudu ve 1982'de mezun oldu. Adalet bakanlığı bünyesinde Dalaman Açık Cezaevi'nde doktorluğa ilk adımını attı. Daha sonra Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesinde Kulak Burun Boğaz (KBB) bölümünde ihtisas yaptı. Kayseri Devlet Hastanesinde 4 yıl boyunca KBB uzmanı olarak görev yaptıktan sonra, 1993' te memuriyetten ayrılarak Kayseri'nin ilk özel tıp merkezini hizmete açtı. Arkasından 1998'de ilk özel kalp hastanesi olan Kayseri Kalp Hastanesini, daha sonra Tekden Tıp Merkezini, Denizli Tekden Hastanesini ve son olarak da Mart 2007'de Kayseri Tekden Hastanesini ortaklarıyla birlikte hizmete açtı. Eğitim alanında ise, 2006 yılında Kayseri'nin ilk akıllı okulu olan Tekden İlköğretim ve ortaöğretim okullarını Kayseri'ye, 2011'de ise İstanbul Küçükyalı'ya kazandırdı.

Op. Dr. Kemal Tekden, birçok vakıf ve sivil toplum kurucusu veya yönetici olarak görev yaptı. Bunlardan bazıları şunlardır: Erciyes Üniversitesi Tiyatro Kulübü, Darülaceze Vakfı, Kayseri Aydınlar Ocağı, Selçuklu Vakfı, Gönüllerde Birlik Vakfı. Gözlem maksadıyla sık sık yurt dışı geziler yapan Dr. Kemal TEKDEN'in sağlık, eğitim ve sosyal alanlarda çalışmaları, dergi yazıları mevcut. Halen Türkiye Üstün Zekâlı ve Dahi Çocukların Eğitimi Vakfı (TÜZDEV) Genel Başkanlığını yapmaktadır. "DİRİLİŞ ERTUĞRUL" "Aşkın Yolculuğu Yunus Emre", "Aşkın Yolculuğu Hacı Bayram-ı Veli", "Bir Fetih Öyküsü KIZILELMA" dizilerinin yapımcısı ve TEKDEN FİLM ve TEKDEN GRUP şirketlerinin de Yönetim Kurulu Başkanıdır.

Türkiye ve dünyada ilgiyle izlenen, başarılı Türk yapımı Diriliş Ertuğrul dizisinin yapımcısı olarak, İngiltere'de yayınlanan magazin ve yaşam dergisi SleekAsian tarafından Mart 2022'de yılın "en iyi yapımcısı" ödülü verilmiştir.

Çeşitli üniversite ve liselerde “Hayatın Manası ve Başarı”, “Girişimcilik”, “İnsanın Sırrı”, “Üstün Zekâlı ve Deha Çaplı Çocuklar”, “İdeal Eğitimi”, “Eğitimle Diriliş”, “Evlat Yetiştirme Sanatı”, “Aşk Olsun” konularında konferanslar vermektedir. “İNSANIN SIRRI” , “YERÜSTÜ HAZİNELERİ” ve SAHNE SENİN isimli 3 kitabı vardır. Zaman zaman TV programları da yapmış olan Op. Dr. Kemal TEKDEN, 25. Dönem Kayseri Milletvekili olmuştur. Evli ve 3 çocuk babasıdır.

İletişim:

Web: www.kemaltekten.com - e-posta: ktekten@tekden.com.tr

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM: **ZEKÂ VE ÜSTÜN ZEKÂLILAR**

- Önsöz..... 11
- Giriş..... 15
- Allah'ın Lütfu-Yerüstü Hazineslerimiz..... 18
- Her Çocuk Zeki ve Yeteneklidir 23
 - Başarılı Zekâ Modeli..... 27
 - Duygusal Zekâ 27
 - Zekâ Profili 29
 - Yetenekler ve Çeşitleri 30
- Mizaç ve İnsan Tipleri 39
- Zekâ ve Yetenek Testleri..... 44
- Üstün Zekâlı/Yetenekli Çocuklar 47
- İki Kere Farklı Çocuklar 60
- Zekâyı Etkileyen Faktörler..... 65
- Dâhiler 72

İKİNCİ BÖLÜM: **ÜSTÜN ZEKÂLILARIN AKİBETİ VE** **DÜNYADAKİ DURUM**

- Fark edilmemelerinin Olumsuz Sonuçları 88
- Ülkeler arası savaşlar ve Beyin Göçü 102
- Tarihte Dâhi Okulları..... 109
- Dünyada Dâhi Okulları 116

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:
EĞİTİM: YİTİK HAZİNE BULUNUR MU

- Türkiye'nin En Büyük İsrafı..... 126
- Üstün Vasıflı Çocuklarda Psikolojik Sorunlar..... 134
 - Zekâ ve Biolojik Yaş Farkının Etkisi..... 137
 - Patlamaya Hazır Çocuklar..... 138
- Zaaflar ve Akıl Tutulması 142
- Farklılıklara Göre Eğitim..... 148
- Eğitimci Bir Sanatkârdır 156
- Akıllı Okul..... 163
- Millî Olmadan Evrensel Olunur Mu? 167
 - Millî Tarih-Kültür ve Ülkü 170
- Şahsiyet İnşası 172

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:
BİLGELİK

- İdeal Eğitimi 184
- Tevazu 189
- Beyin-Kalp Birlikteliği..... 194
- Ahlak Eğitimi..... 200
- Bilim-Sanat-Din İlişkisi 204
- Bilge Şahsiyet..... 208
 - Ölümsüzlük İdeali 216

BEŞİNCİ BÖLÜM:
SON SÖZ

Bu kitabımı, fikrî hayatımda etkisi tartışılmaz olan, fikir adamı, eğitimci ve pedagog, merhum Seyit Ahmet ARVASI'ye ithaf ediyorum.

ÖNSÖZ

İnsanlık tarihi incelendiğinde, dünyayı şekillendiren ve tarih yapanların pasif çoğunluk değil, sınırlı sayıda olan üstün potansiyelli insanların olduğunu görürüz. Siyaset, bilim, sanat, fikir ve din alanlarında toplumlari bu çok az sayıdaki insanın yoğunlaştığı bilinmektedir. Bunlar toplulukları harekete geçiren aksiyoner, lider tiplerdir. Özellikle çok daha üst seviye zekâ ve yetenek potansiyeline sahip olan dâhiler ise insanlık adına büyük hamleler yapan ve asırlarca takdir gören ölümsüz şahsiyetlerdir. Bütün toplumların bu tip lider şahsiyetlerin öncülüğüne su ve ekmek kadar ihtiyaçları vardır.

Diğer taraftan, bütün toplumlar liyakat sahibi de olabilen bu özel insanlara verdikleri önem nispetinde değerlendirilirler. Üstün zekâlı ve yetenekli dediğimiz bu insanları çocuk yaşlarda tespit eden, tanıyan ve gereğince yetiştiren milletler, nitelikli insan gücüne de sahip olan ileri ve kalkınmış toplumlardır. Tersini ise fazla anlatmaya gerek yok. Onlar yerüstü hazineleri dediğimiz bu çocuklara önem vermedikleri takdirde, yer altı zenginliklerine de sahip çıkamayan zavallı toplumlar haline gelirler.

Tarih içinde, bu çocuklara en büyük değeri vermiş bir milletin evlatları olarak, onların farkına bile yeterince varmadığımız bugünkü durumumuz garipsenmelidir. Bu tarihî misyonu bugün niçin üstlenemiyoruz? Bu soru cevabını bulmak zorundadır. Üstün potansiyelli olan bu çocukların tanınmaları ve eğitilmeleri elbette zor olmakla birlikte, kendilerine yapılan yatırımlar hiçbir toplumda boşa gitmemiş, tam tersine misli misli kâr olarak geri dönmüştür.

Bu çocukları yeterince tanımayan toplumlarda onlarla ilgili yanlış telakkiler de olduğunu gözlemliyoruz. Bu yanlışlardan biri, bu çocuklara özel eğitim verilmesine gerek olmadığı şeklindedir. Böyle düşünenlere göre; bu çocuklar nerede olurlarsa olsunlar kendi yollarını bulurlar.

Diğer yanlış anlayış ise, üstün zekâ ve yeteneğin sihirli bir değnek gibi her şeye faydalı bir faktör olduğu, yetenekli çocukların girdikleri her alanda mutlaka başarı elde edebilecekleri yönünde. Aslında birbiriyile ilişkili bu yaklaşımlar, maalesef çocuklar konu-

sundaki bilgisizlik ve cahilce bakıştan kaynaklanmaktadır. Oysa bu konuda biraz bilgi sahibi olursa, bu bakışın da ne derece yanlış olduğu görülecektir.

Bu kitabın asıl gayesi, üstün vasıflı çocuklarımızın bütün yönleriyle ve gerektiğince tanıtılmasıdır. Akademik kaygı gütmeyen kitabımızda; bilimsel veriler yer almakla birlikte, insanlığın tarihî birikimine de yer verilmiştir. Konunun sosyal yönünün de ön planda ele alınmasına rağmen, çok fazla detaya girilmemeye çalışılmıştır. Dolayısıyla bu konuda genel bilgi ve bilinç sahibi olmak isteyen yöneticiler, eğitimciler, veliler ve aydınlar için hazırlanmıştır. Okuyucuya bütüncü bakışla olması gerektiği kadar bilgi verilmiştir. Bundan sonrasının uzmanlık gerektirdiğini söyleyebiliriz. Bu yüzden teknik teferruatı değerli akademisyenlerimize ve alanında uzman eğitimcilerimize bırakıyoruz. Ayrıca konuların daha iyi anlaşılması için bazı filmlerden kesitleri yerleştirilen karekodlar ile seyretmemiz mümkün olmaktadır.

Alanında bir boşluğu dolduracağına inandığımız kitabımızın, üstün potansiyelli çocuklarımız için büyük fedakârlıklar yapan Türkiye'nin ilk ve tek millî vakfı TÜZDEV'in yayınları arasından çıkması ve bütün gelirinin bu vakfa ait olması bizim için sevindiricidir. Kitabın hazırlanışında birçok dostun desteğine mazhar olduğumuzu söylemek boynumuzun borcu. En başta değerli eşim Ruziye Hanım'a ve kıymetli kızlarım Dilara, Gülşah ve Nurbanu'ya sabırlarından dolayı teşekkür ediyorum. Arkasından her biri birbirinden değerli dostlarım Önder Avcı'ya, İbrahim Orhan'a, Mustafa Güneş'e, Nuri Özkan'a, Yusuf İslam Akay'a, Fatih ve Dilşad Duman'a, Kenan Kılınc'a, Muhsin Turan'a, Nebi Karaburun'a, Ahmet Gökduman'a ve kitabın baskısını ücretsiz yapan İşler Yayınevi sahibi Mehmet İşler'e teşekkürlerimi sunuyorum.

Yola çıktığımız bu kutlu alanda sorumluluğumuzun gereğini yapabilmeyi yüce Allah'tan niyaz ediyorum, bizi mahcup etmesin.

Op. Dr. Kemal TEKDEN
Kasım 2016, Kayseri

BİRİNCİ BÖLÜM

**ZEKÂ VE ÜSTÜN
YETENEKLİLER**

GİRİŞ

Tarihin hiçbir döneminde “iyi yetişmiş insan gücü”, yani BEŞERİ SERMAYE bugünkü kadar önem kazanmamıştı. Bu konu ülkeler açısından da stratejik bir konuma sahiptir. Öyle ki, beşerî sermayeye stratejik bir değer gözüyle bakılabilir. Beşerî sermayesini hakkıyla değerlendirmiş, yani çocuklarını iyi bir eğitimden geçirmiş de kalkınmamış bir ülke yoktur dünya üzerinde. Gelişmiş toplumlar beşerî sermaye olarak kabul ettikleri çocuklarına verdikleri değerle ön plana çıkarlar.

Allah bütün insanları az-çok zeki yaratmıştır. Bütün çocukların zeki ve yetenekli olduğuna inanmakla birlikte; insanların zekâ, yetenek ve ilgilerinin birbirlerinden oldukça farklı alanlarda ve farklı seviyelerde olduğunu biliyoruz. Dolayısıyla bu durumda her insanın diğer insanlardan farklılık gösterdiğini kabul etmek zorundayız. Eğitimin problemi de zannediyorum buradadır. Yani her çocuğun farklılığına önem vermeden, herkese eşit standartlarda yaklaşmasında.

İnsanların kendi çocukları için verdiği değeri devletler de bütün çocuklarına vermek zorunda. Fakat eğitimde fırsat eşitliği acaba her çocuğa eşit değer vermekle mi mümkün olmaktadır, üzerinde hakkıyla düşünmek gerekir. Tarih boyunca müşahedelerimiz göstermektedir ki; bazı insanlar ne yaparsanız yapın yetenekler konusunda geri kalmakta, bazıları ise ufak iteklemelerle âdeta ülke ve dünya çapında büyük başarılarla imza atmaktadırlar. Bugün bütün dünyanın kabul ettiği bir üstün potansiyelli insan gerçeği vardır. Bu gerçeğe gözümüzü kapatamayız. Kapattığımız takdirde sonuçlarına da katlanmak zorunda kalırız. Belki nitelikli insan gücü konusunda alt sıralara düşerek veya başka sıkıntılara göğüs gererek büyük be-deller ödeyebiliriz.

Beşeri Sermaye'mizi daha güçlü hale getirebilmek için öncelikle çocuklarımızı daha iyi tanımak, onların hangi mizaç, zekâ, yetenek ve ilgi alanlarına sahip olduklarını bilmek zorundayız. Kıymetini bilen ve güçlü toplumlar için, “Her çocuk değerlidir.” O halde eğitimde feda edilecek çocuk da yoktur.

Eğitimle biraz ilgilenenler, bütün çocukların farklı zekâ ve yeteneklere sahip olduklarının farkına varırlar, lakin bu çocukların aynı tarzdaki eğitimden fayda görmediklerine de şahit olurlar. Millî adımı verdiğimiz, ülke olarak milyarlarca para harcadığımız eğitim sistemimizden her türlü terörist, cani veya hain çıkabilmektedir. Diğer yandan ise, okullarımızdan bizi dünyada temsil edecek yeterince insan yetiştirememekteyiz. Bunun sebebi nedir? Bir yerlerde hatalar mı yapılmaktadır? Güçlü iktidarlar bile eğitimde yeterince başarı elde edemediklerini itiraf etmektedirler. Önceliklerimiz ne olmalıdır? Gerekirse gerçeklerle yüzleşip, bu soruların cevaplarını bulmak zorundayız.

Dünya üzerinde, kalkınmış ülkelere baktığımızda; bütün çocuklarına değer vermekle birlikte; üstün vasıflı çocuklarının zekâ ve yetenek seviyelerine uygun farklı eğitim modellerine de özel çaba harcadıklarını görmekteyiz. Üstün zekâ ve yetenek daima insanlığın ilgisini çekmiş, bu yönde tarih boyunca pek çok insan ön plana çıkmıştır. Bu konuda Osmanlı Devleti ise, dünyaya öncülük yapmıştır. Yaklaşık son iki-üç asırdan beri ihmal ettiğimiz bu alan, gelişmiş ülkelerin çok mesafe aldıkları bir konu haline gelmiştir.

Herkesin kabul ettiği bir gerçektir ki; dünya tarihi boyunca bazı insanlar üstün vasıflara sahip, diğerlerine göre daha zeki ve yetenekli görülmüşlerdir. Bunlar arasında, farklı alanlarda toplumlara öncülük yapmış büyük şahsiyetler görüyoruz. Tarihleri bu kişiler yazıyor âdeta. Bunlar, bilimde, teknolojiye, siyasette, müzikte, fikirde, dinde, sanatta ve mimari gibi çok farklı alanlarda kendilerini göstermişler. Sokrat, Konfiçyüs, İbni Sina, İbni Haldun, Harezmi, Mimar Sinan, Edison, Einstein gibi tarihî zirve şahsiyetler halen günümüzde bile etkilerini sürdürmektedirler. Bu dâhiler dışında insanların çok büyük çoğunluğunun ise esamesi okunmamaktadır.

Böyle bir değerlendirmeye bu şahsiyetlerin çok özel kişiler olduklarını ve toplumların beşerî sermayesi açısından önemlerini anlıyoruz. Bütün milletler bu öncü şahsiyetleri ortaya çıkarıp, en iyi şekilde yetiştirmek isterler. O halde bu büyük şahsiyetlerin yetişmesi için neler yapmalıyız, her şeyden evvel onları nasıl tespit edebiliriz?

Bu konularda rahatlıkla konuşmakla beraber, bunun o kadar da kolay olmadığını belirtmemiz gerek. Öncelikle bu çocukları tespit edecek güçlü bir alt yapıya ihtiyaç vardır. Daha sonra da belki en önemlisi, onları eğitecek eğitimcilere su ve ekmek kadar muhtacız. Bizler aileleri yeterince aydınlatabilecek, özel çocuklarımızın ruh hallerine vakıf, onları en güzel yaklaşımla eğitebilecek eğitimcileri yetiştirmemişsek, bu eğitim gerçekten oldukça zordur. Çünkü özel yetenekli ve zeki çocuklara yaklaşımdaki ufak hatalar, onların ruhlarında tedavisi zor yaralar açabilmektedir.

Bu yüzden üstün ve özel vasıflara sahip çocukların anlaşılmaları ve ona göre hassas bir şekilde işlenmeleri gerekmektedir. Onların eğitimlerini şansa bırakmak toplum açısından çok büyük bir hatadır. Eğer erken tanınırlar ve ruh hallerine uygun eğitim alırlarsa sağlıklı gelişmeleri mümkün olur ve bilim, kültür, sanat, teknoloji ve din açısından zirve kişiler ortaya çıkabilir. Dünya üzerinde yetenekler alanında yapılan yarışmalar ve farklı alanlarda oluşturulan olimpiyatlar tamamen bu yeteneklerin ortaya çıkışı içindir.

Yetenek ve zekâ her insanda farklı görülmektedir. Bazı insanlarda bir veya birkaç yetenek yüksek seviyede görülebilir. Erken tespit o bakımdan önem arz etmektedir. Çocuklar ne kadar erken tanınırlarsa, başarı da o derece yüksek olmaktadır.

Toplumlar için varlıkları bu kadar önemli olmakla birlikte üstün ve özel yetenekli çocuklarımızı tanımadığımız için çok şey kaybettiğimizi biliyoruz. Onların farkına varamamanın ve tanımamanın bir ülkenin kalkınmışlık seviyesiyle ne derece ilgili olduğunu açıkça söyleyebiliriz. Bu yüzden bu özel çocukları yeterince değerlendirmeden çağlar aşan bir millet olamayacağımızın da farkındayız. Gelin şimdi bu çocukları biraz daha yakından tanımaya çalışalım.

ALLAH'IN LÜTFU: YERÜSTÜ HAZİNELERİMİZ

“Yerüstü hazinelerinin değerini bilmeyen milletler, yeraltı zenginliklerine sahip çıkamazlar.”

Üstün zekâlı, üstün veya özel yetenekli ve dehâ çaplı çocuklar, adına ne dersek diyelim tarih boyunca toplumların ilgisine mazhar olmuşlardır. Bu ilgi olumlu olmakla birlikte olumsuzluklar da içermektedir. Farklılıklar gösterdikleri için özellikle dehâ potansiyeline sahip çocuklar, gerek çevreleri ve arkadaşları, gerekse eğitimciler tarafından “anormal, kafayı yemiş, garip, akli havalarda” gibi tabirlerle nitelenmişlerdir.

Oysa bu çocuklara, bilen ve gelişmiş toplumlar tarafından büyük değer verilmiştir. Nasıl olmasın ki? Eğer zamanında iyi anlaşılır ve önleri açılırsa, uygun eğitimlerle toplumların öncüsü, ülkelere hamleler yaptıran kişiler olmaları işten bile değildir. Eflatun’un “altın çocuklar” dediği bilinir onlar için. Bugün batılı ülkelere “gifted children”, yani armağan edilmiş olarak isimlendirilmektedirler. Ayrıca “talented” veya “ability” (kabiliyetli) sözleri de son zamanlarda Batı’da bilim çevrelerinde kullanılmaktadır. Bizler de bu çocukları, bütün toplumlara “Allah’ın birer lütfu” olarak kabul ediyoruz. Kuran-ı Kerim’de Enam Suresi 165. ayette Cenâb-ı Allah, “Sizi denemek için, kiminizi kiminizden derecelerle üstün kılan O’dur.” sözleriyle insanları farklı farklı özelliklerde yarattığını ifade etmektedir. Osmanlı’da bu çocuklarla ilgilenen ilme “ilm-i mevhibe” (bağışlanmışların-hibe edilmişlerin ilmi) denmekteydi. Yüce Allah, bu tür üstün beyin gücüne sahip çocukları her topluma eşit oranda vermiştir

(%2-2,5 oranında). Fakat kıymet bilmeyen milletlerin bu tür üstün zekâ ve yetenek sahibi çocukları ya yok olup gitmekte, ya da isyankâr veya akıl hastası (şizofren) olup ülkesinin başına bela olabilmektedirler.

Bütün çocukların farklı tür zekâ ve yetenekleri olduğuna inanmakla birlikte, üstün vasıflı olarak tespit edilen bu çocukları bizler bütün toplumlar için “YERÜSTÜ HAZİNELERİ” olarak kabul ediyoruz. Onlar, “Beşerî Sermaye”dir aynı zamanda. En güçlü ve etkin sermaye, en iyi eğitimlerden geçirilmiş bu millî ve nitelikli beyin gücüdür.

Böyle bir servet asla ihmal edilmemelidir. Zekî çocuklarının kıymetini bilen ülkeler için beşerî sermaye, petrolden, altından, pırlantadan daha değerlidir. Aslında bütün aileler için de kendi çocukları böyle değerlidir.

Bir gün hastanede dördüncü çocukları olduğunu söyledikleri kız çocuklarını tedaviye getirmiş bir anneye teklifte bulunmuştum: “Bu çocuğu bana verseniz, ben de size bir elmas versem, hem de Kaşıkçı Elması değerinde.” dediğimde, anneden “Asla!” cevabını almıştım. Hiç unutamam. “Asla, onu hiç bir şeyle değiştirmem.” demişti. Çocukları, bütün anneler için elmastan daha değerlidir. Maalesef toplumlar ve ülkeler, hele hele bizim gibi çok çocuk sahibi milletler onların kıymetini yeterince bilmemektedir.

Özellikle üstün vasıflı insanların değerini zamanında bilmeyen ülkeler, bu yüzden yer altı hazinelerine de sahip çıkamazlar. Hatta sömürgecilerin elinde oyuncak olur, her türlü zulme maruz kalırlar.

Bu yönde ne de çok ülke biliyoruz. Yakınıımızdaki Irak mesela, nitelikli insan gücü oldukça düşük ve yer üstü hazinelerini nasıl değerlendirebileceğinin farkında değillerdir. Onları değerlendirecek olan kaliteli, iyi yetişmiş, iyi vasıflı insan gücünden yoksundur çünkü. Bu güce yeterince sahip olmayan Irak gibi pek çok İslam ülkesi de, dünyanın en zengin petrol yataklarına sahipler, ama bu hal kendi başlarına bela olmuş durumda. Bir Iraklı şöyle diyordu: “Petrolümüz bir an önce bitse de şu emperyalist ülkelerin musallat olmalarından kurtulsak artık.” Aynı sözleri Tanzanyalı, Malili, Ganalı veya Güney Afrikalı bir yerli de söyleyebilir. Mesela Nijer dünya uranyum cevherinin büyük çoğunluğuna sahiptir. Fakat tamamını Fransızlara kaptırdığı için, aynı zamanda dünyanın en fakir ülkelerinden biridir. Bu ülkelerle mukayese edilmeyecek kadar ileride olsa da Türkiye, maalesef nitelikli insan gücü sıralamasında 40’lı sıralarda yer almaktadır. Burada günlerce düşünmemiz gereken acı bir durum söz konusu.

Bu mülahazalar içinde, tabii ki üstün zekâlı çocuklar değerlendirilmektedirler, lakin normal zekâda olup da azimle ve disiplinli bir şekilde çalışan çocuklar da bu kapsamda ele alınmalıdırlar. Batılı bir eğitimci, “Bana ilkokulları verin, size yeni ve mükemmel bir nesil teslim edeyim.” diyerek önemli bir iddia dile getirmektedir. Burada bütün çocuklar kapsama alanındadır.

Aslında, sıkı ve düzenli çalışma, daima üstün zekâ gibi etki yapacaktır. Burada açıklıkla belirtelim ki; bizim inancımıza göre, hayatta en başarılı olanlar, parlak zekâyâ sahip olan çocuklardır. Yüksek zekâyâ sahip olanların, çok iyi uzmanlar tarafından ele alınırlarsa başarı oranı yükselmektedir. İnsanlığın ve milletin dertlerine yönelik idealler edinmiş bu zekâlar, onları iyi tanıyan uzmanlar elinde el birliğiyle ülkelerinin önünü ve ufkunu açacak lider şahsiyetli bireyler olacaklardır. Beşerî sermayesini en iyi şekilde yetiştiren ve değerlendiren ülkelerin kalkınmaması mümkün değildir. Bu sermaye maliyetli olmakla birlikte, karşılığını misli misli getirecek kârlılıktadır.

Dünyada kendi beşerî sermayesini en iyi şekilde değerlendiren devletler arasında İsrail birinci sırada yer almaktadır. Onlar bırakın

zekî çocuklarını en iyi şekilde yetiştirmeyi, zekâ azlığı çeken çocuklara bile misyon vermekte, hiç birini fedâ etmemektedir. Hatta, kendi çocukları onlara yetmedikleri için, kıymetini bilmeyen başka toplumlardan çocuk devşirmekte, bunun için de hiçbir fedakârlıktan kaçınmamaktadırlar. Bizler zaman zaman ailesine para teklif edilerek yurt dışına götürülen veya ülkemizdeki bu yönde özel yapılanma içindeki okullara alınan üstün zekâlî çocukları duymakta, fark etmekteyiz.

Oysa bütün İslam dünyasındaki sadece üstün zekâlî ve yetenekli kabul edilen tahminî çocuk sayısının (20-25 milyon civarında) dünyadaki bütün Yahudi nüfusundan (18 milyon) fazla olduğunu düşünüyoruz. Nerede bunlar? Bu çocukları bulup hakkıyla yetiştirmedikçe, sermayesini sokağa döken tüccar gibi olmaktan kurtulamayacağız. İslam âleminin dirilişi burada saklıdır. Osmanlı ağzıyla konuşursak; “Artık kendi çocuklarımızı devşirmek zorundayız.”

Üstün beyin gücüne sahip bu çocuklar, otoriteye karşı tutumları ve haksızlığa tahammülsüzlüklerinden dolayı, baskıcı ve otoriter toplumlarda bir tehdit olarak algılanabilir. Bu durumda onlardan kurtulmak için de her türlü yola gidilebilir, dışlanabilirler. Hatta özellikle yurt dışına yönlendirilebilirler. Bu durum tabii ki paranoyak bir yaklaşımın ürünüdür. Bu çocuklar iyi anlaşıldıkları takdirde ülkelerine ve değerlerine aşırı bağlı kişiler olabilirler, kendi milletleri için kendilerini fedâ edebilirler. Burada sıkıntı, pek çok İslam ülkesinde olduğu gibi, totaliter toplumdaki idarelerin korku içinde olmalarından kaynaklanmaktadır. Osmanlı da totaliter bir yapıya sahipti, ama hiçbir zaman böyle bir korku yaşamamış, aksine başka toplumların bu vasıftaki çocuklarını bile değerlendirmiştir.

Üstün yetenekli bu çocuklar, onları yeterince tanımayan öğretmenler ve çevre tarafından daha ziyade zekâ problemlili olarak nitelendirilebilirler. Böyle bir çocuğa kendi okullarımızda rastlamıştık. Bir gün başka bir özel okuldan zekâ problemlili diye uzaklaştırılan “Emin” bize getirilmişti. Annesi ve babası çocuklarının zekî olduğunu bizim yöneticilere anlatmaya çalışıyordu. Okula (zannediyorum

ilkokul 2. sınıftan) alınan Emin'den ilk ay sonunda bizim öğretmenimizin de rahatsız olduğunu duyuyorduk. Bu konuda uzman olan bir öğretmenimiz çocukla ilgilenmiş ve zekâ testi yaptırmıştı.

Sonuç inanılmazdı ve Emin'in dehâ çaplı olduğunu gösteriyordu. Emin'e bunun üzerine sormuştum "Emin, niçin derste on dakika geçmeden sınıfı terk ediyorsun?" diye. Emin "İyi de öğretmenim, bir konu iki defa anlatılmaz ki!" dediğinde şoke olduğumu hatırlıyorum ve hiç unutmuyorum. "Leb" demeden leblebiyi anlayan bu çocukları diğer çocuklarımızla birlikte okutmaya çalışmak hem onlara, hem de diğer çocuklarımıza zulüm olmuyor mu?

Emin, 20 sorulu bir sınavda, soruların sadece 3'ünü cevaplamış. Öğretmeni niye böyle olduğunu sorunca ise "Baktım, zorlarını seçtim ve cevapladım." demiş. Basit olanları yapmaya tenezzül etmemiş.

HER ÇOCUK ZEKİ VE YETENEKLİDİR

“Eğitimin gayesi, zeki değil, akıllı insana ulaşmaktır.”

Zekâ, yetenek, kabiliyet, istidat, akıl gibi kavramları günlük hayatımızda çok kullanırız. Fakat aralarındaki farklara ne derece aşina-yız acaba? Ayrıca bu kavramların birbiriyle ilişkileri nasıldır? İnsan-lar ve çocuklarımız için kullanırken bu kavramları az da olsa bilmek zorundayız.

Zekânın yüksekliği, beyin hücreleri arasındaki iletişime alakalıdır.

Zekânın yüksekliği, beyin hücreleri arasındaki iletişimle alakalıdır.

Zekâ, kısaca çevreyi idrak (algılama) kabiliyetidir. Yani, çevreyi tanıma, ona şekil verme ve uyum sağlama için gerekli zihinsel yetektir. Seviyesi ve hızı kişiden kişiye değişmekle birlikte, her insanda az çok bulunur. Doğuştan gelen bir melekedir. Yani Allah vergisidir (vehbîdir). Sonradan geliştirilebileceğine dair düşünceler olsa bile, biz eğitim ve çevre gibi farklı faktörlerle körelebileceğine veya parlatılabileceğine inanıyoruz.

Akl ise doğuştan gelmez. Zekânın, eğitim ve hayat tecrübesiyle birlikte zamanla akli oluşturduğunu biliyoruz. Yani sonradan kazanılır (kesbîdir). Çocuk ergenlik (buluğ) çağına ulaştığında akıl olgunlaşır. O zamandan sonra insan “akıl baliğ” kabul edilir, yani mükellef olur. Akıl kelimesinin etimolojik (ıstılahî) olarak bağ kurmakla, bağlanmakla alakası vardır. Bu yüzden İslam alimlerine göre; zekâyı vahiyle bağlantı kurduran akıldır.

Zekâ, aklın ham maddesidir. Akıl, hayat tecrübesine, eğitim şekline, kültürel farklılıklara göre insandan insana değişir. Zekâyı kontrol altında tutan, faydaya dönüştüren, faydalı bir ölçüye ve dolayısıyla disipline sokan daima akıldır. Akla hedefine ulaşmış zekâ da denebilir. Bu yüzden, eğitimin gayesi zeki insan değil, akıllı insana ulaşmaktır. İlahî kaynaklı bütün dinlerin de muhatabı akıllılardır. Yüce kitabımız Kuran-ı Kerim, bu yüzden sık sık “Akıl etmez misiniz?” diye sormaktadır.

Yetenek (kabiliyet veya istidat) ise, insanlarda farklı alanlarda görülen zihni, duygusal, sosyal ve duyu-motor potansiyellerin performansa dönüşmesidir. Aslında yetenek de zekâ gibi bir ham maddedir, ancak işlenirse beceriye (hünere-maharete) dönüşebilir. Yetenekle zekâ birbirine çoğunlukla karıştırılır. Aslında zekâ da bir zihni istidat (yetenek) olarak değerlendirilmektedir. Yüksek zekâyı ise, üstün beyin gücünün soyut ve karmaşık (girift) düşünebilme kabiliyeti olarak da açıklayabiliriz.

Yapılan ilmi çalışmalar sonucu, insanların farklı zekâ ve yeteneklere sahip oldukları tespit edilmiştir. Bilim insanları, zekâ ve yetene-

ğın farklılıklar içerdiğini, çeşitleri olduğunu söylemektedirler. Her an bu alandaki fikirler değişmekle birlikte şimdilik 8 zekâ türünden bahsedilmektedir (Gardner). Buna göre; insanlar arasında büyük farklılıklar olduğu kabul edilmektedir ve insanlar bazı alanlarda geri zekâlı, bazı alanlarda normal, diğer bazı alanlarda da üstün zekâlı olarak da görülebilir. Aynı şey yetenek açısından da doğrudur.

Gardner tarafından ortaya konulan zekâ çeşitleri şunlardır:

1- Matematik (zihni) Zekâ: Zekâ testleriyle tespit edilen zekâ türü budur. IQ (İntelligence Quotient: Zekâ bölümü veya seviyesi) bu zekâ türü için kullanılır. Bu zekâ türünde üstün olanlar, matematik, fen ve teknoloji alanlarında üstün başarılar gösterebilirler. Genellikle gerçek zekâ olarak bu tür kastedilir.

2- Sosyal (dışa dönük) Zekâ: İnsanlar arası iletişim becerileri yüksek olanlar sosyal zekâ sahipleridir. Üstünleri, siyaset, halkla ilişkiler, pazarlama dallarında başarılı olurlar.

3- Sözel (dil) Zekâ: Söz söyleme, dille ikna etme konusunda üstündürlükler. İyi hatiptirler, siyaset, avukatlık gibi alanlarda başarılı olurlar.

4- Görsel Zekâ: Gördüklerini asla unutmayan, estetiği iyi kavrayan kişiler bu zekâ türünde üstündürler. Bu zekâyâ sahip olanlar, görsel sanatlarda, mimari, estetik ve tasarım alanlarında başarılı olurlar.

5- İçsel (ruhsal) Zekâ: Öze dönük zekâ olarak da bilinir. İnsanın iç alemiyle ilgili gelişmişliğini gösterir. İçe dönük yolculuk yapan ilham sahibi insanlardır. Başarılı şairler ve mutasavvıflar bu tür zekâsı yüksek olanlardır.

6- Müzik Zekâsı: Müzik kulağı güçlü olanlar, ses ahengine ve ritmine ilgileri yüksektir. Başarılı müzisyenlerin müzik zekâsı diğer insanlardan üstündür.

7- Kinestetik (sporcu) Zekâ: Beden hareketlerinde daha kıvrak ve başarılıdırlar. Becerilerine göre bunlarda farklı dans ve spor dallarında başarılı olabilirler.

8- Tabiat Zekâsı: Tabiattaki canlılara karşı (böcekler, ağaçlar, otlar, diğer hayvanlar) yüksek ilgi gösterirler. Bu zekâyâ sahip olanlar, bu yöndeki mesleklerde ve çevreci çalışmalarda başarılı olurlar.

Daha sonraki yıllarda, 9. Zekâ türü olarak “Varoluşçu zekâ” teklif edenler olmuştur ve hayatın anlamı konusunda önemli soruları düşünebilme yeteneği olarak açıklanmıştır, fakat İslam kültüründe “irfan” olarak bilinir ki tamamen farklı bir alandır. Ayrıca 6. Hissi de ayrı bir zekâ olarak görenler vardır.

Bu zekâ çeşitlerinin hepsini sadece yetenek olarak izah edenler de vardır. Zekâ, özellikle zihni (matematik) zekâ objektif testlerle tespit edilmektedir. Bütün zekâ çeşitlerini testlerle tespit etme imkânı yoktur. Diğer çeşitleri genellikle gözlemlenilebilir. Zihni zekânın ölçülebilmesi için IQ testleri yapılmakla birlikte, güvenilirliği azalmıştır. Aslında (Binet’e göre), zekâ tek bir testle ölçülemeyecek kadar da komplekstir. Zekânın ölçülmesi insanın boyunun veya kilosunun ölçülmesi gibi basit değildir. IQ yüksekliğinin hayattaki başarıda her zaman önemli olduğunu söylemek yanlış olur. Mesela Picasso’nun IQ’sünün düşük olduğu söylenir, ama o resim alanında bir dâhidir. Bu yüzden, zekâ seviyesinden daha ziyade,

artık “Hangi alanda zekî veya yetenekli?” sorusu sorulmalıdır.

Zekâ, bunların dışında soyut (hayalî), somut (mekanik) ve pratik zekâ gibi farklı şekillerde de sınıflandırılabilir.

Başarılı Zekâ Modeli

Bu model, toplumda çevreye uyum sağlama, uygun ve gelişmiş davranış sergileme ve farklı değişim yapabilme ile ilgilidir. Stenberg, bu yönde zekâyâ farklı bir sınıflama yapmıştır. Buna göre; 3 çeşit zekâ türü vardır:

1- Analitik Zekâ: Olayları, fikirleri, problemleri analiz edebilme ve sebep-sonuç ilişkisi sağlayabilme ve değerlendirebilme kapasitesi.

2- Yaratıcı Zekâ: Çevreyi ve olayları çözümlyerek yeni ve farklı yaratıcı fikirler ortaya atabilme ve bunu fiiliyata geçirebilme kapasitesi.

3- Pratik Zekâ: Olay ve sorunları etkin ve hızlı çözebilme kapasitesi.

Duygusal Zekâ

Zekânın bu çeşitleri dışında dile getirilen Duygusal Zekâyı ise, sosyal ve ruhsal zekânın ikisinin toplamı oluşturur. Kısaca EQ (Emotional Quotient) olarak adlandırılır. İlk defa Daniel Goleman tarafından açıklanmıştır. Duygusal zekâ, kişinin hem kendi, hem de başkalarının duygularını anlaması ve kontrol edebilmesi, insanlarla kolay iletişim ve empati kurabilmesidir. Son zamanlar da duygusal zekâ olmadan hayatta başarılı olunamadığı dile getirilmektedir. Duygusal zekâ sahipleri, başka insanlara yönelik empati yeteneğine de sahiptirler. Yani diğer insanlarla hemhal olabilirler. O sebeple başkaları tarafından en çok sevilen tiplerdir. Bu da başarıyı kaçınılmaz kılar. Duygusal zekâsı yüksek insanlar, çevredeki olaylardan duygusal olarak çok etkilenirler ve sevinme, üzülmeye, kızma, ağlama gibi duygusal tepkileri hızlı verirler.

Akademik çalışmalarda IQ'nün tesiri inkâr edilemez, duygusal zekânın ise %10 kadar etkili olduğu söylenir. Lakin hayatta ve sosyal ilişkilerde duygusal zekânın tesiri çok önem kazanmakta, bu defa IQ etkisi %20'lere düşmektedir. Goleman, kişinin sıkıntılı durumlarda sabırlı davranmasını, sebat edebilmesini, kendi kendini kontrol ve motive edebilmesini, stresin üstesinden gelmesini tamamen duygusal zekâya bağlamaktadır.

Duygusal zekânın geliştirilebildiği söylenmektedir. Liderlerin de bu manâda duygusal zekâsı yüksek olan ve onu geliştirebilmiş insanlar oldukları bilinmektedir. Onlar çevreleriyle ve topluluklarıyla ilişkilerinde mükemmel bir duygusal bağ oluşturmuşlardır. Sabır, sebat ve azim gibi şahsi özellikler duygusal zekâya ait kavramlardır ve bilim ve sanat açısından da olmazsa olmaz değerlerdir. IQ değeri yüksek olmasına rağmen duygusal zekâsı düşük olanların hayatta başarısız oldukları gözlenmiştir. Türkiye TUS şampiyonu olmuş bir doktorun hasta ilişkilerinde çok kötü olduğunu ve bu sebeple hiçbir özel hastanede tutunamadığına bizzat şahit olmuşuk. Ayrıca, duygusal zekâsı düşük olanlarda daha fazla intihar vakası görüldüğü de bilimsel çalışmalarda bildirilmektedir.

Duygusal zekâsı yüksek kişiler ise, aynı zamanda yüksek sosyal beceri gösterirler. Ahlâkî yönden ileridirler ve vizyon sahibidirler. Hayatta risk almaktan çekinmezler. Yaptıkları işe sevgilerini katmalarından dolayı işlerinde başarı gösterirler ve çevrelerinde oldukça sevilen insanlar olurlar. Çevredeki tabiata ve her şeye karşı sorumluluk şuuru içindedirler. Başkalarına karşı oldukça samimi yaklaşırlar ve onların duygularına ciddiyetle saygı duyarlar.

Duygusal zekâ açısından değerlendirebileceğimiz çok mükemmel bir örnek olarak Hz. Muhammed (SAV)'in, bir çocuğa başsağlığına gidişini gösterebiliriz. Bu çocuğun sevdiği bir kuşu vardır, ama birgün ölür ve çocuk çok üzülür. Fakat yüce Peygamberin taziyeye gelmesi onun bu üzüntüsünü yok eder, hatta sevince dönüştürür. Bu davranış, çocuğa ve onun duygularına verilen en üst seviye değer ve saygıyı göstermesi açısından çok dikkat çekicidir ve dünyada bir ilk ve tek örnektir.

Zekâ Profili

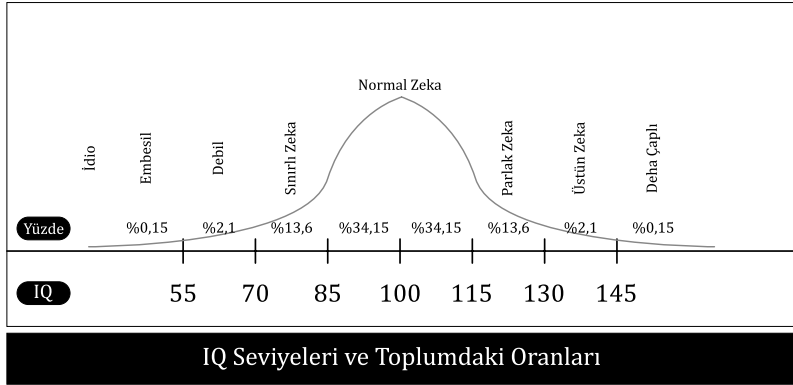
Her insan zekâ çeşitliliği açısından ayrı bir karışımdır. Bu karışımın anlaşılması için, gerek zekâ testleri, gerekse gözlemlerle çocukların zekâ profillerinin ortaya çıkarılması gereklidir. Çocukların zekâ çeşitliliğinin ortaya konulması, onların analiz edilmeleri ve hangi tür zekâyâ ne oranda sahip olduklarının tespiti demektir. Büyük sosyal bilimci Erich Fromm “Çocuklarınızı analiz edin.” derken bunu kasteder. Kadim medeniyetimizin mensubu büyük şahsiyetler de bu meyanda çocuklarımızın önce KEŞFEDİLMELERİ gerektiğini söylemektedirler. Çocukların analiz edilmeleri onların anlaşılmasında önemli bir aşamadır. Bu analizin onların zekâ, yetenek, mizaç ve ilgi sahalarını hesaba katarak yapılması durumunda, eğitimlerinde çok daha büyük başarı elde edileceğini çağdaş eğitimciler ve psikologlar söylemektedir. Bu meyanda çocukların da kendilerini tanımaları önemlidir. Kendisini güçlü ve zayıf yönleriyle tanıyan insanlar hayatta daha başarılı olabilirler.

Özellikle zihnî zekâ açısından toplumda bir yay eğrisi vardır. Toplumların büyük çoğunluğu normal kabul edilen zekâ seviyesindedir. Zekâ bölümlerinin seviyelerine göre dağılımları ve toplumlar açısından tahminî oranları şöyledir:

* IQ seviyesi 120-130 arası parlak çocuklar hayatta en başarılı çocuklardır. 120 ve üzeri zekâyâ sahip çocuk sayısı Gagne’ye göre % 10’ları bulmaktadır.

* IQ seviyesi 130-145 arası olan çocukların bütün toplumlarda oranı %2-3 arasındadır. 146 ve üzeri olan dehâ çaplı çocuklar ise % 0,01-2 (on binde bir-iki) olarak görülürler. Hiçbir millet veya toplum açısından bu oranlar değişmez. Yani Allah bütün milletlere adil davranmıştır. Böyle olmakla beraber sıkıntı, bu çocukların farkına varılması ve değerlendirilmesi ile ilgilidir. Yeterince değerlendiren milletler kalkınmış ve kendi ayakları üzerinde duran toplumlardır.

Aşağıdaki çizelgede, yatay eksen IQ değerlerini, dikey ise toplumdaki sıklık oranını göstermektedir. Buna göre; toplumlarda normal zekâ %68.3 oranında görülmektedir. Toplumun % 95'i 70-130 IQ seviyeleri arasındadır. 70 IQ altı ve 130 IQ üstü ise %2.25'erlik sıklıkla görülmektedir.

Yetenekler ve Çeşitleri

“Yetenekler, akılla birleşmeden maharete dönüşmez.”

Zekâ çeşitlerini önceden anlatmış olmakla birlikte, yetenekleri de farklı çeşitleriyle burada inceleyeceğiz. Bu iki farklı grup ve onların birbirleriyle ilişkileri hakkında ilave akademik çalışmalar yapmak gerekmektedir.

Video QR Yetenek, özel bir alanda doğuştan getirilen potansiyeldir ve bu potansiyelin o özel alanda yetiştirilip geliştirilmesi ile hüner (beceri-maharet) ortaya çıkar. Yetenek kasa benzer, onu geliştirmek için sürekli çalıştırmak gerekir.

Yeteneğin geliştirilmesi için farklı şartlar gereklidir:

- 1- Şahsî çaba ve yoğun çalışma
- 2- Çevresel faktörler ve fırsatlar
- 3- Öğrenim, eğitim ve uygulama (yetenek gelişim süreci)
- 4- Allah'ın yardımı

Yetenek gelişim süreci, doğuştan gelen performansın iyi bir eğitimle ustalık gerektiren bir hünere (beceriye-maharete) dönüşmesini içerir. Üstün yetenek hünere dönüşmemişse hiçbir şeydir.

Bütün yeteneklerde akıl önemlidir. Özellikle psikomotor veya lokomotor yetenek beyinle (akılla) ve çok çalışma ile birlikte hünere dönüşebilmektedir. Bir alanda profesyonel manâda ustalık oluşması birçok uzmana göre ortalama On bin saatlik ya da yaklaşık on yıllık bir çalışmayı gerektirir. Yetenekli (özellikle psikomotor ve fiziki yetenek sahipleri) kişiler tabii ki akli da kullanırlarsa daha büyük başarı elde ederler.

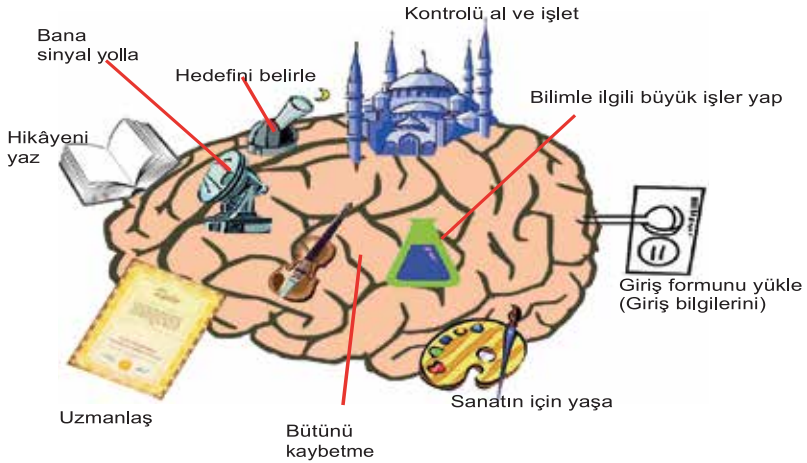
Mesela herkes gülle atar, ama işin püf noktasını zekâsıyla tespit etmiş kişi daha güzel ve uzağa atabilir. Güreşçi aklını kullandığında rakibinin açığını fark eder, ona göre hamleler yapabilir. Aynı şeyi futbol da dâhil bütün spor alanlarında olduğu gibi müzikte, resim ve görsel sanatlarda söyleyebiliriz. Yani zekâyı kullanarak işin tekniğini (püf noktasını) kavrayan insan, yetenekleriyle daha üstün başarılar ortaya koyabilir.

Fiziksel uygunluk ve yetenek seçimi için şu parametreler önemlidir:

- 1- Morfolojik (fiziksel yapı)
- 2- Fizyolojik (vücudun fizyolojik değerleri)
- 3- Atletik performans
- 4- Mental (akli) performans

Bu parametreler farklı ölçümleri içeren “Yetenek Laboratuvarları”nda tespit edilerek çocukların hangi yeteneklere sahip oldukları anlaşılabilir.

Bilinen 4 grup yetenek vardır. Bunlar da kendi aralarında farklılaşarak insanlarda 52 farklı yetenek çeşidini oluştururlar. Bu farklılıkları şu başlıklar altında inceleyebiliriz:

Beynin her noktasının farklı bir işlevi vardır

A- BİLİŞSEL (ZİHNÎ) YETENEKLER: Zekâ olarak da izah edilebilir. İçine sözel, nicel, algılama ve üç boyutlu düşünme yetenekleriyle birlikte, hafıza gücü, fikir üretme ve muhakeme alanındaki yetenekler girmektedir. Matematik ve sözel zekâyı içerir.

1- Sözel Yetenekler: Kişinin sözel bilgisini ve sahip olduğu nitelikleri, problem çözmede kullanmasını sağlayan yeteneklerdir.

- a-) Duyduğunu Anlama
- b-) Yazılı Belgeleri Anlama
- c-) Sözlü Anlatım
- d-) Yazılı Anlatım

2- Fikir Üretme ve Muhakeme Yetenekleri: Bilginin uyarlanmasını ve uygulanmasını sağlayan yeteneklerdir.

- a-) Düşüncelerin Akıcılığı
- b-) Özgünlük
- c-) Probleme Duyarlılık
- d-) Tümdengelim Yöntemiyle Akıl Yürütme

- e-) Tümevarım Yöntemiyle Akıl Yürütme
- f-) Bilgi Düzenleme
- g-) Kategori Esnekliği

3- Nicel Yetenekler: Matematik ilişkilerini kullanarak problem çözmeyi sağlayan yeteneklerdir.

- a-) Matematiksel Akıl Yürütme
- b-) Sayı Yeteneği

4- Hafıza: Edinilen bilgiyi hatırlamayla ilgili yeteneklerdir.

- a-) Ezberleme

5- Algılama Yetenekleri: Görsel bilgiyi alma ve organize etme yetenekleridir.

- a-) Örüntü Hızı
- b-) Yakın Seçicilik
- c-) Algılama Hızı

6- Üç Boyut Yetenekleri: Üç boyutlu bilgiye nüfuz etme ve organize etme yeteneği.

- a-) Mekânla ilgili Oryantasyon
- b-) Görselleştirme
- c-) Dikkat
- d-) Seçici Dikkat
- e-) Zaman Paylaşımı

B- DUYUSAL YETENEKLER: Görme, işitme ve konuşma ile ilgili algıyı etkileyen yeteneklerdir. Görsel ve işitsel (müzikal) zekâyı içerir.

Görsel, işitsel ve sözel algıyı etkileyen yeteneklerdir.

1- Görsel Yetenekler: Görsel algı ile ilgili yetenekler.

a-) Yakın Görüş	e-) Çevresel Görüş
b-) Uzak Görüş	f-) Derinlik Algısı
c-) Görsel Renk Ayrımı	g-) Işık Hassasiyeti
d-) Gece Görüşü	

2- İşitme ve Konuşma ile ilgili Yetenekler: İşitsel ve sözel algı ile ilgili yeteneklerdir.

a-) Duyuma Hassasiyeti	d-) Konuşmaları Tanıma
b-) İşitsel Dikkat	e-) Konuşmada Netlik
c-) Sesin Kaynağını Bulma	

C- PSİKOMOTOR YETENEKLER: Cisimleri kontrol ve idare edebilmeyi sağlayan yeteneklerdir. Vücudun bütünü veya bir bölümündeki hareket (motor) kasları kullanmada gösterilen yüksek performans gösterir. Performans, bir alandaki en üst seviyedeki faaliyettir. Performansın süresi ise kondisyonu verir. Beden performansı akıl ile birleşince maharet ortaya çıkar. İnce el işlemleri, tepki süresi ve hızlı hareket yeteneklerini içerir. Kasların hızı, kuvveti, birlikte koordineli çalışması ve denge oluşturmayı da kapsar. Bu yeteneğe sahip çocuklar ritmik, atletik, denge hareketlerini kolay yaparlar. Enerjiktirler, oyunlarda yenilikçi ve gelişmedirler.

1- İnce El İşlem Yetenekleri: Cisimlerin el ile işlenmesiyle ilgili yeteneklerdir.

- a-) El-Kol Sabitliği
- b-) El Yatkinlığı
- c-) Parmak Yatkinlığı

2- Hareket Kontrol Yetenekleri: Zaman ve mekâna bağlı olarak, cisimleri idare ve kontrol etmeyi sağlayan yeteneklerdir.

- a-) Kumanda Hassasiyeti
- b-) Çoklu Uzun Koordinasyonu
- c-) Tepki Oryantasyonu
- d-) Görecelik Kontrolü

3- Tepki Süresi ve Hız Yetenekleri: Cisimlerin idare hızı ile ilgili yeteneklerdir.

- a-) Tepki Süresi
- b-) Bilek-Parmak Hızı
- c-) Uzunların Hareket Hızı

D- FİZİKİ (BEDENSEL-LOKOMOTOR) YETENEKLER:

Vücudun güç kullanma kapasitesini ilgilendiren yeteneklerdir. Fizikî güç, gücün sürekliliği, esneklik, denge ve koordinasyon yeteneklerini kapsar. Bu yetenekler de aklın kullanılmasıyla birlikte daha başarılı sonuçlar alınır.

1- Fiziksel Güç Yetenekleri: Güç kullanma kapasitesi ile ilgili yetenekler.

- a-) Statik Güç
- b-) Ani Güç Sergileme
- c-) Dinamik Dayanıklılık
- d-) Gövde Gücü

2- Süreklilik: Nefes nefese kalmaksızın, bir hareket üzerinde uzun süre fiziksel güç sarf etme yeteneği.

- a-) Dayanıklılık

3- Esneklik, Denge ve Koordinasyon: Tüm vücut hareketlerinin kontrolünü sağlayan yeteneklerdir.

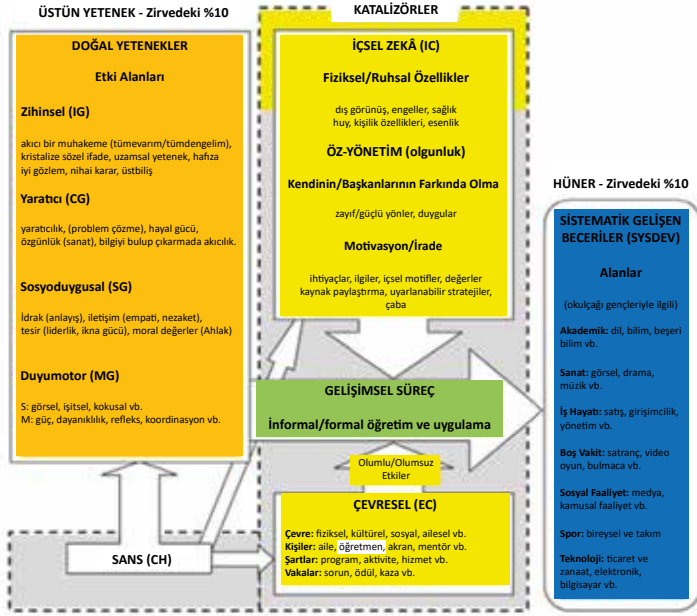
- a-) Vücudun Esneme Yeteneği
- b-) Dinamik Esneklik
- c-) Toplam Vücut Koordinasyonu
- d-) Toplam Vücut Dengesi

Gagne'nin Üstün Yetenek ve Hünlerde Farklılaştırılmış Modeli

Kanadalı psikolog Françoys Gagne, dezavantajlı üstün yetenekli çocukların sadece mevcut potansiyellerine göre değerlendirilmemesi gerektiğini bildirmiştir. Bunların “gizli üstün yetenekler”inin ortaya çıkarılması için bir model geliştirmiştir. Buna göre; “hüner” (beceri) ve “üstün yeteneklilik” kavramlarını eş anlamlı kullanmamız gerekir. Gagne, üstün yeteneği çocuğun yaşından beklenenin çok ötesinde olan ve doğuştan sahip olunan yetenek olarak tanımlar. O'na göre; bilişsel, yaratıcı, sosyo-duygusal ve motor-duyu yetenekler vardır. Yetenek bir ham maddedir. Üstün yetenekli insan sayısının toplumda %10-15 arasında olduğunu söylemektedir. Hüner ise sonuçtur ve yüksek başarıya tekabül eder. Hüner, çocuğun yaşının üzerinde ki elde ettiği yüksek başarı veya performanstır. Alt-taki diyagramda görüldüğü gibi, üstün yetenek birtakım farklı performans alanlarında hünere dönüşebilir.

Gagne'nin modelinin merkezinde öğrencinin öğrenmesinin kalitesi ve niteliği vardır. Ancak öğrenme çevresel ve kişisel bazı faktörlerin etkisi altında gerçekleştiğinden dolayı, eğitimin uygulama sürecinde öğrencinin öğrenmesine faydası olan veya onu engelleyen iki katalizörden bahseder. Bunlar da içsel ve çevresel katalizörlerdir. İçsel katalizörler, motivasyon, sabır, kendine güven ve kapasitenin organize edilmesi şeklindedir. Çevresel katalizörler ise, Aile ve sosyal çevrenin entelektüel durumu, ekonomik şartlar, çevrede oluşan olumlu ve olumsuz olaylar, çevrenin çocuğu ve psikolojisini anlaması vs gibi şartları içerir.

Bütün bu katalizörler, çocuktaki yeteneği ya engeller, ya da ortaya çıkararak teşvik eder. Dolayısıyla hüner, ortaya çıkabilir veya çıkmayabilir.

Bireysel Yeteneğin Yönetimi

1930'lu yıllarda Japonya'da uygulanan ve daha sonra dünyaya yayılan, işletmelerin verimliliğini artırması ve rakiplerine karşı üstünlük kurabilmesi için gerekli olduğu düşünülen "Toplam Kalite Yönetimi" (Total quality management) felsefesi artık yeterli olmaya başlamıştır. Takım ruhunu oluşturmakla birlikte, bu felsefenin bireyi ihmal ettiği anlaşılmıştır. Oysa yetenek ölçme sistemleri ile bireyin yeteneklerinin ortaya ve ön plana çıkarılması gerektiği de otoriteler tarafından vurgulanmaktadır. Bu durumdan dolayı, şahısların yeteneklerinin "yetenek laboratuvarları" ile değerlendirilerek iş gücü ve katma değer kaybını en aza indirmeyi esas alan "Bireysel Yeteneğin Yönetimi" felsefesi son zamanlarda önem arz etmeye başlamıştır. Bu felsefe, bütün çalışanların yeteneklerini fark edip geliştirerek iş gücüne büyük katkılar sağlamayı hedeflemektedir. Böylece verimlilik artmakta, sürekli gelişim ve inovasyon çabası ortaya çıkmaktadır.

İşletme Zekâsı

Bir işletme veya daha büyük kurumlar (devlet gibi) için İşletme Sermayesi” tabiri son zamanlarda kullanılmaya başlanmıştır. Bu, bir işletme için sadece patronun değil, lider ve üst seviye bütün (en az 10 kişi) yöneticilerin ortalama zekâsına tekabül etmektedir. Bir Japon atasözü de bunu doğrulamaktadır: “Hiçbirimiz, hepimiz kadar akıllı değiliz.”

MİZAÇ VE İNSAN TİPLERİ(*)

“Dünyada ne kadar insan varsa, o kadar da huy, karakter ve davranışta insan vardır.”

Mizaç, insanın doğuştan getirdiği davranış, tarz ve eğilimlerine denmektedir. Mizaç, zekâ ve yetenekten ayrı bir kavramdır. Ruhla bedenın kaynaşmasıyla ortaya çıkan ürün olarak kabul edilebilir. İnsan mizacına ait özellikler iki yönlüdür ve iyiye olduğu kadar kötü olana da yönelmiş olabilir. Bununla birlikte, insanların mizaçları tam iyi veya tam kötü olamaz. Mizaç aslında davranışlarda ve hayata bakışta bir üslup meselesidir.

Bu yüzden, “Üslub-u beyan, aynıyla insan,” denmiştir. Yani konuşma üslubuyla da kişi kendini belirler. Dolayısıyla bir kişiyi anlamak için onun üslubuna bakmak, yani biraz konuşturmak da yeterli olabilir. Şahsiyet (kişilik) dediğimiz şey, bu mizaç özelliklerinin çevreyle iletişim sonucu gelişmesi ve olgunlaşmasıyla zamanla ortaya çıkar. Bu yüzden insan, yaratılışa (fıtrata) uygun bir eğitimle gerçek ve doğru bir kişiliğe ulaşır. Aksi takdirde insanın doğallığını kaybetmesi sonucu her ortamda yüzüne ayrı maske takan birkaç şahsiyetli, sahte kişilikler ortaya çıkar.

İnsan tabiatını ve şahsiyet tiplerini kategorize etmek isteyen pek çok bilim insanı, zekâ ve yetenek alanında olduğu gibi, mizaç yönünden de insanları farklı gruplara ayırmışlardır. Bugün de bu bir ilim dalı olarak geliştirilmeye çalışılmaktadır. Mesela bugün modern tıp otoriteleri astenik, atletik ve piknik tip olarak 3 farklı kişi-

* (“İnsanın Sırrı” kitabımızda bahsettiğimiz bu konuyu, önemine ve gereğine binaen buraya da aldık.)

lik modeli ortaya koyarlar. Astenik tip beden olarak zayıf, hassas ve aynı zamanda da oldukça stresli tiplerdir. Atletik tipler, adı üzerinde ideal vücuda sahip gibi görülen orta tiplerdir. Piknik tipler ise, şişman, kaygısız, neşeli ve babacan tavırlı kişilik modeline sahiptirler. Eski devirlerde de insan tiplemesi yapılmış olmakla birlikte, başta büyük mutasavvıf Ahmet Yesevi olmak üzere birçok İslam âlimi bu konuyla ciddi şekilde ilgilenmiş, daha sonra da bazı Batılı bilim insanları onlardan etkilenmişlerdir. Bu bilim son yüzyıllarda, Batı'da "enne-agram" adıyla geliştirilmektedir. İslam âlimleriyle bugünkü Batılı ilim adamlarının büyük oranda uzlaştığı bu farklı sınıflandırmada 3 farklı kişilik tipi söz konusudur, bunlar da 9 farklı mizaç tipi oluştururlar.

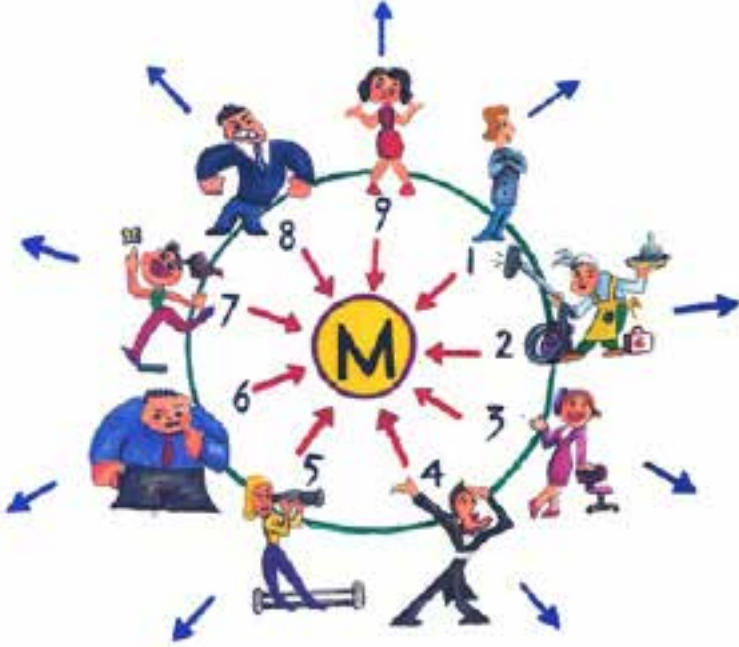
1- Fiziki kişilik yapısı: Bu kişilik tipindeki şahıslar, pratik bir yapıya sahiptirler. Bedeni tavırlar ön plandadır ve müdahalecidirler. Aşağıda anlatılacak olan 8, 9 ve 1 numaralı kişilik tipleri fiziki tiplerdir.

2- Duygusal (hissi) kişilik yapısı: Bu tip kişilerde gönül bağlantısı ön plandadır. Duygusalıkları önemlidir. 2, 3 ve 4 numaralı kişilik tipleri duygusaldırlar.

3- Zihinsel kişilik yapısı: Bunlarda ise zihinsel bakış ön plandadır. Akıl ve zihni faaliyetler önemlidir. 5, 6 ve 7 numaralı kişilik yapıları zihni tiplerdir.

Bütün tiplerin farklı zekâ ve yeteneğe sahip olanları vardır. Hepsinin de iyi ve kötü yönde kişilikleri mevcuttur. Şekilde olduğu gibi, her kişilik tipinde içe, yani merkeze doğru gidişle iyi ve ideal tipe, dışa gittikçe ise sapkın (patolojik-marazi) tipe ulaşılır. Birçok insan bu kişilik tiplerinden birkaçına aynı anda dâhil olabilir. Yani kesin hatlarla ayrılmış değildirler. Şunu da rahatlıkla söyleyebiliriz ki, dünyada ne kadar insan varsa aslında o kadar da huy, karakter ve davranışta insan vardır. Bunların sonunda hâlâ, "Ben kimim?" diye sorarsanız şunu söyleyebiliriz: "Genetik ilişkin önemli olmakla birlikte, şimdye kadar iletişimde bulunduğun, yaşayan ve yaşamayan bütün insanların bileşkesinin."

Bu kişilik tipleri içe, merkeze yani ideale doğru gittikçe orta noktada merkez insanda birleşirler. O insan, İslam bilginlerine göre, her kişilik yapısının en ideal tipinin üzerinde birleştiği, insanlık için en güzel örnek (üsve-i hasene) olan Allah'ın sevgilisi Hz. Muhammed (SAV)'dir. Batılı kişilik analizcileri, bu modeli İslam âlimlerinden aldıktan sonra Merkez İnsan (M) anlayışını kaldırmışlardır. Böylece onlara göre örnek insan yok olmuştur. Şimdi kişilik tiplerini kısaca ve ayrı ayrı inceleyelim:

9 farklı kişilik modeli

1 Numaralı Fiziksel Kişilik Modeli

Bu kişilik tipindeki insanlar çok düzenli, tertipli, ölçülü ve disiplinli insanlardır. Ahlaka çok önem verirler ve sorumluluk şuurları oldukça yüksektir. Mükemmeliyetçi karaktere meyyaldirler. Olumsuzları katı kuralcı kişilerdir ki, çevresindekilere hayatı zindan ederler.

2 Numaralı Duygusal Kişilik Modeli

Bunlar sevgi merkezli, daima verici, fedakâr tiplerdir. Hizmet ehlidirler, yardımseverdirler, konuşmayı ve takdir edilmeyi severler. Nezaket sahibidirler, başkasından da nezaket ve takdir bekleyen ama çabuk kırılabilen tiplerdir. Misafirlerini memnun etmek için saçını süpürge eden anne tipi bunlar içindedir. Empatileri yüksektir. Bu yüzden, öğretmen, psikolog, pazarlamacı ve halkla ilişkiler elemanı olabilirler.

3 Numaralı Duygusal Kişilik Modeli

İnsanları çok iyi motive eden, kariyere değer veren, rekabeti seven, başarı odaklı, hırslı ve aceleci kişilerdir. İyi pazarlamacıdırlar. Önce kendilerini pazarlarlar. Batı tipi kişisel gelişim anlayışını çok önemserler. Onlara göre hayatta her şey bir ticarettir. Tam anlamıyla Amerikanvari insan tipidir. Daima zirvede ve popüler olmak isterler. Hayat bir yarış ve rekabettir onlar için. Ama hayır deme zorlukları vardır. Evliliği uzun süre götüremezler. Olgunluğa ulaşır ve yanlışlarını yok ederlerse başarıyı Allah'ın rızasına bağlayabilirler.

4 Numaralı Duygusal Kişilik Modeli

“Herkesin yaptığının tersini yap, farklı ol!” anlayışında olan zor ve aykırı kişiliklerdir. İlginç kıyafetleriyle, sembol ve takılarla dik-kati çekerler. Soyut düşünmeyi severler, paylaşmayı pek sevmezler. İçedönüktürler, ekip çalışması yapamazlar, içsel zekâları yüksektir. Sanatçı, şair ruhlu, felsefe ve metafiziğe meraklı, hayal güçleri gelişmiş tiplerdir. Necip Fazıl, Barış Manço gibi tipler bu grupta düşünülebilir. Melankolik tavır içindeki bu tipler realiteyle buluşturulmalıdırlar. Mimarlık, tasarımcılık gibi sanat isteyen iş kollarında başarılı olabilirler.

5 Numaralı Zihinsel Kişilik Modeli

Uzmanlığa ve bilgiye değer veren meraklı ve entelektüel kişilik tipleridir. İnsanlara yukardan bakan, iyi iletişim kuramayan, ama bilimsel çalışmaları seven, bilgiç ve muhalif tiplerdir. Mantıksız olana inanmazlar. Planlı, programlıdırlar ve sayıları severler. Einstein gibi

ilim insanları ile beraber savcı ve hâkimler de bu tip içinde değerlendirilebilirler.

6 Numaralı Zihinsel Kişilik Modeli

Olaylara sorgulayıcı bakan, şüpheci, genellikle kötümser bakış içinde olan, temkinli ve garantici tiplerdir. İşlerini sigorta ettirmeye önem verirler. İstihbarata değer verirler, komplo teorileri önemlidir onlar için. Dedektifler, istihbaratçılar bu tiplerdendir.

7 Numaralı Zihinsel Kişilik Modeli

Bunlar hayal dünyası geniş, neşeli, nüktedan, muzip ve esprili kişiliklerdir. Yenilikçi ve buluşçudurlar aynı zamanda. Coşkulu, orijinal ve iyimser tiplerdir. Beyin fırtınasına ve maceraya önem verirler. Gezerek öğrenmeyi severler, koşarken bile plan yapabilirler. Lider tipler olmamakla birlikte toplum tarafından sevilen tiplerdir. Yerinde fazla duramayan, doyumsuz, dağınık ve istikrarsız kişiliklerdir. Nasreddin Hoca bunlara iyi örnektir.

8 Numaralı Fiziksel Kişilik Modeli

Bu kişiler, lider tabiatlıdır. Hürriyetlerine düşkün, eli açık, mert ve aksiyoner tiplerdir. Öfkelerini kolayca dışa vururlar. Delikanlı görünümlü, sorunlara bizzat müdahale ederek çözmeyi seven pratik tiplerdir. Genelde içleri, dışları bir olan ve toplumların önünü açabilecek lider şahsiyetli insanlardır. Olumsuzları, mafyatik tipleri teşkil ederler.

9 Numaralı Fiziksel Kişilik Modeli

Bu kişilik yapısına sahip insanlar, ağırbaşlı, uyumlu ve sabırlı tiplerdir. Denge politikaları uygulayan, ikna kabiliyeti yüksek, doğal “ağır abi” kişiliklerdir. Olumsuzları kararsızdır, fakat huzuru seven, hoşgörülü ve arabulucu tiplerdir.

ZEKÂ VE YETENEK TESTLERİ

“Çocuklarımızı iyi analiz edin.”

Erich Fromm

Şunu önceden vurgulamak gerekir ki; bu çocukları tanılamak, asla onları etiketlemek değildir. Ancak onları tanıyıp daha iyi yetiştirmek içindir. Zihinsel engelli çocuklar da tanımlanmaktadır. Burada da onları etiketlemek gibi bir düşünce yoktur. Zekâ ve yetenekler ne kadar iyi tanınırlarsa, o kadar isabetli geliştirilebilirler.

Zekâ testleri, sadece zihni (matematik) zekâyı, yani IQ seviyesini ölçen objektif testlerdir. Çok yaygın olarak yapılmakla beraber güvenilirliği tartışılmaktadır. Tek başına değeri düşüktür. Ancak gözlem ve takiple birlikte anlam kazanmaktadır. VISC-IV, Stanford Binet, CAS, Gessell, Wechsler, ASIS (Türkiye’de geliştirilmiş özgün test) gibi farklı test çeşitleri mevcuttur. Binet’e göre; zekâ tek bir testle ölçülemeyecek kadar karmaşıktır. İnsanın boyu ve kilosu gibi ölçülemez. Özellikle ufak yaşlarda IQ test sonuçları farklılıklar gösterebilir. Test yapılan çocuğun psikolojik durumu, endişeleri, kültürel farklılıkları, kendini saklama çabası gibi durumlarda yanlış sonuçlar çıkması bizi yanıltabilir. Genellikle “bireysel” olmakla birlikte, bazen topluluklara yönelik “Grup testleri” de yapılabilmektedir.

Yapılan test sonuçlarının çocuk ve ailesine verilip çocukların etiketlenmeleri ise son derece yanlış bir yaklaşımdır. Zaten hayattaki başarıda IQ’nün etkisinin oldukça düşük olduğu, duygusal zekânın daha büyük etki yaptığı bilinmektedir. Bunun için son zamanlarda duygusal zekâ (EQ) testleri geliştirme çalışmaları devam etmektedir.

Bu tür test çalışmaları yanı sıra çeşitli anketler, gözlemler, sorgulayıcı bilgisayar programları da oldukça fayda vermektedir. Tabii ki, bütün bu çalışmalar uzmanlar elinde başarılı olabilir. Yapılan çalışmalara göre; 4 başlık altında 52 yetenek çeşidi olduğu biliyor. Çocuklarda bu farklı yetenekleri tespit etmeye yönelik yetenek laboratuvarı çalışmaları yapılmakta ve geliştirilmektedir. Bu alanda Goldstein Scheere, Benton, Kuder ve Seashore (Müzik yeteneği için) gibi testler kullanılmaktadır.

Yetenek testlerinin bazı bölümleri 6-10 yaşları arasında yapılabilir. Bu yaşlardaki çocuklarda dikkat, ilgi ve hafıza ölçümleri değerlidir. Bu yönde bölünmüş, odaklanmış ve görsel dikkat testleri ile, uyanıklık, seçicilik ve sebat gibi 6 farklı test yapılmaktadır. Bunlardan birinde bir problem olduğu tespit edilirse, tedavi edilmelidir.

14-15 yaşlarından sonra ise, diğer yetenekler incelenilmekte, ilgi testleri ve ölçümleri yapılabilmektedir. Burada da muhakeme, ilgi alanı, uzun süreli hafıza, fiziki yetenekler ve bazı diğer dikkat alanları yönünde teşhisler ve tanımlar gerçekleştirilmektedir.

Ayrıca çocuklar için CAT gibi “Kişilik Testleri” de uygulanmaktadır. Son zamanlarda duygusal zekâyı tespit için de testler geliştirilmektedir. MSCEIT (Mayor Salovey ve Caruso Emotional Intelligence Test) bunların başında gelmektedir. Hazırlayan üç kişinin adıyla anılan bu testle kişilerin sosyal ilişkileri arasında olumlu bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Bütün bu zekâ ve yetenek testleri, Batı ve özellikle Amerikan standartlarına göre yapıldığı için bizim gibi farklı parametrelere sahip toplumlarda çok da isabetli sonuçlar vermemektedir. Bu sebeple Türkiye’ye has millî özellikler ve ölçüler içeren testler geliştirmek oldukça önemlidir. Bu alanda, zekâ testi olarak son yıllarda geliştirilen ASIS (Anadolu Sak Zekâ Ölçeği) önemli bir aşamadır.

Tarihî çalışmalara bakıldığında ise, bugün yeterince bilinmeyen “ilm-i sima”nın değeri anlaşılmaktadır. İnsanları, özellikle bu tür çocukları tanımak için bu ilim oldukça başarılıdır. İslam toplumlarında iyi bilinen ve bazı kaynaklarda “ilm-i kıyafet” olarak da ifade edilen bu bilim dalı, 19. yüzyılın sonlarından itibaren batıda “fizyo-

nomi” olarak bilinmeye başlanmıştır. Bu ilmin gayesi, dış görünüşü ve tavırlarına göre insanlar hakkında bilgi sahibi olmaya çalışmaktır. İsminden de anlaşılacağı gibi bir bilimdir, uzmanlık gerektirir.

ÜSTÜN ZEKÂLİ/ YETENEKLİ ÇOCUKLAR

“Bu çocuklar daima biyolojik yaşın üstünde bir zekâya sahiptirler.”

Üstün zekâlı ve yetenekli insanlar normal zekânın çok üzerinde zihni güç ve dinamizm gösteren, üstün beyin gücüne sahip insanlardır. Bu tipler, çok yüksek algılama (idrak) yeteneğine sahiptirler. Sadece zekâ açısından bakıldığında, testlerde IQ 130 ve üzeri çıkanlara üstün zekâlı denmektedir ve bunlar toplumda %2’lik bir dilime girmektedir. 120-130 IQ’ye sahip çocukları da dahil edersek, Gagne’ye göre,% 10-15’lik bir dilim ortaya çıkmaktadır

Bu çocuklar doğuştan itibaren çeşitli farklılıklar gösterirler. Bunlar teker teker kitabımızda incelenecektir. Fakat uzman olmayanlar tarafından tanınmazlar veya farklı tanınabilirler. Tarihte de pek çok yüksek zekâlı insan toplum tarafından zamanında tanın-

mamıştır. Hatta “zekâ problemlî” olarak tanımlanan böyle pek çok insan olmuştur.

Zekâ seviyesinin yüksek olması çocuğun başarılı olacağı manasına gelmemektedir. Aslında gözlemlerimiz sonucu, toplumda en başarılı olanların düzenli çalışma yapan parlak zekâlılar olduğunu söyleyebiliriz. Bununla birlikte üstün zekâlı çocuklar, ancak kendilerini gerçekleştirecekleri ortamda veya kendi yapılarına uygun eğitimlerle bazı alanlarda üstün performans ve başarı gösterirler. Genel anlayış bu çocukların sıkıcı, uyumsuz, utangaç veya çokbilmiş çocuklar olduğu yönünde iken, yapılan çalışmalar üstün vasıflı çocukların ortalama çocuktan daha uyumlu, mizahî yeteneği güçlü, sevilen kişiler olduğunu ortaya koymuştur.

Yaklaşık yüz yıl önce Lewis Terman tarafından başlatılan bir çalışmada, IQ’ları 140 ve üzeri 1500 çocuk incelenmiştir. 60 yıl boyunca düzenli olarak takip edilen bu çocuklar, gerek fizikî, gerekse akademik ve sosyal açıdan normal akranlarına göre daima ileride bulunmuştur. Daha sağlıklı, daha dayanıklı ve daha kuvvetli gözlenmişler, okullarda daha başarılı, sosyal yönden ise daha uyumlu olarak tespit edilmiştir. Bunlar normal çocuklara göre hayatlarında daha çok ödül almışlar, daha fazla maddî gelir elde etmişler, sanat ve edebiyata daha fazla katkı sağlamışlardır. Daha fazla kitap yazmışlar, daha fazla patent sahibi olmuşlardır. (Bu çalışmanın ABD’de yapıldığını unutmamak gerekir.)

Üstteki çalışma üstün zekâlı olmanın hayatta daima başarı oluşturmak için yeterli olmadığını da ortaya koymuştur. Burada bazı alanlarda olağandışı üstünlük gösterilse bile, akademik konularda mutlak üstün başarı görülememiştir. Yani yüksek zekâ her şartta başarı anlamına gelmemektedir.

Aynı zamanda üstün yetenekli de denilen bu çocuklar, eğer zamanında tanınırlar ve yapılarına uygun eğitim alırlarsa, zihnî güçlerini ve yeteneklerini toplumun lehine kullanırlar. Tanınmadıkları takdirde ise oldukça olumsuz sonuçlara ulaşmak mümkündür. Fakat şunu da rahatlıkla söylemeliyiz ki, akıl olmadan yetenekler bir işe yaramaz.

Üstün Zekâlı/Yetenekli Çocukların Özellikleri

Üstün yetenekli çocuklar, bedenî, zihnî, sosyal, şahsî ve meslekî yönden üstün özelliklere sahip olabilirler. Bu çocukların doğuştan itibaren bedenî ve zihnî gelişimleri, tavır ve davranışları, olaylara bakış açıları, dil becerileri ve olaylar arasındaki muhakeme yetenekleri genellikle farklı olmuştur. Bu farklılıklarından dolayı eğitimcilerin ve ailelerin aydınlatılması ve farkındalık eğitimi almaları gereklidir. Bu çocuklar daima biyolojik yaşlarının üzerinde bir zekâ yaşına sahiptirler. Yüksek zekâ ve yeteneğe sahip çocukların aileleri de genellikle bu özelliklere sahip oldukları için gelişimleri anne karnından itibaren daha iyi olmaktadır. Özelliklerin hepsinin bir çocukta görülmesi pratikte pek mümkün olmaz. Ama bazı özellikler daha sıklıkla görülebilir. Bebeklikte bile kendilerini gösterirler. Olağanüstü hareketlidirler, uyarılara karşı aşırı dikkat kesilirler. Yüksek potansiyele sahip çocukların diğer özelliklerini şu şekilde sınıflandırabiliriz:

Erken Gelişim Özellikleri

Bebeklikten itibaren yüksek enerji, olağanüstü hareketlilik, ışığa ve sese karşı daha fazla tepki görülebilir. Bu bebekler uykuya daha az ihtiyaç duymaktadırlar. Aşırı fizikî hassasiyet gösterirler. Mesela bezi ısladığında tepkileri daha aşırıdır. Motor gelişimleri hızlıdır, emekleme, ayakta durma, yürüme becerileri daha çabuk gelişir. Bazılarında da önce hızlı ilerleyen bu gelişim zamanla gerileyebiliyor ve normal bebeklerden geri kalabiliyor. Fazla enerjik olmalarından dolayı, ebeveynlerini çok yorarlar. Fakat bu bir hiperaktivite değildir.

Bu çocuklar gelişmiş dil ve hafıza, erken yürüme, erken konuşma, aşırı duyarlılık, hızlı öğrenme ve bundan mutlu olma, canlı hayal gücü, çevreye ve kitaplara aşırı ilgi, erken okuma, çevre hakkında sürekli soru sorma, sorgulama gibi belirtilerle kendilerini gösterebilirler. Bu belirtilerin hepsi bir çocukta görülmeyebilir. Mesela, bazen Einstein gibi çok geç (5 yaşında) konuşanlar görülebilir.

FİZİKÎ ÖZELLİKLERİ

Bedenî gelişim: Bilinenin tersine, akranlarına göre bedenî olarak daha gelişmişlerdir. Normal çocuklara göre kuvvetli oldukları ve sağlık açısından da iyi oldukları tespit edilmiştir. İştihâ, görme alanlarında daha dikkatli oldukları da gözlemlenmiştir.

ZİHNÎ ÖZELLİKLERİ

Erken Okuma ve Sayılarla Olağandışı İşlem Yapabilme: Bu tip çocuklar, oldukça büyük oranda okula gitmeden kendi başlarına okumayı çözerler. Tabelaları ve tanınmış firma logolarını ayırt etmeyi 2-3 yaşlarında öğrenirler.

Video QR

Çok Hızlı Öğrenme, Algılama ve Anlama Yeteneği: Bu çocuklar hızlı idrak seviyesindedirler ve âdeta “leb” demeden leblebiyi anlayacak seviyede bir anlama kapasitesine sahiptirler. Bu yüzden genelde tekrardan hoşlanmazlar. Soyut düşüncenin göstergesi sayılan kavram oluşturma konusunda oldukça yetenekli oldukları görülür.

Bilgi Açlığı/Merak: Çevredeki pek çok şeye karşı aşırı ilgi gösterebilirler. Onlarla ve olaylarla ilgili ardı ardına soru sorarlar. Ebeveynin bunları bıkmadan cevaplandırması ve ciddiye alması gerekir. Dalga geçildiğini çabuk anlarlar.

Video QR

Bu yüzden bu tavır onlar açısından oldukça olumsuz bir sonuç olur. Zekâ seviyesi yükseldikçe zihnî açıklıkları artar, merakları tutku derecesine yükselir. Oldukça yüksek öğrenme arzuları vardır ve çok okurlar.

Kelime Hazinesi Ve Hafıza Gücü: Oldukça küçük yaşlarda bile kendilerinden beklenmeyen kelimeleri ve deyimleri kullanırlar ve anlamlı cümleler kurabilirler. Kelimelerin anlamlarına vakıf olurlar. Ayrıca güçlü, sağlam ve keskin bir hafızaya da sahiptirler. Bu sebeple çok yüksek ezber kabiliyetleri vardır. Akıcı ve etkileyici hitabet sahibi olabilirler.

Az Uyku: Akranlarına göre daha az uyurlar. Uykuyu kaybedilmiş zaman olarak görebilirler.

Farklı Bakış: Olaylara diğer insanların bakmadıkları farklı yönden bakmayı becerirler. Başkalarına göre, aykırı tiplerdir. Monoton (tekdüze) anlayış ve yaklaşımlardan nefret ederler. Bu farklı bakışlar da keşif ve icatları beraberinde getirir. Dolayısıyla olayları derinliğine öğrenme çabasına sahiptirler.

Hayal Dünyası: Diğer insanların aklına gelmeyecek ütöpik (doğal olmayan) hayalleri olabilir. Hemen her konuda farklı bakışları vardır. Uçan araba yapmak gibi hedefler koyabilirler kendilerine. Bununla birlikte, gerçekle hayal arasındaki farkı erken yaşta fark edebilirler. Soyut düşünmeyi severler. Bu sebeple mucitlik vasıfları gelişmiştir.

Uzun Vadeli Hedefler: Hayatlarını kendilerince oldukça küçük yaşlarda planlamaya çalışırlar. Orta ve uzun vadeli planlar yapabilirler.

Padişah'ı Şaşırtan Çocuk

Sultan II. Mahmut, çocukların Kuran-ı Kerim öğrendikleri bir mektebi gezerken içlerinden küçük bir çocuk dikkatini çeker ve ona "Sen sınıfın kaçınıcısın evladım?" der. Çocuk da "Efendim, insana kendini meth etmek yakışmaz, bunu Hocama sorun" der. Sultan Mahmut bunun üzerine ona bir altın verir, fakat çocuk almaz. "Babam bunu nereden aldın? der ve beni sıkıştırır. Bu yüzden alamam" diye durumu açıklar.

Sultan Mahmut da "Padişah verdi dersin" deyince, çocuk bu defa "Babam, padişah verseydi, bu kadar az vermezdi der".

Bu sözler üzerine Sultan Mahmut, cebinden bir kese altını alır ve çocuğun cüz çantası içine koyar ve "Sen hakikaten sınıfın birincisiymişsin" der.

Video QR

Farklı Bakış

Farklı bakışın ne olduğunu anlatabilmek için bir örnek olaydan bahsetmek istiyorum. Ford şirketlerinin kurucusu Henry Ford, bir gün bir mezbahaneyi gezmeye götürülmüş. Orada hayvanların nasıl kesildiklerini gözlemlerken, gösterdiği şaşkınlık ifadeleri çevredekilerin ilgisini çekmiş. Sürekli "Allah Allah, biz bunu niçin düşünemedik." gibi sözlerle yapılan işi gözliüyormuş. Çevredekiler, "Altı üstü hayvan kesimi, bunun neresinde bir farklılık var?" diye düşünmüşler. Aslında bir gariplik yok gibi, bir hayvan içeri girince, bir kişi kafasını kesiyor, diğeri asıyor ve derisini yüzüyor, bir başkası da karnını boşaltıyormuş. Bu böylece hayvan parçalanana kadar devam ediyormuş. Ford, oradan çıkar çıkmaz çevresindeki kurmaylarına "Bu usulü biz de kullanalım." demiş. Herkes birbirine bakmış anlamadan. Oysa Ford oradaki farklı iş bölümünü kastediyormuş. O günden sonra otomotiv sektöründe (şu an bütün fabrikasyon işlerde geçerli olan) "bant" sistemi uygulanmaya başlamış. İşte farklı bakış budur, herkesin gördüğünün dışında şeyler görebilmektir. Bu durum, aynı zamanda "inovasyon"u da geliştirmektedir.

SOSYAL-DUYGUSAL ÖZELLİKLER

İkna Becerisi:

Başka insanlarla anlaşma ve ikna konusunda oldukça beceriklidirler. Kelime hazinelerinin güçlü olması ve kavramların manalarına da vakıf olmaları dile hakimiyetlerini sağlar. Bu sebeple olaylar arası münasebeti çok iyi kavradıkları için ifade yetenekleri oldukça yüksektir. Özellikle sosyal zekâsı yüksek olanlar, konuşmalarıyla insanları tesir altına almakta beceriklidirler.

Yüksek Enerji:

Oldukça yüksek fiziki ve zihni enerji sahibidirler. Kolay kolay yoruldukları görülmez. Daima coşkun ve kabına sığmayan enerjik bir yapıdadırlar. Uzun süreli yoğunlaşarak, ilgi duydukları alanlarda çalışabilirler. Dikkat ve bir konuda yoğunlaşma süreleri normal çocuklara göre daha uzundur.

İletişim ve Mizah:

Bazı nadir tipler dışında insanlarla iletişimde başarılı kişilerdir. Espri ve mizah kabiliyetlerinin yüksekliği çevrelerinde güçlü bir arkadaş grubunun oluşmasını sağlar. Fakat arkadaş seçiminde standartları yüksek olabilir. Kendi ilgi sahasına değer veren, dürüst ve vefakâr arkadaşlar edinme gayreti içindedirler.

Dostluk ve İdealizm:

Kurdukları dostlukları kalıcıdır. Başka insanlara karşı kolayca empati yaparlar. Onlar için mücadele etmekten geri durmazlar. Bu yüzden idealist yönleri güçlüdür. İlişkilerinde nazik ve hassas düşüncelidirler. İkiyüzlü ve yalancı insanlardan kaçarlar.

Mücadele Ruhü:

Azimli ve mücadelecidirler. Sorunların üzerine gitmekten ve yılmadan mücadele etmekten geri durmazlar. Risk almaktan korkmazlar. Cesur kişiliklerdir. Bir konuda inisiyatif almaktan çekinmezler.

Akranlarla Arkadaşlık: Daha çok kendilerinden daha ileri yaşlardaki çocuklarla, hatta bazen yetişkinlerle arkadaşlık ederler. Zekâ yaşları biyolojik yaşa göre ileridedir. Kendi ilgi alanlarına ilgi duymayanlardan hoşlanmazlar. Bu sebeple, arkadaş seçiminde standartları yüksektir. Kendi ilgi alanlarına değer veren, onları dinleyebilen, dürüst ve vefakâr kişileri arkadaş edinmeyi tercih ederler. Bundan dolayı yetişkin ve kendinden birkaç yaş büyük arkadaşlarla güçlü bağlar ve arkadaşlık ilişkileri kurarlar.

Mükemmelliyeçilik: Yaptıkları her şeyi mükemmel yapma gayreti içindedirler. Başkalarının da kendilerinden daima en mükemmel iş beklediklerini düşünürler. Bu bazen kendilerini özgüven

kaybına ve hayal kırıklığına düşürür. Kendisi de ailesinden ve öğretmeninden aynı mükemmelliği bekler.

Sorumluluk ve Ahlakilik: Çevreye karşı kendilerini çok sorumlu hissederler. Dünya üzerindeki savaşlar, çocuk ölümleri, çevre tahribatları gibi konularda oldukça hassastırlar. Ahlakî yaklaşımları da yüksektir. Adalet duyguları oldukça gelişmiştir. Başka insanlara haksızlık yapılmasından son derece rahatsız olurlar ve tepkilerini farklı şekillerde ortaya koyarlar.

Video QR

Mizah Yeteneği ve Kıvrak Zekâ: Konularla ilgili kıvrak zekâya, hızlı düşünmeye ve ince bir mizah anlayışına sahiptirler. Olaylar arasındaki ilişkiyi kısa zamanda çözerler. Gördükleri arasında kritik yapmayı çok iyi becerirler.

DUYGUSAL ÖZELLİKLER

Yardımseverlik:

Çalışmalarını menfaat için yapmazlar. Yaptıklarının karşılığında para beklentileri yok gibidir. Maksatları kendilerini gerçekleştirmek, ilgi alanlarında çalışarak tatmin olmak ve dolayısıyla mutlu olmaktır. Yardımseverdirler. Hastaları, engellileri, çaresizleri, yaşlıları ve masumları düşünürler.

Empati Duygusu:

Duygusal hassasiyetleri daha çok gelişmiştir. Yaklaşık altı yaşında empatik yaklaşım sergilemeye başlarlar. Böylece başkalarının duygularını anlama, onlara yardım etme duyarlılığı gelişmektedir.

Ölüm Hakkında Erken Kaygı:

Ölüm ve fanilik hakkında erken sorgulama içinde olurlar. Bıkıp usanmadan hayatın anlamı ve sonu hakkında sorular sorar dururlar. Bu konuda çok meraklıdırlar. Ebeveynlerin onlara bu konuda sorularına mantıklı cevap vermeleri gereklidir. Bu sayede üzerinde düşündükleri hayatın anlamını kavramaları daha kolay olur.

KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

Çok çalışkandırlar, motive oldukları zaman, yılmadan bıkmadan çalışmaları mümkündür.

Bir yere bağlanmaktan, kalıp içine sokulmaktan hoşlanmazlar. Hürriyet ve bağımsızlıklarına düşkündürler. Kendilerinden emindirler, özgüvenleri gelişmiştir. Lider tabiatlıdırlar. Otoriteyi sorgularlar. Bu yüzden idare edilmeleri oldukça zordur. Kendi düşüncelerini, hayallerini, zevklerini paylaşacakları arkadaş ararlar. Aynı zamanda bağımsızlık peşindedirler. Azimli, kararlı, mücadelecidirler. İnisiyatif ve sorumluluk sahibidirler.

Sosyaldirler ve güvenilirdirler. Sabırlı ve istikrarlıdırlar. Kararlı ve kendinden emin bir şahsiyete sahiptirler.

Genellikle dürüst kişiliklerdir. Başkalarının hatalarına karşı hoşgörü sahibidirler.

Alçak gönüllü ve tevazu sahibidirler. Kendilerini sıklıkla sigaya çekerler, otokritik yaparlar.

Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz ki; Bu çocuklar, yaratılışları (fıtratları) gereği oldukça değerlidirler. Fakat her çocuğun bu özelliklere sahip olduğunu düşünmek hatalıdır. Kişilik tiplerine göre bu özellikler kısmen bulunabilir. Yapılan birçok bilimsel çalışma üstün yetenekli çocukların ahlaki hassasiyet taşıdıklarını tespit etmiştir.

Bu çalışmalara göre; zekâ ve ahlak gelişimi arasında yüksek bir oran vardır. Maalesef yanlış eğitimler bütün bu güzellikleri yok edebilmekte, çocukları sapkınlaştırabilmektedir.

Üstün yetenekli çocuklar üzerinde Dr. Karen Rogers tarafından yapılan bir çalışma bize bu çocukların özelliklerinin oranları hakkında kısmen bilgi veriyor. Bu araştırmanın sonuçlarını şöyle sıralayabiliriz: Bu çocukların,

%99,4'ü hızlı öğreniyor,

%99,3'ü geniş bir kelime hazinesine ve mükemmel bir hafızaya sahip,

%99,3'ü mantığını çok iyi kullanıyor,

%97,9'u çok meraklı,

%96,1'i yaşlarına göre çok olgun,

%95,9'unun mükemmel bir espri anlayışı var,

%93,5'i başkalarına karşı çok merhametli,

%93,4'ünün renkli bir hayal gücü var,
 %92,9'u sayılar konusunda yetenekli,
 %90,3'ü adalet ve dürüstlük kaygısı taşıyor,
 %88,4'ü yüksek enerjiye sahiptirler,
 %88,3'ü işlerinde mükemmel olma kaygısı taşıyor,
 %84,1'i otoriteyi sorguluyor,
 %80,3'ü okumayı çok seviyor.

Tüme Varım

Üstün vasıflı çocuklar, tüme varım yöntemini kullanırlar. Parçaları birleştirme kapasitesiyle bütünü kolay çözerler. Bu yüzden bir'e (tevhide) ulaşmaları daha kolaydır. Böylelikle "Büyük resmi" daima fark ederler. Normal zekâdaki çocuklar ise tümünden gelim yolunu kullanırlar. Onlar parçaları birleştirmede zorlanırlar.

Zayıf Yanları

Bazen arkadaşlık kurmada zorluk yaşayabilirler. Kendi ilgi sahasını küçümseyenlerden hoşlanmazlar.

Her alanda yetenekli değildirler. Fakat mükemmeliyetçi tavırlarından dolayı yeteneksiz oldukları alanda gördükleri başarısızlık özgüven kaybına sebep olabilir. Ailelerin ve eğitimcilerin daima kendilerinden büyük başarılar bekler görünmeleri ise onları strese sokar ve hayal kırıklıklarına, yıkımlara sebep olabilir.

Geçinilmeleri ve idare edilmeleri oldukça zordur. Sabır ve tahammül gerekir. Onları anlayan ve motive etmeyi bilen kişiler idaresinde çalışabilirler. Farklı bakış ve yaklaşımları, zaman zaman gösterdikleri tuhafliklar sebebiyle alaya alınmaları ve farklı yaftalanmaları onları toplumdan uzaklaştırabilir. Bazen sevdikleri ortamdan dışlanabilir ve yalnızlaşabilirler. Bu da kolayca isyankâr olmalarına sebep olabilir.

Hele ihmal edilmiş ve ahlakî temelden yoksun kalmış iseler, psikolojik olarak pesimistik (karamsar) bir bakış açısına sahip olabilirler. Bu durumda büyük tehlike oluştururlar.

Üstün zekâya ve yeteneğe sahip çocukların zekâ seviyeleri ne olursa olsun, çocuk oldukları asla unutulmamalıdır. Toplum içinde “büyümüş de küçülmüş” diye tabir edilirler. J.J. Rousseau, “Emile” adlı eserinde bu konuda şöyle diyor: “Yaratılışları, çocukların yetişkin olmadan çocuk olmalarını ister. Bu sırayı bozarsak ne tam olgunlaşmış, ne de tadı tam olarak gelişmemiş olan, ama kısa sürede çürümeye mahkum bir meyve yetiştirmiş oluruz.”

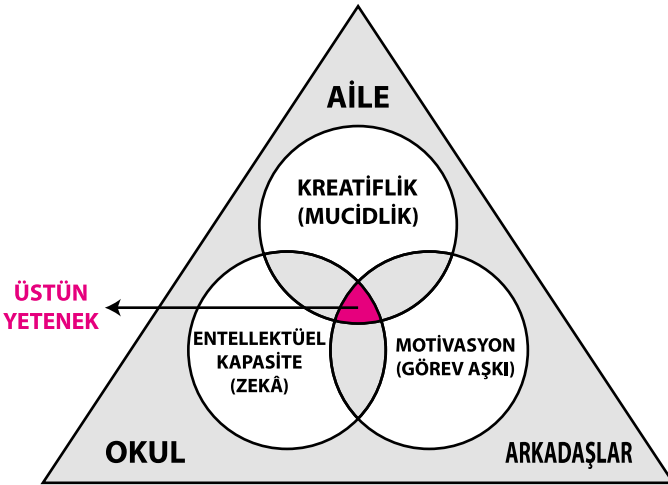
Üstün Zekâlı/Yetenekli Olmanın Ortak Vasıfları:

Winner’e göre, üstün yetenekli kavramı özetle üç özellik içerir:

1- Erken Gelişmişlik: Üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar, akranlarına göre bazı alanlarda daha erken gelişmişlik gösterirler. Bunlar müzik, resim, spor veya farklı zihni alanlarda olabilir.

2- Hızlılık: Bu çocuklar yaştları olan diğer çocuklara göre, bazı alanlarda daha hızlı öğrenebilirler.

3- Derinleşme: Bu çocuklar kendi ilgi sahalarında çok teferuatlı öğrenme içine girerler. İlgi alanlarıyla ilgili derin bilgi sahibi olurlar.

Renzulli'nin Üçlü Halkası

Günümüzde üstün yetenekliler konusunda dünyada en dikkat çeken isimlerden biri Psikolog Joseph Renzulli'dir. Renzulli, üstün yetenekliliğin üç özelliğin bir araya gelmesiyle ortaya çıktığını söylemektedir. Bu "üçlü halka", üst seviyede zekâ veya yetenek, beşerî anlamda yaratıcılık (mucitlik) ve görev aşkıdır (motivasyon ve üstün çaba).

Üst seviye zihni yetenek (zekâ), genel ve özel yetenekleri içerir. Bu yetenekler kişinin alt yapısını oluşturur, ham madde şeklindedir. Beşerî anlamda yaratıcı düşünme, yeni şeyler icat etme, üreticilik, farklı bakış, farklı tecrübelerle açık olma gibi özellikleri gerektirir. Farklılıklar ortaya koymadan zekâ veya yetenek kendini gösteremez. Motivasyon ise, kendi kendine ve çevreden gelen uyarıları da ima olumlu gelişmeye çevirme, sürekli bir dinamizm, vazife ve çalışma azmini içerir. . Sevdiği alanda elde ettiği keyif, çocuğa büyük bir iç motivasyon kaynağıdır. Bu, çocuk için önemli bir itici güçtür.

Yetişkinlerin çocuğu motive etmesi önemli olmakla birlikte, çok, azimli ve istikrarlı çalışma olmadan yeteneğin ortaya çıkmayacağını da bilmeleri gerekir. Mesela daha önce kim- senin başına elma düşmemiş miydi ki, Newton'un başına düşünce "yerçekimi" gerçeğini o buldu? Hayır, o bardağı taşıran son damlaydı. Newton senelerce bu konu üzerinde çalışıyordu, elma kafasına düşünce buluşu gerçekleştirmek nasip oldu. Arşimet için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Yıllarca, âdeta her an düşündüğü suyun kaldırma kuvvetini hamamda çözmüştü. Bu örnekler, hem bir alanda yoğunlaşmayı hem de çok çalışmayı ve motivasyonu göstermesi açısından da önemlidir.

El Birunî Newton'dan 7 asır önce "Yerçekimini" bulmuştur. O "Dünya dönüyorsa ağaçlar ve taşlar niçin yerlerinden fırlamıyorlar?" sorusuna karşı "Bu hal dünyanın dönmesi ile ilgili fikrimizi çürütüyor. Çünkü her şey dünyanın merkezine doğru düşer. Bundan dolayı dünyanın merkezinde bir çekim alanı olduğunun sonucu orta çıkarır. İşte bu yerçekimi yer yüzündeki herşeyin fırlayıp gitmesine mani olur" diye cevap vermiştir. (Dünyanın döndüğüne vakıf bir ortam. Batı 17. asırda Galile ile vakıf olmuştur.)

Aslında, bu değişik örneklerde olduğu gibi, “Buluş dediğimiz şey, herkesle aynı yere bakıp, farklı şeyler düşünebilmektir.” (Albert

S. György). Mesela Türkiye’de herkes bahar gelince uçurtma yapar, fakat bütün uçurtmalar aynıdır. Herkes tek ve standart şekilde uçurtma yapmayı öğrenmiştir çünkü. Burada farklı bakış yoktur. O da, üç çitanın birbirine çatılmasından sonra üzerine gerilmiş parşömen kağıdı, bir kuyruk, bir de ucuna takılan ip... Ve sonuçta her şey altıgen bir uçurtma yapmaktan ibaret. Bunun dışında bizde farklı bir uçurtma tarifi olamaz. Oysa bizim şahit olduğumuz Çin’in başkenti Pekin’in meşhur Tianenman Meydanı’ndaki “Uçurtma Festivali” yüzlerce çeşit uçurtmaya sahne olmuştu. Kartaldan balığa, ejderhadan kelebeğe yüzlerce farklı çeşit uçurtma. Bu bizim ne kadar kalıplaşmış düşündüğümüzün bir göstergesidir. Halbuki, uçurtma da şekil değil, denge oluşturmak önemlidir. Bu örnekteki gibi, farklı bakamadığımız sürece mucitliğimiz gelişemez.

Sonuç olarak yüksek zekâ, farklı bakış, üretken düşünme ve yüksek çaba olmadan yetenek ortaya çıkmamaktadır. Burada aslında zekâ yerine, zekânın disiplinize olmuş hali olan aklın önemini ortaya koymak bizce daha önemlidir. Çünkü yetenek ancak akılla birlikte olunca beceri ve maharet (ustalık) gelişir.

İKİ KERE FARKLI ÇOCUKLAR

“Dünyada bu yönde iki defa farklı insan sayısı tahmin edilemeyecek kadar çöktür.”

Bu tabir, üstün zekâlı/yetenekli çocuklarda bir başka problem alanının da birlikte bulunmasını anlatmak için kullanılır. Bu tarife uygun çocuklar fiziksel veya zihinsel olarak farklılık oluşturabilir. Fiziksel olarak iki kere farklı çocuk, hem üstün yetenekli, hem de fiziksel bir engel sahibidir. Görme, işitme veya bedensel engelle sahip olabilirler. Bu çocuklar kendi özelliklerine göre özel ilgi alanı içinde olmalıdır.

Zihinsel olarak iki kere farklı çocuklar ise, dikkat eksikliği, hiperaktivite, öğrenme güçlüğü (disleksi), Asperger Sendromu veya otistik olmakla birlikte, genellikle geç keşfedilen üstün zekâyâ sahiptirler. Bu çocuklarda üstün zekâ bazen fark edilmez. Oysa birçok ünlü, bu şekilde iki kere farklı olarak bilinmektedir. Bunlara Mozart'ı, Leonardo da Vinci'yi, Emanuel Kant'ı, Walt Disney'i, Edison'u, Jules Verne'i, Stephen Hawking'si, Robin Williams'ı, Sylvester Stallone'u, George Orwell'ı vs örnek verebiliriz.

Disleksi (Özel öğrenme güçlüğü), beyin-sinir sisteminin bir bozukluğudur ve ömür boyu sürer. Her toplumda %5-6 kadar yüksek oranda görülürler. Bu çocuklar, çok özel ilgiye ve eğitim programlarına ihtiyaç duyarlar. Bazı üstün vasıflı çocuklar, okumak, yazmak istemezler, yazdıklarında yazıları okunmayacak kadar bozuktur.

Sol Kolu Olmayan Judocu Çocuğun Hikâyesi...

Japonya'da bir çocuk on yaşlarındaiken bir trafik kazası geçirmiş ve sol kolunu kaybetmiş. Oysa çocuğun büyük bir ideali varmış. Büyüyünce iyi bir judo ustası olmak istiyormuş. Sol kolunu kaybetmekle birlikte, bu hayali de yıkılan çocuğunun büyük bir depresyona girdiğini gören babası, Japonya'nın ünlü bir Judo ustasına gidip yapılacak bir şeyin olup olmadığını sormuş.

Hoca: "Getir çocuğu bir bakalım" demiş.

Ertesi gün baba-oğul varmışlar hocanın yanına. Hoca çocuğu süzmüş ve: "Tamam" demiş.. "Yarın eşyalarını getir, Çalışmalara başlıyoruz."

Ertesi gün çocuk geldiğinde hocası ona bir hareket göstermiş ve "bu hareketi çalış" demiş. Çocuk bir hafta aynı hareketi çalışmış. Sonra hocasının yanına gitmiş ve "Bu hareketi öğrendim başka hareket göstermeyecek misiniz?" diye sormuş.

Hocanın cevabı: "Çalışmaya devam et" olmuş...

2 ay, 3 ay, 6 ay derken çocuk okuldaki bir yılını doldurmuş. Çocuk bu bir yıl boyunca hep o aynı hareketi tekrarlamış. Hocanın yanına tekrar gitmiş: "Hocam bir yıldır aynı hareketi yapıyorum bana başka hareket göstermeyecek misiniz?" Hoca bunun üzerine "Sen aynı hareketi çalış oğlum. Zamanı gelince yeni harekete geçeriz."

2 yıl,3 yıl, 5 yıl derken çocuk judodaki 10. yılını doldurmuş. Bir gün hocası yanına gelip; "Hazır ol! " demiş. "Seni büyük turnuvaya yazdırdım. Yarın maça çıkacaksın!"

Delikanlı şok olmuş. Hem sol kolu yok hem de judo da bildiği tek hareket var. Ünlü judocuların katıldığı turnuvada hiçbir şansının olmayacağını düşünmüş; ama hocasına saygısından ses çıkarmamış. Turnuvanın ilk günü delikanlı ilk müsabakasına çıkmış. Rakibine bildiği tek hareketi yapmış ve kazanmış. Derken ikinci, üçüncü maç ve çeyrek, yarı final ve final...

Finalde Delikanlı'nın karşısına ülkenin son on yılın yenilmeyen şampiyonu çıkmış. Delikanlı dayanamayıp hocasının yanına koşmuş. "Hocam hasbelkader buraya kadar geldik ama rakibime bir bakın hele.. Bende ise bir kol eksik ve bildiğim tek bir hareket var.. Bu kadar bana yeter.. Bari çıkıp ta rezil olmayayım izin verin turnuvadan çekileyim"

- "Olmaz demiş hocası. Kendine güven, çık dövüş. Yenilirsen de namusunla yenil." Çaresiz çıkmış müsabakaya. Maç başlamış. Delikanlı yine bildiği o tek hareketi yapmış ve tak, rakibini yenmiş ve şampiyon olmuş. Kupayı aldıktan sonra hocasının yanına koşmuş:

- "Hocam nasıl oldu bu iş? Benim bir kolum yok ve bildiğim tek bir hareket var. Nasıl oldu da ben kazandım?"

- "Bak oğlum 10 yıldır o hareketi çalışıyordun. O kadar çok çalıştın ki, artık yeryüzünde o hareketi senden daha iyi yapan hiç kimse yok. Bu bir, ikincisi de o hareketin tek bir karşı hareketi vardır. Onun için de rakibinin senin sol kolundan tutması gerekir."

Böyle yazmaktan hoşlanmayan bir çocuk mükemmel resimler yapabilir veya pratik üretimler yapabilir. Mesela, Einstein öğrenme güçlüğü çeken, beş yaşında konuşmaya başlayan bir dâhidir. Leonardo da Vinci de dislektikti. Bozuk ve karmakarışık yazısı vardı, ayrıca tersten yazıyor, okunmak için aynaya ihtiyaç duyuluyordu. Buna rağmen çizgilerinin mükemmel olduğu söylenmektedir.

Disleksik çocuklarda yapılan araştırmalarda, beynin sağ lobu daha da etkin olarak beyinde atipik bir işleyiş vardır. Bu çocuğun konuşmasını etkiler. Gerek disleksik ve gerekse üstün zekâlı çocuklarda solaklık ihtimali bariz şekilde fazla görülür.

Öğrenme güçlüğü olan çocuklar, aile ve eğitimcilerin özel desteğine ihtiyaç duymaktadırlar. Dünyada bu yönde iki defa farklı insan sayısı tahmin edilemeyecek kadar çoktur. Bu tür çocukların tanınması oldukça zordur, özel gayret ve bilinç gerektirir. Sosyal açıdan sıkıntılar yaşamakla birlikte, gelişmiş hayal güçleri vardır, ama nadiren başarılı olurlar. Tanınmaları durumunda mekanik, sanat ve müzik alanlarında büyük başarılar ortaya koyabilirler. Bu çocukların güçlü yanlarından istifade ile zayıf yanlarını güçlendirmek ve motive etmek, özgüvenlerini geliştirmek onlara yapılacak en önemli yardımdır. Sürekli psikolojik destek de önem arz etmektedir.

Otizm sık görülen bir durumdur ve kişinin iletişim, etkileşim ve hayal gücünde (otizm üçlüsü) zayıflık, eksiklik ve düzensizlik mevcuttur. Bu şahıslarda insan ilişkileri sıkıntılıdır, göz teması kuramazlar, mimikleri oldukça azdır, empati yapamazlar, duygusal ilişkilerde büyük sorun yaşarlar. Dış dünya ile sağlıklı ilişki kurmada büyük zorluk yaşarlar. Çocuk bu yüzden genellikle içine kapanır, âdeta kendi içine hapsolür, sadece ilgi alanıyla ilgili derinleşir. Konuşmaları anlamsız ve dengesiz olabilir. Bu tür belirtiler kişinin sosyalleşmesini büyük oranda engeller. Ama bu değişmez bir durum değildir. Elverişli şartlarda uzmanlar tarafından yapılacak nitelikli ve yoğun bir eğitimle büyük oranda düzelebilirler. Hatta yapılan bazı araştırmalar da, otizimli çocukların drama eğitiminden oldukça büyük faydalar gördükleri ispatlanmıştır. Fakat otizimli çocuklar için ciddi eğitim kurumlarının olmadığını da söylememiz gerekiyor.

Video QR

Asperger Sendromu olan çocuklarda ise otizm belirtilerinin bir kısmı vardır, otizme göre daha hafiftir. Mesela, bu kişilerde sosyal beceriler zayıftır, değişikliklerden hoşlanmazlar, rutin işleri severler. Empati eksikliği bunlarda da kısmen vardır. Fazla resmî bir dil kullanırlar. Nezaket kurallarına uyamamaktadırlar, bu yüzden sosyal hayatta zorlanırlar. Bir veya iki alanda derinleşip yoğunlaşabilirler ve sevdikleri konularda aşırı konuşurlar. Asperger Sendromu ömür boyu sürer, belirtileri zaman içinde azalabilir. Genetik olduğu söylenmektedir. En önemli belirtisi, sosyal hadiseler karşısında yaşanan sorunlardır, geç veya anlamsız tepkiler verirler. Otizme benzese de dil ve zekâ gelişimleri normaldir. Arkadaş edinmek için bir çaba içindedirler. Bu konuda büyük çalışmaları olan Prof. Dr. Michael Fitzgerald, Asperger Sendromuna sebep olan genin insanlarda zekâyı keskinleştirdiğini ortaya koymuştur. Bu rahatsızlık da psikiyatrik tedavinin faydası olmaktadır. Mozart, Beethoven, Einstein, Marie Curie gibi şahsiyetlerde Asperger Sendromu olduğu söylenir. Beethoven'ın son derece kaba ve sakar biri olduğu; Mozart'ın ise çevresiyle sosyal ilişkisinin bozukluğundan dolayı cenazesine sadece birkaç kişinin katıldığı söylenmektedir.

Savant Sendromu ismiyle anılan çocukların ise, bazı yetenek alanlarında zihinsel halleriyle uyuşmayan şaşırtıcı üstünlükler gösterdikleri bildirilmektedir. Bunların da yaklaşık %50'sinin otistik olduğu söylenmektedir. IQ test sonuçları düşük (40-70 arası) olmakla birlikte, müzik, çizim, heykeltraşlık, takvim hesaplama, basit aritmetik hesaplarda hızlılık ve gereksiz yerlerde (plaka, spor skorları gibi) kullanılan olağanüstü hafızaya sahip olabilirler. Mesele Kim Peek bunlardan biridir. Kitapları kısa sürede okuyabilen Peek'in hafızasında 9 bin kitap olduğu söyleniyor. Kitabın sol sayfasını sol gözüyle, sağ sayfasını ise sağ gözüyle aynı anda okuyabiliyor. Herhangi bir tarihin haftanın hangi gününe denk geldiğini anında söylüyor. Telefon kodlarını ezbere biliyor. Fakat günlük hayatta babasına bağlı yaşıyor.

Savant sendromuna “Mucize Doktor”, otizme ise “Yağmur Adam” filmleri örnek olarak gösterilebilir.

Video QR

İndigo çocuklara gelince, bu konu tartışmalı olmakla birlikte kısaca bahsetmekte fayda vardır. 1970'lerden sonra doğduklarına inanılan bu çocuklar, özgüvenleri çok yüksek, kendilerine karşı herkesin iyi davranmaları gerektiğini, bunu hak ettiklerini söyleyen, narsist kabul ettiğimiz çocuklardır. Aslında şımartılan çocuklar olarak ileriki hayatlarında çok büyük sıkıntılar çekeceklerdir. Batı tarzı “Kişisel Gelişim” kitaplarının da bu çocukları gereksiz kışkırttığını ve narsistleştirdiğini psikologlar ifade etmektedirler. Başta Jean Twenge olmak üzere, Amerikan gençliğinin %85'inin bu durumda olduğunu söylemektedirler.

Bütün bunların ötesinde, bazı insanlarda görülen “parapsikolojik yetenekler”den de kısaca bahsedelim. Tabiat üstü denilen bu yetenekleri bilimsel olarak ispatlamak mümkün değildir ve modern tıp bu konuda aciz kalmaktadır. Altıncı duyu, telekinezi (kişinin maddeler üzerinde düşünceyle etki oluşturabilmesi), telepati (uzaktaki insanlarla düşünceler arasında doğrudan doğruya bağlantı kurulması) ve durugözü (canlı veya cansız nesne ve olayların beş duyu yardımı almadan algılanması) gibi yetenekler olabilir. Rusya, ABD, Kanada ve Çin'de bu konuda araştırmalar ve eğitimler yapılmasına rağmen, ülkemizde bu tür çalışmalar yoktur.

ZEKÂYI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

“Bana dâhi demeyin. Asıl dâhi annemdi.”

Thomas Edison

Zekânın artıp azalacağına dair görüşler olsa da, biz bu değişimin zekâ alt yapısına etki eden faktörlerle köreltilip parlatılabileceği yönündeki değerlendirmelerin daha doğru olacağı düşüncesindeyiz. Zekâyı kaslara benzetebiliriz. Kaslarımız güçlendikçe hücre sayısında artış olmaz, fakat hücrelerde büyüme ve güçlenme söz konusu olur. Zekâ da çalıştırıldıkça açılan, güçlenen bir durumdadır.

Zekâ yaratılmıştır, yani bebeklikte neyse sonradan da o kadardır, lakin çeşitli faktörler, zekâ ve yetenekleri aktifleştirir veya köreltebilir. İyi bir uzman gözlemiyle bebekken keşfedilen üstün zekâlı çocuklar bunun delilidir. İyi işlenen demirin parlaması, işlenmeyen ise zamanla paslanması söz konusudur. Erken fark edilen çocuklar, uzman kişilerin elinde harika sonuçlar verebilmektedir. Veya normal zekâdaki bir çocuk, iyi bir eğitim ve düzenli bir çalışmayla çok başarılı işler yapabilmektedir. Eflatun: “Kusursuz bir eğitim ve öğretimden değerli varlıklar çıkar.” demiştir.

Zekâ ve yetenekleri etkileyen farklı etkenler mevcuttur. Bunlar genetik ve çevre faktörleri olduğu gibi, kaynaklara ulaşım, tarihî ve kültürel farklılıklar, coğrafî, ailevî ve psikolojik faktörler olabilir.

Genetik Faktörler:

Zekâ ve yeteneklerin büyük oranda ırsî olduğu tespit edilmiştir. Bu geçişin de iki taraflı olmakla birlikte, anneden daha fazla olduğu bilimsel çalışmalar da ortaya konmuştur. Birbirinden uzakta ve fark-

lı çevrelerde yetiştirilen tek yumurta ikizlerinin üzerinde yapılan bir çalışmaya göre, zekâ puanlarının değişmediği, birbirine benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca bebekten anne-babalarından ayrı kalmış çocuklarla anne-babaların zekâ ölçümlerinin de benzerliği dikkat çekmiştir. Bu gibi araştırmalar sonucu kalıtımın zekâ üzerinde oldukça etkili olduğu anlaşılmıştır.

Beyin çalışmaları da göstermiştir ki, zekânın beynin büyüklüğü veya ağırlığı ile ilgisi yoktur. Beyindeki yaklaşık yüz milyar hücrenin her biri arasında on binlerce iletişim vardır. Bu iletişim ne kadar fazla ise insanın zekâsı o derece yüksektir. Bu sebeple beyin aktivitesinin artmasının zekâyı daha da parlattığı söylenebilir. Bu aktivitelerle beyin kapasitesinin yüksek oranda kullanılması söz konusudur. Yani, beyin ne kadar çok kullanılırsa zekânın ortaya çıkışı da o denli artar.

Tarihî ve Kültürel Çevre Faktörleri:

Tarihi ve kültürel faktörlerin de zekâ üzerinde etkili olduğu ispatlanmıştır.

İnsanın büyüdüğü kültürel çevre, beslediği ortam ve beslediği kaynaklar insanın ilgi alanını oldukça etkilemektedir. Ortamdaki kültürel farklılıklar bazı yetenekleri teşvik edici olabildiği gibi, bazılarını da yok edebilir. Mesela heykel sanatının batı ülkelerinde oldukça gelişip, Türk toplumunda gelişmemesinin sebebi inanç ve kültürel alt yapı farklılıklarıdır. Bu yüzden heykelticilik Katolik ülkelerde daha gelişmiştir.

Güçlü tarihe sahip ve tarihe ilgisi gelişmiş toplumlarda sanat anlayışının tarihi tecrübeyle birleşip çok daha özgün eserler ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Tarih, insanlığın sanat ve kültür açısından da büyük bir tecrübe birikimidir. Yeteneklerin gelişmesine tarih bilinci çok büyük ilham verebilmekte, çeşitli alanlarda gençlerin kimliklerinin oluşmasında etkili olmaktadır. Milletler ve kurdukları medeniyetlerin kökleri tarihlerindedir. Tarihle bağını koparmamış yetenekler çok daha mükemmel eserlere imza atabilmektedir.

Video QR

Bizim çocukluk yıllarımızda kendi oyun araçlarımızı kendimiz yapardık, bu yüzden yeteneklerimizin el becerileriyle ilgili daha iyi geliştiğini düşünüyorum. Telden veya taştan arabalar yapar, toprakta üzerine kireç döktüğümüz karlı dağlar ve oyuklardan sular akıtarak nehirler oluşturur ve bıkmadan günlerce oynardık. Bu günkü çocuklar oyuncaklara çok daha kolay ulaşıyor, bu yüzden çok daha çabuk sıkılırlar. Bu sebeple net olarak ifade edebiliriz ki; çocuğun kendi yaptıkları daima daha kıymetlidir ve aynı zamanda onun yeteneğini geliştiren bir faktördür.

Yüksek eğitim seviyesine sahip ailelerde yetişen çocukların daha başarılı oldukları bilinmektedir. Batıda 1700-1910 yıllarında yaşamış 4421 ünlü kişi üzerinde çalışma yapılmış, bunların %83'ünün üst tabakadan, % 17'sinin ise alt tabakadan olduğu bildirilmiştir. Biz bu durumu batının aristokratik alt yapısına bağlamaktayız. Batı tarihinde ancak aristokrasiye ait insanlar iyi eğitim şansına sahiptiler. Osmanlı'da ise bu tersine idi. Kayseri'nin bir köyünden çıkan Sinan gibi bir çocuk Osmanlı'ya mimarbaşı, Hırvatistan'daki bir köyden çıkmış bir çocuk ise (Sokullu Mehmet Paşa) Osmanlı'nın en büyük sadrazamı olabilmıştır. Böylece geleceğin büyük şahsiyetlerinin önu fark gözetilmeksizin açılmıştı.

Bazı araştırmacılar, zekânın toplumdan topluma değiştiğini söyleyerek, dünyada zekâ haritaları yapmaktadırlar. Biz buna asla inanamamaktayız. Yapılan IQ testlerinin sonuçları kültürel farklılıklara göre değişmektedir. Aynı testlerle Avrupa'da yapılan testle Afrika'da yapılan elbette farklı sonuçlar verecektir. Ayrıca kültürel hareketlilik arttıkça zekâ da daha parlak sonuçlar gösterecektir. Zaten dehanın ortaya çıkışının da kültürlerarası iletişimin artmasıyla ilişkisi vardır.

Kaynaklara Ulaşım:

İnsanların ekonomik durumları onların zekâ ve yetenek geliştirici kaynaklara ulaşımını etkilemektedir. Maddî gücü olan, varlıklı veya aydın bir ortamdaki çocuklar bu yönde şanslıdır. İsteddiği kaynağa ulaşmada sıkıntı çekmezler, her türlü kitaba veya malzemeye kolayca sahip olabilirler, sık seyahatlerle çok değişik ortamları göme fırsatı elde edebilirler. Bu da onların zekâ ve yeteneklerinin akti ve

olmalarına sebep olabilir. Böyle ortamlarda çocukların daha çok sanatçıyla veya aydın insanla karşılaşma ihtimali daha fazladır. Daha üst seviye özel eğitim almaları da mümkündür. Fakat bu çocukların her şeye böyle kolay ulaşımları aynı zamanda dezavantaj da oluşturmaktadır. Çünkü zorluklarla karşılaşmamış bu çocuklar, mücadeleci ve dayanıklı olamazlar. Ufak olumsuzluklar onları çok kolay bir şekilde alt edebilir.

Fakir ve yoksul ortamlardaki çocuklar pek çok imkâna erişemezler, yetenekleri yönünde fırsatları değerlendiremezler, yeterince özel eğitim imkânına kavuşamazlar. Yoksul ailelerde müzik yeteneği olan bir çocuğun mesela bir saz elde etmesi genellikle zordur, resim yeteneği olan birinin de bir tuvalle yağlı boya alıp kullanma imkânı olmayabilir. Nadiren ve bunlara rağmen bazı gelişmeler olsa bile genel olarak yoksul çevrelerde yeteneğin ortaya çıkması düşük ihtimaldir. Karın doyurma telaşı olan birinin yetenek geliştirme yönünde vakit ayırması da zor olmaktadır. Lakin bu çocuklar arasındaki gerçek yetenekler, mücadelelerle kendilerini ispatlar, ufak destek ve teşvikler alırlarsa, daha büyük başarıları beraberlerinde getirebilirler. Dünya tarihinde görülen büyük liderlerin çoğunun yoksul ailelerden gelmesi bunun göstergesidir.

Coğrafi Faktörler:

Farklı coğrafi ortamlar yeteneğin gelişimine olumlu veya olumsuz etkiler yapabilir. Mesela köyde yaşayan bir çocuğun tabiata yönelik zekâsı ve yetenekleri daha gelişmiştir. Bu yönde gözlem kabiliyetleri ileri seviyededir. Onlar böcekleri, hayvanları daha iyi tanır, dağları, vadileri inceleme ve gökyüzünü ışıksız bir ortamda daha iyi gözlemleme fırsatına sahiptirler. Şehir çocukları ise bu gibi pek çok şeyden mahrum kalabilir. Onlar da şehirlerdeki hızlı kültürel etkileşimden fayda görebilirler.

Bir kır gezisi sırasında bir çocuğun büyük bir heyecanla öğretmenine koşup “Öğretmenim bizim evdeki buzdolabımızın üzerindeki böcekte buldum. Ama bu çok küçük.” diye bir uğur böceğini göstermesi gülünecek bir olay mıdır? Sadece buzdolabı üzerindeki bir magnetten bu böceği tanıyabilmesi üzücüdür. Dünyayı, evreni,

doğayı, yani yaşadıkları çevreyi tam tanımaları için, çocuklarımızı tabiattan uzak tutmamalıyız, doğayla haşır neşir olmalarını sağlamalıyız.

Einstein, dünyanın en zeki insanlarından biri olarak bilinmektedir. Zamanın güzellik kraliçesi Einstein'a bir teklifle gelmiş ve "Seninle evlenelim, çocuğumuz benim kadar güzel ve senin kadar zeki olsun" demiş. Einstein'ın hazır cevabı ise çok müthiş olmuş: "Ya, benim kadar çirkin ve senin kadar aptal olursa?"

Video QR

Ailevi Faktörler:

Ailenin belli yetenekler yönünde ilgi sahibi ve aydın olması çocukların yetenekleri açısından oldukça önemlidir. Musikişinas bir ailede yetişen bir çocuğun müziğe ilgisiz kalması mümkün müdür? Bunun zıddı olarak müziğe karşı olumsuz tavır takınmış bir ailede ise müzik yeteneği gelişme ortamı bulamaz. Ailenin aydın ve bilinçli, çocuğun eğitiminde duyarlı olması çocuğun zekâ ve yeteneklerinin ortaya çıkmasında çok büyük bir etken olacaktır. Bu aileler daima çocuklarını teşvik edecekler, kendileri de âdeta onunla yeniden eğitim görmenin heyecanını yaşayacaklardır.

Bu açıdan ailenin çocuk için yapacakları fedakârlıklar büyük öneme sahiptir. Nice yetenekli çocuğun arkasında fedakâr ve cefakâr aile, özellikle anne gördüğümüzü buradan bildirelim. Anne ve babalar çocuklarını sabırla dinlerler, onlarla hemhal olurlar, onları her şartta kucaklarsa sonuç mükemmel olmaktadır. Bütün insanların sağlıklı yetişmesinde ailenin rolünün kaçınılmaz olduğu bilim çevrelerince kabul edilmektedir. Sağlıklı bir aile ortamında yetişen çocukların ruh ve beden sağlığı açısından ne denli olumlu sonuçlar verdiği herkesin malumudur. Ailevi sıkıntısı olan çocukların psikolojik durumlarında ise mutlaka bir tahribat (defekt) kalmaktadır. Bu da onların başarısını olumsuz yönde etkilemektedir.

Ailenin, babanın ve özellikle annenin çocukların gelişiminde etkisi tartışılmaz. Mesela bizim bir gözlemimizde; 2,5 yaşında TV'den İngilizce öğrenen Bozkurt'un arkasında onunla birlikte çaba gösteren annenin de dehâ çaplı olduğunu keşfetmiştik. Bu durum bize Edison'un hikâyesini hatırlatmaktadır. Edison okulunda sıkıntıları olan bir kişidir. Bir gün öğretmeni annesini çağırır ve kendisine Edison'la ilgili bir rapor sunar ve çocuğun zekâ seviyesinin çok düşük olduğunu, onu artık okutamayacağını, onunla bundan sonra artık evde kendisinin ilgilenmesi gerektiğini söyler. Anne çok üzülür ve evde okula niçin gitmediğini soran çocuğuna “sen çok yüksek bir zekâyâ sahipmişsin. Bu sebeple öğretmenin sana yetişemiyormuş, bu yüzden artık senin eğitiminle ben ilgileneceğim” der. Ancak annesinin ölümünden sonra bu raporu bir çekmeceye bulup okuyan Edison, hatıralarında şöyle söylemiştir: “Bana dâhi demeyin, asıl dâhi benim annemdi. Öğretmenin bu olumsuz yaklaşımını bana bir gün olsun fark ettirmediği gibi, tam tersi daima ben bir dâhi imişim gibi davrandı.” Bozkurt'un annesi de oğluyla birlikte İngilizce öğrenmiş, fizik ve uzay ilmiyle ilgilenmiş, en az onun kadar bu konulara hakim hale gelmişti. Yine başka bir dâhi de “Merakımı geliştiren kişinin annem olduğunu düşünüyorum.” demişti.

Ailelerin çocuklarına karşı daima yüksek bir beklentiyle yaklaşımları ise son derece sakıncalıdır. Bilinçli ailelerin yaklaşımı çocuklara “Sen mutlaka başarısın” şeklinde değil, “Her şartta seni seviyoruz, insanın hayatı sınavdan ibaret değildir. Ancak çok çalışırsan başarısın.” tarzında bir yaklaşımı gerektirir. Birinci yaklaşım çocukta stres oluşturabileceği için tam tersi başarısızlıklara ve sonucunda da büyük hayal kırıklıklarına sebep olabilecektir. Bunun sonucunda çocuklarda sonradan kolay tamir edilemeyen öz güven kaybına yol açacaktır. Çocukların, birer “çocuk” olduğu asla unutulmamalıdır.

Aile dışında çocukları yetiştiren kişilerin veya dadıların kişilikleri de çocuğa yansımaktadır. Bazen korkak tipler bu çocukların cesaretini yok edebilir, karamsar tipler bu duyguyu çocuğa da aşılayabilirler. Köpek yetiştiren bir emniyetçinin sözleri halen kulaklarımda: “Hocam, köpekleri pısırik birisinin eğitimine verirsek köpek de korkak oluyor.” Bu durum köpek yetiştirmede böyleyse, çocukla-

rımız açısından daha geçerli olmalı. Ailenin ve eğitimcinin cesur ve dürüst olması çok önemlidir.

Diğer Faktörler

Düzenli ve bilinçli beslenme, çocukların beyin, beden ve ruh gelişimleri açısından oldukça önemlidir. Özellikle sabah kahvaltısının, beynin beslenmesinde önemi büyüktür, bu yüzden batıda “Brain Food” (Beynin gıdası) denir. Hamilelikte annenin beslenmesinin çok değerli olduğunu biliyoruz. Alkol alan, sigara içen annelerin çocuğun zekâsına ve sağlığına ne denli zararlı olduğunu bilimsel çalışmalar göstermektedir.

Beynin beslenmesi için tefekkür (derin düşünme) de büyük önemi haizdir. Beynin böylece çok çalıştırılması, hücreler arası bağlantıyı çoğaltarak zekânın keskinleşmesini daha da artacaktır.

Öğrenilen bilgilerin anlamına vakıf olmak, üstün yetenekli çocuklar için önemli bir ön şarttır. Bu yüzden derslerin (tarih, matematik, edebiyat, resim vs) ona hayatta ne fayda getireceği çok iyi anlatılmalıdır.

Burada özellikle beyin sporu olarak söyleyebileceğimiz beyni çalıştıran kitap okuma, muhakeme yapma, hayal kurma, satranç, mangala gibi oyunları hararetle tavsiye etmekteyiz. Bu tekliflerimiz bütün çocuklar için geçerlidir.

Spor ve yeterli uykunun zekâyı geliştirdiğini, bize göre daha da parlattığını ve öğrenmeyi kolaylaştırdığını söylemeliyiz. Sporun faydası üzerine sayısız bilimsel makale vardır. Zamanında ve düzenli uykunun öğrenme yönünde faydası herkes tarafından bilinmektedir. Fakat Hz. Peygamber, özellikle öğlen (kaylûle) uykusunu tavsiye etmiştir. Californiya Berkeley Üniversitesi’nde yapılan bu konudaki çalışmalar ise, bu tür öğlen uykusunun hafızayı güçlendirdiğini göstermiştir.

DÂHİLER

*“Yetenek kimsenin vuramadığı hedefi vurur,
deha ise kimsenin göremediğini.”
Schopenhauer*

Genellikle IQ testlerinde 140 ve üzeri derecede zihni kapasiteye sahip olan çok özel çocuklara dehâ potansiyelli (çaplı) denmektedir. Bunlar olağanüstü bir zekâ ve yetenek sahibidirler. Her toplumda ortalama on binde bir-iki oranında rastlanır. Fakat dehâyı tanıyıp geliştirecek alt yapı hazırlanmamış ortamlarda dehâlar kaybolur veya dezavantajlı, milletin başına bela şahsiyetler olarak ortaya çıkabilirler.

Dehâ altyapısı çok ilginçtir, sırf yüksek zekâ ile açıklanamaz, bundan daha fazlasıdır. Amiel, “Başkalarının güç bulduğu şeyi yapmak yetenek, kabiliyetli insanların imkânsız gördüğünü yapmak ise dehâdır.” diyor. Dehâ, diğer insanlardan oldukça farklı, olaylar karşısında ilginç tepkiler gösteren tiptir. Dünyanın gidişatını dâhilerin değiştirdiğini söylemek mümkün.

Çocuk dâhi olarak doğmaz, deha çaplı doğar, ancak sonradan dâhi olabilir. Yani kazanılan bir durum söz konusudur burada. Dehâ altyapısı olmayan birinin dâhi olması muhaldir. Dâhi olmak için dehâ çaplı olmak gerekir, ama her dehâ potansiyeli olan da dâhi olmaz. Dünya tarihinden nice olağanüstü insan gelip geçmiştir, ama dâhi olamamışlardır. Dâhi olmak için evrensel çapta eserler ortaya koymak gereklidir. Dâhi, kendini fikirleri, eserleri, buluşları ve keşifleriyle ispat eden ve bütün dünyaya bunu kabul ettiren olağanüstü bir zekâ ve yetenek demektir.

Dâhiler, siyaset, bilim, sanat, din, felsefe, mimarî, sosyal pek çok farklı alanda tarihe geçen, büyük şaheserler bırakmış yüce şahsiyetlerdir. Her millet yetiştirdikleri, büyük dâhileriyle övünürler. Bizler, Fatih'le, Alpaslan'la, İbni Sina ile, İtrî ile, Mimar Sinan, Mevlana, Yunus Emre ve daha niceleriyle gururlanırız. İngilizler Sheakspeare ile, Fransızlar Balzac ile, Ruslar Dostoyevski ile, Bütün Batı Einstein, Picasso, Edison ile övünür. Onların her biri insanlık tarihine isimlerini altın harflerle yazdırmışlardır. Kabul etsek de etmesek de milletler için bir dâhi, milyonlarca insandan çok daha büyük önemi haiz olmaktadır. Bir nevi tarih yapanların dâhiler olduğunu söyleyebiliriz. Dünyadaki bütün büyük gelişmeler dehâ çaplı insanların eserleridir. Tekerleğin, yazının, sayıların, mikrobun ve aşının bulunuşu hiç de grupların eserleri değil, tek tek dâhi insanların icatlarıdır. Dâhileri ortadan kaldırsak, insanlığın bugün geldiği teknolojik seviyeden eser kalmaz.

Burada önemli olan, insanlık için bu kadar değerli kabul ettiğimiz dâhilerin zamanında tespitidir, yani geleceğin dâhisi olabilecek dehâ çaplı çocukları çok küçük yaşlarda fark edebilmektir. Bizim gibi ülkelerde son 2-3 asırdan beri dehâları tespit eden ve yetiştiren etkin bir altyapı yok maalesef. Bu yüzden nadiren dâhi çıkartırsak, her şeye rağmen olmaktadır bu.

Dehâ çaplı çocukların nasıl tanınacağı üzerinde durursak;

1- Hayata karşı asla tatmin olmayan ve sonsuz bir merak duygusu ve asla sona ermeyen öğrenme arayışı mevcuttur. İlgi alanlarında derinlemesine araştırma yaparlar. Öyle ki sekiz yaşındaki dehâ çaplı bir çocuğumuz bize yaklaşık 45 dakika "Kara deliklerin hesaplanması" ile ilgili brifing vermişti.

2- Onlarla karşılaştığımızda sürekli bir şeylerin sorgulanmasıyla karşı karşıya kalırız.

3- Bütüncül bakış ve sistem geliştirme düşünceleri vardır.

4- Bu çocuklar bilgiyi sürekli yenileme düşüncesindedirler.

5- Sağ ve sol beyinlerini sürekli dengeleme içindedirler. Yani bilimle hayâl gücünü birleştirmeye çalışırlar.

Kendini dünyaya ispatlamış büyük dâhilerin ortak özelliklerine bakarsak şunları görebiliriz:

1- Onlar, milletleri ve insanlık adına büyük bir sorumluluk şuu-ru ile hareket eden yorulma nedir bilmeyen tiplerdir. Bitmek bilmeyen bir enerji ve dinamizme sahiptirler. Çok yüksek zihnî ve fiziki güçleri vardır. Büyük bir azim ve sabırla, tükenmek bilmeyen hummalı bir çalışma kapasitesi içindedirler. Büyük şair ve fikir adamı Necip Fazıl'a 80'li yaşlarında bir gazeteci sormuş: "Üstad, emeklilik ne zaman?" diye. Üstad, kendine has üslubuyla "Tabutta" diye cevap vermiş.

2- Büyük tutku (passion) ve ihtirasa sahiptirler. Bunu şahsî hırs ve küçük hesaplar olarak algılayamayız. Bu büyük bir sorumluluk gerektiren olağanüstü bir ilgi ve gayrettir. Yetenekleri ve ilgi alanlarına karşı müthiş bir odaklanma ve yoğunlaşma (konsantrasyon) içindedirler. Einstein "Ben üstün bir zekâya sahip değilim, olsa olsa büyük bir merak ve tutku sahibiyim. Tutku, vazife duygusundan daha iyi bir eğitimcidir." demekle bunu kast ediyordu. Bu yüzden çevrelerindeki her şeyi sorgulayan bir yapı içindedirler. 2005 Dünya Fizyoloji ödülü sahibi Prof. Dr. Barry J. Marshall da "Ömrüm boyunca, gözümün gördüğü her şey bana sorular sordu." demiştir.

Dehâ, sadece yüksek zekâ ve yetenekle açıklanamaz, o bir alanda "yoğunlaşma hali"dir. Yoğunlaşma anlarında gelen ilhamlar onların ufkunu açmakta büyük öneme haizdir. İlham bazen rüya halinde de olabilmektedir. 20. yüzyılın matematik dâhilerinden sayılan Ramanujan, bazı formüllerin kendisine rüyada bildirildiğini söylemişti. İlham, aslında akla ilave bilinç dışı (metafizik) hadiselerin olaya dâhil olduğunun bir göstergesidir. İlhamın burada zekâ ile direk bir ilgisi yoktur.

3- Asla taklitçi değillerdir. Orijinal tiplerdir. Hayran oldukları insanlar vardır, ama onları taklit etmezler, ancak çalışmalarıyla onları geçme çabası içindedirler. Dehânın başlıca belirtisi mükemmeliyet değil, orijinalliktir, yepyeni ufuklar açmaktır. Başka bir insanı (peygamberler hariç) ufuk insan olarak belirlemiş insanın ufku olmaz.

Dolayısıyla taklitçiden ve birilerine tabii olandan asla dâhi olmaz. Çünkü daima taklit ettiğinin kopyası olur, dehânın gerektirdiği orijinaliteyi ortaya koyamaz. Büyük Alman şairi Goethe, meşhur Hafız Şirazi'nin "Divan"ını okuyunca ona hayran kalır, dehâsı karşısında ondan aldığı ilhamla birlikte içindeki dehânın harekete geçtiğinin farkına varır. Fakat asla onun taklidi olmayacaktır, kendi orijinalitesini ortaya koyacaktır. Çünkü dehâ, başka dehâları tanır, onlardan etkilenir, lakin onunla yarışmak ister. Goethe de "Taklit" isimli şiirinde Hafız'a ithafen: "Senin kafiyelerinde kendimi bulmak istiyorum. Ben, tekrarlamayı da hoş karşılamayacağım. Önce fikri, sonra kelimeyi bulacağım. Aynı sesi, bir ikinci defa kullanmayacağım; kullandığım zaman da müstesna bir manası olacak onun... Tıpkı senin gibi yapacağım, ey herkesin takdirini kazanmış olan şair!" Bir başka şiirinde de, "İsterse bütün dünya batsın! HAFIZ, seninle, seninle ancak çıkmak isterim yarışa ben!... Biz, ikizler, zevkle ıztırabı paylaşalım. Senin gibi sevmek, senin gibi içmek gururum olsun, hayatım olsun benim." demiştir. Goethe bu sözleriyle Hafız'ı takdir etmekle birlikte, ona meydan okumaktadır. Onunla kendi kültür ve medeniyeti adına yarışmak istemektedir. Bu sebeple, başka medeniyet anlayışlarını taklit edenin de dâhi olamayacağını söyleyelim.

Sokrat idama mahkûm olunca hanımı ağlayarak: "Suçsuz yere ölüme götürülmeni hazmedemiyorum" deyince, "Suçlu olarak idam edilmemi mi isterdin?" diye cevap vermiş.

4- Dâhiler, millî olmadan evrensel olamazlar. İçinden çıktığı toplumu tanımayan, onun değerlerini içselleştirmeden evrensel olmak da mümkün değildir. Dehâlar, millî kültür malzemesini evrensel boyutta işleyen üstün yetenekli insanlardır. Kendi kültür ve medeniyetlerine dayanarak ortaya koydukları eserlerle dünyaya âdeta meydan okurlar. Bu meydan okuma, Mimar Sinan'da 4 asrı geçen bir süredir devam etmektedir. Bugün bile dünyanın büyük mimarlarına göre; mimarîde onu geçen yoktur.

5- Dâhiler, kendi millî ve insanî değerleri adına, insanlığın uğradığı haksızlıklara karşı acı ve ızdırab içinde yaşarlar. Bunu eserleriyle de düzeltme çabası içine girerler. Bu ızdırabı kendi milletlerinin geri kalmasına karşı da hissederler. Duygusal yönleri oldukça yüksektir. Ayrıca ahlakî hassasiyetleri ve adalet arayışları yüksektir. Daima sade bir hayat yaşamayı tercih ederler. Beethoven, “Lüks hayat, benim ilhamımı yok ediyor.” diyerek kendisine evini açan bir Prens arkadaşını terk etmiştir.

6- Kararlı ve ne yaptıklarından emin insanlardır. Kendilerini ideallerine adanmış tiplerdir. Daima şahsî olmayan hedefleri ve ülküleri vardır. Dünyanın gelmiş geçmiş en zeki kişisi kabul edilen Sidis, çoğu alanda müthiş yetenekli olmasına rağmen ideali olmadığı için hiçbir eser bırakamamış, yok olup gitmiştir.

Dehâyı Aktive Eden Şartlar:

Dehânın ortaya çıkması ve ateşlenmesi için belli şartlar gereklidir. Bu şartlar oluşmadan dehâyı ortaya çıkarabilmek mümkün görülmemektedir. Bu şartlar üzerine konuşmamız gerekirse şu başlıklar altında inceleyebiliriz:

1- Bu yüksek beyin gücünü destekleyecek ve besleyecek hareketli bir ortam olmalıdır. Durgun ortamlar dehâyı köreltebilir. Hareketsiz bir toplumda dâhiyi ateşleyecek bir ortam bulunmaz. Mesela M.Ö. 2. asırdan M.S. 15. asra kadar Avrupa’da hiçbir bilimsel çalışmaya rastlanmamıştır.

2- Yüksek seviyeli eğitim ve öğretim. Bu eğitim, dehânın psikolojik yapısına ve ilgi alanına uygun olmalıdır.

3- Hassas ilgi ve yardım. Bu ilgi uzman kadrolar elinde yapılmalıdır. Çünkü eğitimlerindeki ufak bir hata yoldan sapmalarına sebep olabilecektir.

4- Fırsat ve yeterli imkân. Dehâ çaplı çocuklar için yapılacak eğitim oldukça masraflı olabilir. Ne kadar pahalı olursa olsun, böyle bir eğitim ülkeler için mutlaka çok kârlı bir yatırım olacaktır. Çünkü bir dâhinin kendi milletine yapacağı fayda parayla hesaplanamayacak kadar değerlidir.

Fransız hükümetinden biri, Napolyon Bonapart'ı tenkit için parmağını harita üzerinde gezdirerek "Önce şuraları almalıydınız, sonra da şuradan geçerek ötesini zapt etmeliydiniz" gibi sözler sarf edince, Napolyon "Evet, onlar parmakla alınabilseydi dediğin gibi yapardım" demiş.

5- Hür düşünce ve Allah'ın yardımı. Dehâ potansiyeli için özgür düşünce oldukça önemlidir. John Stuart Mill: "Dehâ ancak, hürriyet atmosferinde soluk alır." demektedir. Hürriyetten uzak, kalıplaşmış veya standart düşünce anlayışı dehânın kaybolmasının en büyük sebebidir. Ne kadar uğraşılırsa uğraşılın, bir insanın dâhi olması elimizde değildir. Burada kendi gayreti ve Allah'ın yardımı inkâr edilemez.

Büyük Siyasi Dehâ Fatih

Fetih sırasında İstanbul'da bulunan İtalyan Zorzo Dolfin Fatih'i şöyle anlatmaktadır: "Sultan Mehmet, çok az gülerdi. Zekâsı, daimi bir çalışma halindeydi. Çok cömertti. Her işte fevkalade atılgan, hatta cüretkârdı. Seçtiği hedeflere erişmek için çok ısrar ederdi. Soğuğa, sıcağa, açlığa, susuzluğa tahammüllüydü. Kesin konuşur, kimseden çekinmezdi. Zevk ve sefadan uzaktı.

Arapça, Farsça, Yunanca ve Sırpçayı çok iyi konuşurdu. Her gün bir müddet okurdu. İslamî eserler dışında Roma tarihi, başka devletler tarihi, Laerce, Tite-Live, Herodot, Quinte-Curce, Papaların, Alman İmparatorları ile Fransa ve Lombardiya krallarının vak'aları okuduğu tarihler arasındaydı. Avrupa'daki bütün devletleri yakından tanırды. Özellikle İtalya'nın coğrafyasını en ince noktasına kadar bilirdi ve bir Avrupa haritasını yanından

ayırmazdı. Askeri ve coğrafi ilimlerle isteyerek meşgul olur, araştırmalar, incelemeler yapardı. Tabiiyeti altında bulunan ülkelerin âdet ve şartlarını devletin ve bölgenin menfaatlerine kullanmakta maharetliydi.”

Napolyon’un Fatih Hayranlığı: Napolyon Bonapart’a “Fatih mi büyük, yoksa siz mi büyüyorsunuz?” sorusunu yöneltirler. Fransız hükümdarın cevabı şöyle olur: “Büyük- lükte ben onun tırnağı bile olamam, çünkü ben, kılıçla zapt ettiğim yerleri henüz hayattayken geri vermiş bir bedbahtım. Fatih ise fethettiği yerleri nesilden nesle intikal ettirmenin sırrına ermiş bir bahtiyardır.

Alman Yazar Franz Babinger ise; “Türk dünyası için Fatih günümüze kadar, bütün imparatorların en büyüğü olup, beşer tarihinde başka herhangi bir şahsın kendisiyle mukayese edilmesi zordur. O Türk milletine, bütün tarihinin en harikulade ve en yaklaşılmaması gayr-i kabil şahsiyet olarak takdim edilmiştir. Batı âleminin mukadderatı, Fatih Sultan Mehmed’in görünmesiyle sarıh bir şekilde işaretlenmiştir. Kudretli şahsiyeti, büyük Avrupa sahalarının dış görünüşünü derinden değiştirmiştir. Orta çağdan çıkarken insanları ve dünyayı görüş tarzında, Fatih’in şahsiyeti, zekâları tesir altında bırakmıştır.

Özgürlüksüz, muhakemeden uzak, standart düşünmeyi ön plana çıkaran eğitim anlayışları bu yüzden “Sömürge Eğitimi” olarak adlandırılır. Böyle bir eğitim anlayışı dehâ çaplı çocukları kalıplaşmış düşünmeye zorlamakta, böylece âdeta onları katletmektedir. Farklı düşünmenin olmadığı yerde dehânın gelişmesi düşünülemez. Bu konuda Apple’ın sahibi Steve Jobs’u ve Microsoft’un patronu Bill Gates’i örnek verebiliriz. İkisi de standart eğitimi reddederek üniversiteyi yarıda bırakmışlardır. Hatta Steve Jobs bir üniversite mezuniyetinde yaptığı konuşmasında “Eğer üniversiteden mezun olmak için bekleseydim, kendi istediğim değil üniversitenin belirlediği yönde yetiştirdim ve bugünkü konumuma gelemedim.” demişti. Dâhilerin bir kısmı zamanında yeterince tanınmazlar. Bizim tarihimize kaybedildikten sonra kıymeti anlaşılmış nice dâhi vardır.

Bunlardan bazıları; “İmam-ı Âzam Ebu Hanife, Hallac-ı Mansur, Herzarfen Ahmet Çelebi ve II. Sultan Abdulhamid Han”dır. Batıda da zamanında değeri anlaşılmamış nice dâhi vardır. Galile bunlardan biridir. Van Gogh ise yaşarken resimlerini satamamış, “psikiyatrik rahatsızlıklar” içinde intihar etmiştir. Ölümünden yıllar sonra resimlerinin yüksek fiyatlarla satıldığını biliyoruz.

“Eğitimsiz dehâ, toprak altındaki gümüş madeni gibidir.” diyor Benjamin Franklin. Ancak eğitimidir ki, onu toprak altından çıkarır, işe yarar hale getirir. Yanlış eğitimlerin ise, dehâ potansiyelini yok ettiği bir gerçektir. Bu değerleri kaybeden milletlerin yükselmesi kolay görülmemektedir. Bu zihniyete sahip milletler büyük devlet kuramazlar, dünyanın gerçeğini kavrayamazlar. Bugün dünya üzerindeki gerçek savaşlar iyi yetişmiş, yüksek vasıflı kadrolar ve dehâ çaplı insanlar arasında yapılmaktadır. Ordular savaşların sadece görünür yüzüdür. Bu yüzden, yetişmiş beyin gücüne değer vermeyip sadece askerî gücünü arttıran toplumların başarısız olması kaçınılmazdır.

Dehâ çaplı insanlar, bazan çalışmalarıyla istemedikleri sonuca ulaşırlar ve bundan büyük vicdanî azap çektikleri olur. Einstein, atomun parçalanmasıyla ortaya müthiş bir enerjinin çıkacağını fark etmiş, Birleşmiş Milletler Başkanı'na mektup yazarak bundan Nazilerin istifade etmesinin engellenmesini istemiştir. Fakat Einstein'ın verdiği bu bilgileri değerlendiren ABD, kendisi atom bombasını yapmış ve Japonya'da kullanmıştır. Bunun üzerine Einstein'a sormuşlar: “Bu sonucu daha önceden bilseydiniz, yine de bu çalışmaları yapar mıydınız?” diye. O da üzüntülü bir şekilde cevap vermiştir: “Hayır, ayakkabı tamircisi olmayı tercih ederdim.” diye.

Bütün milletler için elbette iyi yetişmiş kadroların önemi inkâr edilemez. Lakin bunlar da dehânın yerini asla alamaz. Düşünsenize binlerce uzman kadro bir araya gelse bir “Süleymaniye” yapabilirler mi? Süleymaniye, Selimiye gibi şaheserler yapabilmek için mutlaka bir Mimar Sinan yetiştirmek gerekir. Bu sebeple dehâ ile uzman

kadroların birbirine karıştırılmaması gerekir. İkisinin de değeri ve yeri vardır, lakin çok farklıdır.

Bütün dünya kabul eder ki, Kanunî Sultan Süleyman bir siyasi dâhidir. Fakat o dönem Osmanlı'nın zirvede oluşu sadece Kanunî ile açıklanamaz. Dikkatle incelendiğinde görürüz ki, her alanda dâhi kişilikler bu zirveyi paylaşmaktadır. Mimar Sinan'ın mimarîde yaptığı muhteşem zirve yanında, Sokullu Mehmet Paşa da Osmanlı'nın en büyük sadrazamıdır ve bir dâhi olarak bir başka zirveyi oluşturur. Şeyhülislam Ebussuud Efendi hukuk ve ilahiyat alanında dâhidir. Piri Reis'in haritacılıkta üzerine yoktur. Barbaros Hayrettin Paşa bir denizcilik dâhisidir. Hele şiiir de bir Bakî vardır ki, Kanunî "Saltanatım süresince hiçbir şey yapmadıysam, Bakî'nin yetişmesine vesile oldum." diye övünmektedir. (Kanunî, yetişmesi için Bakî'yi Mimar Sinan'ın yanına çirak olarak vermiştir. Bakî sonra demiştir ki, "Sinan Usta'nın taştta yaptığına baktım. Ben de aynısını kelimelerde yaptım.) İşte, devletlere zirve yaptıran şey, öncelikle dehayı aktive eden şartları ve ortamı oluşturmak, daha sonra da deha çaplı insanları fark edip onların önünü açarak her alanda zirve şahsiyetleri ortaya çıkarabilmektir.

Birünî 28 yaşındayken 18 yaşındaki İbn Sina'yla yazılı bir münakaşaya giriyor. Konu nedir biliyor musunuz? "Işığın sürati ölçüsüz müdür, yoksa ölçülebilir mi? Yani zamanla ölçülebilir mi?" Ne müthiş bir şey değil mi? Böyle bir şey bugünün Türkiye'sinde bile olmaz.

Prof. Dr. Fuat Sezgin

1960'lı yıllarda bir ABD'li bakan İstanbul'un tarihî mekânlarını gezdikten sonra, gazeteciler kendisiyle röportaj yaparlar. "Efendim nasıl buldunuz?" sorusuna "Hayret ve hayranlık duydum." cevabını verir. Gazeteciler şaşırırlar, hayranlığı anladık da, bu hayret de neyin nesi? Bakan açıklar "Hayret duydum, çünkü bu muhteşem eserleri yapanların torunları nerede? Sizin neslin yaptıkları ise işte ortada!" diye diğer kimliksiz binaları gösterir. Evet ne üzücü bir durum. Bugün niçin o tür büyük dâhiler çıkıp da yeni bir anlayışla yeni şaheserler ortaya koymuyor? Acı acı düşünmemiz gerekmiyor mu?

Bazen birtakım insanların reklamları fazla yapılır, ama propaganda ile hiç kimse dâhi de olmaz, büyük adam da. Dehâ ve büyük adamlık zamanla belli olur. Kimse zorlama ile dâhi olamaz. Bu yüzden tarih boyunca gördüğümüz nice sahte kahramanların cilaları zaman içinde dökülüp gider de, gerçek dâhiler asırlar geçtikçe kıymeti daha çok anlaşılır. Bütün bir millet, bazen de insanlık onları takdirle yâd eder.

Dâhiler, başarıdan ziyade tutkulu oldukları alanda çalışmayı ada ta bir zevk haline getirmişlerdir. Kendilerini gerçekleştirdikçe mutlu olurlar. Çalışırken başkalarını pek de umursamazlar. Yoğunlaştıklarında, zamanı ve mekânı unutabilirler. Mozart: “Dehâ ne yüksek zekâ, ne hayal gücü, ne de ikisiyle birden ilgilidir. Aşk, aşk, aşk... İşte dehânın ruhu budur.” demiştir. Goethe’ye göre ise bu aşk, gerçeğe olan aşk ve tutkudur.

“Gerçek kahramanlar” diye isimlendirdiğimiz dâhiler, asırlar boyu yeni nesillerin ilham kaynağıdır. Her daim yeni nesilleri ateşlendirmek için gerekli enerji onlarda vardır ve dâhiler bu yüzden ölümsüzdürler, daima insanlığın parlayan yıldızlarıdır.

Her dâhi arkasında, kendi milletinin, kültür ve medeniyetinin itici güç olduğunun farkındadır. Dehâ, kendi milli kültür malzemesini evrensel bazda işleyen kişidir. Bütün milletler, kendilerini dâhilerinin eserleriyle ifade ederler. Milli olmadan evrensel olmaya çalışanlar sadece iyi icracı olurlar. Dâhiler, kendi toplumlarının dertleriyle hemhal olurlar, onun derdini tek başına çekmeye kalkışır. Kendi medeniyetlerinin geri kalışı karşısında kaygı ve “FİKİR SANCISI” çekerler, büyük bir mesuliyet anlayışıyla tek başlarına ülkelerinin ve âdeta bütün insanlığın dertlerini omuzlamak isterler. Necip Fazıl’ın dediği gibi:

Ben ki, toz kanatlı bir kelebeğim,
Minicik gövdeme yüklü Kafdağı,
Bir zerreciğim ki arşa gebeyim,
Dev sancılarımın budur kaynağı.

Milletlerin sıkıntılarının arttığı dönemlerde dâhilerin daha fazla ortaya çıkışları dikkate değer. Özellikle sıkıntılı dönemlerde mil-

letlerinin ufku ve öncüsü olurlar. Onların ufuklarını açarlar, çağın ötesinde düşüncelerini sağlarlar. Onların hayalleri toplumlara heyecan kaynağı olur. Milletlerin dillerini geliştirirler. Shakespeare mahallî bir dil halindeki İngilizceyi dünya dili haline getirmişti. “Beyaz Zambaklar Ülkesi” Finlandiya’da bir öğretmen olan Smelman, bataklıklar içindeki ülkesini ayağa kaldırmıştı.

Schopenhauer, “Yetenek kimsenin vuramadığı hedefi vurur, dehâ ise kimsenin göremediğini.” demektedir.

Farklı yetenek alanlarındaki dehâların bazan IQ test sonuçları çok yüksek olmayabilir. Müzik ve resimdeki pek çok dâhinin de IQ testleri beklenildiği gibi çok yüksek çıkmayabilir, Picasso gibi. Diğer yandan yetenekli deyince, her alanda becerikli olacak veya yetenekli olduğu alanda hemen mesela büyük besteler yapacak, harika resimler çizecek veya mükemmel fizik bilecek diye bir durum asla olmaz. Bütün yetenekler azimli, sebatlı ve disiplinli bir çabanın sonucu beceriye dönüşebilir.

Mozart “Sanatımı kolayca icra ettiğimi düşünenler çok büyük bir hata içindedirler. Hiç kimse beste yapmaya benim kadar zaman ayırıp kafa yormamıştır.” demiştir. Dehâ çaplı da olsa insanların bir alanda yeteneklerini ortaya koyabilmeleri için bıkmadan usanmadan disiplinli çalışması gerekmektedir. Bunu bilim adamları gözlemlemişler ve ortalama on bin saat çalışılırsa, bir alanda büyük başarı elde edilebileceğini söylemişlerdir. Çalışmadan dehânın ortaya çıkmayacağı konusunda Edison’un şu sözü de önemlidir: “Sıkı bir çalışmanın yerini hiç bir şey tutmaz. Bu yüzden dehânın % 1’i ilham, %99’u terdir.” Einstein’da benzeri sözler söylemiştir: “Dehâ, bir ter dökme işidir.”

Çalışmalarında yorulmak, yılmak bilmez bir azim söz konusudur. Edison, ampülü bulana kadar yaptığı binlerce başarısız teşebbüs için: “Buluşum için binlerce çıkmaz yol keşfettim.” diyecek kadar bu başarısızlıklara olumlu bir bakış getirmiştir.

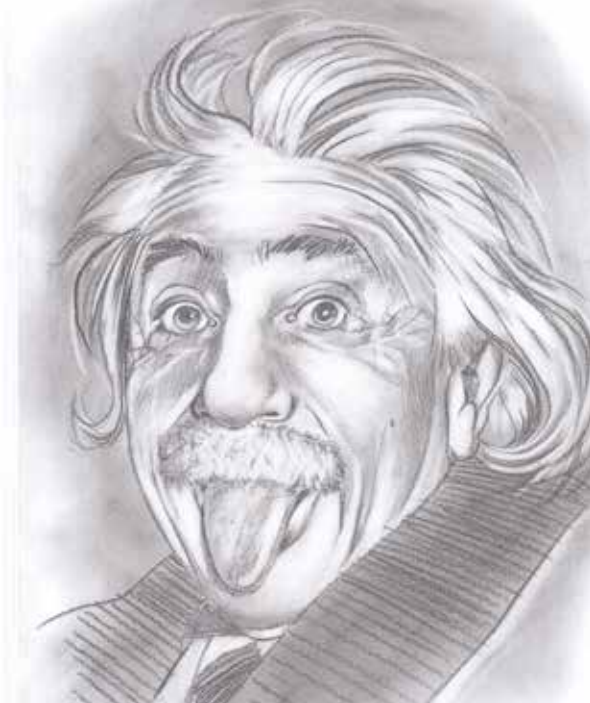
Dâhiler, genellikle normal zekâdaki insanlara garip gelecek tavır ve davranışlar içinde olabilen aykırı tiplerdir. Bazılarının davranışları bizleri “Deli mi, dâhi mi?” diye endişeye sevk edebilecek şekil-

dedir. Aslında Cemil Meriç'e göre: "Dehâ ile delilik arasında ince bir çizgi vardır." Büyük bir fizik dâhisi olan Einstein'ın dilini çıkararak çekindiği fotoğrafı hangi normal insan yapabilir?

Burada Allah'ın insanlara hakikati göstermek için gönderdiği peygamberlerin zekâlarından da bahsetmekte fayda vardır. Peygamberlere dâhi demek doğru değildir. Çünkü onlar "fetanet" denilen zekânın çok ötesinde ve aklı aşan bir mantık sahibidirler. Allah tarafından seçilmiş ve ilahî kaynaklı bir eğitimden geçirilmişlerdir.

Dâhilerden Örnekler

İslam ve Türk tarihinde dünya çapında yüzlerce dâhi sayabiliriz. Bunlardan bazıları, Hülefa-i Raşidin (Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali), Ömer Bin Abdulaziz, İmam-ı Azam Ebu Hanife, Sultan Alpaslan, Nizamülmülk, İmam Gazali, İmam Maturidi, Tarık Bin Ziyad, İbni Haldun, Muhyiddin İbni Arabi, İbni Sina, Harezmi,

Albert Einstein

El Birunî, Ahmet Yesevî, Mevlana, Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Velî, Ahi Evran-ı Velî, Ertuğrul Gazi, Şeyh Edebali, Osman Gazi, Akşemseddin, Uluğ Bey, Ali Kuşçu, Fatih Sultan Mehmet, Yavuz Sultan Selim, Kanunî Sultan Süleyman, Barbaros Hayrettin Paşa, Mimar Sinan, Ebussuud Efendi, Bakî, Nabî, Fuzulî, İtrî, Dede Efendi, Sultan Abdulhamid Han, Mustafa Kemal Atatürk, M. Akif Ersoy, Necip Fazıl Kısakürek, Aziz Sancar.

Batılı yazarlar genellikle kendini beğenmişlerdir. Roger Garaudy, “İnsanlığın Medeniyet Destanı” adlı kitabında Batı’nın kendisi dışındaki medeniyetleri kabul etmediğini yazmaktadır. Aynı şekilde, dünya tarihindeki dâhilerden bahseden Batılı kitaplar, bu müslüman dâhilerinden nadiren bahsederler. Tony Buzan’ın yazdığı “Dehânın El Kitabı”nda 100 dâhi arasında sadece 4 müslüman dehâya (Mimar Sinan, Muhammed Ali, Kanuni Sultan Süleyman, İbn-i Rüşd) yer verilmiştir. Oysa El Birunî, Newton’dan yaklaşık 7 asır önce “yer çekimi”ni anlatmıştır. Harezmi ise Cebir ilminin ve sıfırın mucididir.

Bu dâhiler arasında dünyanın kabul etmek zorunda kaldığı zirve dâhiler ise şunlardır: İbni Sina 19. asra kadar bütün dünyada kitapları okutulmuş ve dünyada (batılılar tarafından) halen “Tıbbın Kralı” olarak kabul edilen büyük bir dâhidir ve “hazarfen” (bin ilim sahibi), batıda ise “polimat” denilen bir çok farklı ilime üst seviye vâkıf bir insan olarak kabul edilmektedir. İbni Haldun sosyolojide dünyanın zirvesidir. Uluğ Bey 15. asrın en büyük astronomi bilginidir. (Buna rağmen bu isimler T. Buzan’ın listesinde yoktur.) Batılılara göre; halen Mimar Sinan üzerine bir mimar dünyaya gelmemiştir. Kanunî’ye “muhteşem” diyenler de yine batılılardır. Fakat dikkat edilirse 17. Asırdan sonra İslam dünyasında dâhiler büyük oranda yok olmuşlardır.

Batıda da yüzlerce dâhi vardır, bazıları şunlardır: Sokrat, Aristo, Büyük İskender, Arşimet, Galile, Kopernik, Leonardo da Vinci, Mikalengelo, Shakespeare, Newton, Edison, Mozart, Bethoven, Van Gogh, Goethe, Freud, Picasso, Nietzsche, Tolstoy, Dostoyevski, Einstein, Picasso.

Son Dönemin İlginç Dâhileri:

***Eğitimsiz Dâhi**

Farklı bir matematik dehâsi kabul edilen Ramanujen, 1887'de Hindistan'da en üst tabaka sayılan Brahman bir ailede dünyaya gelmiştir. Fakat ailesinin maddi durumu sıkıntılıdır. Çok küçük yaşlarda matematiğe ilgi duymuşlar. Sadece matematikle ilgilenmesi üniversiteye girmesine engel olur. Bunun üzerine içine kapanmıştır ve iki yıl evden çıkmaz. Daha sonra annesinin ısrarıyla evlenir ve az ücretle önemsiz bir işte çalışır. Bu süre zarfında hiçbir kitap ve yazı okumadan bazı formüller üzerinde çalışır ve İngiltere'deki matematikçilere gönderir. Zamanın meşhur matematikçisi Godfrey Hardy, bazı formüllerin ispatlamayacak kadar zor olduğunu ona bildirir. 1913'te 25 yaşında İngiltere'ye davet üzerine gider. Hardy'nin yardımıyla Trinity College'de eğitimini tamamlar. Bulduğu formüllerin çözümünü gece rüyasında duvara yazılı olarak görür. Bu formülleri Hardy'ye ispatlamaya çalışır. O sırada verem olur ve uzun süre hastanede kalır. Kendisini depresyonda hisseder ve Londra metrosu önünde intihara teşebbüs eder ama kurtarılır. Hardy'nin bindiği arabanın numarası olan 1729 dikkatini çeker ve "çok ilginç" diyerek, anında onun iki sayının küplerinin toplamı olan en küçük sayı olduğunu söyler. Daha sonra 1. Dünya Savaşı bitiminde Hindistan'a geri döndükten sonra 37 yaşında ölür. Matematikçiler arasında şöyle bir sözün var olduğu hâlen söylenir. "Ramanujen söyleyise doğrudur." "Sonsuzluk Teorisi" isimli film onun hayatını anlatmaktadır.

*Günümüzde 100 yıldır çözülemeyen bir matematik problemini çözen Rus matematikçi Dr. Grigory Perelman bir dâhidir. Kendisine verilen 1 milyon dolarlık para ödülünü elinin tersiyle itip, medyadan uzak, mütevazı hayatına devam etmeyi tercih etmiştir.

*Nijeryalı Prof. Opeyemi Enoch ise 156 yıldan beri bir buçuk milyar defa sınındığı halde çözülemeyen Rieman Hipotezini çözerek bilim tarihine geçmiştir.

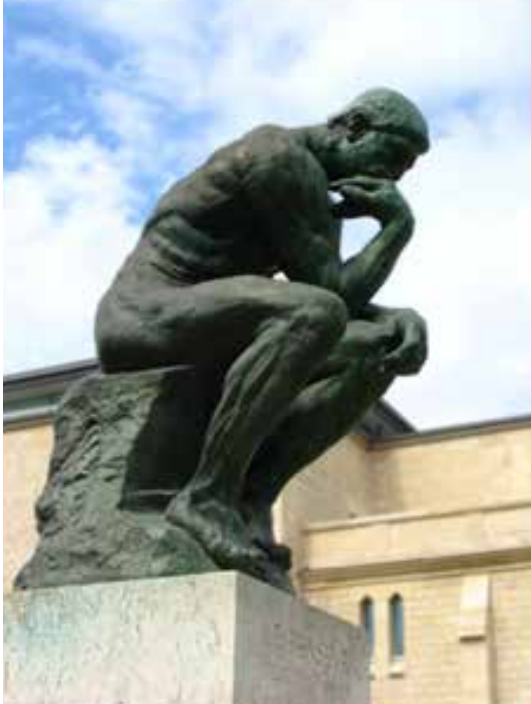
İKİNCİ BÖLÜM

ÜSTÜN ZEKÂLILARIN AKİBETİ VE DÜNYADAKİ DURUM

FARK EDİLMEMELERİNİN OLUMSUZ SONUÇLARI

“Eğer çocuk ruhunu, nadasa bırakılmış tarla gibi kendi haline bırakırsanız, orada ısırganlar ve dikenler yetişir.”

“Ve ben mekteplerinizde okudum,
Bir rivayete göre adam oldum,
Bir rivayete göre kayboldum.”

Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi bahçesindeki “Düşünen Adam” heykeli

diyor şair. Eğitim anlayışına karşı müthiş bir sorgulama yapıyor. Batılı bir eğitimci de benzeri bir şekilde “Bana ilkokul çağında iki çocuk verin, birini canı yapayım, birini dâhi.” sözleriyle bu sorgulamayı bizleri korkutacak şekilde ileri götürüyor. Maalesef, çevremizde olanlara bakınca bu ifadelerin ürkütücü oldukları kadar, gerçeği yansıttığını da üzülerken görüyoruz.

Bugün çocuklara yönelik eğitim anlayışı bütün dünyada ileri seviyede sorgulanmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrası bir Alman okul müdürü, “Bir toplama kampından sağ kurtulanlardan biriyim. Öyle şeyler gördüm ki, çocuklarımıza verdiğimiz eğitimden şüphe etmeye başladım. İyi eğitilmiş mühendislerin inşa ettiği gaz odaları, işkence aletleri, iyi yetiştirilmiş doktorların zehirlediği çocuklar, işini iyi bilen hemşirelerin vurduğu iğnelerle ölen bebekler, üniversite mezunlarının vurup yaktığı insanlar... Yani bilgili canavarlar, becerikli psikopatlar mı yetiştiriyoruz diye kuşkularım var.” diye kaygularını dile getiriyordu.

Eğitimden maksat her biri bizler için değerli kabul edilen çocuklarımızı kendilerine ve çevrelerine faydalı insanlar haline getirmektir. Buradan hareketle, çocukları canileştiren, zararlı mahluklar haline getiren anlayışa nerede olursa olsun eğitim demenin yanlışlığını vurgulamak istiyoruz. Her biri bizim için çok önemli olduklarını ifade ettiğimiz çocuklarımıza karşı âdeta bir sarraf titizliğinde yaklaşmamız gerekmektedir. Onların eğitimini son derece hassasiyetle ele almaya çalışmalıyız.

Böyle bir gayret için çocukların nasıl yapıda olduklarını, biyolojik ve psikolojik hallerini, yaşlarına göre tepki ve davranışlarını bilmek zorundayız. Bilimsel pek çok çalışma, bunlara cevap vermektedir. Lakin biz, bu kitapta eğitilmesi gereken insanın nasıl bir alt yapıya sahip olduklarını ve farklılıklarını ortaya koymaya çalışacağız. Genel bilgilerimize göre; insanlar zeki, akıl ve irade sahibi yaratıklardır ve bu durum her birinde farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar eğitimde mutlaka iyi değerlendirilmelidir. Bu farklılıklara önem verilmediği takdirde, “Eğitim ters mi tepiyor acaba?” diye düşünmeden edemiyor insan. Çevresi tarafından anlaşılmayan çocuklar çevreye zarar veren tipler olarak mı yetişmektedirler?

Şimdi de yukarıdaki heykeli bir sorgulayalım, “Düşünen Adam Heykeli”ni. Nerede bu heykel? Türkiye’de, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi’nin bahçesinde Rodin’in heykelinden ilham alarak bir akıl hastasının yaptığı bir eser bu. En başta bu zihniyeti değiştirmek zorundayız. Kuran-ı Kerim bu kadar düşünmeyi emrederken, biz bu fotoğrafla diyoruz ki: “Bakın çok düşünürseniz, varacağınız yer burası! Düşün, düşün, pistir işin. Bırak, deliler düşsün.” Halbuki o heykel gerekli ise, bütün şehirlerimizin meydanlarına dikilmelidir. Böylece belki bu yanlış anlayış da değişir.

Riskli ve Dezavantajlı Grup

Üstün zekâlı ve yetenekli olmak, insan için öğrenme ve yeteneklerin uygulaması sırasında büyük avantajlar oluşturmaktadır. Üstün vasıflı çocuklar konuları daha hızlı kavrarlar. Eğer kendilerini iyi tanıyan eğitimcilerin eline düşmüşlerse, çok olumlu gelişmeleri hızla kaydederler. Yetenekli birisi o alanda yeteneği olmayan birine göre çok daha başarılı olabilir. Lakin bu durum daima “anlaşılmışlarsa, iyi tanınmışlarsa, fark edilmişlerse” gibi şartlara bağlıdır. Aksi takdirde olaylar daima bu çocuklar aleyhine gelişmektedir. Özellikle dehâ çaplı olanlarda diğer insanlarla uyumsuzluk çok daha fazladır. Anlaşılmama durumunda çevreden koparlar ve hatta isyan edebilirler. Bu durum onları oldukça kötü psikolojik ortamlara sürükleyebilir. Bu gelişmeler, çocukluk yıllarında ailevi ve toplumsal travmalara, darbelere maruz kalan çocuklarda daha çok görülmektedir. Bu sebeplerden dolayı yüksek zekâyâ sahip çocuklar “Dezavantajlı” kabul edilmeli ve riskli grup içinde değerlendirilmelidir. Dünya Üstün Yetenekliler Konseyi Eski Başkanı Prof. Dr. Wu-Tien Wu: “Üstün zekâlı çocuk, yaşlılarından farklıdır. O büyüyünce, ya Einstein gibi dünyaya faydalı bir bilim adamı, ya da Hitler gibi bir cani olabilir.” demiştir. Burada bir avantaj olduğu gibi, büyük bir dezavantaj ve risk de vardır. Eskiler derler ki, “Eğer çocuk ruhunu, nadasa bırakılmış tarla gibi kendi haline bırakırsanız, orada ısırganlar ve dikenler yetişir. Dolayısıyla üstün zekâlılık aslında iyi değerlendirilmediği takdirde bir “KontROLSÜZ GÜÇ”tür.” Bu konu bu yüzden asla şansa bırakılamaz.

Bu tür çocukların davranışlarındaki farklılıklar, anormallikler arkadaşları ve öğretmenleri tarafından genellikle “garip veya acıip çocuk, deli mi ne, kafayı yemiş, cin çarpmış” gibi sözlerle karşılık bulur. Kendisinin alaya alındığını düşünen çocuk çevreden ve akranlarından kaçır. Sınıf ve okul ortamından rahatsız olmaya, derslerden kopmaya başlar. Birçoğunda ise dersler zaten basit geldiği için dersten soğuma ve uzaklaşmalara rastlanır. Bu olumsuz psikolojik şartlar çocuklarda farklı tepkilere sebebiyet verir. Bu tepkiler, kendini sınırlamak, yani normal zekâlı gibi olmaya çalışmak, isyankâr olmak, depresyon ve akıl hastalığı, canileşme gibi farklı şekillerde tezahür edebilir, sonuçlanabilir. Bazı çocuklar da maalesef yabancı istihbaratların ağına düşebilmektedir. Şimdi bu birbirinden farklı olumsuz durumları inceleyeceğiz.

Kendini Sınırlama (Normalleşme)

Bazı zeki çocuklar, ortama uymak ve dışlanmamak için zekâlarını göstermeme gayreti içine girerler. Bazıları IQ testlerini özellikle hakkıyla yapmaz ve saklanmaya çalışır. Bu yüzden derslerde mümkün olduğunca kendilerini göstermekten sakınırlar. Bildikleri halde bilmez görünebilirler. Böylece daha mutlu olduklarını düşünürler ki, doğru olabilir. Şu hikâye bu psikolojiyi iyi anlatmaktadır:

“Bir zamanlar bir kralın küçük ülkesinde sular bozulmuş. Bunun üzerine, kral saraya çok uzak yerlerden özel su getirtmeye başlamış. Ülkedeki bozuk suyun insanları delirttiği söylenmekteymiş. Kral saray halkının özel sudan içmesi için sürekli uyarıda bulunuyormuş. Fakat bir süre sonra, halk farklılaşmış ve “Bu kral bizden farklı onu değiştirelim.” demeye başlamış. Bunu duyan kral ne yapacağını şaşırılmış ve bir süre sonra “getirin şu sudan biz de içelim.” demiş. Bu hikâyedeki gibi, farklılık her ne kadar üstünlük olsa da her zaman iyi sonuç vermemektedir. Herkes yalnızlaşmaya katlanamaz. Bu konuda “Vitus” isimli sinema filmini tavsiye edebiliriz.

Zaman zaman bulunduğu ortamlarla uyumsuz nice dehâ çaplı insanlar görmemiz bu yüzdendir. Ünlü ustaların içinden çıkamadığı bir cihazı anında çözüp tamir eden bir çırak veya hiçbir eğitim almadığı halde ilginç bir alet icat eden bir işçiye rast gelmişsinizdir.

Bunlar fark edilmemiş, toplum içine kendini gizlemiş yüksek zekâyâ ve kabiliyete sahip insanlardır genellikle.

Bazen de istediği halde hayat şartlarından dolayı okuma imkânına kavuşamamış insanlar da olabilir bu tip kişiler. Bunlar belli alanlarda yetenek sahibi olsalar da, bu yetenekleri gelişme imkânı bulamadığı için zamanla körelirler.

Bununla birlikte, üstün vasıflı olmak her zaman başarılı olunaçağı manasına gelmez. İşi sırf zekâyâla götürmeye çalışanlar ise bir süre idare etseler de bir süre sonra akranlarından geri kalacaklardır. Zekâ ancak çalışmayla birlikte ise manalıdır ve büyük başarılar ortaya çıkabilir.

Özellikle bizim gibi Doğu toplumlarında, halkın içinde “mec-zup” denen, belki de kendini biraz deliliğe vurmuş, ama zaman zaman yüksek zekâ pırıltıları gösteren insanlar vardır. Birçoğu irfanî yönden güçlü, “veli” denebilecek kişilerdir. Onlar buradan ayrı bir inceleme konusudur.

Video QR

Deli mi Velî mi?

“Adam Ol Adam!”

“İstanbul’un 100 Divanesi” (Nurullah Koltaş) isimli kitapta Adam Ol Mehmet Efendi’nin ilginç bir hikâyesi var. Tanısın, tanımasın her gördüğü şahsa “Adam ol!” diye hitap eden bu meczup zat, kimse-den bir yardım talep etmezmiş. Rivayete göre bir gün Keçecizade Fuad Bey, Beykoz’da vapura binmek için bekliyormuş. Bu esnada Adam Ol Mehmet Efendi iskelede belirmiş. Fuad Bey, Adam Ol’un parasızlıktan vapura binemediği için orada beklediğini anlamış. Fakat kimseden bir şey kabul etmeyip, reddettiği için ona yardım edememiş. Derken Fuad Bey, Mehmed Efendi’yi orada bırakarak, vapurla Eminönü’ne ulaşmış. Tam iskeleye adım atıyormuş ki, karşısında Adam Ol Mehmed Efendi’yi görmüş. Şaşkınlıkla o zata bakarken, kendisine gülümseyerek yaklaşmış ve her zamanki gibi şöyle seslenmiş: “Adam Ol, Adam!”

Burada “Dunning-Kruger Etkisi”nden de bahsetmek faydalı olur. Bu etkiye bizim toplumda “Cahil cesareti” de denir. Zekâ, bilgi ve beceri yönünden yetersiz insanların kendilerini üst seviye pazarlamaları söz konusudur. Bu kişiler yalancı özgüven sahibidirler ve idare-i maslahatçıdırlar aynı zamanda. Kendi yetenek ve becerilerini aşırı abartırlar ama eser ve iz bırakacak işler yapamazlar. Gerçek beceri sahiplerinin tevazu ile kendilerini gizlemeleri ve aynı zamanda liyakat temelli sistem eksikliği sebebiyle, toplumlarda yetersiz muhteris kişiler boşlukları doldururlar. Genellikle resmî kurumlarda da bu etki altındaki yetkililer, zekî ve becerikli insanların kendilerine zarar geleceği endişesi ile onları baskılamaları da bu sonucu doğurur. Oysa sağlıklı toplum oluşturmak için, yetenekli ve beceri sahibi insanların ortaya çıkabileceği “ehliyet-liyakat” merkezli sistemlerin kurulması şarttır.

İsyankâr Olanlar

Bütün çocuklar gibi üstün zekâlî ve yetenekli çocuklar da daima ilgiye ve sevgiye ihtiyaç duyarlar. Daima birilerinin desteğini hissetmek isterler. Aşırı da olsa sorularına cevap almak ve ilgilendikleri alanda ailenin ve eğitimcilerin de alakadar olmaları arzusundadırlar. Bu ortamı bulamazlarsa, aile, öğretmen ve akranlarına karşı olumsuz duygular içine girebilirler. Bu sebeplerle kendilerinin ciddiye alınmadıklarını, yeterince önem verilmediğini hissetmeleri hayâl kırıklıkları oluşturabilir. Çevresi tarafından fark edilmeyen, bu psikolojik doyuma ve tatmine ulaşamayan üstün vasıflı çocuklar mutsuz olurlar. Maalesef toplumlarda bazen anneli babalı olduğu halde yetim gibi yetişen çocuklar görülmektedir.

Değer verilmeme ve ihmal, sevgisiz ortamda yetişme, aşağılanma gibi olumsuz yaklaşımlar içinde duygusal yönden tahrip edilmiş çocukların duygu dünyalarının alt üst olması sonucu intikam hisleriyle donandıkları görülmüştür. Bunlar normal çocuklardan daha tehlikeli olabilmektedir. Bu durum devam ederse, zaman içinde aileye ve çevreye karşı içten içe isyan duyguları beslemeye başlarlar. İlişkilerde uyumsuzluklar gelişir. Hele aile veya öğretmen onların bu psikolojisini bilmeyip sert tepkiler koymaya kalkışır, bu isyan daha da büyür, bir süre sonra kontrol altına alınamaz olur.

Bazı üstün zekâlılar terörist lider olabilirler.

Bu yaşlar ergenlik çağına denk gelirse durum daha vahim bir hal alır. Okuldan ve evden kaçmalar başlar. Bu psikolojiyi iyi bilen uyuşturucu simsarları ve terör örgütlerinin ağına düşebilirler. İsyan psikolojisi, bu çocukların kendilerine ve topluma zarar verebilecekleri bir hale dönüşebilir. Toplumla ve toplumun değerlerine düşmanlık had safhaya ulaşabilir. Tarih boyunca ortaya çıkmış büyük terör örgütlerini incelediğimizde kurucularının ve liderlerinin üstün zekâlı gençler arasından çıktığını görmekteyiz. Sizler, Büyük Selçuklu Devletini zaafa uğratan, hatta yıkımına sebep olan Haşhaşi Hasan Sabbah'ın normal bir insan olduğunu düşünebilir misiniz?

Günümüzde ise; üstün yetenekli olup da ODTÜ'de okuyan bir öğrencinin, daha sonra DEAŞ isimli terör örgütünde terörist olarak bulunduğunu gazetelerden okumuşsunuzdur. (Bilahare öldürüldüğünü duyduk) Gazetelere yansımayan bunun gibi daha niceleri olduğunu da tahmin edersiniz.

Canileşme

Dünya tarihinde bildiğimiz büyük canilerin de önemli bir kısmının dehâ çaplı insanlar olduğunu görüyoruz. Büyük canilerin, teröristlerin hayatlarını incelediğimizde, genellikle çocukluklarında

büyük psikolojik darbelere (travmalara) maruz kalmış olduklarını tespit ediyoruz. Genellikle ailevi sıkıntı içinde yetişenler veya okulda, çevrede rencide edilmiş insanlar çıkmaktadır karşımıza.

Bazı hallerde de, gençlerin kendilerini toplumsal adaletin yerine koydukları görülmektedir. Üstün vasıflı insanlar da adalet duygusunun daha ileri olduğunu biliyoruz. Toplumda adaletin yerine gelmediğini gördükleri zaman, adaleti tesis etme üzere kendilerini görevlendirenler de vardır. Bunlar canı olduklarının farkında değildir çoğu zaman. Onlar için önemli olan, eksik olan adaletin yerine getirilmesidir. Grigory Petrov'un "Beyaz Zambaklar Ülkesinde" kitabında bahsettiği Johan Karokep isimli seri katil de böyledir. Kurbanlarını oldukça ince stratejilerle teker teker öldüren katil asla yakalanmaz. Yazar, uzun yıllar süren takip sonucu artık İtalya'ya yerleşmiş olan bu adamla röportaj yapar. Katilin cevapları çok ilginçtir. Seri katil Karokep, "Ben böylece adaleti yerine getirdim. Elimde gelse yalanı, dolanı, hileyi yeryüzünden kaldırmak için bütün insanları öldürecektim." demektedir.

Burada görüldüğü gibi; başlangıç böyle masum duygularla başlayıp, bir süre sonra canilik noktasına kadar gidilebilmektedir. Artık belli bir safhadan sonra kişiyi yaptığı işten zevk alır, kendini bir süpermen ve kader tayin edici olarak görür hale getirebilmektedir bu psikoloji.

Üstün vasıflı çocuklar, şiddetten nefret etmekle birlikte bazen çevreye olan kızgınlıklarından dolayı şiddet duygusundan büyülenmeye başlayabilirler. Bu oldukça tehlikeli bir durumdur. Normal bir çocuğun şiddeti ile üstün zekâlı bir çocuğun şiddeti arasında müthiş bir fark vardır. Bunlar, kimsenin aklına gelmeyen cinayetleri, terör eylemlerini gerçekleştirebilirler ve daha sonra bundan sadistçe bir zevk de alabilirler. Geçtiğimiz aylarda Türkiye'de seri katil olarak yakalanan Atalay Filiz'in ülkenin en prestijli okullarından birinden mezun olduğunu hatırlayalım. Kurbanlarını öldürmek için yaptığı planlar, normal zekâda birinin yapamayacağı tarzdadır.

Burada ABD'nin 2. Dünya Savaşı yıllarında Devlet Başkanı olan Harry S. Truman'ı da örnek gösterebiliriz. Truman küçükken boyu-

nun küçüklüğü gibi sebeplerle daima aşağılanmış ve aşağılık duygusu içinde olan babası tarafından sıklıkla şiddete maruz kalmış, kendisi de ticari hayatta başarısızlıklar yaşamış, dolayısıyla babası gibi aşağılık kompleksli bir insandı. Başkan Roosevelt'in ölümü üzerine Başkan olur. 2. Dünya Savaşında Japonya'ya atom bombasının atılması kararını verir. Burada atom bombası atılacak şehirlerin, betonarme olanlar değil, ahşap yapıyla dolu olan Nagazaki ve Hiroşima olmasının insanların yanarak ölmesinin hedeflenmesinden olduğu söylenir. İnsanlığın en büyük yüzkarası olan bu olayın böyle bir psikolojik alt yapıya sahip bir adam tarafından meydana gelmesi düşündürücüdür.

İngiltere'de eğitim hayatında yüksek başarılar göstermiş olan Brian Blackwell, çevresi tarafından "Dâhi Çocuk" olarak biliniyordu. Fakat 19 yaşındayken annesini 30 yerinden bıçaklayarak, babasını da kafasına çekiç darbeleri vurarak öldürmüştür. Ailesinin çok hırslı olduğu ve onu çok zorlamış olabilecekleri sebep olarak düşünülmektedir.

Manevî tatmin duygusu oluşmamış çocuklarda da böyle sapkın fikirlerin geliştiğini hepimiz biliyoruz. Özellikle çocuklukta ailevî travma yaşamış olan insanların sağlıklı bir ruhi yapıya kavuşmaları mümkün görülmemektedir. Çocuklukta yaşanan olumsuzluklar ya karamsar, ya da canileşen bir ruh yapısı ortaya çıkarmaktadır. Diğer yandan ahlâkî eğitimin önemini de burada vurgulamak gerekmektedir. Einstein bu konuda şunları söylemektedir: "Şiddet, ahlâk seviyesi düşük erkeklere her zaman cazip gelmiştir."

Bu duruma çok örnek verebilmekle birlikte, Adolf Hitler her halde en etkileyici olanıdır. Hitler, çocukken babası tarafından çok dövülen, hatta bunun intikamı ile büyüyen bir insandır. Buna bir de babasının gayri meşru olarak dünyaya gelen bir insan olduğunu öğrenmesi onun hem küçük yaşlarda boynunu bükmesine, hem de hayattan intikam alma düşüncesi ve halet-i ruhiyesi (ruh hali) ile büyümesine yol açmıştır. Sonuçta, 3 milyon insanın ölümüne sebep olduğu bilinmektedir. Böyle insanlar başkalarını sevmez, aksi-

ne nefret ederler. Bu yüzden çocukluk travması geçirmiş özellikle üstün yetenekli çocukların çok iyi bir ruhî tedavi ve rehabilitasyon görmeleri şarttır.

Büyük cani Adolf Hitler

Depresyon ve Akıl Hastalıkları

Çevreden dışlanan ve kendilerini gerçekleştiremeyen üstün vasıflı insanlar asla mutlu olamamaktadırlar. Kendilerinin üstün ve farklı olduklarını genellikle bilmektedirler. İstedikleri, sadece çevrelerindeki herkesten yakınlık ve ilgi görmek, başkaları tarafından takdir edilmektir. Sevgi ve muhabbete karşı büyük açlık içindedirler. Bu beklentinin karşılanamaması onlarda ruhi çöküntülere sebep olacaktır. Aslında bu çocukların manevi yönleri de güçlüdür ve bu çöküntülerle başlangıçta mücadele gücüne sahiptirler. Fakat bu hal süreklilik kazanırsa, o zaman başa çıkmak güçleşmektedir. Böylece

çıkılmazdan kurtulamadıkları takdirde stres, anksiyete ve depresyon gibi rahatsızlıklar baş göstermektedir. Bu durum intiharlara kadar da gidebilmektedir. Bu tür haller, varlıklı ailelerin rahat şartlarda büyümüş çocuklarında daha fazla görülmektedir. Çünkü zorluklarla başa çıkma, mücadele ve dayanma gücü yeterince gelişmemiştir. Özellikle maneviyat eksikliği ve maddî tatminsizlik bu çocuklarda bu tür olumsuz durumların oluşmasını kolaylaştırmaktadır.

Deli mi, Dahi mi?

Bir gün rahmetli hocam Prof. Dr. Ayhan Songar anlatmıştı. Akıl hastanesinden bir deli bir proje yapmış ve hocaya takdim etmiş. Hoca, bunun gerçekten bütün teferruatıyla ciddi bir proje olduğunu görünce çok şaşırmış. Bilindiği gibi, İstanbul Boğazında alttan Karadeniz'e, üstten de Marmara'ya doğru iki ayrı akıntı vardır. Hastanın, Türkiye'nin enerji ihtiyacını karşılayacağını iddia ettiği bu projeye göre; boğazda bulunan bu güçlü akıntıya uygun tribünler kurulacak ve bunlar vasıtasıyla (barajlar yapmaya bile gerek kalmadan) doğal bir sistemle elektrik enerjisi üretilebilecek, hatta bu enerji dışarıya da satılabilecektir. Hoca "Ne derece verimli ve doğru bilmiyorum, ama bu proje karşısında ağzım açık kalmıştı. Bu adam deli mi, dâhi mi diye de uzun süre sorgulamıştım." diye anlatmıştı.

Dâhilerin bir kısmında, manik depresif psikoz hali vardır. Bunlar, manik dönemlerinde akıllarına gelen fikirlerle harekete geçerler, yorulma bilmeyen bir çaba içine girerler. Depresif dönemde ise, sıkıntılı ve dünyadan kopuk bir psikoloji içindedirler. Özellikle dehâ çaplı çocukların (maalesef) ruh kanseri denilen şizofreniye yatkalanma ihtimalleri de oldukça yüksektir. Hatta şizofrenlerle dehâ çaplılar arasında ortak gen bulunduğunu bilim insanları ispatlamışlardır. Şizofrenler incelendiğinde, çoğunun oldukça yüksek zekâyâ sahip oldukları da görülecektir. Mesela 1994 yılında Nobel Ödülü alan ve "Akıl Oyunları" filmine konu olan büyük matematik dâhisi John Nash, ayrıca yazar Ernest Hemingway birer şizofrendiler.

İntihar Oranları Yüksek

Yapılan istatistiklerde, özellikle batılı ülkelerde dâhiler arasında intihar oranlarının yüksek olduğu görülüyor. Bu tefekkür eden bu zihinlerin büyük acılar çekmesinin bir sonucudur. Burada yüksek zekâlardaki tanrılaşma temayülünün etkisi büyüktür. İslam ülkelerinde bu çaplı dehalarda intihar pek görülmez. Çünkü Müslüman dâhiler büyük oranda tevekkül sahibidirler ve Yaratan'a teslim olmuşlardır. Bu teslimiyet, yüksek zekânın haddini bilmesiyle sonuçlanır. Bu teslimiyeti ve tevekkülü sağlayamayan zihinler çektikleri büyük acılara dayanamayıp intihara yeltenmişlerdir. Bunlardan bazıları (Stefan Zweig, Ernest Hemingway, Virginia Woolf, Sigmund Freud, Van Gogh gibi) kendi hayatlarına son vermişlerdir.

Video QR

Yabancı İstihbarat Kuruluşları Bu Alanda Çalışıyor

Dünyanın bütün gelişmiş ülkeleri “Beşerî Sermaye”lerini en iyi şekilde kullanan ülkelerdir. Özellikle üstün yetenekli insanlar onlar için oldukça önemlidir ve bunun farkındadırlar. Bazı gelişmiş ülkeler, kendi ülkelerindeki çocukların sayı olarak yetmemesi karşısında eksiklerini ikinci ve üçüncü dünya ülkelerinin çocuklarından karşılama gayreti içine girerler. En başta İsrail olmak üzere dünya üzerinde söz sahibi bütün ülkeler buna tevessül etmektedirler. Bazen kendi devletlerinin bile bilmediği çocukları bulup onları kendilerine uygun insanlar haline getirme gayreti içinde olmaktadır. Bunlar arasında, mesela Eisonhower bursları ile ABD tarafından, Konrad-Adenauer Vakfı bursları ile Almanya tarafından, Edinburg Dükü ödülleri ile de İngiltere tarafından Türkiye’de dahil pek çok ülkenin gençlerini avlama çalışması yapılmaktadır.

Asırlar evvel Osmanlı Devletinin genellikle Rumeli’deki fethettiği topraklarındaki etnik azınlıklara karşı uyguladığı bu sistemi şimdi bazı ülkeler bize karşı uygulamaktadır. Bunun bir farkı, Osmanlının çocukları asla zor kullanmadan, kendi sınırları içinden almasıdır. Bugün bu çocukların avlanması işinde genellikle istihbarat servisleri de devrededirler.

Bu çocukların peşine düşen kuruluşlar bazen o ülkeye ait bir ku-

ruluş olarak kendini gösterebilmektedir. Mesela Türkiye’de bizim vatandaşlarımız tarafında kurulduğu düşünülen bazı kuruluşlar da maalesef gizlice emperyalist emellere hizmet edebilmektedir. Bunun pek çok örneği vardır. Biraz dikkatli bakınca kendilerini ele vermektedirler. Millî ve yerli değerlerle sorunlu olan bu kuruluşlar, eğitimlerinde “dünya vatandaşı” yetiştirdiklerini ifade ederler. Oralardan yetişen çocukların Türk milletinin değerlerine düşman olmaları ve en azından soğuk bakmaları bunun bir göstergesidir. Bunun için çocukların yurt dışına götürülmesine de gerek duymamaktadırlar.

Çemişkezek'te çobanlık yapan Mahir DAĞ 2016 TEOG sınavlarında 120 soruyu tam yaparak, birinci olmuştur. Kendisini Gülben ERGEN ziyaret etmiştir. Dünya vatandaşı yetiştirmeyi amaçlayan Robert Koleji 'nde eğitime devam edecektir.

Üstün vasıflı ve dehâ çaplı çocukları dünya çapında ele geçirmeye çalışan kuruluşlar da vardır. Bunlardan biri de bir İngiliz Yahudisi tarafından kurulmuş olan MENSA'dır. Dünyanın pek çok ülkesinde var olan bu kuruluş zekî gençlere iyi eğitim imkânı sunduğunu söyleyerek onlara sahip olmaktadır. Birkaç yıl evvel Mensa Türkiye’de bir sınav yapmak istemiş ve çocuğunun zekî olduğunu düşünen aileleri bu sınava katılmaya davet etmişti. Buna göre, 2000 üstün va-

sıflı Türk çocuk dünya çapında büyük imkânlar içinde okutulacaktı. Hürriyet Gazetesi'nde Gila Benmayor isimli bir yazar da bunun propagandasını yapmıştı. Ama şükür ki, son anda Millî Eğitim Bakanlığı bu yanlışa son verdi.

Bazı çocukların ülke dışına kaçırılıp oralarda çok özel okullarda yetiştirilmeleri ise en acısıdır. Bu durumda, o okullardan mezun olduklarında o insanların sadece kaportası bize ait kalmaktadır. Bize benzeyen, Türkçeyi ana dili olarak konuşan, isimleri bize ait, lakin ruhları, beyinleri, duygu ve davranışlarıyla yabancılaşmış insanlar haline gelmektedirler. Ömür boyu eğitim aldıkları ülkenin türküsünü söylemektedirler artık. Yani "Mankurtlaşmış" insanlar haline gelmişlerdir.

Bu çocukların zorla kaçırıldıklarını düşünmeyin sakın. Pek çoğunun aileleri çocuklarının daha iyi eğitim alacaklarını ve böylece istikballerinin kurtulacağını düşünmektedirler. Bir kısmının aileleri de yüksek ücretler verilerek ikna edilmektedirler. Türkiye'de ki Bilsem'lerdeki pek çok aileye böyle teklifler yapıldığı bilinmektedir. Özellikle çocuğunun başarılı bir dünya vatandaşı olacağı düşüncesi birçok aileye de cazip gelmektedir. Niçin gelmesin ki, Türkiye'de kıymeti bilinmeyen çocuğunun hayatı kurtulacak, diğer yandan da kendisine maaş bağlanacak. Millî bakışa sahip olamayan ve cahil pek çok aile için kaçırılmayacak fırsatlardır bunlar.

ÜLKELER ARASI SAVAŞLAR VE BEYİN GÖÇÜ

*“İlim ve sanat takdir edilmediği yerden göç eder.”
İbni Sina*

Gelişmiş ülkeler açısından; milletlerin en önemli sermayesi olarak “Beşerî Sermaye” kabul edilmektedir. Nitelikli insan gücü bu anlamda her türlü kalkınmanın temelidir. Bu yönde ilan edilmemiş, gizli bir savaş sürmektedir. Özellikle aile oluşturma yönünden sıkıntı yaşayan ve çocuk sayısı ve dolayısıyla nüfusu giderek azalan batılı ülkelerde, gelecek endişesi yaşanmaya başlamış ve bu yüzden yeni arayışlar gündeme gelmiştir. Bunun bir yolu aile değerlerinin yeniden ayağa kaldırılma gayreti ve çok çocuk teşviklerinde artma olsa da bu konuda başarısızlıklar yaşanmaktadır. Bu yüzden batılı ülkelerin geri kalmış milletlerin çocuklarına karşı ilgisi gün geçtikçe artmaktadır.

Beysin göçü, genellikle geri kalmış veya gelişmekte olan ülkelerdeki üniversite çağlarındaki gençlerin ABD, İngiltere, Almanya, Fransa gibi ülkelere çeşitli sebeplerle gidişi şeklinde olmaktadır. Bu sebepler, daha iyi eğitim imkânları aranması, üniversite sonrası daha iyi iş fırsatlarına ulaşım, daha ileri bilimsel çalışma yapabilme imkânlarına kavuşma veya daha ileri hayat şartlarına ulaşma hedefi şeklinde olabilmektedir. Özellikle ABD’deki pek çok bilim insanını araştırdığımız zaman büyük çoğunluğunun Türkiye, İran, Hindistan, Arabistan ve Nijerya gibi ülkelere olduğunu görürüz. Bu farklı ülkelerdeki yetişmiş, belki de en iyi, en nitelikli insanları almakla ABD gibi ülkeler birçok yönden avantajlı olmaktadır. Çünkü öncelikle hiçbir eğitim masrafı yapmadan böyle insanları elde et-

mektedir. Ayrıca dünyanın çok farklı ülkelerinin kaymak tabakasını ülkesinde toplamaktadırlar. Bu sayede, üstün nitelikli insan oranını da ülkesinde oldukça yükseltmiş olmaktadır.

Beyin göçünün olduğu ülkede ise bunun tam tersi olmaktadır. Eğitim maliyeti kendisine ait olsa da yüksek beyin gücüne sahip bu insanlardan asla faydalanamamaktadır. “Tıbbın Kralı” kabul edilen İbni Sina’nın şu sözü ne kadar da manalıdır: “İlim ve sanat takdir edilmediği yerden göç eder.” Bunun sonucu olarak beyin gücünden faydalanmayı bilmeyen ülkeler, başkalarına hizmet eden konuma düşmektedirler. Hele ki, bu insanlar ülkesine ve millî değerlerine bağlı kişilikler değilse o zaman geri dönme ihtimali de yok olmaktadır. Vatan kavramı “Doyduğum yer” olmaktan öteye bir mana oluşturmamaktadır onlar için. Bu durum, ülkeler arası dengeyi gelişmişler lehine daha da bozmaktadır.

Beyin göçü oluşturarak ülkesini terk eden nitelikli insanların çoğu, bir gün ülkesinde fırsat ve imkân yakaladığında veya ülke yöneticileri onlara çağrı yaptığında dönebilmektedirler. Nitekim ABD’de önemli bilimsel çalışmalar yapan ve elektrik alanında yeni nesil “LED” ampülü icat eden ve bu yüzden “21. asrın Edison’u” olarak isimlendirilen, Türk bilim adamı Doç. Dr. Mehmet Arık “Fırsat ve imkân bulsam ülkeme zevkle dönerim.” demiştir. (Daha sonra Mehmet Arık söylediği gibi Türkiye’ye döndü.) Bu dönüşler olabilirse belki de dezavantajlı olan bu durum, Türkiye gibi ülkelerin lehine dönebilir, avantaj haline gelebilir.

Bu şekilde bir beyin göçünün ötesinde, size daha da olumsuz bir noktadan bahsetmek istiyorum. Beyin göçü, eğer çocuk yaşlarda olursa durum çok daha vahim hale gelmektedir. Üstün zekâlı ve yetenekli çocuklarına sahip çıkamayan ve onları ülkesine ve millî değerlerine bağlı yetiştiremeyen milletler, onları genellikle tamamen kaybetmektedirler. Bu çocuklar üzerinde emelleri olan gelişmiş ülkeler çeşitli sebeplerle bu çocuklara ulaşmaktadırlar. Millî kaygıları olmayan, “dünya vatandaşı” idealiyle öğrencilerini yetiştiren özel okullar da, kendi ülkemizde olsalar bile böylece yabancılara çalışmaktadırlar.

Daha önce anlattığımız gibi, yabancı istihbaratlar kendi gizli ajanları vasıtasıyla bu çocuklara sahip çıkmaktadırlar, onlara özel ilgi göstermektedirler. Şu an çok değişik cazip tekliflerle ABD’de, İsrail’de, İngiltere’de vs okutulan, bizden kopartılmış nice çocuğumuz olduğunu biliyoruz. Bu çocukların kendi ülkesine dair hiçbir millî değer eğitimi almaması sonucu, beyni ve ruhu ile yetiştiği ortama ait insanlar olacakları kesindir. Bu da anlattığımız beyin göçünden daha tehlikeli ve kötü bir durumdur. Belki de gelip bizim ülkelerimizi yetiştirdikleri ülke adına yönetmeye kalkışacaklardır. “Çağdaş sömürge” de bu olsa gerektir.

Üstün vasıflı çocuklarını kaybetmenin bir ülke açısından bunun dışında da çok fazla zararı vardır. Her şeyden evvel ülkenin önünü açacak lider şahsiyetli insan sayısı oldukça azalacak, beşerî sermaye kaybı olacak, böylece eskilerin dediği gibi “kaht-ı rical” (adam kıtlığı) ortaya çıkacaktır. Zaten bu durumda nicelik artarken nitelik azalmış olacaktır. Bu da tehlike demektir. Cezayirli fikir adamı Malik Bin Nebi, “Biz fabrikaları Batı’dan aktarabiliriz, fakat onları işleyecek insanları ithal edemeyiz.” demiştir.

Geri kalmış ülkelerde her alanda toplumu sürükleyecek öncü kadrolar böylece yok olmaktadır. Toplumsal kalkınmayı sağlayacak iş gücü ortada yokken güçlü devletlerle mücadele mümkün olmayacaktır. Bugünlerde (2016) Türkiye’nin nitelikli iş gücü sıralamasında altlarda olması bunun üzücü bir göstergesidir.

Özellikle İsrail’in, emperyalist politikalarına ulaşmak maksadıyla, kendi insan potansiyeli yetmediği için başka milletlerin çocuklarını alıp kendi ülkesinde yetiştirme politikası vardır. Ailelere para teklif ederek onları ikna ettikten sonra çocukları İsrail’deki veya Hollanda’daki Ofec okullarında okuttuğu kamuoyu tarafından bilinmektedir. Böyle bir teklife maruz kalan İstanbul Ford Otosan İlköğretim Okulu öğrencisi bir çocuğun babasının (A.K.) sözleri çok çarpıcı: “Çocuğumun üstün zekâlı olmasının anlaşılmasından sonra, nasıl iyi eğitim alabilir konusunda araştırma yaptık. Çeşitli vakıf, dernek, internet sitesi, kolej gibi kişi ve kurumlarla da görüştük. Bu arada iletişim bilgilerimizi nereden aldığını bilmediğim İsraili bir

yetkili, benimle irtibat kurdu. Bu kişiyle yüzyüze yaptığım görüşmede, İsrail’de eğitim imkânlarının çok iyi olduğunu ve çocuğumun en iyi okullarda okutulacağını ifade etti. Bizi de İsrail’e davet ederek, iş imkânı ve iyi bir hayat vaat etti. Biz ise bunu kabul etmedik. Ama sonradan öğrendiğime göre 2011 yılında 34 aile, 2012 yılında ise 29 aile bu teklifi kabul ederek İsrail’e gitmiş. Bu yetkili benimle yeniden irtibata geçerek, İsrail Dışişleri Bakanı ile görüşüp, istersem yeniden davet alabileceğimi söyledi.” demiştir.

Bu çocukların normal üstün zekâyâ sahip olduklarını da düşünmeyin sakın. Bunlar bütün toplumlarda on binde bir oranında görülen dehâ çaplı çocuklardır. Bu tür çocuklardan tahmini 6 milyon Yahudi nüfusa sahip olan İsrail’de en fazla 600-700 kadar olduğunu belirtirsek, işin ciddiyetini zannederim daha iyi anlarız. Bu sayı Türkiye’de ise 7-8 bin kadardır. Tabii ki bizde bu çocukların çoğu tanınmıyor. Ama inanın ki, bir takım yabancı gözlerin Türkiye okullarında bu çocukları takip ettiklerini biliyor ve hissediyoruz.

Bir örnek de Amerikalılardan verelim. 2013’te Denizli şehrimizde bir grup liseli çocuk “Yazı uçar, ağaç kalır” ismiyle bir proje yapmışlardı. İlgimi ve dikkatimi çekmişti. Liseli gençler, üzerine yazılan yazının bir süre sonra uçmasıyla, kağıdın yeniden kullanılabilmesini sağlayacak bir yöntem bulmuşlar ve bunu da bir proje olarak sunmuşlardı. Böylece ağaç sarfiyatı da azalacaktı. Bu proje üzerine ABD Büyük Elçisinin gençleri ABD’ne davet edip gezdirttiğini Millî Eğitim Müdürü bana anlatmıştı. Türkiye’den ise hiçbir yetkili bu gençleri arayıp tebrik bile etmemişti.

Kadro Savaşları

Anlattığımız gibi dünyada tek taraflı “Üstün Yetenekli Çocuk Savaşları” yapılmaktadır. Tek taraflılığı bizim gibi ülkelerin bunun pek farkında olmamasındandır. Bununla birlikte askerî yönden yapılan bütün savaşların da aslında teknolojik üstünlüklerin savaşı olduğunu bilmeliyiz. Yani perde gerisinde teknik adamlar ve yetişmiş kadrolar savaşmaktadır. Askeri savaşlar işin görünen yüzüdür. Mesela siber savaşlar geleceğin en tehlikeli savaşları olarak görülmektedir ki, bu savaş tamamen masa başındaki yetişmiş ekiplerin savaşı şeklinde olacaktır.

Her alanda yetişmiş ekip ve kadrolara sahip olamayan devletler her ne kadar askerî gücü olsa da yenilmeye mahkûmdurlar. Kendi savunma sanayi olmayan bir ülkenin, teknolojisini dışarıdan aldığı silahlar da engellenebilmekte veya istihbarat bilgileri düşman ülkelere verilebilmektedir. Türkiye bu duruma vakıf olduğu için, son yıllarda savunma sanayini büyük oranda millileştirme çabası içindedir.

ABD'nin Gücü

Pek çok gözlemcinin olduğu gibi bizim de kanaatimize göre; ABD'nin gücünün iki büyük sebebi vardır. Bunlardan biri kesinlikle beyin göçü, diğeri ise Hollywood'un etkisidir. Bugün ABD'de Amerikalıdan daha fazla, farklı ülkelere gelmiş yabancı kökenli bilim insanları ve teknik adamlar vardır. Bunlar arasında Türkiye'den olduğu gibi, Uzak Doğu ülkelerinden, Hindistan'dan, Arap ülkelerinden, İran'dan, Afrika'dan vs gelen pek çok üstün vasıflı insan ABD'de hizmet etmektedir. Bu ABD için büyük bir güç oluşturmaktadır. Kendi gerçek vatandaşı olan ekipleriyle birlikte üstün vasıflı insan oranı %2'leri böylece katlamaktadır. Bu büyük bir nitelikli iş gücüdür. Bunun ABD'nin kalkınmışlığına birçok yönden etkisi olmakla birlikte, ekonomik değeri de oldukça yüksektir.

Aynı durum İngiltere'de, Fransa'da ve Almanya'da da vardır. Yani bu ülkeler de büyük oranda beyin göçü almakta, bu sayede büyük kazanç elde etmektedirler. Fakat dikkat çeken bir durum şöyledir: Özellikle İngiltere'de yabancı menşeyliler teknik alanlarda kullanılmakla birlikte, sosyal alana ve güvenlik alanlarına sokulmamaktadır. Sosyal alandaki çalışmalar daha çok İngilizler tarafından işgal edilmiş durumdadır. Bu, İngilizlerin geri kalmış ülkelerin değer vermediği sosyal alanlara ne derece değer verdiklerinin de bir göstergesidir.

ABD'nin diğer güç merkezi de herkesin üzerinde ittifak ettiği gibi Hollywood, yani sinema sektörüdür. Yaklaşık 100 yıldır bu alandaki çalışmalarıyla kültür emperyalizminde zirveyi yakalamış ve bütün dünyayı tesiri altında bırakmıştır. Dünya çapında ardı ardına yapılan Amerikan filmleriyle ABD'nin güçlü olduğuna inandırılan kitleler büyük bir Amerika hayranı olmuşlardır. Bu yolla top-

lumları, özellikle gençleri etkisi ve sonra hâkimiyeti altına almayı başarmıştır. Bu etki altında Amerikan kültürü (veya kültürsüzlüğü) ile birlikte kapitalizm de, Çin dâhil bütün ülkelere girmekte zorluk çekmemiştir. Son yıllarda bu etkiyi daha da artırmak amacıyla filmlerde “subliminal mesajlar” uygulanmaya başlamıştır. Yerli ve milli kültürlerin direnci böylelikle kırılmaya çalışılmaktadır.

ABD sinema sektöründeki Yahudi hâkimiyeti ise ayrı bir gerçektir. ABD’deki bu hakimiyet medyanın diğer alanlarında ve ekonomik pek çok alanda da mevcuttur. Bu yüzden Amerikan nüfusunun %1’ini bile oluşturmayan Yahudiler Amerika ve dünya siyasetinde âdeta 100 katı etkin durumdadırlar. Bunu, kendi insanını en üst seviyede eğitmesi ve iyi organize olması yanında baş-

ka toplumların çocukları üzerinde de etkin olmalarıyla açıklamak mümkündür. Yakın zamanlara kadar sinema sayesinde bütün dünya, Yahudilerin Hitler Almanya’sından ne büyük zulümler gördükleri yönünde müthiş bir propagandaya maruz kalmıştı. Nitelikli insan gücünü en üst seviyede ve planlı kullanabildikleri için bugün dünya üzerinde etkinlikleri nüfuslarına göre çok üst seviyededir. Yahudilerin yaptıkları zulümleri bir başka toplum yapsaydı dünya yerinden oynardı. Ama nitelik yönünden eğitilmiş ve güç sahibi toplum olunca kimse başa çıkamıyor, karşı gelemiyor.

Türkiye'den Suriyeli Bir Beyin Göçü

Suriye'li Bilim adamı Refai Hamo, ülkesindeki bombalamalar sonucu eşini kaybetmesi üzerine üç kızıyla birlikte Türkiye'ye gelmişti. Fakat Türk Üniversitelerinde kendine yer bulamayan Hamo, sığınmacı olarak ABD'ye müracaat etti, Michigan Üniversitesinden kabul edildi. Obama ise, Temsilciler Meclisinde yaptığı "Birliğin Durumu" konuşmasına Suriyeli mülteci konumundaki Prof. Refai Hamo'yu özel olarak davet etti. Hamo bunun üzerine şöyle demiştir: "Hâlâ dünyada bir fark yaratabilecek şansım olduğunu düşünüyorum. Amerika'ya gittiğimde patentini almak istediğim birçok buluşum var. Buluşlarımdan biri şu anda İstanbul metrosunda trenlerin hareketinden elektrik üretmek için kullanılıyor. Ayrıca yakıtsız olarak 48 saat uçabilecek bir uçağın çizimlerini yaptım. Depremler meydana gelmeden haftalar önce deprem tahmini yapacak bir cihaz üzerinde çalışıyorum. Tek isteğim araştırmalarımı yapabileceğim bir yer. Bugün Michigan'a gideceğimi öğrendim. Orası hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Tek isteğim güvenli ve bilime saygı duyulan bir yer olması. Ben işime geri dönmek istiyorum. Yeniden insan olmak istiyorum. Dünyanın benim bittiğimi düşünmesini istemiyorum. Ben hâlâ buradayım."

Suriyeli Bilim Adamı Refai Hamo

TARİHTE DÂHİ OKULLARI (Enderun Mektepleri)

“Türkler, Sultan hariç herkesi kabiliyetleri ile değerlendirmişlerdir.”
Ogier G. Busbecq

Dünya tarihinde dâhilerin önemi üzerine bazı küçük yaklaşımlar olsa bile, bunun eğitim kurumu olarak ortaya çıkması kesinlikle Türkler tarafından gerçekleştirilmiştir. Bilge Kağan'ın başveziri Tonyukuk'un Çin'deki Mandarin Okullarından eğitim aldığı söylenmekle birlikte, asıl eğitim kurumu olarak, 12. Asırda Hoca Ahmet Yesevî'nin kurduğu bilgelik ocağının tahmini 99 bin “Horasan ereni” yetiştirdiği rivayet edilmektedir ki, buradan yetişenler Türk tarihi açısından çok büyük öneme haizdir. Sarı Saltuk, Hacı Bektaş-ı Veli, Ahi Evran gibi bilgiler Yesevî müritleri kabul edilir. Daha sonra Büyük Selçuklu Devletinde Sultan Alpaslan'ın emriyle vezir Nizamülmülk tarafından Nizamiye Medreseleri kurulmuştur. Daha çok “Şii” anlayışın yayılması karşısında “Ehl-i sünnet” inancının hakim kılınması amacıyla kurulmuş olan bu medreseler, zeki çocukları yetiştiren dinî kurumlar halindedir. Döneminde oldukça etkin olmuşlardır. Bağlantılarıyla bütün Selçuklu coğrafyasına yayılmıştır.

Belki de onun devamı niteliğinde sayılması gereken Enderun mektepleri ise misyonu itibariyle dünya eğitim tarihinde bir ilktir. Tereddütsüz bir eğitim mucizesidir. Osmanlı padişahı II. Murat zamanında temelleri atılmış, Fatih tarafından geliştirilmiş olan bu kurum değişikliklerle yaklaşık 500 yıl tesirini sürdürmüştür. Devlet-i Âlî'nin üst seviye yönetimini ve idarî mekanizmasını üstlenecek kadroların yetiştirilmesini temel gaye olarak almış bir yüce kurum-

dur. Enderun, âdeta imparatorluğun “İnsan yetiştirme üssü” olarak çalışmıştır. Üstün beyin gücünü seçmede, işleyip eğitmede ve istihdam etmede büyük isabet sağlamıştır.

Video QR

Üstün ve özel yetenekli insanların keşfedilmesi ve yetiştirilmesi bu yüzden büyük önem kazanmıştır. Batı’da ve dünyanın farklı ülkelerinde bu anlayış ancak 19. yüzyılın son dönemlerinde başlamıştır. 20. asra gelene kadar başka bir ülkede böyle bir yüksek kadro yetiştiren bir okul anlayışı olmamıştır. Bu, bizim için çok büyük bir tarihi birikimdir. Türkiye böyle bir tarihi birikimle ne kadar övünse azdır fakat bugün çok daha gelişmiş, bugüne ait kurumlarla yansıtılmak şartıyla. Bu, eğer değerlendirirsek büyük bir avantaj da teşkil etmektedir. Geleceğin inşası için önemli bir tecrübe...

Enderun Mekteplerinin en önemli özellikleri şunlardır:

* Öğrenciler zekâ ve yeteneklerine göre seçilmekteydi. İlk dönemlerde, daha ziyade Balkanlardaki devletin tebası olan Hristiyanların çocukları arasından seçilen zeki ve yetenekli çocuklar “Devşirme” yapılarak değerlendiriliyorlardı. Bunların büyük çoğunluğu gönüllüydüler. Bu çocuklar öncelikle düzgün bir Türk aileye veriliyorlar (“Türk’e verme” denir), onların yanında Türk kültürünü, adet ve töresini, İslam’ı öğreniyorlar, Müslüman oluyorlar, sonra da bir kısmı Yeniçeri Ocağına, bir kısmı ise Hazırlık Okullarına (Galata Sarayı, Edirne, İskender Çelebi veya İbrahim Paşa saraylarına) gönderiliyorlardı. Bu okullardaki çocuklara “İç Oğlanlar” denirdi. Hazırlık Okulları eğitimde sağlam esaslar üzerine kurulmuştur. Buradan üstün başarı elde edenler Enderun’a geçerler, diğerleri ise Yeniçeri Ocağına gönderilirlerdi. Buradaki eğitimden sonra, talebelerin yaklaşık % 30’u Enderun’a gönderilirler, burada yaklaşık 8-10 sene eğitilirlerdi. Enderun’da, sarayı ve devlet adabını yeterince tanıyıp devlet yönetecek vasıflara sahip olarak yetişirlerdi. Enderun, devlet yönetme konusunda tam bir ihtisas okulu niteliğindedi. Enderun’un felsefesi, yerelliği kaybetmeden evrensel düşünebilen, dünya ufkuna sahip insanlar yetiştirmektir.

* Enderun’da her türlü beşerî bilimler, tabiat bilimleri, matema-

tık, beden dersleri, meslek eğitimleri dengeli bir şekilde veriliyordu.

* Beden gelişimi için spor eğitimleri veriliyor, at binme, ok atma, yüzme, uzun atlama, güreş gibi sporlarda beceri ve yetenekleri geliştiriliyor, ayrıca savaş eğitimleri alıyorlardı.

* Sanat, edebiyat (şiir) ve musikî eğitimlerine de çok önem verilmekteydi. Bu yüzden, Enderun'dan nice sanatkârlar da çıkmıştır. Devlet yöneticisi olan pek çok Enderun öğrencisi beraberinde sanatçı olarak da anılmaktadır.

* Öğrenciler, yetenek ve ilgilerine göre de farklı eğitimlere alınabiliyordu. Enderun'dan nice büyük yönetici ve asker dışında Şeyhülislamlar, Mimar Sinan gibi mimarlar, nakkaşlar, ressam, hattatlar, şairler çıkmıştır.

* Okulda mükâfat ve cezaya dayalı bir sistem kurulmuştur. Öğrenciler, liyakatlerine göre desteklenmekte, teşvik edilmekteydi. Başarısız olacakları düşünülenler ise "çıkma" adı altında mektepten

Enderun, Osmanlı'nın insan yetiştirme üssüydü.

uzaklaştırılır, Yeniçeri Ocağına gönderilirlerdi.

Bu okullardan yetişen üst seviye insanlar, Osmanlı devleti için tarih boyunca çok büyük önemi haiz olmuşlardır. Osmanlı'da üst

seviye yöneticilerin yaklaşık % 75'i Enderun'dan yetişmiş kişilerdi. Bunların hemen hiçbiri asla devlete ihanet etmemiştir. Yetişen gençler, Osmanlı'nın devlet anlayışına vâkıf, her açıdan iyi yetişmiş ve dünyayı tanıyan, padişaha dolayısıyla devlete sadakat içinde olan kişilerdi.

Enderun'a öğrenci seçimi de çok ilginçtir ve incelenmeye değer. Yılın belli mevsimlerinde "Turnacıbaşı" çocuk seçmeye gider, belli kriterlere sahip bu seçimde genellikle isabet edilirdi. Yaklaşık 12-16 yaşlarındaki yakışıklı, güzel, zeki ve yetenekli çocuklar seçilirdi. Burada Turnacıbaşı'nın insan tanıma konusunda "ilm-i sima" sahibi olduğu bilinmektedir. Âdeta turnayı gözünden vururlardı.

Önceleri büyük oranda devşirme sistemine dayanan Enderun, daha sonra Türk öğrenciler de almaya başlamıştır. Enderun'da bütün öğrenciler için Türkçe, Arapça, Kuran-ı Kerim ve müzik eğitimi mecburî idi. Seçmeli dersler arasında ise Farsça, edebiyat, hukuk, tarih ve matematik gibi dersler vardı. 500 yıl boyunca sürekli okunan kitaplara örnek vermek gerekirse; bunlardan biri Muhyiddin İbni Arabî'nin "Fusus-ül Hikem"i, diğeri ise İmam Gazalî'nin "Tehafüt-ül Felâsife" olmuştur. Bu kitaplar halen alanlarında çok üst seviye kitaplar olarak bilinirler. Buradaki talebeler, ayrıca adâb-ı muşeret dersleri alırlar, saray hizmetlerini bizzat uygulamalı öğrenirlerdi. Türkçe ve din derslerine ayrı bir önem verilirdi. Her öğrenci grubunun başında bugünkü pedagoğ benzeri "lala"lar (mürebbiler) bulunmakta ve onların bütün dertleriyle, meseleleriyle yakından ilgilenmekteydiler. Âdeta her bir gence mentörlük (koçluk) yapmaktaydılar.

Aynı dönemlerde Batılı devletlerde, devlet görevleri asalet ve soyluluk esasına göre verilmekteydi. Dolayısıyla halktan birinin yükselmesi mümkün değildi. Osmanlı'da ise Padişah dışında her makama halk arasından yükselmek mümkündü. Soyluluk esasına göre bir toplumsal sistem asla kabul görmezdi. Lybyer'e göre, Osmanlı'da yüksek makamlara getirilenlerin çoğu çoban çocuklarıydı.

Enderun sisteminde ilk zamanlarda büyük oranda devşirilen çocukların eğitilmesinin sebebi, devlette aile esaslı yapılanmayı

engellemek içindir. Fatih Sultan Mehmet, devlet içinde yapılanmış Çandarlı ailesinden çok muzdarip olmuştu. Bu yüzden yerli teba içinden veraset yoluyla makamların el değiştirmesinin önü alınmak istenmiştir. Yani o zamanlarda Avrupalı devletlerin en büyük meselesi olan Aristokrasiye engel olunmak istenmiştir. Bunun bir başka faydası da genişleyen devletin içindeki farklı toplulukların isyan etme ihtimalini zeki çocuklar vasıtasıyla yok etmeyi ki, bunda çok başarılı olunmuştur. Anadolu'dan Enderun'a Türk öğrenci kabulü Yavuz Sultan Selim zamanında hızlanmıştır. Bu dönemde alınan ilklere biri de Mimar Sinan'dır.

Devşirme sistemi, etnik toplulukların zor kullanmadan değişimini esas almış, devlet kültürünü benimsemiş mükemmel devlet adamları yetiştirme, yani bir kültürleştirme ve disiplinleştirme hareketiydi aynı zamanda. Bu sistem kurulurken, devleti yönetmeye talip üstün vasıflı kişilerin Türkleştirilmesi ve İslamlaştırılması da gerçekleştirilmekteydi. Bu yapının oluşturulmasında Fatih Sultan Mehmet'in şahsî dehâsının rolü inkâr edilemez. Fatih, idarecilikle ilgili bilgilerin öğretilmesinde Nizamiye Medreselerinden çok etkilendi. Fatih'in kendisi de çok özel eğitimden geçirilmiş ve Arapça, Farsça yanında Yunanca ve Latince gibi 7 lisan bilen bir siyasi dâhiydi.

Enderun'daki eğitim o denli mükemmeldi ki, Hırvatistan'dan alınan bir Sırp çocuğundan Osmanlı'nın en büyük sadrazamı Sokullu Mehmet Paşa yetiştirilebilmişti. Bu, eğitim adına çok büyük bir başarıydı. Bu konudan çok etkilenmiş olan Busbecq " Türkler, Sultan hariç herkesi kabiliyeti ile değerlendirmişlerdir." demiştir.

Osmanlı Zirvedeyken Nitelikli İnsan Telakkisi:

Yıl 1557. Yapımı tamamlanan Süleymaniye Camii'ne Kanuni Sultan Süleyman tarafından bir imam aranmaktadır. İmamda aranan nitelikler, Süleymaniye Vakfiyesinde şöyle belirtilmektedir.

- 1- Yüksek ilimleri ve alet ilimlerini bilecektir.
- 2- Arapça'yı ve Farsça'yı bilecektir.
- 3- Ayrıca, Latince'yi de bilecektir.

- 4- Kefere dini ile dinimiz İslam'ı mukayeseli olarak bilecektir.
- 5- Ata binecek, spor yapacak, güzel görünüşlü olacak ve güzel giyinecektir.
- 6- Evlenmiş olacak, karısı bir tane olacak ve güzel bir kadın olacaktır. (Harama bakmaması için)
- 7- İlm-i Tehiri (İnsan yapısı ilmini) bilecektir.
- 8- Gündelik olarak da bu imama, 15 bin akçe verilecektir.

Gerileme Devrinde Nitelikli İnsan Telakkisi

17. asrın ilk yarısında Dördüncü Murat devrinde yaşayan Bekri Mustafa, hak bilirliliği, hazır cevaplılığı ve hoş sohbeti ile herkesin takdирini kazanmış, fakat alkolik birisidir. Padişah bu halinden dolayı, içki yaşağı koymuş olmasına rağmen Bekri'ye sevilen birisi olması hasebiyle müsamaha etmekteymiş.

41 yaşında ani bir hastalıkla öldüğü bilinen Bekri Mustafa, bir gün bir caminin önünden geçmekteymiş. O sırada musallada bir tabut var, fakat kıldırarak imam ortada yokmuş. Cemaat beklemekten sıkılmış, oradan başında kavuğu ile geçmekte olan Bekri'yi görünce hoca zannederek cenaze namazını kıldırması için ısrar etmiş. Bekri Mustafa her ne kadar "Ben hoca değilim." dese de öne geçirmişler. Bekri, mecbur kaldığı namazı kıldırdıktan sonra ölünün kulağına doğru eğilerek bir şeyler fısıldamış.

Cemaat onun ölüye ne dediğini merak etmiş. Bekri Mustafa da gülerken cevap vermiş: "Sen şimdi ahirete gidiyorsun. Orada bu tarafın ahvalini sorarlarsa, Bekri Mustafa camiye imam oldu dersin, durumu anlarlar dedim."

Enderun'dan mezun olanlara öncelikle elbise, at ve para verilirdi. Daha sonra da bu kişiler sarayda ve devletin çeşitli kademelerinde görev alırlar, başarılı oldukça da yükselirlerdi. Yükselen kimse en mükemmel hayat şartlarına kavuşur ve yüksek gelir sahibi olurdu. Bu yükseliş, beceri ve liyakatlerine göre, kaptan paşalık, yeniçeri ağalığı, eyalet valilikleri, sancak beylikleri, vezirlik ve vezir-i âzamlığa kadar olabilirdi. Sistem yüksek zekâ ve yeteneğe sahip, lider tabiatlı insanları keşfedip devletin hizmetine sokabilmiştir. Sokullu, Davut Paşa, Köprülü Mehmet Paşa gibi yüzlerce değerli sadrazam, Mirza Mustafa Efendi gibi Şeyhülislam'lar, Küçük Piyale Paşa gibi Kaptan-ı Deryalar yetiştiği gibi, nice hattatlar, şairler, tarihçiler, müzişinaslar Enderun'dan yetişmişlerdir.

Tarihte Enderun tarzı “seçkinler (elitist) eğitimi” dünyada eşi benzeri olmayan bir örnektir. Batıda sadece prensler böyle bir eğitimden geçirilirdi. Bunun Osmanlı’da karşılığı, arada büyük farklılıklar olmakla birlikte “Şehzade eğitimi”dir. Bu sebeple Enderun-u Hümayûn Batılı araştırmacıların ilgi odağı olmuş, bizim yeterince öğrenmediğimiz sistemini derinlemesine öğrenmişler, oradan istifade etmişlerdir. Bunlardan biri de 1925’te üstün zekâlı çocuklarla ilgili kendi sistemini ortaya koymuş ilk kişi sayılan Lewis Terman’dır. Terman 1903-1909 arası İstanbul’da yaşamış, Enderun’u bu dönem içerisinde enine boyuna incelemiştir.

1624 yılında Enderun’la ilgilenen M. Baudier ise yazdığı “The Palace School of Muhammed the Conqueror” (Fatih Mehmet’in Saray Okulu) isimli kitabında, “Türk milletinin başarılarına şaşmamak lazım. Çünkü onlar elit kadroları nasıl yetiştireceklerinin, gençleri nasıl disiplinize edeceklerinin gayet iyi farkındalar. Onları mükemmel insanlar haline getirirken, kabiliyetlerine göre taltif etmesini de biliyorlar.” diye yazmıştır.

Sonuçta, bu yönde de Osmanlı ile gururlanmakla birlikte, Enderun’u en az Batılılar kadar bilip, bugünkü anlayışla günümüze yansıtmak zorundayız. Diyebiliriz ki, bizlerin aslımıza sadık kalmamız, ecdadın küllerini değil, bu şekilde ateşini yeryüzüne geri getirmemizle mümkün olacaktır.

DÜNYADA DÂHİ OKULLARI

“İsrail’in dünyaya meydan okumasının sebebi, bu özel çocuklara verdiği çok özel eğitimde yatmaktadır.”

Bugün pek çok kalkınmış ülke şunu çok iyi biliyor ki, gelişmiş ülke demek, iyi yetişmiş nitelikli kadrolar ve onun ötesinde dâhiler demektir. Milletlerin ve insanlığın öncüsü, nesillerin ufkunu açan bu üstün vasıflı insanları yetiştiremeyen toplumlar ne yaparsa yap-sın geri kalmaya mahkum olur. Millî hammaddeyi, dünya çapında işleyen dehâ çaplı çocukları tespit edip en üst seviye yetiştirmek için, pek çok ülke çok özel eğitim kurumları açmış, onlara da büyük değer vermişlerdir. Dehâ çaplı çocuklarını yetiştirmek için özel okul açan ülkeler, başta İsrail, ABD, Rusya, Hollanda, G. Kore ve en son da Çin’dir. Bu okullarda çok üst seviye eğitimciler, hatta profesörler yer almakta, özel çocuklar üst seviye eğitimden geçirilmektedirler.

Bu çocukların birer mucit olabilmesi için, hayal dünyalarını geliştiren yöntemlere ağırlık verilmekte, farklı bakış sahibi olarak yetiştirilmektedirler.

Bu alanda en hızlı gelişen ülke İsrail’dir. Bu ülkede üstün yetenekli çocuklar, ülkenin en değerli madenleri olarak kabul edilmekte, asla israf edilmemektedirler. Devlet bu çocukları koruma altına almıştır. İsrail’de bu çocuklara yaklaşım 3 şekilde olmaktadır:

1- Okuldan sonra ek faaliyetler yapılmaktadır.

2- Haftalık zenginleştirme programları yapılmaktadır. Çok iyi geliştirilmiş zenginleştirme programları vardır.

3- Özel donanımlı okullarda özel sınıflar oluşturulmuş, ayrıca dâhi yetiştiren okullar açılmıştır.

Bütün çocuklar İsrail’de çeşitli zamanlarda tarama testlerinden geçirilmektedirler. Bu testler zekâ, yetenek, akademik başarı ve kaşiflik üzerine olmaktadır. Ebeveyn ve çocuklarla yapılan sohbet ve mülakatlar da önemlidir. Okullarda matematikten bilgisayara, heykeltıraşlıktan müziğe üstün bir eğitim anlayışı verilmektedir. Ayrıca çeşitli kamplardaki faaliyetlerle okul takviye edilmektedir. Okul öncesi eğitim önem arz etmekle birlikte, bütün yaşlarda yapılmaktadır.

İsrail’in dünyaya meydan okumasının sırrı, daha çok bu çok özel çocuklarına verdiği çok özel eğitimde yatmaktadır. Arkasından da onlara yeteneklerine göre destek ve fırsat vermesindedir. Dünya üzerindeki toplam Yahudi nüfusu en büyük hesapla 18 milyon civarındadır. Bunun 10 milyonu çocuk kabul edilse, üstün zekâlı çocuk sayısı 200-250 bin civarında kabul edilebilir.

Dünyada dâhi yetiştiren okulların başında, Kudüs’teki “Ofec (Ufuk manasına) Okulları” gelmektedir. Hollanda’da da bir şubesi olan bu okulda eğlenceli bilim dersleri verilmektedir. Not tutarak değil, mantık ve zekâ pratiği yaparak konular öğretilmeye çalışılmaktadır. İsrail bu konuda çok zenginleştirilmiş bir program ağına sahiptir. Bu okullara başlayan çocuklar öyle iyi analiz edilmekteler ki, ailelerinin bile tanımadığı yanları keşfedilmektedir. Bunun sonucu çocuk, ilgi ve yetenek durumuna göre; öğretmenler tarafından çok farklı alanlara yönlendirilmektedir.

Bu okullarda en büyük sorunlar nedir biliyor musunuz? Bazı çocukların hangi alanda uzmanlığa yönlendirileceği, tercihlerini hangi yönde yapacaklarıdır. Pek çok öğrenci farklı alanlarda çalışmaktan zevk almaktadır Mesela aynı çocuk, hem matematik, hem de biyoloji, astrofizik, hatta edebiyat alanında çalışma yapmak istemektedir, bunlar arasında seçim yapamamaktadır. (Bizim büyük dâhilerimizden pek çoğu da böyledir. Mesela, İbni Sina astronomi, tıp gibi alanlarda olduğu gibi felsefe ve din konusunda da çok üstün çalışmalar yapmıştı).

Bu okulları bitiren her bir çocuğa okul mütevellisinden biri yaklaşık 1 milyon dolar gibi bir parayı bağışlamakta, “Git ve yetenek alanında istediğin gibi bir teşebbüste bulun, idealini gerçekleştir. Zengin olduğunda, sen de bir başkasının elinden böylece tutmalısın.” ifadeleriyle. İsrail’de ayrıca dezavantajlı gruplar için kurulan üst seviye “Boyer Okulu” da büyük görev yapmaktadır. Üstün yetenekliler bazen zekâ testlerinden büyük başarı elde edemeyebilirler. Fakat İsrail Savunma Kuvvetlerinin özel projesi olan bu okullarda bazı alanlarda yetenek sahibi çocuklarla, orduya üstün nitelikli insan yetiştirme maksadı vardır. Dünyaca ünlü İsrail gizli servisi olan Mossad ajanları bu okullardan mezun olmaktadır.

Okula Gitmeden Üniversiteye Başladı (Gazete Haberi)

Dünyanın en iyi 20 üniversitesi arasında kabul edilen ABD New York’taki Cornell Üniversitesi, tarihinin en genç öğrencisini kapılarını açtı. Jeremy Shuler, 12 yaşında. 18 aylıkken Korece okumayı öğrenen Jeremy 2 yaşına geldiğinde Korece ve İngilizce konuşup okuyabiliyordu. Dehâ çaplı çocuk 10 yaşına girdiğinde lise bitirme sınavından 100 üzerinden 99.6 aldı. Tarihinde 41 nobel ödüllü öğrenci yetiştiren Cornell Üniversitesi’ne başlayan Shuler, çok değişkenli matematik ve mekânsal görelilik gibi dersler görecektir.

İsrail'de hiçbir çocuk eğitimde zıyan edilmemektedir, böyle bir lüksleri yoktur. Üstün yetenekli çocuklar açısından ise böyle bir şansı asla olamaz. Onlar İsrail için paha biçilmez değere sahip çocuklardır. Kendi üstün vasıflı çocuklarının sayısı yeterli olmadığı için, bizim gibi ülkelerden çocukları alıp bu okullarda okuttukları ve kendileri gibi düşünen insanlar haline getirttikleri (Yahudileştirdikleri) bilinmektedir. Çocukların eğitiminde kendilerince şu hedefleri koymuşlardır:

- Ülkelerinin ve dünyanın yaşadığı problemlere farklı çözümler üretebilmeleri
- İsrail'in sanayi, ticaret, teknoloji ve askeri konularında önemli çözümler üretebilmeleri
- Çocukların daha kapasiteli olmaları için kabiliyetlerinin geliştirilmesi
- Çocukların İsrail millî menfaatleri ve idealleri yönünde yetiştirilmeleri

Bütün bu hedefler doğrultusunda üniversitelerle iş birliği içerisinde ilkokuldan liseye bilim merkezleri kurmuşlardır. Bu merkezler daha çok üniversiteler içinde ve onların desteğiyle çalışmaktadırlar. Yatılı da kalınabilen bu merkezlerde kurulmuş olan mükemmel laboratuvarlarda çocuklar uygulamalı eğitimler görmekte, araştırmalar yapabilmektedirler.

İngiltere Londra yakınlarında bulunan Eton Koleji 1450'lerde kurulmuştur. Hemen hemen bizdeki Enderun ile aynı tarihlerde kurulmuş, ama halen İngiltere'de faaliyet ve pek çok devlet ve sanat

İngiltere'de Eton Koleji yaklaşık 500 yıldır üst seviye eğitim veriyor.

adamını yetiştirmektedir. Olağanüstü disiplin uygulanan bu okulda sadece erkekler eğitim almaktadırlar ve okul içinde büyük bir şapel de yer almaktadır. Burasına bütün öğrencilerin devam etme zorunluluğu vardır.

ABD’de Dalton okulları, Rusya’da Kolmogorof okulları, Çin’de 8 Numaralı okullar bu yönde önemli çalışmalar yapmaktadırlar.

ABD’de eğitim sisteminde, Türkiye’deki standart eğitimin aksine binin üzerinde müfredat, sistem ve model vardır. Okullar bunlar arasında kendi modellerini seçme hürriyetine sahiptirler. İsrail’deki gibi, ABD’de de pek çok şehirde Bilim Merkezleri vardır. Gençler, buralarda uygulamalı eğitim görmekte, araştırma yapabilmektedirler. Dalton okulları ise genellikle zengin ailelerin üstün vasıflı ve dehâ çaplı çocuklarını okutmaktadır. Bu okullar çok özel ve üst seviye eğitim veren okullardır. ABD’de çok küçük yaşlardaki özel yetenekli çocukların üniversiteye kabulü mümkün olmaktadır. Zekâ yaşı yüksek olan bu çocuklar, üniversite eğitimi alma ihtiyacı hissettiklerinde hızlandırılmış eğitimle bunu mümkün kılmaktadırlar. Son zamanlarda zekâ yaşı ne olursa olsun çocukların, çocuk oldukları unutulmadan bu eğitime devam edilmektedir.

Rusya’da üstün yeteneklilere yönelik uygulamalar, onların 12 yaşlarında liseyi, yaklaşık 18 yaşında üniversiteye bitirip doktora-sını tamamlamasını, 25 yaşında ise profesör olabilmelerini hedeflemiştir. Özellikle çok üstün mühendisliklerde, nükleer ve silah teknolojisinde dünya devi olma hedefine uygun yetiştirilmektedir. Rusya’da her bir seviyede (ilk, orta ve lisede) üstün yeteneklilerin okulları mevcuttur. Bu okullarda okuyan her öğrenci için Moskova Devlet Üniversitesi öğretim üyeleri bizzat eğitimlerine müdâhil olabilmektedirler. Kolmogorof Okullarının liseleri de vardır ve bunların üniversiteden aldıkları destek ve ilgi büyük olmaktadır. Bunun gibi her üniversitenin bir Bilim Lisesi bulunmaktadır. Çocuklar

olimpiyat sınavlarından daha zor sınavlarla tespit edilmektedirler. Rusya’da bunun için her bir şehirde Bilim-Olimpiyat Merkezleri bulunmaktadır. Dolayısıyla her yetenekli öğrenci için Rusya’da değerlendirilecek bir alt yapı bulunmaktadır.

Bu alana çok sonraları giren ama büyük hamleler yapan Çin’deki 8 Numaralı Okullar da, birer “Dâhi yetiştirme merkezleri” gibi çalışmaktadır.

Türkiye’de Durum:

Ülkemizde zaman içinde farklı teşebbüsler olmuşsa da, dünya çapında dikkate değer bir çalışma henüz yapılmamıştır. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 1996 tarihinde özel bir kanunla kurulmuş olan BİLSEM’ler (Bilim-Sanat Merkezleri), önemli bir çalışma olmakla birlikte konuya tam hakim olunamamıştır. Türkiye’nin pek çok büyük şehrinde (halen 378 merkez) bulunmakla beraber, üstün yetenekli çocukların çok cüzi bir kısmına (yaklaşık %3- 4’üne) hizmet verebilen, okul saatleri dışında zenginleştirme çalışmalarıdır. Bilsen’lere daha fazla önem verip, tamamen millî politikalarla çocuklarımızı lider şahsiyetler olarak yetiştirmek zorunludur. .Son yıllarda ülkemizde birçok belediye tarafından “Bilim Merkezleri” kurulmaktadır. Temennimiz, güzel binalar yapılmakla birlikte, içinin ve muhtevasının da aynı mükemmellikte doldurulmasıdır.

İstanbul’da Millî Eğitim Bakanlığının açtığı ve bu alanda ümit veren lise seviyesinde bir okul da ARGEM’dir. En üst zekâ seviyesindeki çocukları eğitmek için açılan bu kurum maalesef tam destek alamamakta, yönetimdeki kişilerin insafına bırakılmış dalgalı bir seyir izlemektedir. Gönlümüz, bu tip merkezlerin daha çoğalması ve millî politikalarla işletilmesinden taraftır.

Bu alanda en çok ümit vadeden kuruluş ise TÜZDEV (Türkiye Üstün Zekâlı ve Dâhi Çocuklar Eğitim Vakfı)'dır. Türkiye'nin bu alanda ilk ve tek millî vakfı olarak bilinen bu kuruluş pek çok üniversitemizle örnek çalışmalar yapmaktadır. Vakıf, gerek eğitimci yetiştirmek, gerekse çocukların ufkunu açıcı eğitimler vermek yönünde önemli çalışmalar yapmaktadır. Bu konuda Özel TEKDEN Eğitim Kurumları gibi bazı özel kuruluşlar da iddialı ve örnek çalışmalar yapmaktadırlar. Burada özel ayrı sınıflar mevcuttur.

Video QR

Bu okullarda yapılan karşılaştırmalı çalışmalarda; IQ seviyesi 130'a kadar olan çocukların diğer çocuklarla aynı sınıfta karışık eğitim görebilecekleri, IQ seviyesi 130'un üzerindeki çocukların ise kesinlikle ayrı sınıf ortamında okutulmaları gerektiği yönünde bir sonuca ulaşılmıştır. Bu ortamlarda öğrencilerin akranlarıyla sosyalleşmesi, motivasyonları açısından önemli görülmüştür. Tabii ki dehâ çaplı çocuklar için okulların da ayrı olması gerekmektedir.

Bu parmakla gösterilebilecek kadar az millî kuruluş yanında beşerî sermayemizin korunması ve aynı zamanda ihyası için, Türkiye'de bu çocuklara yönelik özel kanunlar çıkartılmalıdır. Her şeyden önce, engelli çocuklarımız için haklı olarak çıkartılmış olan destek ve teşviklerin bu çocuklarımıza da uygulanır hale getirilmesi gerekmektedir. Ayrıca ileri ülkelerdeki dehâ çaplı çocuklarla ilgili eğitimdeki rahatlamalar bizde de gerçekleşmelidir. Düşünün bir kere, 2 yaşında TV'den yabancı dil, 3-4 yaşlarında da kendi kendine okumayı öğrenmiş bir çocuğa: "Sabret, 18 yaşından önce üniversiteye gidemezsin!" demek son derece saçmadır. Böyle çocuklar, gelişmiş ülkelerde 12 yaşında üniversiteye kabul edilebilmektedirler. Türkiye'de niçin olmasın?

Ayrıca farklı ülkelerde olduğu gibi; Türkiye'de de üstün potansi-

yelli çocuklara yönelik yabancı emellerini anlatmıştık. Türkiye'deki bu alanda kurulmuş yabancı merkezlerin sayısı çok daha fazladır ve beşerî sermayemiz açısından tehlike çanlarını çalmaktadır. Böylece zekî çocuklarımızın kendi ülkemizde gayri millî eğitime tabii tutulmaları ya da yurt dışına çıkarılmaları onlara yönelik emperyalist yaklaşımın sonucudur. Burada, azınlık okullarının siyasetlerini anlamak mümkün, fakat maalesef Türk müteşebbisler tarafından kurulmuş olan eğitim kurumlarının millî olmayan eğitim anlayışlarını anlamak hiç mümkün değildir. Bu okulların milletin değerlerine ters, tamamen Batılı değerlerle eğitim yapmaları bizim için büyük bir bilinçsizliktir.

Bu gibi çalışmalardan maksat, bizim çocuklarımızı millî değerlerinden uzak yetiştirmek, hatta belki de bu çabayı gösteren yabancı ülkenin değerleriyle mücehhez hale getirmektir. Buna aklı başında hiçbir toplum cevaz vermez. Ama Türkiye'de bu konuda hiçbir çalışma maalesef yeterli değildir.

Çocuklarımızı, özellikle özel yetenekli ve yüksek zekâ sahibi olanlarını yeterince keşfedip değerlendiremediğimizi, böylece ülke adına en büyük israfı yaptığımızı söyleyebiliriz. Bu durum sadece bizde değil, bütün İslam ülkeleri açısından aynıdır.

Burada üzüler de söylemeliyiz ki, Türkiye'de eğitimin tek tip hale getirildiği Tevhid-i Tedrisat Kanunundan sonra; Amerika'yla 1947'de yaptığımız "Fulbright Anlaşması" da bugün halen geçerliliğini kaybetmemiştir. Buna göre halen Amerikalılar, Millî Eğitim Bakanlığında müdâhil komisyon üyesidirler. Bu kanun ve anlaşma, bugün modern eğitim anlayışının önünde önemli engeller olarak halen durmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
EĞİTİM: YİTİK HAZİNE
BULUNUR MU?

TÜRKİYE’NİN EN BÜYÜK İSRAFI

“Büyük başarılar, sınırları zorlamakla mümkündür.”

Çoktan seçmeli sınavlarda dünyada en başarılı ülkenin Singapur olduğu söyleniyor. ABD’den bir eğitimci Singapur Eğitim Bakanına sormuş: “Neden Singapurlu öğrenciler Amerikalı akranlarına göre çoktan seçmeli sınavlarda daha başarılı olmalarına rağmen; hayatta ABD’li öğrenciler daha başarılı? Neden ABD dünyada en çok patent alan ülke? Niçin sizden araştırmacı, Nobel Ödüllü bilim insanı veya mucit çıkmıyor?” Singapurlu bakan bu soruya karşı âdeta itirafta bulunmuş: “Siz kabiliyete, bizse bu sınavlardaki başarıya önem veriyoruz. Dolayısıyla kabiliyet, ilgi sahası, tutku gibi şeyleri tespit edip değerlendiremiyoruz.” Bu durum, son zamanlarda Singapur’da yapılan “Eğitim Devrimi” ile radikal değişikliklere uğramıştır.

*Sormaz ki bilsin, sorsa bilirdi,
Bilmez ki sorsun, bilse sorardı!
Sadi Şirazi*

Bu acı gerçek maalesef Türkiye için de geçerlidir. Tekdüze bir eğitim anlayışıyla gençlerin her biri ayrı birer zenginlik olan farklılıklar ortadan kalkıyor, yetenekler, farklı zekâlar, istidatlar köreliyor. Hatta farklılıklar ortaya koyanlar “icat çıkarma!” diye engellemektedir. Oysa bizler icat çıkarabilecek çocuklara ihtiyaç duymaktayız.

Onların farklı çözümler üretmesi üzerine ise, “Kendi kafana göre çözüm üretemezsin.” diyerek kızan öğretmenlerin varlığını biliyoruz. Çocuğu bundan daha köreltici bir yaklaşım ve böyle büyük bir israf olabilir mi?

Bu duruma farklı örnekler verebiliriz. Okullarımızdan birinde öğretmenimiz çocuklara sınav yapıyormuş. Sınavdaki sorulardan biri şuymuş: “Aşağıdakilerden hangisi farklıdır?” Cevap şıklarında karpuz, kalem, çilek ve portakal varmış. Öğretmen üstün zekâlı olduğuna inandığı bir çocuğun başındaymış. Onun “çilek” şikkını işaretlediğini görünce ikaz etme gereği hissetmiş: “Evladım, yanlış yapıyorsun, dikkat et.” Çocuk öğretmene bakmış ve demiş ki: “Öğretmenim, sizin “kalem”i işaretlememi istediğinizi biliyorum, ama bana göre gerçek cevap “çilek”tir. Çünkü diğerleri soyulur, ama çilek soyulmaz.” Doğru olamaz mı? Çocuğu kendi istediğimiz cevaba zorlamak mıdır eğitim? Yoksa onun değerlendirmesi mi geçerli olan? Klasik eğitim anlayışında çocuğun sadece ezberi geçerlidir. Onun muhakemesinin, bakış açısının bir değeri yoktur maalesef.

Mesela “Pamuk ne renktir?” gibi bir sorunun cevapları arasında farklı renklere ait şıklar olsa bile, geleneksel eğitim anlayışımıza göre cevap kesinlikle “beyaz” olurdu. İşte böyle bir cevap da bizim farklı düşünmemizi, gelişmemizi engelleyen bir yaklaşımdır. Oysa Sally Fox isimli California’lı bir kadın, her renk pamuk üretebileceğini söylüyor. O, çiçeklerin altına boya yerleştirildiğinde çiçeğin boya rengini aldığını görünce, bunu pamuğa uyarlamış ve farklı renk pamuklar üretip, piyasaya sürmüş. Şu an şirketi büyük bir hızla büyümektedir. Bugün renkli pamuk, genetik ıslahla da gerçekleşmektedir. Beyaz pamuğun sonradan boyanmasıyla yapılan tekstil ürünlerinin boyalarının sağlık açısından sakıncalı olduğu düşünüldüğünden, Sally Fox’un ürettiği kırmızı, yeşil, kahverengi pamukların çok daha sağlıklı olduğu tespit edilerek tercih edilmeye başlanmıştır. Burada olduğu gibi, farklı bir bakış olmayıp, pamuğu başta beyaz kabul ettirsek, oradan böyle bir buluşun gerçekleşmesi mümkün olmaz.

Çocukların kendi görüşlerini içermeyen, muhakemelerini zorlamayan, dolayısıyla onlarda bir mücadele sonucu kazanıma dönüşmeyen eğitim bir süre sonra heyecan vermekten uzaklaşıp, sıkıcı bir vasıf kazanmaktadır. Sınavlarda en yüksek not alma, şampiyon olma arzusu maalesef aileler ve öğretmenler tarafından da teşvik edilmektedir. Böylece çocuğun doğal merak duygusu ve öğrenme sevgisi bu başarılarla feda edilmektedir.

Renkli pamuk üreten Sally Fox

Standartlaşma ve eşitleştirme, farklı bakışı ve dolayısıyla zekâyı yok eden bir yaklaşımdır. Çünkü yüksek zekâ daima farklı bakış gerektirir. Biz onu herhangi bir kalıp içine koyduğumuz zaman yüksek zekâyı katletmiş ve israf etmiş oluyoruz. Dolayısıyla aynı dişliler arasından farklı ürün çıkmasını beklemek beyhude olmaktadır.

Aldous Huxley, 20. Yüzyılın başlarında yazdığı romanı “Cesur Yeni Dünya”da bir gün insanların fabrikasyon haline geleceğini, onların alfa, beta, delta ve gama gibi gruplara ayrılıp her birine farklı statü verileceğini bildirmektedir. Yazar, bu gruplardaki bütün insanların özel isimlerle değil, numaralarla kimlik kazanacaklarını ileri sürmüştür. Buna göre; alfa en yüksek toplum katmanını oluşturacak, batıdaki aristokrasi gibi, diğer gruplardaki kişiler onlara tabii

olacaktır. Romana göre, bütün insanlar robot gibi sadece kendi standart işlerini yapacaklar ve şahsiyetlerini kaybedeceklerdir. Aslında yazar, aristokrasiyi yererken, yanında standartlaşmayı da bu şekilde tenkit etmiştir. Bizim yaptığımız da bundan pek farklı değildir.

Standart eğitimde okul üstün vasıflı çocuklar için bir ıstırap yeri haline gelir ve çocuk büyük bir can sıkıntısı yaşar. İlgisini çekmeyen bir alanda çalışmak huzursuzluk kaynağıdır. Aslında bu sıkıntı, içerikle ilgili değil, biçimle ilgilidir. İyi bir eğitimci her konuyu ilgi çekici yapabilir.

Eğitimin hedefi, herkesin aynı şeyleri bildiği robotvari kişiler oluşturmak olmadığı gibi, not peşinde, fakat öğrenmekten nefret eden çocuklar yetiştirmek de hiç değildir. Fen Lisesi öğrencisi bir yakınımızın çocuğu okulu bitirdiğinde şöyle bir serzenişte bulunmuştu: “Bir daha hiç kimse bana bir edebiyat kitabı okutamaz.” Edebiyattan nefret ettiren bir eğitim! Nasıl olur?

Bir başka örnek ise standart eğitimin nasıl bir sonuç verdiğini göstermesi açısından önemli: Hastanemize bir gün Türkiye’deki sınavlarda çok üstün başarılar göstermiş bir doktor müracaat etmişti. Başarı belgelerini görünce “aman hiç kaçırmayalım” diyerek hastanemize uzman olarak başlatmıştık. Fakat aynı doktordan kurtulmak için tam 6 ay çaba sarf ettiğimizi hatırlıyorum. Çünkü hastaların şikâyetlerinden başımızı alamamıştık. Şikâyete gelenler “Bu nasıl doktor, bir şey bilmiyor” diye yakınıyorlardı. Bu da ayrı bir dert. Öğrendiği bilgiyi şampiyonluk için kullanan; ama hastaya yaklaşımı samimi olmayan, onları ikna etmeyi bilmeyen, eğitim sistemimize göre çok başarılı (!) bir doktor. Bu hadise, bir doktorun değil, sistemin çarpıklığını bütün açıklığı ile ortaya koyan bir örnektir. Bunun farklı tezahürleri toplumda o kadar çok yaşanıyor ki. Bu tür olaylar şu soruyu bize sorduruyor: Eğitim bilgi yükleme midir? Kesinlikle hayır! Böyle olmadığını da hepimiz gayet iyi biliyoruz. Maalesef, sadece bilgiyi ölçen sınav başarısı eğitimin hedefi olunca bu tür vahim sonuçlar çok görülüyor. Oysa “bilginin ambarı değil, değirmeni olmaya yönelten” eğitim hedeflenmelidir.

Sömürge Eğitimi

Standardize eden, dolayısıyla kalıplaştıran eğitim diğer yandan da çocuklarda “öğrenilmiş çaresizlik sendromu” oluşturmaktadır. Belli kalıplar içinde düşünmeye zorlanan çocuklar bu kalıpların dışında özgürce düşünemez hale gelmektedirler. Bu sendroma örnekler vermeye çalışalım: Denizlerin ele avuca sığmaz balığı olan köpekbalığını büyük bir akvaryuma koymuşlar, ama aynı zamanda akvaryuma irili ufaklı pek çok balık da konmuş. Tabiki köpek balığı acıktıkça küçük balıkları yemeye başlamış. Bir süre sonra akvaryumu ortasından dikey bir camla bölmüşler. Bu işlem esnasında köpek balığı bir tarafa, küçük balıklar diğer tarafa konmuş. Köpek balığı acıkıp küçük balıklara doğru hamle yaptığında cam bölmeye çarpmış ve diğer balıkların tarafına geçememiş ve başarısız olmuş. Köpek balığının bu mücadelesi tam 28 saat sürmüştü ve bu süre sonunda artık cam bölmenin ötesine geçemeyeceğini anlamış ve mücadelesine son vermiş. Bir müddet sonra cam bölme kaldırılmış. Sonuç oldukça ilginç. Küçük balıklar köpek balığının çevresinde dolaştıkları halde, köpek balığı onları yemek için bir çaba içinde olmamış. Köpek balığı çaresizliği öğrenmiştir artık. O kadar yiyecek çevresinde olduğu halde bir süre sonra köpek balığı açlıktan ölmüş.

Konunun daha iyi anlaşılması için ikinci bir örnek olarak kapaklı bir kavanoza konulan pirelerden de bahsedelim. Bu kavanoz içinde pireler her sıçradıklarında kapağa çarptıkları için, bir süre sonra sıçrama seviyelerini kapağa çarpmayacak bir şekilde ayarlamışlar. Dolayısıyla ölçülü sıçramayı öğrenmişler. Daha sonra kapak açıldığı zaman asla bu seviyenin üzerine sıçrayamamışlar ve kavanozun dışına atlayamamışlar. Bu örneklerden anlaşılacağı üzere, çocuklarımızın kapasitelerini yaptığımız sınavlarla sınırlamaktayız. Oysa büyük başarılar, sınırları zorlamakla mümkündür.

Kalıplaşmış eğitim de bu örneklerdeki gibi çocuklarımızın bütün öğrenme zevkini, merak duygusunu ve heyecanını öldürmektedir. Böylece sadece sınav için eğitilen insanlar konumuna gelen bu gençler, sınav başarılarını elde edip mezun olduklarında kendilerini boşluğa düşmüş gibi hissetmektedirler. Bu, aslında emperyalistlere hizmet etse de etmese de, bir “Sömürge Eğitimi”dir.

Çok ilginçtir; Fransa, İngiltere gibi sömürgeleri olan ülkelere baktığımızda sömürge yaptıkları ülkelerde böyle bir eğitim anlayışını yerleştirme gayreti içinde olduklarını görürüz. Bu ülkelerde sömürge eğitiminin pedagojisi geliştirilmiş ve uygulanmıştır. 1910 yılında Fransız eğitimcisi Jules Hamard yazdığı “Domination and Colonisation” isimli kitabında bir toplumu sürekli sömürge olarak tutmak için eğitimde neler yapılması gerektiği konusunda tavsiyelerde bulunmuştur.

Bunları özetlersek:

1- Sömürge eğitiminde çalışacak öğretmenler, kesinlikle liyakatli, ehliyetli ve iyi yetişmiş elemanlar olmayacaktır. Bunun için eğitim ideal olarak değil de sadece geçimini sağlamak isteyenlerden oluşturulmalıdır.

2- Sömürge ülkelerinde asla birinci sınıf ilim ve teknik kadroları yetiştirilmemelidir. Standardize edilmiş bir eğitimle insanlara ideal ve hedefler verilmemeli, proje geliştirmelerine izin verilmemelidir.

3- Millî ve geleneksel eğitim kurumlarının geliştirilmesine ve ıslah edilmelerine fırsat verilmemelidir. Sömürgeci hükümetin tek gayesi, sırf yerli olan ve ilgililerce idare ve ikame edilen okulları teşvik etmek, onların geleneksel öğretimlerine derece derece Avrupa hayranlığı yerleştirmektir.

4- Akıllı sömürgeci hükümetler, eğer varsa hanedan mensupları dışındaki yerlilerin dünyayı tanımalarına engel olmalıdırlar.

İngiliz sömürgecileri de sömürge ülkelerde yaptıkları çalışmalarda; yerli çocukların kendi kültürlerinden utanç duymaları, İngiliz kültürüne ise hayranlık beslemeleri için her türlü gayreti göstermişlerdir.

Buna göre;

1- Sömürge ülkelerde, İngiliz kültürünü yüksek tabakadan başlayarak halk tabakalarına indirmek, onlarda eksiklik duygularını derinleştirmek,

2- İlköğretimi yerli diller ile orta ve yüksek öğretimi ise İngilizce

yapmak suretiyle yerli ve millî dillerin bir kültür dili olarak gelişimini önlemek, dillerinin bir bilim dili olamayacağını onlara aşılacak. Böylece çocukların kendi dillerini küçük görmelerini ve konuları anlamadan ezberlemelerini sağlamak. (Bu durum, Türkiye’de dilin kısırlaştırılması yönünde de çalışmaları içermektedir.)

3- Aşâğılık kompleksi içinde İngiltere’ye (veya Batı’ya) hayran yarı aydınlar yetiştirmek.

4- Sömürge halkının özellikle zekî çocuklarını misyoner okulları ve kolejlerle köleleştirmek ve kendilerine bağlamak. (Bu uygulamaların çoğu Hindistan’da başarılıdır. Hintlilerin çoğu bugün bu sebeple İngiliz hayranıdır.)

Bugün sömürge çalışmaları medya ve sosyal medya aracılığıyla devam etmektedir. Hem de daha profesyonel bir şekilde. Çocukların ve gençlerin psikolojilerini bilen uzman kadrolar maalesef çeşitli film, dizi ve sosyal medya unsurlarıyla çocuklarımızı uyuşturmakta, sadece dünya vatandaşı ve tüketim toplumu olma yönünde onları zorlamaktadır.

Bu çocukları yok etmenin bir başka yolu da onların içindeki idealistçe duyguları yok etmektir. Adalet duygusunu katleden uygulamalar, yalan söylenerek yapılan kötü faaliyetler ve çevredeki karakter zaafı çocukların idealist eğilimlerini ortadan kaldırmaktadır.

Yukarıdaki maddeleri inceleyelim ve ülkemiz hakkında karar verelim. Zamanında ne derece bu şartlara uymuşuz diye. Bu da siz değerli okuyucularımızın görevi olsun.

Bağımsız ve millî devletler, bu tür anlayışlara karşı kendi değerleriyle eğitimlerini sürdürebilen ülkelerdir. Eğitimde feda edilecek bir fert dâhi olmamalıdır. Bu bakış açısından dolayı çocukların serbest düşünme melekelerini geliştiren çalışmalara ihtiyaç vardır.

YETENEKLERİN KAYBI

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından bayan müfettiş, bir köy okulunu teftiş etmek için görevlendirilir:

Müfettiş okula gitmek için aracıyla yola koyulur. Arabası yolda harraret yapar ve çalışmaz hale gelir.

Oradan geçen bir çocuk araca doğru yaklaşarak yardıma ihtiyacının olup olmadığını sorar.

Müfettiş: "Araçlardan anlar mısınız?" diye sorar.

Çocuk: "Babam tamircidir, bende bazen ona yardım ederim" der.

Çocuk arabanın motoruna bir bakış attıktan sonra, alet-edevat çantasını ister. Çocuk bir kaç dakika uğraşıp suyun havasını alır. Müfettişten aracı çalıştırmasını ister.

Bu arada müfettiş bütün bu olanları hayret içerisinde izlemektedir.

Araç artık çalışmaktadır.

Müfettiş çocuğa teşekkür eder ve bu saatte neden okulda olmadığını sorar.

Çocuk: "Bugün okulumuza müfettiş gelecekmış ve öğretmenin dediğine göre (benim sınıfın en tembel öğrencisi olmamdan dolayı) evde kalmam, bugün okula gitmemem gerekiyormuş" der.

"Hiçbir balık uçmaya, hiçbir kuş yüzmeye zorlanmamalıdır.

ÜSTÜN POTANSİYELLİ ÇOCUKLARDA PSİKOLOJİK SORUNLAR VE BAŞARISIZLIK

“Ceza yerine problemi çözmeye odaklanmak, başarılı disiplinin anahtarıdır.”

Ross Greene

Üstün zekâlı çocuklar durumlarından dolayı birtakım psikolojik sorunlar yaşayabilmektedir. Bu durum mükemmeliyetçilik, stres, depresyon, intihar gibi sonuçlar oluşturabilmektedir. Bu konuda çalışmalar yapan Polonyalı bilim adamı Dabrowski, üstün yeteneklilerin 5 farklı alanda aşırı duyarlı olduklarını göstermiştir.

1- Psikomotor alanda: Hızlı hareketlilik ve ani tepkiler, yerinde duramama,

2- Duyu alanlarında: İlgi çekme, güzelliklere karşı dikkat ve farklı duyu alanlarında aşırı duyarlılık,

3- Zihnî alanda: Aşırı sorgulama, keşif merakı, güçlü gözlem, ufki ve fikrî zenginlik,

4- Hayalleme (muhayyile) alanında: Zengin ve güçlü hayal gücü, icat, şiir gibi,

5- Manevî alanda: İnsanlara, nesnelere aşırı bağlanma, vefa, şefkat, merhamet ve sorumluluk, utanma duygusu, ahlâkî yaklaşım ve ölüm endişesi gibi alanlarda aşırı duyarlılık gösterirler.

Dolayısıyla bu farklı alanlarda aşırı hassas olabilen bu tarz çocukların, dış dünya ve çevre ile iletişimleri daha da gelişmektedir. Fakat aynı zamanda bu duyarlılıkları sorunları da beraberinde getirmektedir.

Üstün vasıflı çocuklar, dünyadaki açlıkla veya çocuk ölümleriyle, haksızlıklarla, yapılan zulümlerle ilgili projeler yaparlar, çirkinliklerden, nezaketsizliklerden rahatsız olurlar, çevre felaketleri ve savaşlarla ilgilenirler, bu konuların adaletle ve huzur içinde sona erdirilmesine yönelik gayret içine girebilirler. Fakat bu durumun çözülememesi sonucu bu hassasiyet onları psikolojik yönden yorabilir, sağlıksız ve aşırı tepki vermelerine sebep olabilir. Bu çocuklara birileri dünya gerçeklerini dürüstçe anlatıp, nasıl davranmaları gerektiğini ve kendileri gibi idealist insanlara dünyanın ne derece ihtiyacı olduğunu belirtmelidir.

Üstün çocuklardan çevrenin sürekli başarı beklemesi, çocukların kişilik gelişimini ve arkadaşlık ilişkilerini zora sokacaktır. Çocuklar kendilerinden büyük beklenti olduğunun farkına vardıkları zaman, büyük kaygı, korku ve ruhî dengesizlik yaşarlar. Gerek bu sebeple, gerekse başarı durumunda kıskançlıklar sebebiyle arkadaşlarından dışlanıp yalnızlık içine düşebilirler. Bunun tam tersi olarak, bazan da aileler çocuklarına karşı yetersiz kalır ve çocukların sorularına yeterli cevap veremezler, bu durumda soru sormayı bile yasaklayabilirler. Bu yaklaşımın sonucu çocuk, ya merak duygusunu köreltip içine kapanır, ya da içten içe isyan duygusunu geliştirir.

Diğer yandan çevrenin bu çocuklardan daima üstün başarı göstereceği beklentisi onların tepkisine de sebep olabilmektedir. Bu çocuklar sınavlarda üstün notlar alamayabilirler. Hatta bunu özellikle de yapabilir, bunu aptalca bir hareket olarak da görebilirler. Birilerinin yüksek not almanın gerekliliğini anlatabilmesi gereklidir onlara. Anlatılabilirse!

Üstün zekâlı çocukların sosyal dışlanma ve yalnızlık halini en çok 4-9 yaşları arasında yaşadıkları bildirilmiştir. Bununla birlikte, bu çocukların sosyal iletişimde de sıkıntılı oldukları söylenmektedir. Zekâ seviyesi arttıkça ilişkilerdeki bu güçlükler daha da artmaktadır. Bu çocukların olaylara bakışları da farklıdır. Bu yüzden derslerde gayet tabii olarak verdiği tepkiler, arkadaşları ve öğretmeni tarafından ukelalık ve şımarıklık olarak değerlendirilir. Ceza verildiğinde ise, neden verildiğini anlamadığı için de çocuk durumu adaletsizlik olarak görür

Üstün zekâlı çocukların büyük kısmı (yaklaşık % 87) mükemmeliyetçidir. Bu özellik onları daima germekte, acaba bir hata yapar mıyım? endişesiyle korku ve stres yaşadıkları görülmektedir. Bu durum gelişimlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Mükemmeliyetçilik olumlu yanları olmakla birlikte, aşırı hale gelip, âdeta bir hastalık halini aldığı zaman çocuklara zarar vermektedir.

Video QR

Dolayısıyla üstün zekâlı çocuklarda aşırı hassasiyet ve mükemmeliyetçilik stresi ortaya çıkmaktadır. Ayrıca aile ve öğretmenin çocuğun çalışma ve başarılarına önem vermemesi de stresi meydana getirebilir. Çocukların stresle nasıl başa çıkabilecekleri yönünde eğitilmeleri gereklidir. Aksi takdirde bu çocukların stres sonucu içinden çıkamadığı duygusal haller, ümitsizlikle ve kendini çaresiz hissetme sonucu oluşan mutsuzlukla birleştiği zaman intihar fikrine yol açabilir. Her şeyin bir gün sona ereceği düşüncesi ile dünya hayatını anlamsız görme ve manevî boşluklar, çocuklarda depresyon ve intihar düşüncesine hizmet edebilir. Van Gogh, Niçe, Stefan Zweig gibi pek çok dâhinin hayatında gördüğümüz bu son, bizi çocuklarımız için endişelendirmelidir. İntihar fikrinin daha çok 14-17 yaşları arasında görüldüğünü de burada belirtelim. Psikolog Mustafa Atak'a göre; Üstün zekâlılar arasında görülen intihar vakaları sosyal uyumsuzluk ve manevî doyumsuzluk gibi sebeplerle artmaktadır.

Aslında çocuklar için en mükemmel pedagoğ anne ve babadır. Yerleri başka birileri tarafından doldurulamaz. Bu gerçek yeterince algılanamadığı zaman telafi edilemeyen problemler ortaya çıkmaktadır. Varlıklı ailelerin çocukları üzerinde yapılan (Alter ve Wilbar tarafından) bir çalışmaya göre; sosyoekonomik seviyesi yüksek bir bölgedeki bir okulda, IQ seviyesi 130 ve üzeri olan çocuklar incelenmiştir. Burada bu çocukların % 42'sinin başarısız, % 6'sının ise ciddi başarısız oldukları tespit edilmiştir. Bu başarısızlık seviyesi oldukça yüksektir ve sebepleri üzerine çalışılması gerekmektedir.

Üstün yetenekli çocukların sosyal ve duygusal gelişmelerinin sağlıklı olması için aile ve okulun el birliği yapması gereklidir. Çocukların bu yönde sorunlarını bütün açıklığı ile ortaya koymalarını sağlayacak ortamı oluşturmak ve böylece onların sorunlarına ortak olmak gerekmektedir. Burada bibliyoterapi (kitaplarla tedavi) veya uzmanlar eliyle farklı psikolojik tedavi yolları uygulanması da faydalı olacaktır.

TÜZDEV'de Eğitim Gören Bir Çocuğun Mektubu

MUTLU BİR HAYAT

Her sabah olduğu gibi erkenden uyanıp okula gidiyordum. Okulda çok mutsuzdum. Çünkü okulda beni anlayan ve beni dinleyen kimsenin olduğunu düşünmüyordum.

Ben; meraklı, çok soru soran ve ne yazık ki yerimde duramayan bir çocuğum. Öğretmenlerim genelde benim derslere katılmadığımı, sürekli hareket ettiğim ve başka şeylerle uğraştığım için derslerini dinlemediğimi düşünürler ama ben dinliyorum. Derslere katılmak istiyorum ancak bana söz verdiklerinde kaygılanıyorum. Sanki düşüncelerimi söylesem, herkes saçmalıyorsun diyecekmiş ve benimle alay edeceklermiş gibi hissediyorum.

Öğretmenim teneffüslerde derslerini dinlemem ve sı-
nıfta daha sakin durmam gerektiğini söylemek için beni ya-
nına çağırır, öğütler verir. Ama bu benim elimde değil ki.
İçimdeki ses kıpır kıpır yapıyor beni.

Sınavlarım ve derslerim çok iyi ama ben okulda çok sıkı-
lıyorum.

Öğretmenimin aynı konuyu neden günlerce anlattığını bir
türlü anlayamıyorum. Öğretmenimin bana "Yarım kalanını
diğer sene öğreneceğiz, sınıfla birlikte konuları takip et,
diğer konuları seneye öğreneceğiz." dediği cümlelerini sev-
miyorum.

Dünyada küresel bir salgın olduğu haberi ile bir sabah
uyandıığımızda annem bir süre okula gitmeyeceğimizi söyle-
di. Bu haber beni çok mutlu etti.

Düşünsenize artık okul yoktu. Beni sürekli uyararak öğ-
retmenler ve beni mutsuz eden arkadaşlarım yoktu. Tüm
zamanım bana aitti. Saatlerce süren okul yoktu. Artık üzül-
memi gerektiren hiçbir sebep yok.

Bu salgınla birlikte tüm dünya ve ülkemizde de yeni bir
sayfa açacaktır. İnsanlar eski alışkanlıklarından vazgeçe-
cek ve yeni bir dünyaya adım atacaktı. Bu salgın sebebiyle
eğitimimizi öğretmenlerimizle birlikte uzaktan görüntülü
yapmaya başladık. Bu durum beni çok mutlu etti.

Öğretmen benim kıpır kıpır olmamı göremiyor ve bana
müdahale edemiyordu. Okuldaki gibi günlerce aynı konuyu
anlatmıyordu. Anlamayan arkadaşlarım yoktu. Kimse ben
anlamadım öğretmenim diyemiyordu. Öğretmen soru soru-
yor, biz de mesaj yoluyla cevap veriyorduk ve genelde so-
rular çok hızlı cevaplanıyordu. Belki bencilce olacak ama bu
durum beni çok mutlu ediyor. Eğer arkadaşım yapamadıysa
bile öğretmen ona seslenmeden hemen arkadaşının yazdı-
ğı cevabı oraya yazıveriyor. Ama bu bencillik değil. Ders-

lerimizin hepsi sistemde kayıtlı. Anlamayan arkadaşlarım yeniden izleyebilirler. Hepimizin birden vaktini almalarına gerek yok. Bence, bu durumdan öğretmenimiz de memnun. Düşünsenize sürekli sesli konuşmak zorunda değil, sürekli biz yaramazlık peşinde koşan çocukları uyarmak zorunda değil.

Uzaktan eğitim çok iyi ve ben çok mutluyum. Sadece ben ve teknoloji.

Bu salgın ile birlikte birçok uygulama, bir çok program ulaşılabilir ve ücretsiz hale geldi. Bu benim için paha biçilemez bir durumdu. Çünkü ben annemden birçok şey talep ediyordum. Kitaplar, kurslar ve daha bir sürü şey. Annem tüm bu isteklerim yüzünden çok yıpranıyordu ama artık her şeye ulaşabiliyor.

Öğretmenimin verdiği ödevleri yaptıktan sonra dünyayı ve kendimi keşfe çıkabiliyordum. Keşke hayatımın kocaman bir bölümünü alan okul bu kadar uzun saatlerimi almasa ve

bende istediğim kadar merak ettiğim her şey ile ilgilenebilsem. İstediyim kitabı okuyabilsem, istediğim oyunları istediğim zaman oynayabilsem. O kadar çok öğrenmek istediğim şey var ki. Mesela; uzayda neler oluyor? Merkürün uydusu var mı? Karadelikler aslında kara değil mi? Beyaz delikler nasıl oluşur? Neden dünya yaşanılacak yer olarak oluşmuş? Dünyanın şekli neden geoit? Yeni tasarımlar nasıl oluşuyor? Topuklu ayakkabılarla Trabzon'da yürümek neden zor? Bir insan kaç dil öğrenebilir? Kediler neden her şeyi saklama ihtiyacı duyar? Dünyanın sonu nasıl olacak? Aceba biz bir rüyada mıyız? Yaşanılan her şey bir rüya mı? Sorular sorular... Aklımda bitmeyen sorular ve benim bunları düşünmek için yeni zamanım oldu. Çünkü hayatımın büyük bir bölümünü kaplayan bana bu bilgileri vermeyen beni mutsuz eden okul kapandı.

Seni hiç özlemedim okul hiç de özlemeyeceğim. Açılacaksın diye çok kaygılanıyorum. Bütün okul kitaplarını bitirdim, birçok soru çözdüm ve hala çözüyorum. Birçok kitap okudum ve hala kitaplarımı okuyorum. Açılmana gerek yok. Öğretmenimin bana anlatabileceği yeni konu yok hepsini araştırdım ve öğrendim. Umarım açılmazsın.

Zekâ ve Biyolojik Yaş Farkının Etkisi

Bu çocuklarda zihnî gelişimle duygusal gelişim çoğunlukla birlikte olmaz. Yani akıl yaşı ne kadar büyürse büyüsün, hala çocukça bir duygusallık içinde olabilirler.

İbni Sina, 11-12 yaşındayken yetişkin insanlara ders veriyor, aralarda da kendi yaşındaki çocuklarla oyun oynuyormuş. Yetişkin öğrencileri bundan rahatsız olmuşlar ve kendisine “bu tür davranışı niçin yapıyorsun? Bizim ağrımıza gidiyor” diye şikayetlenmişler. Bunun üzerine İbni Sina: “Bakın ben sizinle aklımın gereğini, onlarla da yaşımın gereğini yapıyorum.” diye cevap vermiş. Bu sebeple belki, Arthur Schopenhauer: “Her çocuk bir bakıma bir dâhi, her dâhi bir bakıma bir çocuktur.” demiştir.

Video QR

Zekâ yaşı 15 olarak tespit edilen bir çocuğun, duygu yaşı pekala 8 olabilir. Dolayısıyla çocuk olduklarını unutmamak gerekir. Bunu bilerek onlara yaklaşılmalıdır. Aksi takdirde bu farklılıklar zamanla çocukta bir iç çatışma oluşturabilir.

Bu çocuklardaki psikolojik sorunların en büyük sebeplerinden biri de eş zamanlı olmayan gelişimleridir. Bu konuda çalışmalar yapan Friedler, Morelock ve Silverman'a göre; akıl ve biyolojik yaşın farklı seviyelerde gelişmesinden ve dolayısıyla eş zamanlı olmayan zihinsel, duygusal ve fiziksel gelişimlerin eşit olmamasından dolayı bu problem ortaya çıkarmaktadır. Bu durum birçok davranış bozukluğuna, akran ilişkilerinde sorunlara yol açabilmektedir. Aynı zamanda uygunsuz eğitim ve çevrenin anlayışsız yaklaşımı da bu sorunların çözümünü zorlaştırmaktadır. Bu sebeple dış desteğe ve kendilerine uygun arkadaş ortamlarına ihtiyaç duyarlar. Zekâ seviyesi olarak kendileri gibi, fakat duygusal olarak kendi yaşında olan akranlarla birlikte olmak onları mutlu edecektir.

14 yaşında Amerikalı müzik dehâsı kabul edilen Brandenn E. Bremmer, 18 aylıkken okumayı kendi kendine öğrenmiş ve 3 yaşında piyano çalmaya başlamış bir müzik dehâsıydı. 10 yaşında liseyi evde bitirmiş, fakat 14 yaşında kendi kafasına kurşun sıkarak intihar etmiştir.

Patlamaya Hazır Çocuklar

Davranış problemi olan çocuklar, son zamanlarda ABD’de eğitim alanında en çok araştırmaya konu olan çocuklar haline gelmiştir. Okullarda arkadaşlarıyla sürekli kavga eden, sınıfta birden bağırma, çağırma, başlıya başlayan ve çevresindekilere zarar veren 6-12 yaş aralığındaki bu çocuklara verilen cezaların ne derece faydası olduğu tartışılmaktadır. Bu sebeple disiplin uygulanıp ceza verilen ve okuldan uzaklaştırılan çocukların, ileride suç işleyip cezaevine girme oranının diğer çocuklara göre 3 kat olduğu tespit edilmiş. ABD Eğitim Bakanlığı 2011-12 verilerine göre; 130 bin çocuk okuldan atılmış, 7 milyon çocuk okuldan uzaklaştırılmış. Ayrıca ABD okullarında her yıl 15 milyon fiziksel ceza vakası görüldüğü bildirilmiştir. Bu durum Amerika açısından dehşet verici bir sonuçtur.

Bunun önüne geçmek için, bu çocuklarla ilgili yıllardır çalışmalar yapan pediatrik psikolog Prof. Ross W. Greene, “Patlamaya Hazır Çocuklar” kitabını çıkarmış ve yapılan her şeyin yanlış olduğunu ortaya koymuştur. Onun açıklamalarına göre; Bu davranış bozukluklarını çocuklar ellerinde olmadan yapıyorlar. Sürekli aşırı yaramazlık yapan bu çocuklar, isteseler de uslu duramazlar. Çünkü beyindeki davranışlarımızı kontrol eden ve “yürütme fonksiyonları”ımızın esas merkezi olan ve hemen alın bölgemizde yer alan “prefrontal korteks” agresif çocuklarda tam gelişmemiştir. Bu merkez, dürtülerimizi kontrol eder, görevlerimizin önceliklerini önceden belirler, planlar ve organize eder. Bu merkez henüz gelişmediği takdirde çocuk, hareketlerini kontrol edebilecek seviyeye gelemmez. Ne kadar çok ceza verilse de, elinde olmayan davranış bozukluğunu düzeltme imkânı yoktur. Bu durumda çocuklar cezaya alışkanlık gösterip, bir süre sonra kanıksar hale gelmektedirler. Bu da çocuğun daima suçlu görülmesi ve kendini de o hale uydurmasıyla sonuçlanmaktadır. Okuldan uzaklaştırma halinde ise, her türlü olumsuz ortamın içine itilen çocuk suça teşvik edilmektedir. Greene: “Davranış Bozukluğu olan çocuklar, halâ tam olarak anlaşılamiyor ve onlara halâ düşmanca, tepkili, cezalandırıcı, tek taraflı, etkisiz ve verimsiz davranılıyor. Onlara sadece yardım etmemekle kalmıyoruz, her şeyi daha da kötüleştirecek şeyler yapıyoruz. O zaman elimizde yabancılaşmış, umutsuz, bazen agresif, bazen şiddet dolu çocuklar kalıyor.”

Patlamaya Hazır Çocukları çevremizde daima görebiliriz.

diyor. Bir de bu çocukların üstün zekâlı olduğunu düşünün. Toplumun başına ne büyük belalar açabileceğini, ne büyük canilerin onlar arasından çıkabileceğini. İnsan düşünmek bile istemiyor, Allah korusun.

Greene'in felsefesine göre; Bu çocuklar anlaşılmaya çalışılmalı, eğitimciler ve veliler bu çocuklara daha samimi ve arkadaşça yaklaşmalıdırlar. Aşağıdaki çerçevede anlatılan Will'in hikâyesi bu açıdan çok tipik örnektir. Burada çocuğun davranışlarını kontrol etmek yerine, onun ihtiyaçlarını karşılamaya ve problemi çözmeye odaklanılmaktadır. Greene, sınıfta anormal hareketler sergileyen çocuklar için eğitimcileri uyarmaktadır. Ona göre; aniden bağırma başlayan veya sıradan fırlayarak etrafa saldıran bir çocuğu cezalandırmak, problemin daha da büyümesine yol açacaktır. Aksine eğitimciler çocukla bu taşkınlığın sebebi üzerine konuşmalı, sonra da kendisini bu şekilde hissettiğinde kullanılabilecek alternatif tedbirler üzerinde beyin fırtınası oluşturulmalıdır. Buradaki maksat bir çocuğa beyninin çalışma şekline dolaylı ceza vermek değil, sıkıntının köküne inmektir. Greene, "Ceza yerine problemi çözmeye odaklanmak, başarılı disiplinin anahtarı olarak görülüyor artık" diyor. Greene'in bu felsefesini uygulayan okullarda disipline sevk, uzaklaştırma ve akranlarına saldırı olaylarında %80 oranında düşüş yaşandığı

bildirilmektedir. Psikolog D'Aran, "Müthiş bir değişim." diyerek uygulamanın başarısına dikkat çekmiştir.

Öğrencileri için bu çabayı ve fedakârlığı gösteren eğitimciler dünyanın neresinde olursa olsun alkışlanacak bir anlayışa sahiptirler. Bize göre de ellerinden öpülecek eğitimcilerdir onlar.

Will'in Hikayesi

Will, 6 yaşlarında, oldukça zeki, konuşkan ve dışarıda oyun oynamayı seven bir çocuktur. Fakat aynı zamanda sınıfta yerinde oturamamakta, kendisini rahatsız eden şeyler konusunda kendini doğru ifade edecek kelimeleri bulmakta zorlandığında sınıf arkadaşlarına saldırmakta, homurdanmakta, inlemeye ve yerde yuvarlanmaya başlamaktadır. Bir gün yine oyun alanında kontrolden çıkmış, kemerini çıkararak etrafındakilere saldırmış ve arkadaşlarını epeyce hırpalamıştı. Herkesin gözündeki o, daima başı belaya giren ve belalara sebep olan bir çocuktur. Bu yüzden her zaman o suçlanırdı. Will bu yüzden daima okula suçluluk psikolojisi içinde, endişeyle ve savunma halinde gelirdi. Amerikan Eğitim sisteminin içindeki halen geçerli bir söz olan "Okuldan hapisaneye giden yol"a girmişti o. Bu tür çocuklar ABD'de 16-17 yaşlarında geldiklerinde her türlü uyuşturucuya içli dışlı olmuş, her terör eylemine katılmış bir hükümlüye dönüşürler.

Yardımcı öğretmeni Robinson, Will'le ilgilenmeye karar verdi. Greene'in yaklaşımının denendiği birkaç yüz okuldan birindeydiler. Robinson, öfke patlaması yaşayan Will'e yaklaştı ve güven verici ve yumuşak bir sesle "Kemerle ne yapman gerekiyorsa onu yap." dedi. Daha sonra da "Sadece onu insanlardan uzak tut." Bu sözler üzerine, Will yavaş yavaş sakinleşmeye başladı. Birlikte okulun yakınındaki ormanlık alana yürüdüler. Öğretmen, Will'in bağırmasına, dereye taş atmasına ve çığlık atmasına izin verdi. Ta ki sonunda kolları arasında gözyaşlarına boğulana dek. Sonra konuştular ve bir plan oluşturdular. Bir daha kendisini hayal kırıklığına uğramış ya da aşırı yorgun hissettiğinde, yardımcı öğretmen Robinson'a ihtiyacı olduğunu çevresine söyleyecekti. Hatta Robinson okul dışında ise, onunla telefonla konuşmasını sağlayacaklardı.

Will okulundan mezun oldu. Yeni okulunda arkadaşlar edindi. Eskiden başedemediği okul servisine şimdi gururla biniyor. Eski okulundaki öğretmenleriyle tecrübelerini şöyle paylaşıyor: "Öfkeli bir çocuğu fark ettiklerinde yardım etmeye çalışırlar. Onu neyin rahatsız ettiğini sorarlar."

Annesi de, Will'in eski okulu sayesinde, hayal kırıklıkları hakkında konuşabilmeyi ve kendini savunabilmeyi öğrendiğini anlatıyor. "Ergenliğe girmeye başladığı dönemde bu gerçekten önemli bir beceri." diyor.

ZAAFLAR VE AKIL TUTULMASI

*“Bilim insanı olmak isteyenler, önce kalplerini bozuk düşünce,
kötü huy ve saplantılardan temizlemelidirler.”*

El Biruni

İnsanların akıllarını hür kullanmalarının önünde birçok engel bulunmaktadır. Aklın olgunlaşmasında, zekâ etkili olduğu kadar; korkular, ön yargılar, zaafılar, taassup (fanatizm) ve ideolojiler de son derece etkilidir. Bu tür durumlar, insanın hayat boyu önüne çıkacak ayak bağlarıdır ve tesirleri olumsuzdur. Aynı zamanda kişinin özgür düşünmesinin önünde büyük engeller teşkil ederler. Dolayısıyla insanı olumsuz etkileyen bu tür yaklaşımlar sonucu “akıl tutulması” gerçekleşir.

Bugünkü modern eğitim, insanlardaki zaafılara hiçbir zaman gereken önemi vermemektedir. Oysa zafiyetler, yeteneklerin zıddıdır ve onların başarılarına daima engeldirler. Çocukların tam olarak keşfi için zekâ ve yeteneklerinin olduğu gibi, zaafılarının da tespiti önemlidir. Zaafıları tespit edilmemiş bir çocuğun eğitiminde âdeta ayaklarına takılmış pranga gibi engeller oluşacaktır. Kontrol altına alınmamış ve tedavi edilmemiş zaafılar, bazen insanın enerjisini tamamen yok edebilir. Zaafıları göz ardı ederek yetenekleri ön plana çıkarmak; bir şirketin yetkililerinin borçları görmeden sadece alacakları görmesi gibidir. Şirketi olduğu gibi kişiyi de batıya sürükleyebilir bu durum. Zaafılar, kişide ahlakî bozukluklar, korkular, yüklenme ve kibirli davranış, çok konuşma, sır saklayamama, cimrilik gibi kötü huylar, inançsızlık, aşırı para ve şehvet hırsı gibi farklı şekillerde görülebilir. Eğitim bu zaafıların yok edilmesini, en azından kontrol altına alınmasını sağlamalıdır.

Büyük dâhi El Birunî: “Bilim insanı olmak, ilimlerle uğraşmak isteyenler, önce kalplerini bozuk düşünce, kötü huy ve saplantılardan temizlemelidirler. İnsanların çoğu manevî hastalıklara saplanmaktadır. Bu hastalıklar, sahibini hak ve hakikati göremez hale getirir. Nefsin kötü arzu ve heveslerinin peşinden gitmek, makam, mevki, para sevdası içinde olmak ve benzeri huylar ilim adamına yakışmaz.” demiştir. Bu sözleri farklı alanlarda liderlik yapacak herkes için söyleyebiliriz. Özellikle kameraların her yerde olduğu, her ortamın dinlendiği bugünlerde zaaflarını bilip tedbir almamış insanlar, başarı merdivenlerini tırmanmaya başlarken zaaflarının ortaya çıkmasıyla tepe taklak olabilirler.

Bu yüzden şirketlerin yaptığı SWOT analizini bütün gençlere de yapmak faydalı olacaktır. Hayatta başarı hedefleyen çocukların artılarını (yeteneklerini), eksikliklerini (zaaflarını), önlerindeki fırsat ve tehditleri bilmek, eğitimlerini ona göre yapmak başarılarını arttıracaktır. Kendini bütün bu yönleriyle tanıyan ve dolayısıyla kontrol altına almayı bilen insanlar geleceklerini de büyük oranda belirleyebilirler. Zaafların tedavisinin en güzel yolu elbette tasavvufta önemli bir eğitim olan “nefs terbiyesi”dir. Büyük mutasavvıf Hz. Mevlana ise bu konuda, “Kendi noksanın yüzünden olgunluğa ulaşamıyosun. Tebrizli Şems bu zamanın olgun (bilge) eridir, ona ulaş, olgunlaştırsın seni.” demiştir. Böyle bir terbiye, insana, edep (ölçü) daire-sinde yükselmesinin yollarını açar. Konumuz dışına çıkmamak için bu konuya daha fazla girmiyoruz.

Korkular (fobiler) da, insanın kendini geliştirmesi açısından önemli bir engel oluşturur. Şuur altında oluşan ve gerçek sebebi genellikle çocuklukta geçirilmiş bazı travmalara dayanan korkular, kişinin serbest düşünmesinde bariyer görevi yapar. Mesela kan görme korkusu, tıp hekimi olacak birisi için çok önemli bir özürdür. Veya sosyal bir kişi için de kalabalıklar karşısında konuşma fobisi onun gelişmesine manidir. Bu gibi korkulardan kişi arınmadıkça hayat başarısı tehlike altındadır. Korkulardan kurtulmanın tek yolu vardır. Onunla yüzleşmek ve üzerine gitmektir. Bu mücadeleyi kazanan kişinin önü açılacaktır.

Büyük dahî ressam Van Gogh da benzer bir hayat yaşamıştır. Hayatı perişanlıklarla geçmiş, psikiyatri kliniklerinde kendini bilmeden uzun süreler yatmıştır. “Kendimi daima hedefi olmayan bir yolda yürüyen bir gezgin gibi görüyorum.” demiştir. Hayatın anlamını bilmeyen, maneviyattan kopuk ve ölüm korkusu içinde bir hayat yaşayan Van Gogh bir gün kendi kulağını kesmiş, bu haliyle kendi portresini yapmış, sonunda da intihar etmiştir.

Van Gogh'un kulağını kestikten sonra yaptığı kendi portresi

Fobilerim

Her insanın hayatında farklı korkuları, fobileri vardır. Bunlar bazen insan şahsiyetini ömür boyu etkiler, izlerini bütün yaşantısında hissettirir. Yükseklik fobisi, suya girme fobisi gibi. Çoğunun altında da çocuklukta yaşanmış bazı olaylar ve özgüven eksikliği yatar.

Benim de fobilerim vardı. Gece karanlıkta yürümekten, kalabalıkların karşısında konuşmaktan korkardım. Ayrıca, şaşıracaksınız, kan görmek de beni perişan eder, bayıltırdı. Lise yıllarımda bunlarla nasıl başa çıkacağım konusunda çok düşünmüş ve araştırmışım. Bir gün, korkuları “üzerine giderek” yenebileceğimi öğrendim. Tedavi yolunu

bulmak beni çok heyecanlandırmıştı.

Geceleri korksam da, uzun süre karanlıkta yürümeye zorladım kendimi. Kendime telkin veriyordum daima, karanlıkta herkesin benim durumumda olduğuna dair. Tabii ki ıslık çalarak geziyordum, korktuğumu belli etmemek için. Sonunda alıştım. Bir gün, içimde hiç bir korku kalmadığımı anladım karanlığa karşı.

Üniversitedeki ilk yıllarımda, 25-30 kişilik arkadaş grubuma karşı konuşma yapmaya zorladığımda kendimi, adeta kalbim yerinden çıkacak gibi oluyordu ve bağıra çağıra konuşuyordum, arkadaşlarımı şaşırtarak. Bunun gibi, topluluklar karşında yaptığım konuşmalarında, çok zorlanıyor, bazen ümitsizliğe kapılıyordum. Ama hiç yılmadım. Uzun süre, kendimi zorladım. Kendi kendime telkin, burada bana çok yardım etti. Nasıl mı? Karşılarında konuşma yaptığım kişilerin benden farklı olmadıklarını, anlattığım şeylerde hata yapsam bile çok önemli olmadığını telkin ettim kendime. Ve başarmaya başladım. Şimdi, milyonlar karşısında konuşacak olsam hiçbir korku yok içimde. Fakat bu seferde kendi sözlerimden etkilenmeye başladım. Evet, şimdiye kadar hiçbir konuda, inanmadığım bir şeyi söylemedim, ama bazen söylediklerim beni o derece etkiliyor ki bu sebeple heyecanlanıyor ve duygulanıyorum. Bunu yok edemeyeceğim galiba. Yok etmek istemiyor gibiyim sanki. Çünkü samimiyet ve duygu yüklenmesi, konuşmaları daima daha etkili kılıyor.

Kan görmekten nasıl kurtulduğumu mu merak ediyorsunuz. Söyleyeyim. Babam bir tavuk kesse, ben bayılacak gibi olurdum. Tıp fakültesinde öğrenci iken, KBB servisinde yardım ettiğim bir kişinin burun kırığının düzeltilmesi sırasında, gelen çatırtılar beni bayıltmaya yetmişti. İlk defa girdiğim doğumda da bayıldığımı hatırlıyorum. Böyle ümitsiz görülen bir vaka idim. Ama doktor olacaktım, hem de bir cerrah. Bu korkuyu yenmek için ne gerekiyorsa yapmalıyım. Ve yaptım. Günlerce, aylarca acil servislere çıkmadım. Ne kadar zorlansam da kan göremeye devam ettim. Yaralılar, yaralılar, kan, kan...

Sonunda öyle bir hale geldim ki artık kan görmesem duramıyorum. Yüzünüz ekşise de bu sözde biraz şaka, biraz gerçek var. İşte ısrarla üzerine gidildiği takdirde yenilemeyecek korku yok insan hayatında. Fobileri olan herkese tavsiye ederim. Ben yaşadım ve gördüm...

Ön yargılar da kişinin ayağına takılmış bir pranga gibidir. Sağlıklı ve adaletli düşünmesinin önünü ön yargıları kapatmıştır. Ön yargılı insanlar objektif düşünceyi kaybetmişlerdir. Einstein: “Ön yargıyı yıkmak, atomu parçalamaktan daha zordur.” demiştir. Bu yüzden ön yargı oluşturmeyen bir eğitim anlayışı geliştirmek gerekmektedir.

Taassup, yani fanatik düşünme, insanların özgür düşünmesini önemli ölçüde engeller. Kalıplaşmış ve sınırlandırılmış, bir gruba bağlı olarak belli kalıpların dışına çıkamayan insanlar farklı ve orijinal düşünme kabiliyetini kaybetmiş demektir.

İdeolojiler de aynı etkileri yapmaktadır. Bütün ideolojiler, insanların belli ortak yanlışları üzerine kendi sistemlerini kurmuşlardır. Fanatik yaklaşımlar gibi ideolojiler de, insanların kendi akıl ve iradelerini başkalarının hizmetine vermeleriyle sonuçlanır. Burada kişi akıl baliğ olmaktan çıkmıştır, bir akıl kölesidir artık. Bu çizgiye giren kişilerden artık objektif, hür düşünceli ve adaletli bir bakış görmek mümkün değildir. Artık onlar için başkalarının ne söylediği değil, kendi yandaşlarının ne söylediği önemlidir. Doğru veya yanlış olup olmadığı incelenmez ve düşünülmez bile. Onlar için “biz ve onlar” vardır sadece ve “Bizden olan daima doğrudur” anlayışı geçerlidir. Alkış ya da “yuh” sesleri geçerlidir burada. 20. yüzyıl bir ideolojiler çağı olmuş ve bu yüzden hiç uğruna milyonlar birbirini öldürmüştür.

Bütün bunların ötesinde, başarıyı engelleyen bir diğer durum da öfke halidir. Hz. Muhammed (SAV), “Gerçek yiğit, öfkelenildiğinde öfkesine hakim olabilir.” demiştir. “Öfke gelince akıl yok olur.” derler. Öfke anında ona hakim olmayı beceren, sakin kalabilen insan başarılı olmayı hak eder. Bu yüzden, özellikle lider tabiatlı çocuklara öfke kontrolü eğitimi verilmelidir.

Bütün bu akıl tutulmaları böylece zekâyı ve dehâyı yok eden engellerdir. Çocuklarımızın bu tür ayak bağlarından kurtulup hür bir anlayışa kavuşmaları, orijinal şahsiyet halinde yetiştirilmeleri için olmazsa olmaz şarttır.

Ön Yargım

Hatırlarsınız, bir zamanlar bir TV kanalında, Engin Noyan'ın hazırlayıp sunduğu "Kapılar Köprüler" programı vardı. Oldukça seviyeli bir programdı ve ben, mümkün olduğunca kaçırmamaya çalışırdım. Bazen çok ilginç şahsiyetler konuk olurdu.

Yine bir gün, bir baktım, uzun saçlı, küpeli bir genç çıkmış programa. İçimden ilk tepkim, (afedersiniz) "Engin Bey bir züppeyi çıkar-mış" oldu. Sonradan beni çok rahatsız edecek olan bu ön yargı bir iki dakika sonra çatırdayarak yıkılmış ve ben, kahrolmuştum. Çünkü, o genç insan meğer mükemmel bir şahsiyetmiş.

Barbaros Frederic Pavlov ismi sizlere bir şey hatırlatıyor mu bil-mem? Hani psikolojide Pavlov'un köpekleri var ya, şartlı refleksin tec-rübesini gösteren. İşte, o Rus ilim adamının torunu. Amerika'da yaşıyor ve tıp öğrencisi. İslama karşı ilgili ve meraklı birisi.

O günlerde, 17 Ağustos depremini duymuş ve hiç tereddüt etmeden uçağa atlayıp Türkiye'ye gelmiş, "mutlaka bana ihtiyaç vardır" diyerek. Şu insani sorumluluk şuuruna bir bakın, hangimizde var. (Kendimden utandım.)

Gölcükte bir çocuk kampına göndermiş yetkililer. Aileleri kaybol-muş çocuklarla ilgilenin diye. Orada çocuklarla ilgilenirken, ufuk sahi-bi bir imamla tanışmış ve Müslüman olmuş. İslamı tam anlayabilmek için hemen Arapça öğrenmeye başlamış ve derhal umreye gitmiş. İşte, o umre dönüşü Kapılar Köprüler'e konuk olmuş ve ben böyle bir adama "züppe" diyebilmişim. Ne korkunç bir manzara benim için. Üstelik bu ilk sabıkam da değil önyargı konusunda.

Daha sonra, Engin Noyan'la karşılaşmamızda, durumu anlatıp, helalleşmiştim. O da bana Barbaros'u bir Türk kızıyla evlendirdikleri-ni anlatmıştı. Allah nasip eder karşılaşırsak, ilk fırsatta kendisiyle de helalleşiriz inşallah.

FARKLILIKLARA GÖRE EĞİTİM

“Her insan zekâ ve yetenek açısından farklı bir karışımdır.”

İnsan dünyaya ham kabiliyetlerle gelmiştir. Bunların tam manasıyla geliştirilmesi ancak mükemmel bir eğitimle ve eğitimcilerle mümkün olur. Bununla birlikte, eğitimin insandan insana değişiklik gösterdiği de bir gerçektir. Her bir insan zekâ ve yetenek açısından farklı bir karışımdır. Bu sebeple, her çocuğun kendine has bir öğrenme kabiliyeti vardır. Yüce Allah, Kuran-ı Kerim’de (Nisa Suresi-34. ayet) “Allah, insanların kimini kimine üstün yaratmıştır.” demektedir.

“Çocukların birbirinden tamamen farklı olduklarını kabul etmediğimiz sürece onları anlamamız mümkün değildir. Âdeta her insanı tek beden elbise giymeye zorlamak gibi, standart tek tip bir eğitime tabii tutmak da çocuklara verilecek en büyük zarardır.

“Eşit olmayan insanlara eşit davranmaktan daha büyük bir eşitsizlik yoktur” (Thomas Jefferson) sözü eğitim alanında söylenmiş çok önemli bir sözdür. Yukarıdaki karikatür, bu yaklaşımı anlatması açısından mükemmeldir. Her çocuk ve her insan birbirinden pek çok farklılıklara sahiptir. Zekâ, yetenek, mizaç, ilgi alanı, bedenî ve psikolojik farklılıklar açısından her bir insan ayrı değerlendirilmelidir. Büyük sosyal bilimci Erich Fromm “Çocuklarınızı analiz ediniz” diyor. Türk-İslam medeniyetini oluşturan büyük eğitimcilerden öğrendiğimize göre ise, eğitim için bir formül gerekirse bu,

“Eğitim= Keşif + İnkişaf”

olmalıdır. Çocukları önce keşfedelim ki inkişaf ettirebilelim. Yani çocuğu bütün yönleriyle anladığımız takdirde onu geliştirme imkânına sahip olabiliriz. Çocuğu anlamadan nasıl yetiştirebiliriz ki. Hz. Mevlana da eğitimi, insanın iç âlemini keşfetme sanatı olarak ifade etmektedir.

Descartes de bu konuda şunları söylemektedir: “İnsanın üstünlükleri kadar, eksikliklerini de tanıyarak onun hakkında doğrulukla hüküm verilmesi gerekir.”

Çocukların farklarını bilmeden, onların iç âlemine nüfuz etmeden yapılan genel eğitim içinde pek çok çocuk uyumsuzluk yaşamakta, başarısız olmaktadır. İlaçlar bile aynı hastalığa sahip insanlara aynı dozda ve aynı isimle verilmez. Beden uyumsuzlukları, alerjiler gibi sebeplerle doktor, hastadan hastaya değişiklikler yapmak zorundadır. Aksi takdirde hastaya zarar da verebilir.

Bu yüzden eğitimde farkların önemine mutlaka değer verilmelidir. Fırsat eşitliği herkese aynı eğitimi vermek değildir. Ancak her çocuğun zekâ, yetenek ve ilgi alanlarını ön plana çıkaracak eğitime fırsat eğitimi denebilir. Her çocuğun mizacı, şahsiyeti, psikolojik alt

yapısı ve öğrenme tarzı ve hızı farklıdır. Bunlar bilinmeden yapılan eğitim hatalar verebilir. Girdi ne kadar farklı olursa olsun, aynı dışlılar arasından farklı ürün çıkmaz. Sadece farkları yok eden bir sistem ortaya çıkarır ki, üstün potansiyellilerin ve dehânın yok oluşuyla sonuçlanır. Bu yüzden şunu vurgulayarak söylemeliyiz ki, bütün çocuklar zekâ profillerine göre eğitilmelidirler.

Hacı Bektaş-ı Velî'nin şu sözü burada oldukça büyük önem taşımaktadır: “Bir kitaptır her insan, okunması gereken.” Gerçekten her insanı, her çocuğu okunması, keşfedilmesi gereken farklı birer kitap olarak ele almalıyız. Ancak böylece onun ruhuna hitap edebiliriz. Bu okumayı ve keşfi yapmadan çocuğun geliştirilmesi ise mümkün görülmemektedir.

Bu çocuklar genellikle çevrelerine karşı umursamaz bir tavır içinde olabilirler. Aslında bu halleri gerçeği yansıtmamaktadır. Fark edildiklerinde, kendisine değer verdiğinizi hissettiklerinde bundan çok mutlu olmakta, kendisine ilgi gösterenlere karşı ayrılmak istemeyecek kadar yakınlaşmaktadırlar.

Çocukların keşfedilmeleri için birçok test yapılmakla birlikte, gözlem de oldukça önemlidir. Burada Sokrat'ın “Ebe Modeli” veya Hz. Mevlana'nın soru-cevap yöntemleri sonuca gitme açısından başarılıdır. Burada çocuğun bilinçli sorularla yönlendirilmesine ve bütün yönleriyle kendini ve kişiliğini ortaya koymasına çalışılmalıdır. Daha doğrusu sorularla kendi içindekileri doğurması sağlanmalıdır.

Farklı alanlarda üstün potansiyele sahip olan çocuklar, daima kendi ilgi alanlarına giren konularda çalışma arzusundadırlar. Onlara tabii ki müfredat gereği birçok ders verilmeli ama ilgi sahasındaki eğitimin öne çıkarılması, onun yeteneğini çok daha hızlı geliştirecektir. Eğitimden maksat herkesin her şeyi bilmesi ve onların birer bilgi hamalı haline getirilmesi değildir tabii ki. Hatta bu çocukların farklı alanlarda başarılar elde etmiş, aranan insanlar haline getirilmesidir aynı zamanda. Bu yüzden akıllı bir eğitimci, kendi ders alanını çocuğa cazip hale getirir ve onu çocuğun kendi merak ve

isteğiyle ve severek öğrenmesini sağlar. Diğer yandan şu da bir gerçektir ki, öğrenciler daima kendini sevdiiren öğretmenin dersini de severler. Çünkü o öğretmen öğrencinin kalbine girmeyi, dolayısıyla onu anlamayı başarmıştır.

Her çocuk zekâ ve yetenek açısından ayrı değerlendirilmelidir.

Çocukları gözlemlediğinizde 8 zekâ türünden ve 52 farklı yetenekten bir kısmına çeşitli oranlarda sahip olduklarını görüyoruz.

Bu kadar farklı zekâ ve yeteneğe sahip çocukların analiz edilmeleri oldukça büyük önem arz etmektedir. Burada çocuğun mizacının da bilinmesi önemlidir. Zekâ ve yetenek analizleri yapılmış, yani keşfedilmiş çocuklar geliştirilebilir hale gelmişlerdir. Pek çok

eğitimcinin fark ettiği gibi bazı çocuklar tabiattaki böceklerle ilgi duyarlar, bazıları tarihe, bazıları matematiğe, uzaya, bazıları ise müziğe, resme veya spora ilgi duyabilir. Bu ilgi ve yaklaşım onların yeteneklerini de ortaya koyabilir.

İlgi sahasına yoğunlaşan çocuk çevreden yeterince alaka görmeyince çoğu zaman içine kapanabilir, yalnızlaşabilir, hatta bazen da arkadaş çevresinden dışlanabilir. Bu durum ilgi alanından soğumasına ve depresyona, başarısızlıklara sebep olabilir. Çocuk eğitimden keyif almamaya, nefret etme noktasına kadar gelebilir. Yalnızlık korkusuyla kendi farklılıklarını yok ederek, hatta zekâlarını gizleyerek diğer çocuklarla normalleşmeye başlayabilir. Böylece zekâlarını köreltebilirler. Burada çocuğu iyi tanıyan eğitimcilere büyük görev düşmektedir. Öğretmenin ufak bir ilgisi, takdiri ve motivasyonu çocukta heyecan oluşturacak, onu âdeta uçuracaktır.

Geniş Tabanlı Eğitim

Bir gün ormandaki hayvanlar bir araya gelip okul açmaya karar verirler.

Bir tavşan, bir kuş, bir sincap, bir balık ve yılan balığı yönetim kurulunu oluşturdu.

Tavşan, müfredatta koşmanın bulunmasını istemektedir.

Kuş, uçmanın dahil olmasını, balık yüzmenin dahil olmasını ve sincap, ağaca tırmanmanın mutlaka zorunlu dersler arasında olması gerektiğini söylemektedir. Bütün bunları bir araya getirip, bir müfredat programı yaptılar ve bütün hayvanların bu dersleri görmesini istediler.

Tavşan koşu dersinden A alıyor olmasına rağmen, ağaca tırmanmak onun için çok ciddi bir sorundu. Sürekli kafa üstü düşüyordu.

Bir süre sonra beyni hasar gördü ve eskisi gibi koşamadı.

Artık koşuda A almak yerine, C alıyordu. Ve tabii, ağaç tırmanmada ise her zaman zayıf alıyordu. Kuş, uçmada çok başarılıydı, ama sıra toprak kazmaya geldiği zaman, o kadar başarılı değildi.

Sürekli gagasını ve kanatlarını kırıyordu. Bir süre sonra toprak kazma notu hala F olmasına rağmen, uçuş notu C' ye düşmüştü. O' da ağaca tırmanmada çok zorlanıyordu.

Sonuçta sınıf birincisi olan hayvan her şeyi yarım yapabilen, geri zekâlı yılan balığı oldu. Ancak eğitimciler çok mutluydu, çünkü herkes bütün dersleri görüyordu.

Dünyanın ilk üniversiteleri sayılan Nizamiye Medreselerinde, genel eğitim verilen alanlar olmakla birlikte, sadece bir iki kişinin eğitim görebildiği odacıklar da yer almaktaydı. Bu ortam kişilerin kendi ilgi alanlarında gerekirse birebir eğitim almalarına imkân sağlamaktaydı. Bu gibi bugün de herkesin tek çeşit eğitim almaları doğru değildir. ABD ve İsrail'deki gibi farklı uygulamalar da yapılabilir. ABD'de binin üzerinde farklı müfredat olduğu, okulların bunlardan birini seçmekte özgür oldukları biliniyor. Bu eğitim modelleri içinde çocukların kendi yeteneklerine göre, sevdikleri ilgi alanlarına yönelik ortamlar ve araştırma merkezleri kurulabilmelidir.

Çocuklar, çevre ve aile tarafından kendi özellikleri dışında bir eğitime zorlandıklarında, bu onların ruh sağlığına zarar verebilmektedir. Çocuk yaşta beste yapan ama aşırı yaramaz olan Mozart'ı annesi "Bak, eğer böyle devam edersen, seni kümese kapatırım." diye tehdit ettiğinde Mozart "İstediğin kadar kapat. Ben yumurtlayamam ki. Kümeste de ancak beste yaparım." demiştir. Tutku ve ilgi böyle olsa gerek. Böyle bir çocuğu müzik dışında, ilgisinin olmadığı alanlara yönelttiğinizi düşünün, nasıl tepkiler alırsınız. Tabii herkes Mozart gibi tepkisini normal yoldan dile getiremeyebilir.

Çocukların aslında ilgi alanları iyi gözlemciler tarafından çok küçük yaşlarda anlaşılabilir. Fatih Sultan Mehmet'in daha çocuk yaşlarda ilerde kullanacağı tuğra üzerinde çalışmalar yaptığını biliyoruz. Pablo Picasso ise ilk resim eğitimini kendisi de bir ressam olan babasından almıştır. 13 yaşında babasının isteğiyle bir resimdeki güvercinin eksik kalan ayaklarını tamamlamıştı. O kadar başarılı olmuştu ki, babası fırçasını onun eline tutuşturmuş, kendisi bir daha resim yapmamıştı. Bu örneklerdeki insanlar, çevresi tarafından zamanında anlaşılmış şanslı kişilerdir.

Naim Süleymanoğlu, halterde bir kaç defa dünya şampiyonu olmuş bir üstün yetenektir. Nasıl farkedildiğini biliyor musunuz? Bir rahatsızlığı sebebiyle gittiği hastanede çekildiği bir röntgen filmini inceleyen doktorun, "Bu çocuğun bel kemikleri çok sağlam, iyi bir hal- terci olabilir." demesiyle. O tarihten sonra çevresi tarafından

haltere yönlendirildiği söyleniyor. Tabii herkes bu kadar şanslı olmayabilir.

Hız. Mevlana'ya göre, insanın eğitime olan ihtiyacı susamış insanın suya olan ihtiyacı gibidir. Fakat uygulanacak eğitim fitrata (insanın yaratılışına) da uygun olmalıdır. Bu sebeple, insanların hüner, sanat ve kabiliyetlerinin erkenden tespit edilmeleri, daha sonra da buna göre geliştirilmeleri ve manevî olgunlaşma içine girdirilmeleri gerekmektedir.

Daha önce bahsettiğimiz Yahudi Ofec okullarında bir yıl kadar çalışan bir öğretmen, bu okullara giren çocukların çok ileri analiz yapılarak eğitildiklerini söylemişti. Bu analiz o derece idi ki çocukların ailelerinin bile bilmediği, farkına varamadığı özellikleri ortaya çıkarmaktaydı. Çocuklara uygulanan bu analiz ve gözlemler, onların okul hayatı boyunca devam etmekte ve dosyalarına girmektedir. Mezun olan çocuklar bu analizlerine göre ya daha üst eğitim kurumlarına yönlendirilmekte veya hayata kısa yoldan atılmaları tavsiye edilmekteymiş. Mesela ikna kabiliyeti çok iyi olan çocuklar siyasi alanlara veya pazarlama alanlarına, hesap ve matematiği çok iyi olanlar bankacılığa veya ekonomiye yönlendirilmekteymiş. Öğretmenin anlattığına göre; her çocuğa bir müteveli tarafından tavsiye edilen alanda kullanılmak üzere maddî destek verilmekteymiş. Karşılığı ise kazandığında yine kendisi gibi bir başka çocuğa destek olma yönünde olmaktadır.

Bitmemiş Senfoni

Bir sanayi şirketinin genel müdürü, kültür vakfınca kurulan senfoni orkestrasının da yönetim kurulu başkanıdır. O ayın konseri olan Schubert'in "Bitmemiş Senfonisi" ne gidemediğinden, yerine, şirketin verimlilik uzmanını gönderir. Ertesi hafta; verimlilik uzmanından bir teşekkür mesajı ve değerlendirme raporu alır:

"Sayın genel müdürüm;

4 obuacı, konserin önemli bir zaman diliminde boş oturmuşlardır. 12 kemancı aynı notaları seslendirmektedir. Burada personel tasarrufunu şiddetle tavsiye ediyorum. Özellikle 16'lık notaların çalınması oldukça gereksizdir. Çünkü izleyiciler 8'lik nota ile 16'lık nota arasındaki farkı anında hissedememektedirler. Eser, 8'lik notalarla icra edilmeli, yüksek ücretli keman ustaları yerine, 8'lik notaları çalabilen stajyerler kullanarak masraflar düşürülmelidir.

Timpanist, konser boyunca önündeki davula çok az sayıda vurmuş bulunuyor. Oysa canını dişine takarak çalışan viyolacılar kadar ücret aldığı tespit etmiş bulunuyorum. Performansa dayalı ücret sistemi gereği ya timpaniste yol vermeli veya ücretini, "vuruş başına prim sistemine" çekmeliyiz. Yaylı sazlarla işlenen pasajların, nefesli sazlarla tekrarının yol açtığı gereksiz duplikasyonlar önenebilir. Böylece 2 saatlik konser de 20 dakikaya inmiş olur. Eğer Schubert, bütün bunları bilmiş olsaydı, Bitmemiş Senfoni, bitmiş olurdu.

Saygılarımla..."

EĞİTİMCİ BİR SANATKÂRDIR

“Çocuklar birer cevherdir, Öğretmen ise, onları kuyumcu titizliğinde işleyip MÜCEVHER yapan sanatkârdır.”

Dünya üzerinde en önemli varlık insandır. Yüce Allah insanı evrende kendisine halife kılarak, bütün dünya ve evreni emrine ve istifadesine sunduğunu Kuran-ı Kerim’de söylemektedir. Yerküredeki bütün yeraltı madenlerinden daha kıymetli olan insanın en iyi şekilde yetişmesinde katkısı olanlar da bu yüzden kutsi bir görev yapmaktadır. Bu yüzden insan işlenmesi gereken en önemli değerdir. Diğer yeraltı ve yerüstü zenginlikler insanoğlu olmasa hiçbir değer ifade etmez.

Bu sebeple işlenmesinde bütün madenlerden daha önemli bir sanat gerektirir. Elbette her mesleğin bir sanat yönü vardır. Berberlik, kasaplık, bahçıvanlık, kuyumculuk, doktorluk hepsi birer sanat olarak kabul edilmelidir. Ama tartışmasız en büyük sanatkârlık insanın eğitimidir. Çocuklarımızı birer cevher olarak düşünürsek, öğretmen bir kuyumcu titizliğinde onu işleyip mücevher haline getiren bir sanatkâr olmalıdır. Micelangelo, meşhur “Davut” heykelini yaptıktan sonra, “Nasıl yaptınız?” sorusuna: “O zaten mermerin içinde gizlenmiş haldeydi. Bana düşen sadece ufak çekiç darbeleriyle onu dışarı çıkarmak oldu.” demiştir. Bir eğitimci de Micelangelo gibi çocukların içindeki dehâyı ufak müdahalelerle dışarı çıkarabilmelidir. Mesela, Seyyid Burhaneddin’in şehri Kayseri’de her öğretmen Mevlana’lara, Şeyh Edebalı’nın şehri Bilecik’te ise, her eğitimci Osman Gazi’ye gebe olarak düşünölmelidir.

Bir elması ancak onu iyi bilen uzmanlar işleyebilir. Nasılsa o da karbon bileşimi diyerek kömür işleyen birine verirse işe yaramaz hâle getiriverir. Bu yüzden, büyük sanatçı, fikir ve bilim adamları, genellikle başarılarındaki en büyük rolün kendilerini iyi anlayan bir öğretmenleri olduğunu söylemektedirler. Buradan hareketle bir insanın hayatında karşılaşıacağı en büyük mucizenin, mükemmel bir öğretmenle karşılaşmak olduğunu söyleyebiliriz. Bu muhteşem sözü Hz. Mevlana'da başka türlü söylemiştir: “Ben gökyüzünde idim, annem ve babam birlikte beni yeryüzüne indirdiler. Öğretmenlerimdir ki, beni tekrar gökyüzüne çıkardılar.”

Eğitimci en büyük sanatkârdır

ABD’de bir sosyoloji okulunun hocası, öğrencilerine bir çalışma konusu vermiş. Bu çalışmayla varoş bir semtteki çocukların hayattaki başarı ihtimalleri araştırılacaktır. Öğrenciler gidip günlerce bölgede araştırma yaptıktan sonra, bir sınıftaki çocukların hakkında rapor yazmışlar. Bu rapora göre; o öğrencilerin hayatta başarılı olma ihtimalleri yoktur, yani sıfırdır. Aradan yıllar geçer, bir gün o öğrencilerden biri aynı bölümde hoca olur ve aklına bu çalışma gelir. Ne kadar isabet ettiklerini tespit için, öğrencileriyle o çocukların akıbetlerini araştırmaya gider. Yapılan araştırma sonucu şok edicidir. Çünkü başarısız olacakları kesin denilen o çocukların hemen hepsi bü-

yük başarılar elde etmişler, her biri hatırı sayılır kişiler olmuşlardır. Aralarından başarılı doktorlar, hukukçular, mühendisler çıkmıştır. Sonuç hakkında şaşkına dönen hoca, bunun sebebini bulmak ister ve herbirini ziyaret ederek kendilerini şaşırtan o kimselere bunun sebebini sorarlar. Hepsinin gösterdiği hedef, onların o zamanlarda öğretmenliğini yapmış, ama artık oldukça yaşlanmış olan bir kadın öğretmeni göstermektedir. Bu öğretmeni bulur ve durumu anlatacak sorar. “Bu çocuklar üstün başarılarıyla bizi yanılttılar. Bunun sebebi nedir?” Yaşlı kadın tek cümleyle cevap verir: “Ben onları çok sevmiştim!” Bu kadar! Gerçekten de sevginin başarısı işte bu kadar nettir. Bu yüzden bir çocuğun beynine girmek isteyen önce kalbine girmek zorundadır. “Sevgi ölüleri bile diriltir.” diyor Hz. Mevlana. Sonra da ekliyor: “Sen gönlünü tuzak olmaktan çıkar, kuşlar için yuva ol.” Sevgi gönüller arası köprüdür. Kalbini fethedemediğimiz bir insanın beynine nasıl etki yapabilirsiniz?

Bu yüzden, Amerikalı Pedagog Emmerson, kendisinden hangi seçmeli dersi seçmesi konusunda yardım isteyen kızına, “Kızım, ders seçme, hoca seç.” diye cevap vermiştir. Öğretmen, bir çocuğu yanlış yaklaşımıyla katledebildiği gibi, onu ateşleyen bir insan haline de getirebilmektedir.

Gerçek öğretmen, öğrencisinin kendisini geçmesinden asla rahatsız olmaz. Tarihimizde böyle nice eğitimciler vardır. Bunlardan biri de Kayseri’nin manevi mimarı olan Seyyid Burhaneddin Hazretleridir. Eğer öğrencisinin kendisini geçmesine izin vermeseydi, asırlardır muhteşem eserlerinden istifade ettiğimiz Mevlana olmayacaktı. S. Burhanettin hazretleri, Hz. Mevlana’nın hocalığını yapmış, onu kendisini açacak şekilde eğitmiş mükemmel bir eğitimcidir. Türk tarihinde bu tür örnekler çoktur ve bütün büyük şahsiyetlerin arkasında mutlaka büyük eğitimciler vardır. Bunlardan en bilinenleri; Büyük Osmanlı Devletinin kurucusu Osman Gazi’nin arkasındaki eğitimci Şeyh Edebalı, Fatih Sultan Mehmet’in arkasında da eğitimci olarak büyük bilginler Akşemseddin ve Molla Gürani vardır.

Bu sebepten olacak; Hz. Mevlana, öğretmeni yaya benzetir, öğrencisi ise ok gibidir. Yay kötü ve gevşekse, ok gitmez veya eğri gider. Kıvamında olan yay ise okunu menzile ulaştırır. Bu örnekten hareketle, öğretmenin çocukları ilgi ve kabiliyetlerine göre ateşleyen kişi olduğunu söyleyebiliriz.

Eğitimcilik, bir peygamber mesleğidir. Peygamberlerin farklı meslekleri ve iştiğal alanları vardır. Ama istisnasız hepsi birer eğitimcidir. Hz. Muhammed (SAV), yaklaşık 20 yıllık bir çalışmayla, âdeta yerde sürünen bir cahiliye toplumundan, içinde dünyaya adalet örneği olarak gösterilecek insanların da olduğu 300 000 kişilik bir aydın sahabe zümresi ortaya çıkarmıştır. Onların her birinin etkisi 14 asırdan beri insanlığa ışık saçmaktadır. Bilge lider Aliya İzzetbegoviç bu konuda şunları söylemektedir: “Yeryüzünün öğretmeni olabilmek için, gökyüzünün öğrencisi olmak gereklidir.” Bu yüzden bütün eğitimcilerin her şeyden önce sevgi dolu ve geniş gönüllü olma zaruretleri vardır. Aksi takdirde aileleri için en önemli varlık olan çocuklarımıza zarar vererek onları katledeceklerdir.

Fatih ve Hocası Akşemseddin

Sultan İkinci Mehmed henüz yedi yaşlarında iken hocası Molla Ak Şemseddin kulağına eğildi ve başarının en önemli kuralını fısıldadı:

“Hedefini tespit etmelisin.”

Önce hedef belirlendi: “Kostantiniyye mutlaka fethedilecektir.”

Akşemseddin hedef tespitinden sonrasını da söyledi:

“Dağ ne kadar yüksek olursa olsun, yol onun üzerinden geçer. Sen dağ olmaya heveslenme; asla gururlanma; yol ol ki herkes senin üzerinden geçerken sen dağların bile üzerinden geçesin.”

Mehmet “Hocam, ya şartlar elverişli olmazsa?” diye sordu. Ak Şemseddin hiç duraksamadan cevap verdi:

“Şartlara teslim olmazsan şartlar değişir, sana teslim olurlar. Çok çalışır, çok dua eder ve çok istersen Allah'ın rahmeti tecelli eder, rahmet tecelli ettiğinde nice olmazlar tahakkuk eder.”

Öğretmenin asıl görevi öğrencilerine konuları, dersleri cazip kılmak ve onlarda öğrenme isteği ve aşkı oluşturmak olmalıdır. O bir sanatkâr ve bir rehberdir, her şeyi bilen ve öğreten bir otorite değildir. Gerçek öğretmen, öğrenmeyi kolaylaştıran bir orkestra şefi gibidir. Üstün vasıflı öğrenciler karşısında ise onları iyi yönlendirebilecek donanımına sahip olmalıdır. Onlara kitabî bilgi vermekten çok deney ve gözlemler de bulunmalıdır. Çocuğun sorularına daima samimi cevaplar vermelidir. Bilmediği soru karşısında “Gel beraber öğrenelim.” diyebilmelidir. Tartışma, proje çalışmaları ve dramalarla öğretim gibi çalışmalara ve etkinliklere değer vermelidir. Dolayısıyla çocukların zekâ ve yeteneğini kışkırtmalıdır. Çocuğun çalışması karşılığı elde ettiği başarıları ödüllendirilmelidir. Burada özellikle gayret ve çalışma teşvik edilmelidir.

Öğretmen bu tür üstün vasıflı çocukların karakter gelişimine de hassasiyet göstermelidir. Çocuklara karşı daima adil olmalı, yalan söylememeli, söyletmemeli, dürüst olmayı ve samimiyeti ön planda tutmalıdır.

Bir öğretmen, bir toplumun kaderini değiştirebilecek güçtedir. Gregory Petrov'un "Beyaz Zambaklar Ülkesinde" kitabında anlattığı idealist öğretmen Smelman'ın hayatı bu yönde herkese örnektir. Bataklıklar ülkesi ve sömürge statüsünde olan Finlandiya'yı arkadaşlarıyla birlikte "Halk Üniversitesi" adını verdiği çalışmayla bölge bölge eğiterek, dirilişe ve kurtuluşa götürmüş, bağımsız, "Beyaz Zambaklar Ülkesi" haline dönüştürmüştür. Bir ülkenin böylece kaderini değiştiren bu insanlar birer kahramanlardır.

Eğitimciler İçin Sinema

Eğitimcilere büyük fayda sağlayacak örnek sinema filmleri vardır. Bazı şeyler ne kadar anlatılırsa anlatılsın dramatize edilmesi kadar etkili olamaz. Bu yüzden sinemanın yeri ve önemi büyüktür. Üstün potansiyelli çocukları daha yakından tanımak için mutlaka

seyredilmesini tavsiye ettiğimiz bu sinema filmlerinin bazıları şunlardır:

* **Yeryüzü Yıldızları (Her Çocuk Özeldir):** Başrolünü Aamir Khan'ın yaptığı, 2007 yapımı Hint filmi.

* **Vitus:** 2006 yapımı dehâ çaplı bir çocuğun hayatını anlatan film

* **Sonsuzluk Teorisi:** 2016 yapımı, Hintli bir matematik dehâsı olan Ramanujen'in hayatını anlatan bir film.

* **Akıl Oyunları:** Başrolünü Russell Crown'un yaptığı, matematikçi John Nash'in hayatını anlatan 2001 yapımı film.

* **Lorenzo'nun Yağı:** Başrolünü Nick Nolte'un yaptığı, 1992 yapımı ABD filmi.

* **Ron Clark'ın Hikâyesi:** 2006 yapımı olağandışı bir öğretmenin hayatı.

* **Yapay Zekâ:** 2001 ABD yapımı, fantastik, bilim-kurgu filmi.

* **Ölü Ozanlar Derneği:** Başrolünü Robin Williams'ın yaptığı, 1989 yapımı ABD filmi.

* **Yağmur Adam:** Başrolünü Dustin Hoffman'ın yaptığı, 1988 yapımı, otistik bir adamın hikâyesi.

* **Sevgili Öğretmenim:** 1967 yapımı bir İngiliz filmi.

* **3 Aptal:** Başrolünü Aamir Khan'ın yaptığı 2009 yapımı bir Hint filmi.

* **Black:** Kör ve sağır bir kızın bir öğretmen sayesinde hayata nasıl tutunduğunu anlatan 2005 yapımı Hint filmi.

* **Deha (Gifted):** Marc Webb'in yönetmenliğini yaptığı, Amerikan filmi.

* **Hıçkırık (Hichki):** Boliwood 1965 yapımı Hint filmi. Başrolünde Rani Mukerji oynuyor.

* **Mucize (Wonder):** Başrolünde Julia Roberts'ın oynadığı 2017 yapımı film

* **Harika Çocuk:** 2013 Kanada yapımı.

* **Şampiyonlar:** 2018 Yapımı İspanyol Film

Gençler ve çocuklar için de tavsiye edebileceğimiz bazı filmler:

* **Cennetin Çocukları:** Mecid Mecidi'nin yönettiği bir İran filmi,

* **120:** Özhan Eren'in yapımcısı olduğu Türk filmi.

* **Umudunu Kaybetme:** Başrolünü Will Smith'in yaptığı bir baba ile oğlunun hayat mücadelesi.

* **Son Mektup:** Özhan Eren'in yapımcısı olduğu Çanakkale filmi,

* **Esaretin Bedeli:** Stephan King'in romanından uyarlanan müthiş bir mücadele filmi.

* **Son Kale:** Başrolünü Robert Redford'un oynadığı liderlik filmi.

* **Karateci Çocuk:** Başrolünü Jackie Chan'in oynadığı Çin filmi

* **Ekim Düşü:** 1999 yapımı Amerikan filmi. Gerçek bir hikaye.

* **Masum Hamleler:** 1993 Amerikan yapımı. Satranç şampiyonu bir çocuğun gerçek hikayesi.

* **Sevginin Gücü:** 2015 Selman Khan (Hint) Film

AKILLI OKUL

“Çocukların iyi nasihatten çok, iyi örneklerle ihtiyaçları vardır.”

Her şeyden evvel, konumuz zeki ve yetenekli çocuklar olmasına rağmen, eğitimde “Akıllı Çocuk” yetiştirmek hedeflenmeli, okullarımız da “Akıllı Okul” statüsünde olmalıdır. Bununla birlikte; Üstün zekâlı/yetenekli çocukların eğitiminde teklif edilen ve dünya üzerinde uygulanan farklı modeller vardır. Bunlar hızlandırılmış, zenginleştirilmiş ve ayrı eğitim şeklindedir.

Hızlandırılmış Eğitimde, genellikle çocuğun sınıf atlatılarak müfredat açısından ilerletilmesi temin edilir. Bu uygulamanın bir çocuk için dikkatli yapılması gerekmektedir. Fakat çocuk sınıfın çok ilerisinde ise derslerden sıkılmaya başlar, bu da derslerden kopmasına yol açar. Bu durumda yapılan testlerle bu karar verilebilir. Bir grup ABD’li eğitimci ısrarla tavsiye etmektedir.(Aldatılmış Bir Millet makalesi-Dr. Colangelo, Dr. Assouline, Dr. Gross). ABD’nde yaklaşık 1.9 milyon öğrenci hızlandırma programına alınmıştır. 18 çeşit hızlandırma vardır. Bunların bazıları, bir alanda hızlandırılma, okula erken başlatma, sınıf atlatma, radikal (2-3) sınıf atlatma gibidir. En büyük sakıncası, çocuğun duygusal yönden zarar görmesidir. Çocuk arkadaşlarına tam alışmışken, onları kaybetmekten dolayı strese girebilir. İsaletli olduğu takdirde sonuç genellikle başarılıdır. Hızlandırma ekonomik açıdan da tasarruf sağlar.

Zenginleştirilmiş Eğitim, ülkemizde en fazla uygulanan modeldir. Okul müfredatı dışında öğrenciye ilave eğitim verilmesi şeklin-

dedir. Diğer eğitim uygulamalarından farklı olarak okul arkadaşlarından ayrı kalması söz konusu olmamakla birlikte, zenginleştirme programı içinde de yeni arkadaşlar edinmek çocuk için olumludur. BİLSEM’lerde ve TÜZDEV’de genellikle uygulanan modeldir. Atölye çalışmalarıyla çocuklar eğlenerek öğrendikleri için mutlu olmaktadır.

Ayrı Eğitim ise, dünyanın pek çok ülkesinde uygulanmaktadır. Aynı sınıflarda okutulmaları durumunda, hem üstün vasıflı çocuklar, hem de normal çocuklar büyük zarar görmektedirler. Birbirine benzeyen yeteneklere sahip çocukların farklı sınıf veya okul ortamlarında birlikte okuması büyük faydalar sağlamaktadır. Özel Tekden Eğitim Kurumları’nda iki farklı tarzda yapılan uygulama sonuçlarına göre; IQ testi sonuçları 140 ve üstü olanların ayrı okutulmalarının faydası vurgulanmaktadır. Bu sonuç, Dünya Üstün Yetenekliler Konseyi’nce de tavsiye edilmektedir.

Burada dehâ çaplı çocuklara gelince; onların mutlaka okullarının da ayrı olması, hatta “sosyal, fen, müzik, spor ve güzel sanatlar” ağırlıklı, farklı başlıklar altında “Dâhi Okulları” açılması elzemdir. Bu okullar, dünyanın pek çok gelişmiş ülkesinde vardır.

Çocuklara Farklı Eğitim Desteği:

Bütün çocuklar için geçerli olmakla birlikte; Özellikle bu çocuklar için en başta, bütün derslerin eğlenceli, tartışmalı ve beyin fırtınası şeklinde ve atölyelerde uygulamalı yapılmasına gayret edilmelidir. Üstün potansiyelli çocuklar, rutin ödevlerden sıkılırlar, derslerde de tekrarlardan nefret edebilirler. Bu yüzden konular, onların düşünce ufuklarını geliştirecek, farklı bakış kazandıracak tarzda ele alınmalıdır. Yetenekleri kıskırtan çalışmalar önemlidir.

Hayvan sevgisi çocukların eğitiminde büyük önemi haizdir.

Şuurlu eğitim veren her sistemin mutlaka bir “model insan” projesi vardır. Çocukların, iyi nasihatten çok, iyi örneklerle ihtiyaçları vardır. Bu alanda özellikle tarih eğitimi ve tarihi büyük şahsiyetlerle çocukların hemhal olmaları (onları anlayıp özümsemeleri) oldukça büyük önemi haizdir. Bunun için özellikle bu alanda çekilen film ve diziler oldukça etkilidir.

Çocuklar, okullarında bedenlerini, zekâlarını, sanat yönlerini geliştirmek için farklı destekler almalıdırlar. Öncelikle akıl ve zekâ oyunları gereklidir. Burada robot ve “mind-lab”(akıl) laboratuvarı, deneylerle düşünme, mangala ve satranç eğitimi önem kazanmaktadır.

Özellikle satrancın çok büyük faydası olduğunu söylemeliyiz. Satranç, sabırlı olmayı, planlı düşünmeyi, gelecek planı yapmayı sağlayan bir oyundur. Aynı zamanda, muhakeme gücünü ve zihni gelişimi artırdığı, görsel hafızayı geliştirdiği ve stratejik düşünmeye yol açtığı bilinmektedir. Eğitimde çocuk gelişimine faydası saymakla bitmez. Bu yüzden hiperaktif çocukların ve dikkat dağınıklığının tedavisinde bile tavsiye edilmektedir.

Çocukların düzenli uyku almaları kadar, düzenli spor yapmaları da çok önemlidir. Özellikle tenis, okçuluk ve yüzme tavsiye edilmektedir. Okçuluk belli bir noktaya hedeflenmek açısından değerli olarak kabul edilir.

Bu çocukların bedenlerini tanımaları ve ritmik olabilmeleri için halk oyunları ve jimnastik gibi bedeni zarifleştirecek faaliyetler yapılması da tavsiye edilmektedir.

Ayrıca çocukların çeşitli sosyal aktiviteler arasına katılmaları, drama çalışmaları ve hitabet dersi almaları onların toplumla bütünleşmeleri ve sosyalleşmeleri açısından önem arz etmektedir. Muhtaçlara yönelik yapılacak yardım programlarının ise, çocukların ruh sağlığı açısından büyük faydalar getireceği ve sosyal bilinci olumlu yönde arttıracığı psikologlar tarafından açıklanmaktadır. Özellikle “İyilik yap, iyilik bul” gibi programlar, diğerkâm kişilik gelişmesine yardımcı olacaktır.

Çocukların eğitiminde hayvan sevgisinin yeri tartışılmaz. Özellikle at ve köpekler otistiklerin tedavisinde de faydalıdır.

MİLLÎ OLMADAN EVRENSEL OLUNUR MU?

“Gerçek dehalar, milletlerin beyni ve kalbidirler, bu yüzden lokomotif görevi yaparlar.”

Bu konu bazıları için tartışmalı olsa da, sonuçlar itibariyle bakıldığında özellikle dâhiler için bir gerçektir. Toplumların çeşitli alanlarda önünü açan dâhiler, kendi milletlerinin kültürel değerlerine son derece vakıftırlar, kendi kültürlerini özümsemiş, hayatlarında ve eserlerinde onu yansıtan şahsiyetlerdir. Bu durum, özellikle sosyal alandaki dâhiler için daha da geçerlidir. Fen alanında da böyle olması gerekmektedir, sosyal alandan buna farklı örnekler verebiliriz.

Yazdıkları kitapları birer dünya klasiği olan Dostoyevski’yi okuduğumuzda bütün romanlarında Rus kültürünü ve Ortodoks hristiyan anlayışını daima hissederiz. Bu gayet normaldir, aksi düşünülemez. Aynı yaklaşımı Tolstoy’da da görürüz. Balzac bir Fransız dâhisi, Beethoven, Mozart ve Goethe birer Alman dâhileridir. Eserlerinde kendi millî özellikleri açıkça hissedilmiştir.

Shakespeare, edebiyat ve tiyatrodaki bir İngiliz dâhisidir. Onun eserlerini İngiliz kültürü ve hristiyan anlayışından uzak düşünemeyiz. Hatta mahalli bir dilken İngilizceyi geliştirerek bugünkü seviyesine getirenin o olduğu bilinir. İngiliz milletini oluşturan temel değerlere o derece bağlıdır ki, ünlü bir İngiliz siyasetçisi olan Churchill, “Shakespeare’in eserleri ve İngiliz donanmasının tamamen yok olması tehlikesi halinde kurtarma ihtimaliniz olsaydı, tercihinizi hangisinden yana yapardınız?” sorusuna “Tabii ki Shakespeare’den yana.” diye cevap vermiştir.

Bir Rus siyasetçi de, “Bütün Rus halkı yok olsa, sadece Tolstoy ve Dostoyevski’nin eserleri kalsa, merak etmeyin yeniden ayağa kalkarız, yeniden diriliriz.” demiştir.

Mevlana, Yunus Emre, Mimar Sinan, İtrî, Dede Efendi, Mehmet Akif, Necip Fazıl gibi büyük şahsiyetler ise bizden örnekler olarak verebiliriz. Bu dâhilerin her biri milletimize ait medeniyetin oluşumuna katkıda bulunmuşlardır. Bu yüce şahsiyetler, kendi toplumlarına yabancı olsalardı, hatta başka toplumların kültürlerini yansıtmaya çaba gösterebilirlerdi, kendi fitratına, kendi duygularına ters düşeceği için başarılı olamayacaklardı. Bir alanda iyi bir icracı olacaklardı belki ama asla dâhi olamayacaklardı. 1948’de dâhi yetiştirmek için “Harika Çocuklar Yasası” çıkarılmıştır. Bu kanunla yurt dışına gönderilenlerden ikisi de İdil Biret ve Suna Kan’dı. Bu kişiler batı müziği alanında büyük icracılar olmuştur, kabul etmek gerekir. Ama asla dâhi olamamışlardır. (O kanun, hâlâ “İdil Biret yasası” olarak anılmaktadır.) Batıda o tür icracılar oldukça fazladır. Türk toplumu ise o yıllarda bütün yasaklamalara rağmen kendine ait olan musikiden vazgeçmemiş, kendine yabancı olana ise itibar etmemiştir.

Üstün yetenekli çocuklar, millî değerler konusunda hassastırlar. Bütün toplumlarda değerlerin temelini o toplumun dinî anlayışı oluşturmaktadır. Kendi millî değerlerine sahip çıkma (kültürel milliyetçilik anlayışı) konusunda bu çocuklarda hassasiyet oldukça gelişmiştir. Bu fitrî (yaratılışla ilgili) bir durumdur. Bu yüzden millilik, insanların heyecanlanmasına sebep olan, özellikle gençlerde dinamizm oluşturan, onları harekete geçirebilecek duygular bütünüdür, asla vazgeçilmemelidir. Diğer yandan, bu değerlerle yetişmiş olan yüksek şahsiyetli gençler, asla kendi insanına ve devletine vefasız davranmaz, ihanet etmez. Dolayısıyla “doyduğum yer vatanım” gibi saçma bir anlayışla “dünya vatandaşlığı”na soyunmaz.

Bu konuda bir arkadaşımın tecrübesini de burada paylaşmak istiyorum. Pek de milliliğe değer vermeyen bu arkadaşın oldukça zeki ve başarılı tek bir oğlu vardı. Amerika’ya gitmiş ve orada Amerika’lı bir kızla evlenmişti. Daha sonra çocukları olduğu için arkadaşım ziyaretlerine gitmiş, dönüşünde de bana dert yanmıştı “Ne kadar haklıymışın.” diye. Çünkü anlattığına göre, gelini yeterince yakınlık göstermemiş, “Ne kültür ne de dil, ne yemek, hiç bir konuda anlamadık” demişti. “Şimdi torunum büyüdüğü zaman onunla nasıl anlaşacağım. Nasıl olacak bu iş?” diye de kara kara düşünüyordu.

Bütün dehâ çaplı insanları harekete geçirecek olan dinamizm, o insanın kendi millî kültür ve medeniyetinde yatmaktadır. Yani kendi toplumunun kültür ve medeniyeti dehâ için gerekli itici ve ateşleyici güçtür. O kültür ve medeniyet, doğumundan itibaren onun beslediği ortamı oluşturmuştur. Dehâlar veya gerçek liderler, daima o ortam içinde kendini ve içinde kıpırdayan değerleri hisseder ve yüksek bir sorumluluk anlayışı ile bir şeyler yapma arzusu içine girer. İdeallerini bu temel üzerine kurar. Dehâ, ideal ve ülkü sahibi olduğu zaman durdurulamayan sürekli bir enerji ile yüklenmiştir artık. Bundan sonrası yeteneklere kalmıştır. Artık, milletin dertleriyle hemhal olmuş, o dertleri dava edinmiştir, bundan dönüş yoktur. Âdeta toplumla özdeşleşmiştir. Toplumlara harekete ve dirilişe götüren gerçek liderler de aslında birer dâhi kabul edilirler. Böyle liderlere sahip olan milletler çok şanslıdır. Gerçek aydınları da onlarla birlikte değerlendirirsek diyebiliriz ki, “Onlar milletlerin beyni

ve kalbidirler. Milletlerin vicdanıdır aynı zamanda. Milletleriyle birlikte üzüldür, onlarla birlikte sevinirler. Bu yüzden de toplumların lokomotifleri olurlar.”

Millî Tarih- Millî Kültür- Millî Ülkü

Yüksek zekâ sahipleri ve dehâ çaplı insanlar için tarih-kültür-ülkü üçlemesi oldukça büyük önem arz eder. Onlar toplumların önderleridir. Bu yüzden tarihe, bir insanlık tecrübesi olarak bakarlar. Milletlerin tarih boyunca edindiği tecrübe, her millet için oldukça değerlidir ve bu tecrübeyi asla ihmal etmeyen toplumlar aydın ve ufku açık toplumlar olurlar. Bu yüzden büyük milletler büyük tarihi tecrübeye sahip milletlerdir. Tarihine değer vermeyen, onu unutan milletler Alzheimer hastalığına yakalanmış insan gibi olur. Hafızasını kaybetmiş, şahsiyeti, ahlakî değerleri yok olmuştur. İnsanların karakterleri olduğu gibi milletlerin de karakterleri vardır ve zarar görmemelidir. Bu sebeple, hafızaları, birikimleri ve hedefleri güçlü olmak zorundadır.

Millî tarih, milletlerin tarih boyu edindikleri tecrübeleri, değerleri, hayata bakış açılarını, hataları sonucu yaşadıkları acıları, yeni nesillere özgüven verebilecek zaferleri, büyük tavırları ve büyük şahsiyetleri içerir. Bir milleti geçmişte birleştirir ve bütünleştirir. Bu yüzden tarihteki büyük kahramanlar daima üstün potansiyelli çocuklara rol model olmuşlar, onları heyecana sevk etmişlerdir.

Millî kültür, milletin tarihinden bugüne gelebilen bütün maddî ve manevî değerleridir. Yaşantı biçimi, giysileri, modası, iletişim ilişkileri, estetik anlayışı, mimarî eserleri, türküleri, kilimi, yeme tarzı ve âdâbı da dâhil her türlü hayata dair birikimini içerir. Milleti bugünde birleştiren bir değerler silsilesidir kültür. Aynı zamanda bir milletin şifresidir. O şifreyi bilmeyen ve çözemeyen insanın o toplumu anlaması ve ona liderlik yapması mümkün değildir. Maslov’un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre; kültüre yönelik çalışmalar, üst seviye ve ileri toplumsal faaliyetlerdir. Millî sanat ve kültüre değer veren toplumlar yeni medeniyetler ortaya koyabilirler.

Millî ülkü ise, o milletin tarihten aldığı birikiminin bugünkü kültürel değerlerle bezenerek geleceğe dair oluşturulan hedef, gaye ve idealleridir. Millî ülkü de milletleri gelecekte birleştirir. Ülküler, tarihten ve millî kültürlerden kopuk olamazlar. Aksi takdirde büyük milletler ortaya çıkmaz.

Bu üç değer birbirlerini beslemek zorundadır. Geçmişten geleceğe bir güçlü akıştır o. Birbiriyle kopuk olduğu takdirde dehânın yetişmesini zorlaştırır. Bu üçlü arasında güçlü ilişki olmazsa toplumsal zayıflık sonucu o toplum, dehâyı ortaya çıkaracak ateşleyici-itici güce sahip olamayacaktır.

Millî tarih, kültür ve ülkü birliğini oluşturmuş ve bunu genç nesillere aşlamış bir milletin kalkınma ve bilimsel gelişme yolunda hamle üzerine hamle yapması kaçınılmazdır. Bu durumda ihtiyaç olan sadece zaman olacaktır. İnsan ruhunun beslenmesi de ancak bu üçlü ile mümkün olacaktır. Bu, aynı zamanda dehâlar ve arkasından giden kitleler için, ayakları yere basan heyecanlara da yol açacaktır. Kalkınma için bu şahsî ve toplumsal heyecan önemlidir. Böyle bir milletin yükselişinin önünü hiç kimse kesemez.

ŞAHSİYET İNŞASI

*“Kendimi gerçekleştirmedikçe mutlu olamıyorum.”
Üstün Potansiyelli Bir Çocuk*

Özellikle üstün potansiyelli çocukların eğitiminde başarılı olmak için sunacağımız bazı tavsiyelerimiz vardır. Bu tavsiyelerimiz, hem kadim medeniyetimizin, hem de bugünkü modern eğitim anlayışının sunduğu tekliflerin mezc edilmiş halidir. Daha önce anlattığımız “eğitim=keşif+inkişaf” formülündeki “inkişaf” (geliştirme) kısmı böylece ortaya konulmuş olacaktır. Her biri birer cevher olan bu çocuklar, keşfedildikten sonra bir sarraf titizliğinde işlenip geliştirilerek birer mücevher haline getirilmelidir. Bunun için şu vasıflar önemlidir:

Hür Düşünceli Olmak

Eğitim anlayışında manevî yön asla ihmal edilmemeli, ama insanların hür düşünceli olmalarına da dikkat edilmelidir. Eğitim, ancak insanın hürriyetine değer verdiği zaman manalı hale gelecek ve orijinal insanların yetişmesine zemin oluşturacaktır. İnsanın gerçek hürriyeti, daha önce kısmen anlattığımız, ön yargılarından, korkularından ve zaaflarından kurtulduğunda gerçekleşir. Büyük İslam düşünürleri, “İçindeki putları kıramayanın İbrahimiğe kalkışması... Nasıl olur?” diye bu hakikati ifade etmektedirler. Dolayısıyla insan, ayağına bağlı bütün prangalardan kurtulmak için, Allah’tan başkasına kul olmamalıdır. Yüksek zekâ, ancak bu şekilde özgür düşünceye ulaşabilir.

Bazı kapalı grup eğitimlerinde maneviyat eğitimi verilirken çocukların özgürlükleri yok edilmekte, taassup sahibi fanatik insanlar yetiştirilmektedir. Bu tür yaklaşımlar zekî insanların yok olmasına sebep olmakta, dolayısıyla sorgulayan, orijinal lider şahsiyetlerin ortaya çıkması ihtimalini ortadan kaldırmaktadır. Böylece ufuk sahibi, toplumun önünü açabilecek insanlar yok olmaktadır. İslam toplumlarının bugün için belki de en büyük handikaplarından biri budur. Bu, aslında standart ve ideolojik eğitim uygulanan Millî Eğitim için de söylenebilir. Mesela, bir çalışmada çocukların derslerde itiraz oranları araştırılmış; buna göre, en fazla itiraz eden oranı % 45 ile Güney Kore'deki çocuklar çıkmış. Bu çalışmada, İsrail ve Türkiye ise, çocukların sadece %2.5 itiraz oranı ile en son sırada yer almaktadır. Bu durum dehânın kaybolmasına sebep olmaktadır. Son zamanlarda çıkan az sayıda dâhinin bizim eğitim sistemi dışında yetişen insanlar olması bu düşüncemizi doğrulamaktadır. Necip Fazıl, Oktay Sinanoğlu, Fuat Sezgin, Aziz Sancar, Gazi Yaşargil gibi şahsiyetleri buna örnek verebiliriz. Her biri millî insanlar olmakla birlikte, eğitimlerinde bariz bir şekilde yurt dışı macerası vardır.

Video QR

Aykırı Bakış

Rahmetli dostum Doğan Cüceloğlu anlatmıştı. "ABD'de asistanlık eğitimine gittiğim zaman yeni arkadaşlar ediniyordum. Bir gençle birkaç gün iyi bir arkadaşlık yapmaya başladık. Birlikte çalışıyor, sohbetler ediyor, yemek yiyorduk. İkinci haftaya girdiğimizde genç arkadaşım benim yanıma gelmemeye başladı. Ben bu durumdan rahatsız olmuştum. Kendisini aradım, buldum ve sordum: 'Ben sana bir yanlış mı yaptım?' 'Hayır' dedi. 'Peki o zaman, benden niçin uzaklaştın?' deyince beni şaşırta çok ilginç bir cevap verdi: 'Ben senden memnunum, ama baktım, biz aynı şekilde düşünüyoruz. Dolayısıyla sen bana yeni bir şey katamazsın. Ben daha farklı, aykırı düşünenleri arıyorum.'"

Mutlu ve Başarılı Olmak

Pek çok bilim insanının yaptığı çalışma sonucuna göre; zekâ ile başarının ve mutlu olmanın doğru orantılı olmadığı belirtilmiştir (Terman). Bu durumda, zekâ daha iyi bir hayat vaat etmiyor insana. Bu yüzden meşhur yazar Ernest Hemingway “Zeki insanların mutlu olduğuna pek rastlanmaz.” demiştir. Buna göre; özellikle parlak zekâdaki bir insanın hayatından daha fazla keyif alabildiği bilinmektedir.

Yüksek zekâyâ sahip insanlar, kendi sorumluluklarının farkındadırlar genellikle. Onların içindeki dürtüler, daima kendi yetenekleri doğrultusunda çok şey yapma arzusu içindedirler. Zekânın verdiği hırs onları durdurmaz. Yüksek zekâyâ sahip bir çocuk “kendimi gerçekleştirmedikçe mutlu olamıyorum.” diyordu. Kendini gerçekleştirmesi bir icat ortaya koyabilmesiydi, yani zekâsının hakkını vermesiydi ona göre. Bu sebeplerle kendini gerçekleştirme imkânı ve fırsatı bulamayan çocukların mutlu olabilmesi mümkün görülmemektedir. Bundan dolayı evlendikleri durumda bile, huzura kavuşmaları düşük bir ihtimal haline gelmektedir. Burada alkolizm ve uyuşturucu müptelâlığı da devreye girebilmektedir.

“Zahmetsiz rahmet olmaz.”

Bu mutsuzlukta çevrenin kendisinden beklentilerinin aşırı olmasının da arttırıcı etkisi vardır. Anlaşılan o ki, mutluluk ve başarı da zekâ tek başına yeterli değildir. Daha sonra geniş olarak anlatacağımız bu konuda, mutluluğun daha çok “bilgelik” ile ilgili olduğunu söyleyebiliriz. İnsanın ancak bilgi yanında “irfan” dediğimiz vasfa sahip olması halinde gerçek mutluluğu yakalayabildiğini söyleyebiliriz.

Video QR

Çok Çalışmak Zekâdan Üstündür

Başarı için üstün yetenekli olmak hiçbir zaman yeterli değildir. Çok ve disiplinli çalışmak, fedakârlık, sabır, gayret, farklı düşünme ve motivasyon da oldukça önemlidir. İnsan ne derece zekî olursa olsun, şu bir gerçek ki, “Zahmetsiz rahmet olmaz.” Tabii ki insanlar ancak kendi kapasiteleri nispetinde çalışabilirler. Ama “Allah insana taşıyamayacağı yük yüklememiştir.” (Kur’an-ı Kerim). Mehmet Akif, bu konuyu şu mısralarında özetlemektedir:

Allah’a dayan, Sa’ye sarıl, Hikmete râm ol,

Yol varsa budur, bilmiyorum başka çıkar yol. (sa’y: çalışma, râm olmak: kendini vermek)

Özel yetenekli çocuklara, zekânın çok çalışmadıkça başarı getirmeyeceği anlatılmalıdır. Zekâ, ancak çalışmayla anlam kazanır ve sonuca ulaştırır. Aksi takdirde üstün zekâ tek başına bir işe yaramazdır. Burada Nobel ödüllü Bilim adamımız Prof. Dr. Aziz Sancar da daha ileri giderek: Zekânın bir önemi yoktur, başarı çok çalışmanın sonucudur.” demiştir. Einstein da, daima tutku derecesinde ve adanmışçasına çalışmanın gerekliliğini vurgulamaktadır. Biz, şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki; Zekâ çalışmayı kolaylaştırmakta ve hızını arttırmaktadır. Fakat sadece zekâyı güvenerek başarıya ulaşmanın mümkün olmadığı da ortadadır.

İbni Sina da şunları söylüyor: “Cerrahlık dediğiniz ilmi 3 ayda öğrendim. Ama otuz yıldır hekimlik eğitimim devam ediyor.”

Erichson gibi bazı bilim insanları ise, yaptıkları çalışmalar sonucu; yeteneğin tam olarak ortaya çıkması (yani profesyonellik) için aynı alanda yaklaşık 10 yıl veya on bin saatlik bir çalışmayı yapmak

gerektiğini söylemektedirler. Bu on yıl içinde insan, tutkulu olduğu şeyi yemek yerken, çalışırken, uyurken rüyasında aklından çıkar-maz. Mesela tutku alanı olarak satranç veya bir müzik aleti çalmak gibi örnekler verebiliriz. Bu tutkuya sahip olan insan rüyasında bile satranç oynar. Rüyasında ilham alan ve bu sayede icatlar yapan dâ-hiler olduğunu biliyoruz. Dolayısıyla bu tutku ile çok ve düzenli çalışmanın üstün zekâdan daha önemli olduğu ifade edilmektedir.

Video QR

“Kul kesbeder (çalışır), Allah halkeder (yaratır).” diye kutlu bir söz vardır. İnsan çalışırsa, Allah yolunu açar. Burada Hacı Bektaş-ı Veli’nin sözünü de söylemek-te fayda vardır: “En büyük keramet çalışmaktır.”

Buradan hareketle şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki, zor şartlar insanları daha da mukavim, güçlü ve başarılı yapmaktadır. Bütün büyük liderler zor şartlardan geçerek mücadele ruhu kazanarak o seviyelere gelmişlerdir. Rahat ortamlarda büyüyen insanlar büyük başarılarla ulaşamazlar. “En güçlü ağaçlar en fırtınalı bölgelerde ye-tiştir.”

Bu konuda son söz Hz. Peygamber’e ait: “Siz amelinizi yapınız. Kişi ne için yaratılmışsa (yeteneği neyse!) o konu ona kolaylaştırılmıştır.”

Övgü Gerekli, Ama Nasıl?

Çocukların çabalarından değil, zekâ ve yeteneklerinden dolayı övülmeye ve ödüllendirilmeye çalışılması oldukça büyük tehlikeler içermektedir. Büyük başarıları hedefleyen çocuklarda daima hata yapma endişesi vardır. Bu endişe çocuğun cesaretini kırıcı şekilde geliştirecektir. Öyle ki bir süre sonra çocuklar riskli ve farklı düşün-mekten uzaklaşacaklardır. Bu durum onun özgür düşünmesini, farklı bakış içinde olmasını yok edecektir. Oysa biz biliyoruz ki, ha-yatta gerçek girişimcilik ve büyük icatlara imza atmanın yolu kesinlikle farklı bakış sahibi olmaktan geçer. Burada teşvik, takdir ve övgü önemlidir. Fakat nasıl bir takdir, nasıl bir övgü?

Bu çocuklarda zekâ ve yeteneklerin ön plana çıkarılıp; “sen ba-sarırsın, çünkü üstün zekâlısın.” gibi bir yaklaşım o çocuklarda tam

tersi bir etki yapmaktadır. Bu durumda üstün zekâlı kabul edilen çocuk çalışmayı aptalca bulur. Bu yüzden de çalışmaz ve bir süre sonra geri kaldığını görünce de endişeye kapılıp yanlışlar yapmaya başlar. Tavşanla kaplumbağa örneğinde olduğu gibi, istikrarlı, azimli olan daima galip gelmektedir. Bu çocuklara zekâ ve yeteneğinden dolayı yapılan övgüler, çocuğun performansını düşürmektedir. Bunun sonucu, çocuk büyük bir “yapmam” endişesi içine sürüklenebilir.

Bu alanda yapılan bir çalışmada; zekâ seviyeleri birbirine uyumlu iki öğrenci grubu ele alınmış, bunlardan birine “siz zekâsınız”, diğerine ise “siz çalışkansınız” diyerek çalışmalarını takibe alınmıştır. Sonuçta zekâsından dolayı övülen grubun başarısız olduğu, çalışmasıyla övülen grubun ise başarısını giderek arttırdığı tespit edilmiştir.

Aileler ve eğitimciler, zekâyı veya yetenekleri takdir yerine, gösterilen çabayı, mücadeleyi, farklı düşünceleri övmeli, takdir etmelidirler. Çocuklar böylece hata yapmaktan korkmaz hale gelir, her türlü zorluğa âdeta meydan okuyarak özgüven içinde yeni fikirler geliştirebilme imkânına kavuşurlar. Burada çocukları hayata hazırlayacak, onlara heyecan verecek, çalışırken eğlendirecek, keşif verecek, maneviyatlarını güçlendirecek bir eğitim anlayışından bahsediyoruz. Aksi takdirde çocukların eğitimle nasıl köreldeğine daha çok örnekler veririz.

Video QR

Bütün bunlarla birlikte, bu çocuklar sınırlarını daima zorlamaya çalışırlar. Ama ailenin onlara sınır çizme konusunda ısrarlı olması onları içten içe sevindirecektir. Tabii ki bu çerçeve koyma çabası baskı şeklinde değil, izah ve ikna ederek yapılmalıdır. Sağlam bir ahlakî çerçevenin varlığı gereklidir. Aksi takdirde başına buyruk, topluma uyum sağlayamayan bir çocuk ortaya çıkabilir.

Aksiyoner Olmak

İnsanların bakış açıları, olaylar karşısında tavır ve duruşları onların lider tabiatlarının gelişimi üzerinde önemli etki yapar. Liderlik, hemen bütün alanlarda toplumun önünü açmak, onlara ufuk vermek ve onları heyecana getirip harekete geçirmektir. Eğer bakış açısında ve tavrında bir problem varsa, gerçek liderlik gerçekleşme-

yecek, toplumun önünde ama ufkunu kapatan insanlar haline gelecek veya toplumu yanlış yollara sevk edebileceklerdir. Lider yerine aydın tabirini de burada kullanmak mümkündür.

Türkiye'nin de son iki asırda iki insan tipinden çok geçtiğini biliyoruz. İki tip de sapkın ve marazîdir (patolojik). Bunlardan biri reaksiyoner tiplerdir ki buna gerçek manada gerici de diyebiliriz. Dışarıdan gelen bütün yeniliklere karşı çıkan, reaksiyon gösteren tiptir. Bu tipler, batıdan gelen her anlayışa "hayır" derler ve sadece kendi tarihlerine hayran bir yapıdadırlar. Millî değerleri yozlaştıran tiplerdir. Geri kalışımızın bir sebebi bunlardır ve milletimizin ufkunu kapatmış, yeniliklere açılmamıza engel olmaya çalışmışlardır. Bunun karşısındaki diğer hastalıklı tip ise, kendi toplumunun değerlerini küçümseyen, batıdan gelen her şeyi baş tacı yapan tiptir. Buna da mukallit (taklitçi) denir. Kendi toplumsal değerlerinden genellikle nefret eden insanlardır maalesef. Bunlar millî değerleri yabancılaştırma çabası güderler. Kendilerini aydın sanan, bu tip insanlar da maalesef, milletimizin orijinal karakterini ve dolayısıyla şahsiyetini yok etme yönünde çalışmalarını emperyalizme halen hizmet etmektedirler. Reaksiyonerler bir toplumun önünü ne kadar tıkarlarsa, mukallitler de en az o kadar toplumu çıkmaza sürüklerler. İfrat ve tefrit oluşturan bu iki tipteki sahte aydın ve liderler, dünyanın hiçbir ülkesinde toplumları asla ileri götüremez, ufkunu açamaz, aksine çöküşe götürürler. Geri kalmış toplumlarda maalesef bu iki sapkın tip ülkeye hakim olur, hatta ortam bu iki marjinal tipin kavgasına sahne olur. Yaklaşık iki asırdır Türkiye'de olduğu gibi.

Oysa milletlerin önünü açacak liderler ve gerçek aydınlar ise "aksiyoner tipler"dir. Aksiyoner insan, ülkesinin değerlerine saygılıdır ama zamanla yanlış olanları dışlar, bilim Çin'de bile olsa almakta gıcunmaz. Bu tipler, daima doğruyu bulma yolunda otokritik yaparlar, şahsiyetçi ve hür fikirlidirler. Toplumlarının dertleriyle hemhâl olurlar, âdeta kendi milletlerinin öz değerlerini mükemmel bir şekilde üzerinde toplayan örnek şahsiyetlerdir. Akıllarını hiçbir önyargı veya grup taassubu içinde köreltmezler. Bunlar, istikrar ve yenileşmeyi dengede tutarlar. Zaman zaman anlattığımız bütün büyük şahsiyetler, böyle aksiyoner kişilerdir. Toplumları, onları daima

baş tacı ederler. Aydın ve lider şahsiyetlerin yetişmesinde hedef aksiyoner olmalarıdır.

“Peygamberler Tarihi” de, bu yönde değerlendirilmeli, her biri farklı alanlarda zirve ve insanlığa en üst seviye örnek olarak sunulmuş ve aksiyon sahipleri olan bu şahsiyetler dikkate alınmalıdır.

Hayal Dünyasını Geliştirmek

Son zamanlarda bilim çevreleri tarafından üzerinde çok tartışma olmakla birlikte; klasik bilgilerimiz, beynin iki yarım küresinin (loblarının) farklı işlevler yaptıklarını söylemektedir. Bu durum bilim insanlarına göre tam ispatlanamamıştır ve mecazi bilgi olarak ifade edilmektedir. Bununla birlikte bu bilgiye göre izah etmek gerekirse; (yandaki resimde) beynin sol lobu analitik düşünmemizi sağlar, hesap yapar, mantıklı düşünme ve akademik çalışmalar burada olur. Sağ beyin lobu ise hayal kurar, sanat yönü vardır, daha çok insanın soyut düşünmesine yönelik çalışır. Akademik başarıya odaklanmış eğitim anlayışı, sadece sol beyin lobunu çalıştırdığı için beynin sağ tarafında tek taraflı bir körelme veya zayıflama meydana gelir. Oysa insanlar hayal kurdukları sürece yaşarlar, hayaller sonucu yeni icatlar yapabilirler. Bu yüzden sağ beyni devre dışı bırakılmış insanların yeni keşifler yapmaları, projeler geliştirmeleri mümkün değildir.

*“Eğer sen istiyorsan, o bir hayal değildir.”
(İsrail Okullarında yazılı bir söz!)*

İnsanlık, büyük hayalleri olan insanlar üzerinde yükselmiştir. İnsanların ufku, hayalleri kadardır ve dünyayı ufukları kadar görür ve değerlendirebilirler. Bundan sonra da öyle olacaktır. Dehâ, hayal gücü ile ilhamı kullanmıştır daima. Mevlana, 5 yaşlarındayken, “Damlarda atlayarak gezelim.” diyen arkadaşlarına şu cevabı vermiş: “Damdan dama atlayarak kedi ve köpekler gezer. Canınızda insan kuvveti varsa, gelin sizlerle göklerde gezelim.” Mevlana’nın çocuk yaştaki bakış açısı bile gördüğünüz gibi büyük düşünme temeline sahipmiş.

“Beynin her iki lobunun farklı görevleri vardır.”

Rus asıllı Amerikalı yazar Viladimir Nabokov: “Dâhi, kar hayal eden bir Afrikalı’dır.” derken hayal gücünün ne denli güçlü olduğunu da ortaya koymaktadır. “Hayal gücü bilimden üstündür.” diyen büyük dâhi Einstein da bu gerçeğe dikkat çekmiş ve arkasından da ilave etmiştir: “Mantık, bir insanı A noktasından B noktasına götürür, hayal gücü ise her yere.” Başkalarından farklı hayalleri olmayan bir insanın, diğer insanlara fark atması mümkün de değildir.

10 yaşında üstün zekâlı bir çocuğun bakış açısı: “Eğer her yerde, adalet tam manasıyla geçerli olur ve insana insan olduğu için hakkıyla değer verilirse; dünyada sorun kalmayacaktır. Ben böyle bir dünya arzu ediyorum.”

Üstün potansiyelli insanlar büyük hayaller kurarlar, kendilerine göre farklı dünyalar tasarlarlar. Bunlar ütöpik hayaller de olabilir. Bir çocuğun şöyle bir ütopyası vardı: “Bütün dünyanın bir kitap, ülkelerin de birer sayfa olmasını isterdim.” Tabii ki bir süre sonra bu tür farklı hayaller ayakları yere basar fikirlere dönüşmelidir.

Video QR

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BİLGELİK

İDEAL EĞİTİMİ

“Neyi arıyorsan o’sun sen!”

Hz. Mevlana

İnsanları diğer canlılardan ayıran en önemli vasıflardan biri olan ideal, insanları harekete geçiren, bütün güçlerini, performanslarını aktive edebilen bir etkidir. Âdeta insanın içine yerleştirilmiş bir dinamodur o. Hiç boş durmaya fırsat vermez. Daima hareket halinde insanı ateşleyen bir güçtür âdeta. Bu yüzden bütün gençlere kazandırmakla birlikte, özellikle üstün vasıflı gençleri idealize etmek bir toplum için çok büyük bir kazançtır.

İdealsiz insanlar suyun üzerinde çöp veya denizdeki planktonlar gibidirler. Yani suyun dalgalarıyla hareket eden, kendi iradeleriyle yönlenemeyen pasif yapılara benzerler. Rotasız gemi gibidirler aynı zamanda. Hiçbir hedefe varamazlar. Onlar, yerler, iççerler, ufak hevesler uğruna yaşarlar ve hiçbir iz bırakmadan dünyadan çeker giderler. Küçük dünyaları içinde sadece kendi dertleriyle hayatlarını geçirirler ve yok olurlar. Bu olumsuz sonuç, özellikle üstün yetenekliler açısından bakıldığında, sadece kendi toplumu adına değil, bütün bir insanlık adına büyük bir kayıptır.

“Nereye gideceğini bilmiyorsan, seni götürecek vasıta yoktur.” demişler. İdeal (ülkü), hayat yolunda nereye gitmek istediğini bilmektir. Eğitimin önemli bir gayesi, topluma yön verebilecek, aktif, kendi iradeleriyle toplumun önünü açabilen lider tabiatlı insanlar yetiştirmektir. Bu ancak ideal sayesinde mümkün olur. İdeallere tam olarak ulaşılmayabilir ama bu yolda büyük başarılar elde etmek

mümkündür. Meşhur kıssada bahsedilen karıncanın ideali hacca gitmektir, ona sorarlar “Tamam da sen bu yürüyüşle nasıl varacaksın hacca?” diye. O da cevap verir “Hiç olmazsa yolunda ölürüm.”

İdealler şahsî menfaatler üzerine olamaz. Tamamen millî, dinî ve insanî değerlere yöneliktirler. Kişinin şahsî hedefleri olabilir, lakin hedefler ideal olarak kabul edilemez, ancak vasıta olurlar. Mesela doktor olmak bir hedeftir, insanlığın hizmetinde iyi bir doktor olmak ise bir idealdir. Öğretmen olmak bir hedeftir, mükemmel insanlar yetiştirmek ise bir idealdir. Ancak, hedefler idealize edilirse, insan yolunu şaşırır.

İdealist insanları çok severim. Bu yüzden bir doktor arkadaş “Benim ideallerim var.” deyince heyecanlanmışım. Sordum “İdeallerin nedir?” diye de, cevabı beni çok şaşırtmıştı: “Dört ev, dört araba ve dört de yazlık alacağım.” Böyle ideal mi olur? Meğer dört kızı varmış, onların hepsine ev, araba ve yazlık almayı planlıyormuş. Maalesef doktor nezdinde üzülmişim. Böyle bir insan sadece bu tür dünyalık hedefler için mi yaşar? Bunun üzerine, “Sen, her şeyini kendin kazanmadın mı? Niçin çocukları bu denli düşünüyorsun?”

Başarı da Ne ki?

Her gün bizim olduğu gibi gençlerimizin de ulaşmasını arzu ettiğimiz başarı nedir sahiden? Sınavlarda en üst sıralarda yer edinmek mi? Okul hayatı boyunca daima yüksek notlar almak mı? En beğenilen bir meslek alanında diploma sahibi olmak mı? İsminin önüne dr, prof. gibi ünvanlar almak mı? Yoksa çok para kazanmak mı?

Eskiler “adam” olmaktan bahsederlerdi. Hani babası oğluna sen adam olamazsın demiş de, oğlu yıllar sonra vezir olmuş ve babasını askerlerle ayağına getirtmiş ve “bak baba, bana adam olamazsın demiştin, oysa ben vezir oldum.” deyince babası ona şöyle cevap vermiş “Ben sana vezir olamazsın demedim ki oğlum, adam olamazsın dedim. Adam olsaydın babanı böyle ayağına getirtmezdin.”

Başarı adam olmaktır. Bu kelimenin manası, insanlara güzel hizmetler sunan, herkes tarafından sevilen, makam, mevki, para ve zalim karşısında dik duruşunu kaybetmeyen, edep sahibi insan demektir. Bu tür insanlara hep gıpta etmişimdir. Ne mutlu adam gibi adamlara ve onları yetiştirenlere.

Senin idealin, onları en iyi şekilde yetiştirmek olmalı.” diye fikrimi ortaya koyduğumu hatırlıyorum. Bu konuda büyük sosyal psikolog Erich Fromm: “İnsanı insan yapan ve kıymetlendiren şey, sahip oldukları değil, onun oluşumunu belirleyen şeylerdir. Yani idealleri, şahsiyeti vs.” demiştir.

Hız. Mevlana, “Neyi arıyorsan, osun sen!” diyor. Yani idealin kadar değerlisin. İdealist insanlar hayatlarını idealleri doğrultusunda harcarlar. Bunun karşılığını kesinlikle menfaat olarak beklemezler. İdeal sahibi insanların daima insanlık için söyleyecek sözleri vardır. Büyük ideal sahibi insanlar öldükleri zaman da ideallerinin büyüklüğü nispetinde ölümsüzlüğe ulaşırlar. İnsanlığı yücelten, ona hamleler yaptıran daima idealist liderlerdir.

İdeal aynı zamanda insana müthiş bir dinamizm kazandırır. İdeal sahibi insanlar yorulma nedir bilmezler. Onlar için ideal manevî dinamiktir. Dolayısıyla ideal sahipleri idealleri peşinde koşarken, hatta onun için çile çekerken bile mutludurlar, büyük haz alırlar.

Üstün zekâlı insanlarla ulvî idealleri buluşturmak toplumlar ve değerler için büyük faydalara vesile olacaktır. Kendilerini dava adamı olarak görmek onların gerçek şahsiyetlerini bulmalarına ve aksiyoner lider kişiliklere dönüşmelerine zemin hazırlayacaktır. Bu anlayış o çocukları mutlu da edecektir. Bu meyanda batılı bir eğitimci fikir adamı “Siz çocuklara gemi inşa etmeyi öğretmeyin. Uzak denizlerin aşkını verin onlara. Göreceksiniz, onlar donanma yapacaklardır.” diyor.

Zekâ ve yeteneklerin insanlığın hizmetine sunulması ancak onların böylece idealize edilmeleriyle mümkündür. Büyük ülküler, büyük dava adamlarını ve büyük liderleri ortaya çıkarır. Çünkü ideal aynı zamanda bir iman ve dinamizm hareketidir, toplumları etkisi altına alır. Hayatını bir ideal için vakfetmiş insan her şeyini bu ülküsü uğruna harcayabilir. Böylece adanmış insanlar ortaya çıkar ki haklı davalarda muhteşem sonuçlar verebilir. Dâhiler bu tip şahsiyetlerdir.

İdeali olmayanlara, dünyanın en yüksek zekâyâ sahip kişisi kabul edilen William James Sidis'i (1898-1944) örnek verebiliriz. Yahudi asıllı Rus göçmeni mutsuz bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiş Sidis, 18 aylıkken gazete okumuş, 2 yaşınca Latince, 3 yaşında ise Yunanca öğrenmişti. 11 yaşında Harvard öğrencisi olmuş, üniversite 1. sınıfta konferans vermişti. 16 yaşında da mezun olmuştu. Hayatını daldan dala atlayarak geçiren Sidis, tek başına ülküden ve hedeften yoksun bir zekânın bir işe yaramadığını ispatlamış oldu. Hayâl gücüne, doğru bir hayat felsefesine sahip olunmadığı takdirde yüksek zekânın değersiz olduğunu hayatıyla göstermiş oldu. Sidis, boşa giden dehâlara örnek olarak gösterilmektedir.

İdeal sahibi insanlar, toplumlara daima ümit ve dinamizm aşırlar ve onlara öncülük yaparlar. Ufuk açıcı tavırlarıyla toplumları ateşleyen, yaptıkları icad ve buluşlarla âdeta bulunduğu yerden sıçratıp, büyük hamleler yaptıran kişi konumuna gelirler. Bütün toplumların bu yüzden idealist insanlara ihtiyaçları vardır.

Millet halindeki toplumların da idealleri olabilir ki, bu da milletlerin manevî dinamikleri olarak kabul edilir. Sosyolog Emile Durkheim “Hiçbir toplum ortaya bir ideal koymadıkça başarılı olamaz.” demektedir. Türk milletinin de tarih boyunca büyük idealleri olmuştur. İslam öncesi Kızılelma ve dünyayı yönetme gibi idealler, İslam sonrası “Nizam-ı Alem” (Aleme nizam verme ve adalet dağıtma) ve “İlâ-yı Kelimetullah” (Allah’ın adını dünyaya yayma) ülkülerine dönüşmüştür. İdealin büyüklüğü milleti büyük millet haline getirmektedir. Osmanlı’nın kurucusu Osman Gazi, “Kavgamız kuru kavga ve cihangirlik davası değildir. Ancak İlâ-yı kelimetullah’tır.” derken bunu kastediyor ve altı asırlık bir büyük devletin ülküsünü belirliyordu. Türk milleti bugün de bu yönde bütün dünya mazlumlarının koruyucu, kollayıcısı rolünü üstlenmekle insanlığa ait büyük davasını ortaya koymaktadır.

Batılıların bugün için Nizam-ı Alem ülküleri ise “Küreselleşme”-dir. Hedefi, farklı ülkelerdeki millî yapı ve anlayışları ortadan kaldırarak, kapitalizme karşı direnişi yok etmek ve daha sonra da bütün dünyayı kolayca tüketim toplumu yapmaktır.

Kanuni ve Karınca

Kanuni Sultan Süleyman, zaman buldukça, saray bahçesine çıkar, orada dinlenmeye çalışırdı. Bir gün yine bahçedeyken ağacın birinin yaprakları gözüne ilişir. Yaprakları karınca sarmış ve buruşmuşlardı. İlaçlatmayı düşündü ama karıncaların da can taşıdığı aklına geldi. Onlara zarar vermek doğru olur mu idi? En iyisi hocası Ebussuud Efendi’ye müracaat etmekte. Fakat Hoca’yı odasında bulamadı. Bunun üzerine bir kâğıda edebi dille birkaç şey yazıp rahlesinin üzerine bıraktı. Bir müddet sonra tekrar odaya geldiğinde yine Hoca’nın olmadığını, fakat yazdığı kâğıdın altına başka şeyler yazılı olduğunu gördü. Ebussuud Efendi, Kanuni’nin yazısına cevabını odasına bir ara geldiğinde vermişti. Kanuni yazıyı merakla okudu. Kendi yazdıkları şunlardı:

*“Meyve ağaçlarını sarınca karınca
Günah var mı karıncayı kırıncı?”*

Hocası Ebussuud Efendi ise bu sorunun altına şu mısraları eklemiştir:

*“Yarın Hakk’ın divanına varınca
Süleyman’dan hakkımı alır karınca.”*

Hocası da en az onun kadar büyük bir dehâydi.

TEVAZU

*“Ben hiç bir kurala tabii olmam. Bütün kuralları ben koyarım.”
Narsist Bir Amerikan Genci*

Üstün zekâlı/yetenekli çocukların en büyük sıkıntısı, kendilerini üstün görmelerinden dolayı oluşacak narsist kişiliktir. Bu onun sağlıklı bir kişilik geliştirmesine mani olan bir ruh halidir. Böyle bir hal içinde kendisini üstün gören ve kendine hayran bu kişi, diğer insanlarla ilişki kurmakta zorlanır. Üstün yetenekli bir öğrenci ise, sınıfta dersleri önce basit görür ve çalışmaktan uzaklaşır, daha sonra da dersten kopar, başarısız olur ve hırçınlaşır. Bu yüzden çocuklara karşı oluşabilen bu endişelerden dolayı, onlara nasıl hitap edileceği konusunda daima tereddüt vardır. Batılılar “gifted” (hediye edilmiş, armağanlı) derler, Japonlar onları diğer çocuklardan ayırmaktan kaçınırlar, biz de ise kararsızlık hakimdir. Türkiye’de “üstün zekâlı, yetenekli” veya “özel yetenekli” tabirleri arasında hala netleşme yoktur. Oysa ne şekilde isimlendirilirse isimlendirilsinler, bu çocuklar kendilerinin farklı olduklarını bilmektedirler. Bu bilme de onları narsizme götürebilmektedir.

“Ben Nesli” ve “Narsisizm İleti” isimli kitapların yazarı Psikolog Jean Twenge’ e göre; Amerikan gençliğinin %85 inde narsist eğilimler görülmektedir. Bu çocukların ortak tavrı “Ben hiç bir kurala tabii olmam. Bütün kuralları ancak ben koyarım.” şeklinde olmaktadır. Bu tarz bir yaklaşım, toplumları temelden sarsacak niteliktedir. Bu yüzden, Twenge kitaplarında âdeta feryat etmektedir. Bu kendini yarı tanrı gören tavır, ufacık imalatlar karşısında bile “Ben yarattım.” şeklinde bir yaklaşımla artmaktadır.

Dünya nimetlerine değer vermeyen bir yaşayış içindeki Diyojen, sokakta giderken kibirli ve zengin bir adamla karşılaşır. Geçmek için ikisinden biri geri çekilmek zorundadır. Mağrur adam Diyojen'e "Ben bir serserinin önünden çekilmem" der. Diyojen kenara çekilerek yol verir ve sakince "Ben çekilirim" der.

Bu durum insanlar için tehlikeli bir seyir izlemektedir. Kendi egosunu böylece yükselten insanoğlu, ufacık olumsuzluklar karşısında yıkılmakta, depresyonlara sürüklenebilmektedir.

Kendi zekâsının farkında olan üstün vasıflı çocuklar, aslında narsist kişiliğe ulaşmalarından dolayı başarısız ve mutsuz olmaktadır. Onları bu halden kurtaracak tek şey onlara tevazu anlayışını kazandırmaktır. Tevazu, İslam ahlakının gereklerindedir. Büyüklük ve kibirden uzak durmak, alçakgönüllü olabilmek demektir. Tek büyük olanın "Allah" olduğunun şuurunda olan ve kulluk bilincine vakıf insanın tavrı mütevazı olmaktır. Bu durum özellikle makam, mevki, para ve bilim sahiplerinde olursa o insan herkes tarafından takdir edilen bir konuma gelir. İşte üstün zekâlı ve dehâ çaplı insanlara bu yüzden tevazu çok yakışır ve onları çıkmazdan da kurtarır.

Tevazu anlayışını vermek için çocuğun maneviyatının geliştirilmesi işi kolaylaştırıcaktır. Kendisinin sahip oldukları "zekâ, güzellik, yakışıklılık ve sağlıklı beden" gibi özelliklerinin kendi eseri olmadığı, tamamen Allah tarafından verilmiş (vehbî) olduğu kendisine anlatılabilmelidir. Bu yüzden bunlarla övünmenin aptalca olduğu, ancak kendi icadı veya eseri olabilecek bir şeyle övünülebileceği izah edilebilmelidir. Hatta çocuğa "Allah, sana daha yüksek zekâ vermekle aslında daha fazla sorumluluk da vermiştir. Bunun karşılığını şükür etmekle verebilirsin. Bu da çok daha fazla çalışarak ve insanlara hizmet etmekle mümkündür." denmelidir. Böylece çocuklara gerekli olan sorumluluk anlayışı da yerleştirilmiş olacaktır. Onlara ancak zekâlarını ve akıllarını kullanarak çalışmalarını sonucu ortaya koyacakları icatlarla övünebilecekleri anlatılabilmelidir.

Tevazu sahibi birisi hem bu sonuçlara ulaşır, hem de başka insanların sevgisine mazhar olur. Bu anlayışa kavuşmuş kişiler mutlu ve zihnen sağlıklı da olurlar. Çocuk yetiştirmede ideal bu olmalıdır.

Ohio Üniversitesi'nden Bushman ve Amsterdam Üniversitesi'den Brummelman'a göre; ailelerin gelişim çağlarında aşırı değer yükledikleri çocuklar, başka çocuklardan daha üstün olduklarına ve bu yüzden özel muamele görmeye hakları olduğuna inanıyorlar. Bu inanç onları narsistleştirir. Bushman kaygılarını şöyle dile getirmektedir: "Yaklaşık 30 yıldır agresyon (saldırganlık) üzerine çalışıyorum. Bir insanın sahip olacağı en zarar verici inanç, bana göre kendisinin başkalarından üstün olduğu inancıdır. Dolayısıyla narsist kişi hakettiğini düşündüğü özel davranışı göremeyince, saldırganlık başlıyor ve şiddete yönelebiliyorlar." Bu yüzden, Amerikan okullarında ortaya çıkan şiddet görüntüleri her geçen gün artmaktadır.

Dünyada yaşamış dâhilere baktığımızda; hayatın gerçek manasını anlamayan, niçin yaşadığının farkına varamayan, bu yüzden dünya hayatını boş olarak gören bazı dâhilerin aynı zamanda tevazu eksikliği sonucu sapıttıklarını, psikiyatrik hastalıklara duçar olduklarını ve sonuçta intihara kadar gittiklerini gözlemliyoruz.

Friedrich Nietzsche (Niçe) bunlardan biridir. Bir dâhi olan Niçe'nin Hristiyanlık düşmanlığı kendisini

Friedrich Nietzsche

inançsızlığa götürmüş, üniversite girişine Tanrı'nın öldüğünü yazmıştı. O öldüğü zaman da talebeleri aynı yazının yanına "Niçe öldü" yazıp altına "Tanrı" yazarak hicvetmişlerdi. Ona göre insan bütün metafizik yaratılış fikirlerinin ötesindedir ve tabiat tarafından yaratılmıştır. Zayıfların, güçsüzlerin onun "üstün insan" telakkisinde yeri yoktur ve yok edilmesi gerekenler listesindedir. Ona göre merhamet zavallı ve iğrenç bir duygudur. Zayıfların, engellilerin, dertlilerin tarafını tutmak bir insan için en korkunç olanıdır. Bu fikirleriyle daha sonra Mussolini ve Hitler'e ilham vermiş, milyonlarca insanın ölümüne böylece sebep olmuştur. Kendisinde yükselen benlik duygusu sonucu kendini o kadar yüksekte görmüştür ki, "Belki, kartalların bile beni görmek için ürkekten yukarı bakmak zorunda olacakları zaman gelecektir." demiştir. Benlik yaklaşımı tanrılaşmaya kadar varır. Büyüklük delisi olur. Kendini bazan İsa olarak, bazan da Napolyon olarak görmeye başlar. Yıllarca psikiyatrik tedavi görür. Hatta bir gün havanın kötü olması üzerine doktor ve hemşirelere "Siz iyi insanlar için yarın havayı çok güzel yapacağım." der. 55 yaşında boş olduğunu düşündüğü hayattan ayrılır. Batı düşüncesinin önemli ilham kaynağı olmakla birlikte; rayından çıkmış, haddi aşmış deli dâhilerde de bir güzel örnek olmuştur.

İslam dünyasında da büyük dahiler yetişmiştir. Tevazu sahibi olabilen, kendindeki zekâyı Allah tarafından verilen büyük mesuliyet olarak gören bu büyük dâhiler oldukça sağlıklı zihin yapılarıyla büyük hizmetler yapmışlardır. Mimar Sinan mimarının insanlık tarihindeki en büyük zirvesi olmasına rağmen tevazuyu elden bırakmamış, sadece Allah'ın aciz bir kulu olduğunu söylemiştir. Öyle ki o, pek çok eserinin kitabesinde isminin önüne ya "fakir", ya da "hakir" yazdırmıştır. Hz. Mevlana bundan ayrı düşünülemez. Hatta Hz Mevlana, kulluk anlayışıyla ne derece büyük bir tevazu içinde olduğunu şu sözlerinde anlatıyor: "Âlemde herkes, 'nefsî, nefsi' (nefsim) der, ben ise 'hiçî, hiçi' (hiçim) derim." Bu tip dahilerde imanî ve itikadî özelliklerden dolayı ruhî rahatsızlıklar asla görülmemiştir. Müslüman Türk kültüründe, tevazu öyle üst seviyelere çıkar ve hal-ka mal olur ki, insanlar "ben" demekten bile imtina ederler. Bunun, yani benlik halinin ön plana çıkmasının nefsi duyguları ortaya çıkma-

rıp, kişiyi şirke götüreceğinden korkulur. Bu sebeple, konuşmalarda, muhataba karşı en fazla “bendeniz” denir, yani “köleniz.” (bende: köle demektir.) Batı temelli eğitime göre medrese eğitiminin farkı bu irfanî anlayıştır.

Necip Fazıl için megaloman derler. Dâhilere has bir durum olmakla birlikte, o içindeki tevazûyu şiirlerinde öyle hissettiriyor ki;

“Ellerime uzanan dudakları tepeyim,

Allah diyen, gel ayağından öpeyim.” demektedir.

Hiçlik Makamı

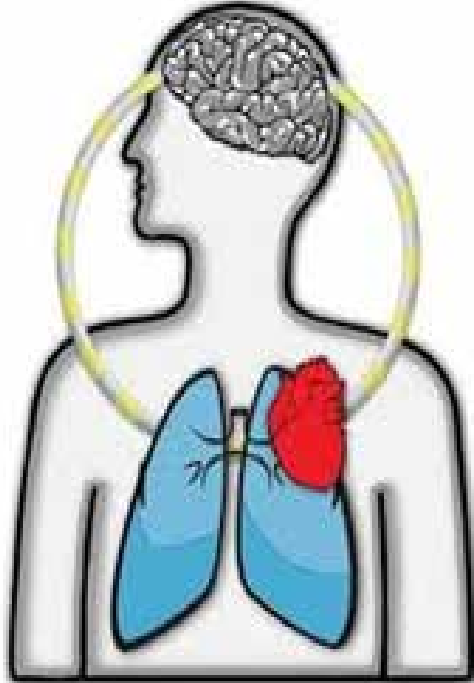
Bir gün Nasrettin Hoca, bir mecliste başköşeye oturmuş, sohbet yapıyor. Birden kapı açılmış ve giyiminden, tavrından önemli olduğu anlaşılan birisi içeri girmiş ve başta Hoca olmak üzere kibirli bakışlarla içerdekileri süzmüş. Hoca hemen yerini o zata vermiş. Şahıs, Hoca'ya hitaben “Sen kimsin be adam?” diye sormuş. Hoca, büyük bir tevazuyla “Bir Hiçim!” demiş. Daha sonra Hoca da merakını gidermek istemiş: “Siz kimsiniz?” Adam yine mağrur, cevap vermiş: “Ben mutasarrıfım (kaymakamım).” Hoca, biraz düşündükten sonra tekrar sormuş: “Bundan sonra ne olacaksın?” Adam: “Vali olacağım.” demiş. Hoca: “Peki ondan sonra?” Adam sıkılmış ama yine aynı edayla cevabını vermiş: “Vezir olabilirim.” Hoca: “Peki daha sonra?” Adam sıkıntıyla “Belki sadrazam olabilirim.” Hoca ısrarla sorulara devam ediyormuş: “Peki ondan da sonra?” Adam verecek cevap bulamamış, “Hiiiç!” demiş. Hoca artık durur mu? Yapıştırmış sözü: “Bütün kibirin, bütün haşmetin bunun için miydi be adam? Bak ben şimdiden o makamdayım.”

BEYİN KALP BİRLİKTELİĞİ

“Eski paradigma, duyguların çekiminden bağımsız bir akıl içeriyordu. Yeni paradigma ise, zihinle kalbin uyumunu sağlamaya zorluyor bizi.”

Daniel Goleman

Klasik bilgilerimizde, insan beynindeki hafıza merkezi olarak hipokampus bilinmekle birlikte, son zamanlarda beyinde bütün hafızayı alabilecek bir merkezin olmadığı söylenmektedir. Bu merkezin nerede olduğu tartışmaları böylece sürerken, diğer yandan beynin hafıza kapasitesinin sınırsız olduğu da bildirilmektedir. Yani beynimize istediğimiz kadar (sınırsız) bilgi yüklememiz mümkün görülmektedir. Fakat diğer yandan eğitimden maksadın, insanın çok fazla bilgiye ulaşması değil, insana faydalı bilginin (hikmetin) doğru yerde kullanılması olduğunu biliyoruz. Elbette insana faydası olmayan bilgi yüklemek eğitimin hedefi olmamalıdır.

İnsan hakikate ancak akıl-kalp birlikteliğiyle ulaşır.

Eğitime bir hedef koyarsak, “iyi ve doğrudan yana olan ve muhakeme becerisi olan erdemli insanlar yetiştirmek” diyebiliriz. Tabii ki iyi insan tabiri görecelidir. Ama çevresine faydalı olan, herkes tarafından sevilen, insanlığın ortak değerlerinden yana olabilen kişi demektir. Dinî ve toplumsal değerler de daima iyi ve doğruyu hedeflemektedir.

İslam’ın büyük peygamberi Hz. Muhammed (SAV) bir duasında “Allah’ım, faydasız ilimden sana sığınırım.” demektedir. Faydasız ilim, insanı doğru ve iyiden uzaklaştıran, kişinin hayrına ve faydasına olmayan gereksiz ilimdir. Faydalı, doğruya, iyiye, güzele götüren bilime eskiler “hikmet” derlerdi. Âlemde görünen somut gerçeklerin ardındaki görülmeyen anlama da “irfan” denir ki, yine atalarımız “Allah ilim ve irfan versin.” diye dua ederlerdi. İşte bu vasıfları üzerinde taşıyan kişiye de bütün toplumlar “BİLGE KİŞİ” adını verirler ve el üstünde tutarlar. Bilge şahsiyetler, her toplumda en güvenilir kişilerdir, daima büyük saygı görürler. Özellikle üstün potansiyelli çocuklar için hedef, onları birer bilge insan olarak yetiştirmek olmalıdır.

Öğretim beyne, eğitim kalbe hitap eder. Maddî bilimler beyin (akıl) vasıtasıyla yapılmakla birlikte, sevginin ve inanmanın merkezi gönüldür, (manevî) kalptir. Duygusal zekâ büyük oranda kalple ilgilidir. İnsanlar bir şeyi sever ve ona bağlanırlarsa burada kalple irtibat söz konusu olur. Yani kalp devrede olmadan muhabbet olmaz, sevgi olmaz, aşk olmaz. İnsan bir şeyi sevmeden ona yönelik tutku sahibi asla olamaz.

Yani eğitim de kalbin yeri tartışılmaz. İnsanların, özellikle de çocukların kalbine hitap etmeden beynini etkilemek pek mümkün görülmemektedir. Kalbini kazandığınız her çocuğun, hatta yetişkinin beynini çok kolay etkilemek mümkündür. Muhatabının kalbini hedefleyen ve onu etkileyen, onda sevgi oluşturan bir eğitimci, öğretme konusunda muhabtabının gönlünde cazibe oluşturmuştur. Artık öğrenci eğitimcinin kendisini yoğurması için her şeye hazır hale gelmiştir.

Sosyal bilimci Bergson “İnsan hakikate akılla varamaz, ancak kalple ulaşabilir.” demiştir. Bergson’un bu sözü bir çıkış bulamadığı akla reaksiyon olsun diye söylediğini düşünüyorum. Kalp bu denli önemli olmakla birlikte; bu sözü “insan, hakikate aklını (beynini) kalple birlikte kullanırsa ancak varabilir.” şeklinde söylersek zannedirim daha doğru olur. Burada, çevrenin akıl yoluyla algılanmasının hakikati ortaya çıkarmadığı, ancak görülenin dışında kainattaki her şeyin bir manası olduğu ve dolayısıyla insanın hayatının gerçek manası sorgulanmaktadır. İşte bu irfandır ki, kalbin devrede olduğunu gösterir. İrfan, faydalı ilmin (hikmetin) bir üst safhasıdır. Netice olarak burada önemli olan, akıl, ruh ve beden dengesini oluşturmaktır. Bu bakış açısından rahatlıkla söyleyebiliriz ki, eğitimin gerçeği kalp-beyin birlikteliğini oluşturmaktır. Devreye kalbin girmesiyle bilgi hem cazip hale gelecek, sevgi merkezli olacak, hem de manevî bir boyut kazanarak insanı gerçek mutluluğa götürecektir. Duygusal zekâyı dünyaya tanıtan Daniel Goleman, bu konuda şunları söylüyor: “Eski paradigma, duyguların çekiminden bağımsız bir akıl içeriyordu. Yeni paradigma ise, zihinle kalbin uyumunu sağlamaya zorluyor bizi.”

Hız. Mevlana’nın da bu yönde mükemmel bir bercestesi vardır: “Bir söz ancak kalpten gelirse, kalbe tesir eder.” diye. Karşıdaki insanın kalbine etki yapmak isteyen insan, sözlerini kalpten söylemek zorundadır. Bu da samimiyet ve söylediklerine kendisinin de inancını gerektirir. Buna göre diyebiliriz ki, eğitimci aynı zamanda bir “sevgi ve inanç adamı” olmalıdır. Bu yüzden tarihteki büyük eğitimcilerin hayatını incelediğimiz zaman, onların aynı zamanda büyük iman adamları olduklarını görürüz.

Büyük eğitimcilerin hayatlarında bu büyük kalpliliği daima görürüz. Onlar kendilerini insanların ve toplumların eğitiminde feda edebilen şahsiyetlerdir aynı zamanda. Hatta tarihte “Horasan Erenleri” denilen ve Türk ordusundan yıllarca evvel Anadolu ve Balkanlar’a gelen büyük şahsiyetlerin hayatları da bunu ispatlamaktadır. Balkanlar’da, Bosna’dan Kırım’a yaklaşık yedi bölgede mezarı (makamı) bulunan Sarı Saltuk bu sevgiyi nasıl kazanmıştır? Gittikleri yerde hiçbir insanı giyimi, tavrı ve inancından dolayı yargı-

lamamış bu büyük bilge insan, sadece inandığı iyi insan modelini yaşayan ve kendisine gelen herkese hizmet eden ve onları seven ve dolayısıyla sevilen bir zihniyete kavuşarak göstererek “gönüllerin fethini” sağlamıştır. Bilindiği gibi, Cenab-ı Allah’ın güzel isimlerinden (esma-i hüсна) biri de VEDUD’tur, yani seven ve sevilen. Bu büyük insanlar da “Allah’ın ahlakıyla ahlaklanmışlardı.” O bölgelere giden Türk ordusu hiçbir dirençle karşılaşmadan hâkimiyeti elde etmiş, asırlarca da o insanlara layık ve adalet merkezli hüküm sürmüşlerdir. Anadolu’nun Türkleşmesi ve İslamlaşması da öncelikle Hacı Bayram Velî, Hacı Bektaş Velî, Yunus Emre ve Mevlana gibi Bilge şahsiyetler sayesinde olmuştur.

Video QR

Bugün de büyük eğitimcilere baktığımızda, ne denli büyük “gönül ve sevgi insanları” olduklarını görebiliyoruz. Bu fedakar insanlar bütün milletlerin gizli kahramanlarıdır. Bundan dolayı onları ve onların yetiştirdikleri büyük şahsiyetleri gençlerimize örnek olarak gösterebiliriz.

Yardım

Günün son dersinin sonuna gelmişti. Öğrenciler çıkmak için sabırsızlanıyordu. Defter ve kitaplarını çantalarına koydular. Zil çalar çalmaz, dışarı çıkmak için hazır dılar. Yalnız, Ali hazırlanmamıştı. Gecikmek içinde elinden geleni yapıyordu. Nihayet zil çaldı. Öğrenciler bir anda kapıya yöneldi. Ali, yerinden kalkmadı. Ağır ağır eşyalarını topladı. Bir yandan göz ucuyla öğretmenine bakıyor, bir yandan da arkadaşlarının gitmesini bekliyordu.

Öğretmeni, onun bu hâlini fark etti:

-“Hayrola Ali!” dedi, “eve gitmeyecek misin?” Ali, son arkadaşının da çıktığını görünce cevap verdi:

-“Sizinle konuşmak istiyorum öğretmenim.”

-“Peki” dedi öğretmeni. “Ne söyleyeceksin bakalım.”

-“Ahmet arkadaşımız var ya...”

-“Evet, ne olmuş Ahmet’e?”

-“Durumları pekiyi değil galiba. Annesi, beslenme çantasına pekiyi şeyler koymuyor, öğretmenim!”

-“Eee?”

-“Ona yardım etmek istiyorum. Ama benim yardım ettiğimi bilirse

üzülür. Günde bir simit parası biriktirip her hafta size versem, sizde ona verseniz, olur mu?" Cebinden bir avuç bozuk para çıkarıp öğretmeninin masasının üzerine koydu.

Nurhan öğretmen, paraya dokunmadı. Sandalyesine oturup düşündü, Ali hakkındaki bilgilerini yokladı. Bildiği kadarıyla ailesinin durumu iyi değildi. Bu çalışkan ve sevimli öğrencisi, ne kadar da iyi niyetli ve düşünceliydi. Zengin bir ailenin çocuğu olmamasına rağmen yardım etmek istiyordu. Üstelik yardım ettiğinin bilinmesini istemiyordu. Nurhan öğretmen:

- "Dur bakalım Ali" dedi. "Bildığım kadarıyla sizin de maddî durumunuz pekiyi değil. Yanlış mı biliyorum?"

- "Doğru biliyorsunuz öğretmenim. Babam gündelikçi. Çoğu zaman iş bulamıyor. Ama bende çalışıyor, para kazanıyorum artık..."

- "Nerde çalışıyorsun?"

- "Simit satıyorum, öğretmenim."

Nurhan öğretmen yine durup düşündü. İyiliğin bu kadarına ne demeliydi şimdi. Bunun gerçekleşmesi zordu. Onu, bundan vazgeçirmek için bir çare bulmalıydı. Bunu yaparken, sevimli öğrencisini de kırmamalıydı. Onunla biraz daha konuşursa, belki bir yolunu bulurdu. Nurhan öğretmen Ali'ye döndü:

- "Büyüyünce ne olmak istiyorsun?" diye sordu.

- "Çok zengin bir iş adamı."

- "Niçin?"

- "İnsanlara daha çok yardım etmek için..."

- "Güzel" dedi Nurhan öğretmen. "Bak şimdi Ali, Ahmet'in ailesinin durumu iyi değil; bu doğru. Ama sizinki de bundan pek farklı değil. İstersen acele etme; çok zengin olduğun zaman insanlara yardım edersin. Olmaz mı?"

- "Olmaz" dedi Ali. "Şimdi yapmalıyım."

- "Neden olmaz?"

- "Üç sebepten dolayı olmaz, öğretmenim. Birincisi; Bu para zaten benim değil. İyilik ettiğim için Allah, beni insanlara daha sevimli gösteriyor. İnsanlar da bundan etkileniyor, daha çok simit alıyorlar. Bu sayede gün boyu çalışanlardan bile fazla simit satıyorum. Hele mahallede Hasan Amca var, her gün iki simit alıp güvercinlere veriyor. İkincisi; "Ağaç yaş iken eğilir." deniliyor. Şimdiden iyilik yapmayı öğrenmezsem büyüdüğümde hiç yapamam. Üçüncüsü ise daha önemli; Büyüdüğüm zaman çok zengin bir işadamı almak istiyorum. Zamanın da yatırım

yapmayanlar büyük işadamı olamazlar.”

Nurhan öğretmen, karşısında büyük biri varmış gibi dinliyordu:

-”Bu sonuncusunu pek anlayamadım” dedi.

-”Açıklayayım öğretmenim” dedi Ali. Şimdi, çok zengin olmadığım için, ancak günde bir simit parası kadar yardım edebiliyorum. Bundan fazlasını veremem. Allah, Cennet’in gücü kadar iyilik edene veriyor. Şimdi gücüm bu olduğuna göre Cennet’in fiyatı birkaç simit parası kadardır. Eğer zengin olmadan ölürsem birkaç simit parasıyla Cennet’e gidebilirim. Bundan daha kârlı bir yatırım olur mu?”

Nurhan öğretmenin gözleri dolmuştu. Başını evet anlamında sallayarak Ali’yi evine yolladı. Sınıfa geri dönerken okulun boşaldığını fark etti. Eşyalarını toplamak için masasına döndüğünde Ali’nin bıraktığı paraların masaüstünde kaldığını fark etti. Sandalyesine gayri ihtiyari oturdu ve paraları eline aldı. Hiçbir para ona bu kadar kıymetli gelmemişti. Sanki elinde dünyanın en kıymetli incilerini, yakutlarını, elmaslarını tutuyordu. Hatta bu paralar onlardan bile kıymetliydi. Öyle ki bu paralar, bu bozuk simit paraları, Cenneti satın alabilecek paralardı. Sanki bırakmak istemeyen bir duygu ile sımsıkı kavradı bu bozuk simit paralarını. Oturduğu yerden kalkamadı Nurhan öğretmen. İçinin dolduğunu, tarif edilemeyen duygulara boğulduğunu hissetti. Birden boşalan sağanak yağmurlar gibi ağlamaya başladı. Ağladı... Ağladı... Ağladı...

AHLAK EĞİTİMİ

*“Ne irfandır veren ahlâka yükseklik, ne vicdandır,
Fazilet hissi insanlarda Allah korkusundandır.”
Mehmet Akif Ersoy*

Hız. Mevlana, sadece akli merkeze alıp maneviyatı ihmal ettikleri için felsefecilere “Tek kanatlı kuşturlar, o bakımdan uçamazlar.” demektedir. Bu yüzden felsefecilerin insanlığa ahlak ve erdem yönünden büyük faydaları olmadığını ve insanlığı mutluluğa götüremediğini ifade etmektedir. Sadece akılla harekete geçilemeyeceğini, iman ve aşkın da buna eklenmesi gerektiğini söylemektedir.

Maneviyat ahlakla birlikte olmak zorundadır. Ahlak, aynı zamanda insanın kendi davranışlarını bir ölçüye sokmasıdır ki, bu duruma kültürümüzde “edep” denmektedir. Aslında din de, bu anlamda edep demektir. Çünkü din, ilahî ölçüdür. Dolayısıyla ahlaki ölçüler, her toplumda büyük oranda dinî yapıya sahiptir.

Edep, insanın tavır ve davranışlarının fitrata (yaratılışa) uygun bir ölçüye girdirilmesidir. Bu yüzden değerlerimiz içinde “Edep Ya Hü” hitabı oldukça önemlidir. Hatta bu meyanda bir şairimize ait şu berceste de oldukça meşhurdur:

“Ehl-i irfan meclisinde aradım kıldım talep,

Her hüner makbûl imiş, illâ edep, illâ edep.” (Lâedri)

(Manası: Bilgeler arasında en makbûl hünerin hangisi olduğunu arayıp sordum. Sonunda öğrendim ki, her hüner makbûl, amma edep hepsinden üstün imiş.)

ABD Devlet Başkanlarından F. Roosevelt: “Eğer, bir insanı sadece akıl yönünden eğitiyor, ahlakî yönden eğitmiyorsanız toplumun başına yalnızca bir bela yetiştiriyorsunuz demektir.” demiştir. Hz. Mevlana’da bu konuda şunları söylemiş: “Ahlakî değerleri olmayan insana verilmiş bilgi, haraminin eline verilmiş balta gibidir.”

Özellikle üstün zekâlı ve yetenekli çocukların diğer çocuklara göre ahlakî değerlere daha tutkun, daha fazla ihtiyaçları olduğunu birçok bilimsel çalışma göstermiştir. Bunların bu konularda hassasiyetleri daha ileridir ve bu yönde tatmin olma duygusu içinde olmak isterler. Manevî hayat, günlük olayların çok ötesinde ve görülmeyen boyutta önemli ve büyük şeyler olduğunun farkına varma çabasıdır. Bu yüzden bu yönde arayış içindeki insanlar, özellikle üstün zekâlı/ yetenekli çocuklar, hem kendilerine, hem de kainata ait sorgulamalar peşinde olurlar. “Bu dünya neden ölümlü ve biz niçin yaşıyoruz? Bu dünyadaki görev ve sorumluluğumuz nedir? Bu yönde bilinçsiz hayvanlardan gerçek farkımız nedir? Nereden geldim ve nereye gideceğim?” gibi yüzlerce, binlerce soruya sağlıklı cevaplar arama telaşı içindedirler.

Manevî tatmin ancak bu sorulara zihnî ve metafizik cevaplar bulmakla mümkün olur. Bulamayanların hali perişandır, akıl hastanelerinde ömürlerini geçirebilirler. Özellikle “bugünün sokağı” olarak nitelediğimiz internet ortamında çocuklar ahlakî yönden çok büyük risk altına girmektedirler. Bu sokağa hakim olamadığımız takdirde çocuklarımızın maneviyatı yönünde aldıkları risk artacaktır.

*İlim, ilim bilmektir, ilim kendin bilmektir,
Sen kendini bilmezsin, ya nice okumaktır,
Okumaktan mana ne, kişi hakkın bilmektir,
Çün okudun bilmezsin, ha bir kuru emektir.
Yunus Emre*

Manevî tatminin gerçekleşebilmesi, üstün potansiyelli insanı huzura kavuşturacaktır. Bunun oluşabilmesi, eğitimcilerin de onların gönlüne hitap edebilecek birer bilge şahsiyet olması ve onların kafa-

larındaki karanlık noktaları aydınlatmasıyla mümkündür.

İlahî kaynaklı ve manevî temelli bir ahlak anlayışı gerçekçi olacaktır. Çünkü ahlâkın özü ilahîdir, kuru yaklaşımlarla oluşturulacak ahlâk yaşanır olmaktan uzaktır. Dostoyevski: Eğer, Tanrı yoksa, her şey mübahdır.” derken bunu kast ediyordu. Jean İsoulet’te “Eğer ahlâkın temelinden Tanrı’yı çekip alırsak, ahlâk dağılır gider.” demektedir. İlahî kaynaklı olmayan bir ahlâkın hiç bir değerinin olmadığı bu açıklamalardan da ortaya çıkmaktadır. Amerika’da, ilahî temelli olmadan kendi ahlâk gelişim teorisini oluşturan Lawrens Kolberg’in genç sayılabilen bir yaşta intihar ettiğini de burada belirtelim.

Şair Mehmet Akif’in bu konuya vurgusunu da okumadan geçmeyelim o halde:

“Ne irfandır, veren ahlâka yükseklik, ne vicdandır, Fazilet hissi insanlarda, Allah korkusundandır.”

Üstün vasıflı olarak kabul edilen çocuklar bu yüzden insanlığın dertleriyle, başkalarının sıkıntıları ile daha fazla ilgilenmektedirler. Ahlâk ve adalet duygusu onlarda daha gelişmiştir. Şahsi hesaplar içinde değildirler. Manevî doyuma ulaşmayan çocukların sapkın fikir ve davranışlar içine girebildikleri, bununla beraber gerçek adaletin gerçekleşmediğini düşündüklerinde ise kendi adaletlerini kendileri oluşturma yoluna gittiklerini biliyoruz.

Üstün vasıflı insanlar aktif ve müdahaleci tiplerdir. Normal yollardan istedikleri olmadığında sapkın alanlara kayabilirler ve toplumun karşısına “canı” olarak çıkabilirler. Türkiye’deki 15 Temmuz Kalkışmasında da bunları gördük. Ülkemize ve İslam’a hizmet edeceğimiz düşüncesiyle çalışan kendini yetiştiren zeki insanlar, belki başlangıçta iyi niyetlerle akıllarını teslim ettikleri kişi ve makamlar tarafından, maalesef kendi ülkelerine ve milletlerine karşı canilik yapacak hale getirilmişlerdir.

Eğitim, fitraten (yaratılış itibarıyla) çocuğun özünde olan orijinal şahsiyete hitap eder, bunu hem bilgi, hem de manevî alt yapıyla doldurursa, onun her şeyden önce çevreye ve insanlığa faydalı birey olarak yetişmesi gerçekleşebilir. Bazı üniversitelerde yapılan çalış-

malar göstermiştir ki; manevî duygusu gelişmiş, başka insanlara yardım etmeyi ve bundan keyif almayı öğrenmiş, diğerkâm çocuklar eğitim hayatlarında daha başarılı ve mutlu olmaktadır. Bu yaklaşım aynı zamanda çocuktaki liderlik anlayışını da geliştirmektedir. Son 30 yılın en büyük basketbolcusu kabul edilen Michael Jordan bu konuda şunları diyor: “Ben, yeteneklerimle bu seviyeye geldim, ama karakterimle zirvede kaldım.”

Çocukların özlerine hitap etmek, onların içlerindeki fitrata uygun, orijinal kişiliği ortaya çıkarmak için, Hz. Ali mükemmel bir yol gösteriyor: “Çocuklarınıza asil insan muamelesi yapın.” Okullarımızın kapılarına altın harflerle yazılması gereken bir muhteşem söz! Çocuklarımızdan ne bekliyorsak onlara o şekilde davranmalıyız. Onların büyük şahsiyetler olmasını arzuluyorsak, şimdiden onlara güven duyduğumuzu, onların asil kişiliğe sahip oldukları yönünden inancımızı onlarla paylaşmalıyız. Çocuklar, kendilerine verilen misyona uygun davranmaya başlarlar. Tabii ki, eğitimcileri sevdikleri takdirde bu gerçekleşecek, onları kırmamak için ellerinden geldikince bu beklentiye uygun davranmaya çalışacaklardır. Bir süre sonra bu davranış, kişiliklerine sirayet edeceklerdir, yani asil insan olma gayreti içinden olacaklardır.

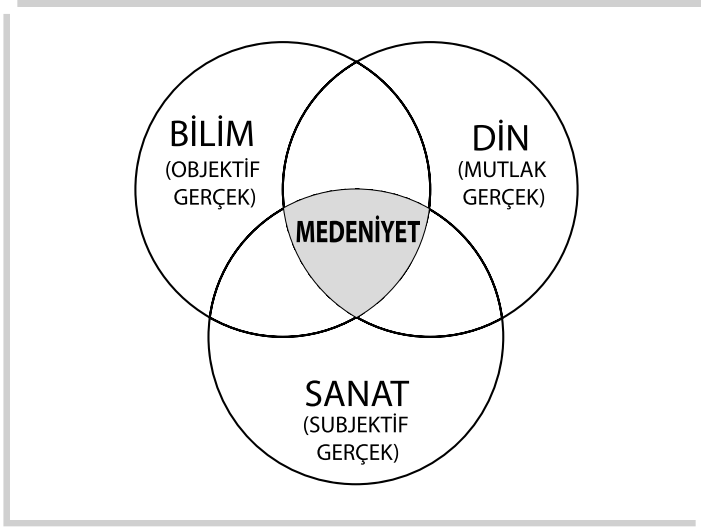
BİLİM-SANAT-DİN İLİŞKİSİ

“Üstün vasıflı çocuklarımıza birlikte vereceğimiz bu üç tavrı, yeni ve muhteşem bir medeniyet anlayışının önünü açacaktır.”

Tarihteki bütün medeniyetler incelendiğinde görülecektir ki; medeniyeti oluşturan insanın üç farklı tavrı vardır: Bilim, sanat ve din. Bu üç farklı tavırdan biri eksik olursa orada medenî bir gelişim olmamış, insanlık ilerleyememiştir. Toplumların önünü ve ufkunu açan dehâ çaplı insanların bu tavırları insanlık açısından çok önemlidir.

Bilimsel tavır, insanın aklının devrede olduğu ve objektif gerçeğin ortaya çıkarılması için verilen bir çabadır. İdeali “akl-ı selim”dir, yani mutlak doğruyu arayan akıldır. Sanat tavrı, insanın ruhî tavrıdır ki, subjektif (soyut) gerçeği ortaya koymaya çalışır, zirvesi “zevk-i selim”dir, mutlak güzeli arama çabasıdır. Dinî tavır ise, kalbidir ki, mutlak gerçeğe ve iyiye ulaşma gayretidir. Bunun zirve noktası ise “kalb-i selim”dir. Bu üç tavır inançları ne olursa olsun insanlığın ortak tavrı olarak ortaya çıkmış ve insanlığa büyük medeniyetler ve eserlerini sunmuştur. Bu üç tavır özellikle son yüzyılda reaksiyoner anlayışlar ve farklı mülahazalarla ayrıştırılmış, böylece insanlık medeniyetine büyük darbe vurulmuştur. Dolayısıyla bilim, sanat ve din adamları farklı kişiler olmuştur. Böylece dine ve sanata uzak bilim adamları, aynı şekilde diğer alanlardan habersiz sanat ve din adamları ortaya çıkmıştır. Bu bir garabettir.

Tabiattaki pek çok şeye de bu açıdan bakabiliriz. Mesela bir gülü ele alalım. Gülü biz bir bilimsel bakış altında laboratuvarda incele-

yebiliriz. Onun anatomisini, fizyolojisini, biyolojik yönünü mikroskop altında inceleyebildiğimiz gibi, kokusunu ve faydalı taraflarını değerlendirmek için kimyasına da vâkıf olabiliriz. Bunlar güle karşı yaptığımız bilimsel tavrın bir sonucudur.

Güzel bir gülü vazoya koyar veya bir sevdiğimize takdim ederek onun muhteşem estetiğinden istifade ederiz. Öyle ki, en sevdiğimize onu sunmakla onun zevkine hitap edebiliriz. Yine onun resmini yaparak bu defa sanat tavrımızı pekiştirebiliriz.

Diğer taraftan, gülün o muhteşem güzelliğine bakarak, gerçek sanatkârı anlamaya çalışırız. Bize bu güzellikleri ve faydayı verdiği için o yüce Yaratıcı'ya teşekkürlerimizi sunarız. Bu da dinî tavidir. Böylece gülü bütün yönleriyle ele almış oluruz. Bu tavırlardan biri olmadığında güle yaklaşımımız da eksik olur. İşte bu bütünlük, medeniyeti oluşturur.

Bu üçlü bakışı tabiattaki her nesneye karşı yapabiliriz. Bir kuşu, bir ağacı, bir dağı bu şekilde ele alabileceğimiz gibi, bir insanı da bu bakış açısından değerlendirmemiz ideal açısından doğru olacaktır. Mesela büyük ressam Leonardo da Vinci'nin önemli eseri "Mona Lisa"yı ele alalım. Sanatkâr, bir insanı ondaki manalı tebessümü ile mükemmel işlemiştir. O tabloya bakan bir insan sanatkârın gücü-

nü ve sanatının değerini görmektir. Aynı insan, yaşayan, gerçek bir insana baktığında da o gücün farkına varmalıdır. İnsanın bedenindeki bilimi olduğu gibi, muhteşem sanatı ve bu sanatın ve bilimin ardındaki büyük sanatkârı ve Yaratıcı'yı görmelidir. Öyle ki, bu sanatkârlığın bahsettiğimiz ressamla mukayesesi bile mümkün görülmemektedir. Ancak bu şekilde üçlü bakışla insan tam olarak anlaşılabilir.

Bu tavır bir kitap yazarken olduğu gibi, bir film çekerken de ortaya konmalı, medeniyet ürünü bütün eserleri incelerken de geçerli olmalıdır. Aksi takdirde bakış açısı suni, kuru ve yavan kalacak, bir medeniyet anlayışına ulaşamayacaktır.

Bu bakış açısını tarih boyunca yapılmış pek çok eser için ele alabiliriz. Mesela, Selimiye Camiini düşünürsek, mimarı Sinan için ne diyebiliriz? O bir bilim insanı mı, sanatçı mı, yoksa din adamı mı? Bize göre hepsi. Böyle muhteşem bir medeniyet eserinin ortaya çıkması için hepsi olması gerekir. Süleymaniye, bir mühendislik harikasıdır, ama aynı zamanda bir estetik şaheser ve dinî bir yapıdır. Onu bir medeniyetin muhteşem bir sembolü haline getiren de işte bu üç tavra birden sahip olmasıdır. Bu örnekleri Batı'dan da, Asya'dan da, Pagan inanca sahip Nepal gibi ülkelere de verebiliriz.

Selimiye muhteşem bir medeniyet eseridir.

Bu yüzden, üstün yetenekli ve dehâ çaplı çocuklara bu üç tavrı birlikte vermek zorundayız. Onların eğitiminde bu üç yaklaşım birlikte yer almalıdır. Böylece çocuklarımız hem akl-ı selim, hem zevk-i selim, hem de kalb-i selim sahibi olacaklardır. Bu üçlü yaklaşımın üzerinde birleştiği insan da bütün insanlığa fayda sağlayacak olan “Bilge Şahsiyet” haline gelecektir. Bu tavırla somut gerçeğe vâkıf olan insan, soyut ve mutlak gerçeğin de farkına varacaktır. Böylece mesela yerçekiminin, canlılığın veya ölümün nasıl olduğuyula birlikte niçin olduğu da, yani manası da anlaşılacaktır. İnsanoğlu dünya gerçeğine tam olarak ancak bu durumda vâkıf olabilir.

Bu yaklaşıma, fanatik, akıl tutulması yaşayan bazı insanlar karşı çıkacaktır elbette, ama insanlık adına yeniden hamleler yapılabilmesi, büyük eserler ortaya konulabilmesi için böyle bir eğitim mutlaka çocuklarımıza verilmelidir. Ancak o zaman toplum, yeni dehâlara gebe olabilir.

BİLGE ŞAHSİYET

“20. asrın toplumları, o toplumda var olan mühendislerin sayısına göre değerlendirilirlerdi. 21. asrın toplumları ise, var olan Bilgelerin sayısına göre değerlendirilecekler.”
Havel

Üstün vasıflı çocukların Allah’ın birer lütfu olarak bütün toplumlara verildiğini söylemiştik. İleri milletler bu çocuklara gereken değeri veren ve onları layıkıyla yetiştiren toplumlardır. Bu çocukların eğitimlerinde yapılacak ufak hatalar sonucu onların toplumun başına ne belalar açabileceğini ise örnekleriyle anlatmaya çalıştık. Her şeyden evvel bu çocuklar çok özel çocuklardır ve toplumların ufkunu açabilecek şahsiyetler onların arasından çıkacaktır.

Japonlar gibi robot yapamadığımız için, biz de “Çocuklarımızı mı robotlaştırıyoruz?” diye sormadan geçemeyeceğim. Millî eğitim anlayışımızı “aynı soruya aynı cevabı bekleyen” demode yaklaşımlardan ve aynı kalıpta ürünler imal etmek isteyen fabrika halinden çıkarmak zorundayız.

İslam’ın yüce Peygamberi tarafından “ilmin kapısı” olarak ilan edilmiş olan Hz. Ali: “Çocuklarınızı, onların yaşayacağı çağın icaplarına göre yetiştirin.” diyor. Sanki özellikle bugünler için söylenmiş. Çünkü Hz. Ali’nin yaşadığı çağda insanların hayatlarında ancak bir kaç yüzyıl içinde gerçekleşebilen değişiklikler, çağımızda on yılları bile bulmuyor. On yıllar içinde farklı nesiller geliyor ve biz onlara X, Y, Z nesilleri diyebiliyoruz. Birbirinden çok farklı bu nesiller farklı tavır, davranış ve öğrenme şekline sahipler. Bugünkü rekabetçi eğitim anlayışı içinde aldıkları kitabî bilgilerin çoğunun, onların ileriki hayat becerileri açısından pek de faydalı olmayacağı yönünde endi-

şelerimiz var. Şuna eminiz ki, onların hayatı bugünden daha karmaşık olacaktır. Onları liyakat ve ilgileri çerçevesinde, daha ileri hayat becerileri ile donatmamız gerekmez mi?

Bizimle aynı anlayışta olan, aşırı rekabetçi ve not odaklı bir eğitim sistemine sahip Singapur, bu alanda çok büyük hamleler ve büyük bir değişim yapmak için kolları sıvadı son zamanlarda. Singapur'da sırf özel dersane sektörünün bütçesi bir milyar dolara tekabül ediyor. Bu büyük değişimi hedefleyen Singapur Eğitim Bakanı diyor ki: "Artık, merak duygusu ve öğrenme sevgisiyle büyüyen bir nesil ortaya çıkarmak istiyoruz. Araştıran, sorgulayan bir nesil. Öğrencilerimizi, kendilerini ifade etmeleri konusunda teşvik edeceğiz."

Darısı ülkemizin başına. Türkiye'mizin de en kısa zamanda kendi çocuklarımızın zekâ, yetenek, mizaç ve ilgi alanlarına uygun, özgün bir eğitim anlayışını geliştirmesi beklentisi ve ümidi içindeyiz. Bu farklılaşma inanın, öncelikle üstün vasıflı çocukların kurtuluşu olacaktır.

Koza ve İpek Böceği

İpek böceği bilindiği gibi, yeryüzünün en sağlam ipini üretmek için kendini ördüğü kozanın içine haftalarca hapseder ve uykuya dalar. Bu süre içinde kendisi de bambaşka bir görünüm kazanarak gelişir ve mucizevi bir şekilde harika bir kelebeğe dönüşür. İpliği dokuduktan sonra ise, kozayı delerek dışarı çıkar ve kelebek olarak uçar.

Bu olayı seyreden akli evvel bir kişi, ipek böceğinin delikten çıkmakta zorlandığını görünce, bir çakıyla deliği genişletmiş. Kelebek safhasındaki böcek, delikten çıkmış çıkmasına, ama asla uçamamış. Demek ki, delikten çıkmak için verdiği mücadele onu güçlendirmekte, uçuşa dayanıklı hale getirmekteymiş.

Aynı durum, çocuklarımızın yetiştirilmelerinde de söz konusudur. Zorluklar içinde yetişen çocukların hayatta çok daha başarılı oldukları görülmektedir. Hatta büyük liderlerin hayatları incelendiğinde de bu gerçek görülecektir. Onların büyük kısmı, zorluklar içinde büyümüş insanlardır.

Her şeyden evvel, 1982’de neden kaldırıldığı bilinmeyen “pedagoji Bölümleri”nin üniversitelerdeki Eğitim Fakültelerinde yeniden konulması gerektiği düşüncesindeyiz. Pedagoji, “Çocuk Bilimi” demektir ve içinde terbiyeyi de barındırır. Pedagoji, çocuk ruhunu, davranışlarını ve gelişimini anlama ve kavramayı öğretir. PDR (Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik) Bölümleri bu boşluğu yeterince dolduramamaktadır. Özellikle bize ait, bizim kültürel değerlerimizden beslenen bir pedagojik terbiye, çocuğu ahlâkî yönden de destekleyecektir. Pedagoji, kültürlerden bağımsız olamaz, olmamalıdır. Mesela bizim değerlerimizle pedagojik terbiye verilen bir çocuğun ahlâkî sapkınlık içine girmesi, anne ve babasını bırakın bıçaklamayı, el kaldırması, millî değerleriyle ve devletiyle savaşması ve canileşmesi mümkün değildir. Bu yüzden hâlâ Anadolu’da saf kalmış yörelerimizde, çocuk “aziz bir misafir” olarak kabul edilir. Bu yaklaşım “Bilge bir anlayış”ın sonucudur.

Milletine, değerlerine ve insanlığa büyük hizmet verebilecek üstün vasıflı çocukların bu yüce değerlere yönelebilmeleri için ahlâkî değerlere sahip çıkan erdemli kişiler olarak yetiştirilmeleri şarttır. Onlar zaten kişilik olarak ahlâkî hassasiyet içinde olan çocuklardır. Genellikle ahlâkî inceliklerin farkındadırlar ve dürüstlük, hakkaniyet gibi konularda kaygıları yüksektir. Küçük yaşlarda kendilerine ait dünyaya hâkim olan barış, sevgi ve adalet kavramları gerçek hayatla yüzleştikleri zaman sarsıntıya uğrayabilir, hayal kırıklıkları oluşabilir ve sonuçta ciddi tepkiler verebilirler.

Meşhur bir ermişe “Servet ayaklarının altında olduğu halde neden bu kadar fakirsiniz? diye sormuşlar. Cevap vermiş: “Ona ulaşmak için eğilmek gerekir de onun için.”

Oysa üstün vasıflı çocuklar, genellikle kendilerine ait ahlak felsefesi geliştirmişlerdir. Bu saf halleriyle ideolojik gruplar tarafından kullanılmaya da müsait hale gelebilirler. Gerçek hayata geçişin sağ-

lıklı olması, bu çelişkilerin düzeltilebilmesi için dünyadaki yanlışlar açıkça anlatılmalı, kendilerinin idealistçe çalışmalarına dünyanın ihtiyacı olduğu anlatılabilmelidir.

Kanada Waterloo Üniversitesinden Igor Grosmann akılcı kararlar vermenin, zekâdan ziyade bilgelik ile alakalı olduğunu, bilgeliğin sırrının ise tarafsız yaklaşımla birlikte, ön yargıları yıkan, diğerkâm bir tavırla mümkün olduğunu söylüyor. İnsanlık adına şu bir gerçek ki, yüksek vicdan olmadan yüksek zekâ bir işe yaramayacaktır. Yüksek vicdanlı, yani edep sahibi ve erdemli olmak her şeyin üstündedir. Kendilerinden önce çevredeki ihtiyaç sahiplerini düşünmeleri, mağdur ve mazlumlarla empati kurabilmelerine, sosyal bilinçlerinin gelişmesine ve erdem sahibi olmalarına sebep olacaktır. Bu, bilgi şahsiyet olmanın bir gereğidir aynı zamanda. Toplumlarda insanlar sadece sınavlarda üstün başarı göstermeleriyle veya yüksek maddî kazanç sahibi olmayla değil, erdemli oluşlarıyla el üstünde tutulur, sevilir ve saygı görürler.

Bu konuda bir kızıldereli bile bize bilgelik dersi verebilmektedir. Bir kızıldereli ormanda bazı turistleri gezdirirken, ara sıra durup bekliyor, sonra yürüyüşe devam ediyormuş. Sormuşlar: “Niçin bekliyorsun?” diye. Kızılderelinin cevabı tam bilgece: “Ruhum geride kalıyor, onu bekliyorum.” diye. Bizler bugünkü koşuşturma içinde gerçekten ruhumuzu ihmal ediyor, sonrada huzursuzluklardan dem vuruyoruz. Günümüz insanının sıkıntısı burada galiba. Ruhun tatmin edilmesi gerektiğini genç nesillere anlatabilmeliyiz.

Bir Bilge'nin Hikayesi

*Sonsuz bir karanlığın içinde doğdum.
Işığı gördüm, korktum, ağladım.
Zamanla ışıktaki yaşamayı öğrendim.
Karanlığı gördüm yine korktum.
Gün geldi sonsuz karanlığa uğurladım sevdiklerimi. Ağladım.
Yaşamayı öğrendim.
Doğumun, hayatın bitmeye başladığı an olduğunu; aradaki bölü-
mün, ölümden çalınan zamanlar olduğunu öğrendim.
Zamanı öğrendim.
Yarıştım onunla.
Zamanla barışılacağımı,
Zamanla öğrendim.*

İnsanı öğrendim,
 Sonra insanların içinde iyiler ve kötüler olduğunu...
 Sonra da her insanın içinde iyilik ve kötülük bulunduğunu.
 Sevmeyi öğrendim.
 Sonra güvenmeyi...
 Sonra da güvenin sevgiden daha kalıcı olduğunu,
 Sevginin; güvenin sağlam zeminin üzerine kurulduğunu öğrendim.
 İnsan tenini öğrendim.
 Sonra tenin altında bir ruh bulunduğunu...
 Sonra da ruhun aslında tenin üstünde olduğunu öğrendim.
 Evreni öğrendim.
 Sonra evreni aydınlatmanın yollarını öğrendim.
 Sonunda evreni aydınlatabilmek için önce çevreni aydınlatabilmek
 gerektiğini öğrendim.
 Ekmeği öğrendim.
 Sonra barış için ekmeğin bolca üretilmesi gerektiğini.
 Sonra da ekmeği hakça üleşmenin, bolca üretmek kadar önemli ol-
 duğunu öğrendim.
 Okumayı öğrendim.
 Kendime yazıyı öğrettim sonra.
 Ve bir süre sonra yazı, kendimi öğretti bana.
 Gitmeyi öğrendim.
 Sonra dayanamayıp dönmeyi...
 Daha da sonra kendime rağmen gitmeyi...
 Dünyaya tek başına meydan okumayı öğrendim genç yaşta.
 Sonra kalabalıklarla birlikte yürümek gerektiği fikrine vardım.
 Aslında asıl yürüyüşün kalabalıklara karşı olması gerektiğine inan-
 dım.
 Düşünmeyi öğrendim.
 Sonra kalıplar içinde düşünmeyi öğrendim.
 Sonra da sağlıklı düşünmenin kalıpları yıkarak düşünmek olduğu-
 nu...
 Namusun önemini öğrendim evde.
 Sonra yoksundan namus beklemenin namussuzluk olduğunu;
 Gerçek namusun, günah elinin altındayken, günaha el sürmemek
 olduğunu öğrendim.
 Gerçeği öğrendim bir gün.
 Ve gerçeğin acı olduğunu...
 Sonra kararında acının, yemeğe olduğu kadar hayata da lezzet
 kattığını öğrendim.
 Her canlının ölümü tadacağını, ama sadece bazılarının hayatı ta-
 dacağını öğrendim.

Üstün yetenekli çocuklar, ahlâki ve sosyal alanda özel eğitime tabii tutulmalıdırlar. Bu çocuklarda görülen şefkat ve merhamet duyguları gerçekçi olarak daha da güçlendirilmelidir. Çoğu insanlar, hayattan bir şeyler almak için yaşamaktadırlar. Oysa vermek daha insanî ve daha bilgece olacaktır. Bu takdirde bu çocuklar, insanlığa hizmet etme düşüncesinde olabilirler. Bu şekilde bu çocuklara adalatten, barıştan ve merhametten yana önemli bir misyon yüklenmelidir.

Bu görev, bir dava adamı haline gelmiş çocukları mutlu edecektir. Bugün teknoloji ve bilimsel çalışmalar geliştiği halde insanoğlu daha mutlu olamamıştır. Aslında medeniyetin ilerlemesi, teknolojik gelişmelerle değil, insanın yücelişiyle mümkündür. Çünkü teknolojinin gelişmesiyle, insanın elde ettiği artmakla birlikte, ruhî doyum azalmakta, maddeyle tatmin olacağını düşünen insan büyük yanılgı içine düşmektedir. İnsan daima daha fazlasını istemekle mutlu olacağını sanmakta, fakat yanılmaktadır. Özellikle varlıklı ailelerin çocuklarında bu durum, bir süre sonra güç zehirlenmesine ve tatminsizliğe götürecektir. Sonu ise genellikle depresyon ve intihar olabilmektedir. Bu sebeple topluma yön verecek olan ve ahlâki duyarlılıkları yüksek olan üstün vasıflı çocukların ruhî ve manevî eğitimlerine daha çok önem verilmelidir.

Maneviyat eğitimi bütün çocukların dayanıklılıklarını ve mücadele güçlerini arttırmakta, onları stres yapacak faktörlere karşı daha güçlü kılmaktadır. Lider yapılı olmalarından dolayı bu çocukların güçlü ruhî yapıya sahip olmaları gerekmektedir. Bu durum, onların çevrelerindeki insanlara daima ümit ve dinamizm aşılamlarına da sebep olacaktır. Birer lider şahsiyet olarak yetiştirilmesi gereken bu çocuklar, güçlü manevî kişilikleri ile topluma ihtiyacı olan ümidi vereceklerdir.

İnsanlığa faydalı olmak gayesiyle yola çıkan pek çok bilim adamı, ahlâki hassasiyetin belki de zamanla kaybolmasından, yaptıkları çalışmalarla insanlığın felaketine yol açabilecek sonuçlar ortaya koyabilmektedir. Bugün kitle imha silahlarını icat edenler de üstün zekâlı insanlardır. Bilge kişiler olsalar buna engel olmaya çalışırlar, en azından bu yönde kendilerinin kullanılmalarına izin vermezlerdi.

Einstein, bunun vicdanen ıztırabını çok çekmiştir. Kendisine atom bombasına sebep olacağınızı bilseydiniz, yine de atomu parçalamakla uğraşır mıydınız?” diye sorulduğu zaman, “Hayır, bilseydim, ayakkabı tamircisi olmayı tercih ederdim.” diye cevap vermiştir.

Bir kutsal olmayanın ahlâkına güvenilemeyeceği fikrinden hareketle, insanda her şeyi gören ve bilen bir Allah inancı olması ve mutlaka yaptıklarının hesabını bir gün vereceği düşüncesi onu “Bilge Lider” haline getirecektir. Böyle bir kişi, bırakın insanlara zarar vermeyi, karıncayı bile ezmekten kaçınacak, yüce Allah’ın rızasına kavuşmak için hayatını insanlığa ve bütün yaratılmışlara hizmet ile geçirecektir. Bu bakış açısı insanın hayatına mükemmel bir şekilde anlam katacak, böyle bir ulvî ideal için yaşayan insan kendi hayatından heyecan duyacaktır. Son zamanlarda insanlığın takdir ettiği, düşmanının bile “Bilge Kral” olarak tanıdığı Aliya İzzetbegoviç burada yeni nesiller için çok iyi bir örnek olarak gösterilebilecek bir bilge liderdir. O, yiğit ve mücahit bir lider olduğu gibi, aynı zamanda dünyayı tanıyan ve ona itirazlı olan bir düşünür, buna rağmen

Bilge Lider Aliya İzzetbegoviç

herkes tarafından örnek olarak gösterilen mükemmel bir insandı. Platon (Eflatun), belki de Aliya'yı ve onun gibilerini hedefleyerek şöyle demiş: "Ya krallar (liderler) bilge olmalı, ya da bilgeler kral!"

Bosna savaşı sırasında taraflar karşılıklı olarak psikolojik harp de yapmaktadırlar. Bir akşam Aliya İzzetbegoviç'in telefonu çalar. Arayan Sırp lider Miloseviç'tir. Aliya'ya "Aliya, boşuna mücadele etme. Haç galip gelecektir. Kendini de yıpratma." demektedir. Aliya, bunun üzerine sakince cevap verir: "Miloseviç, kafanı uzat ve dışarı bir bak. Ne görüyorsun? Hilâl, değil mi? O hilâl oradan inmedikçe biz asla yenilmeyeceğiz."

Bilge insanın hayatında tefekkür (derin düşünme) oldukça önemlidir. Tefekkürle birlikte, hayal ve ülkü sahibi olmak ve insanlık adına yenilikler ortaya koymak da büyük öneme sahiptir. Bilge kişiler, daima çevrelerine ümit ve dinamizm aşırlarlar. Onları asla bitkin, yorgun ve ümitsiz göremeyiz. Ayrıca bir lider, daha önce anlattığımız bilim, sanat ve din üçlü bakışına ne derece sahipse o derece bileceşir. Pek çok lider bu bakış açısından yoksun olduğu ve bu alanda yeterince olgunlaşmadığı için bilge lider olamamaktadır. Bu yaklaşım lidere güçlü maneviyat, dolayısıyla dinamizm kazandıracaktır.

Bilge tipler, kendi benliklerindeki zaafaların üstesinden gelmiş kişilerdir. Onlar tasavvufta bahsedilen nefis terbiyesini gerçekleştirmiş, egolarını sınırlamışlar, daima adaletle hareket ederek, insanlık adına yüce şahsiyet haline gelmişlerdir. Üstün vasıflı olmalarına rağmen, kendi aciziyetlerinin farkındadırlar. Büyük bilge Sokrat'ın şu sözü bu manâda ne derece önemlidir: "En bilge insan, hiçbir şey bilmediğini kabul eden kişidir." Bu sözü aynen Einstein'da tekrar etmiştir: "Bir şey biliyorum, o da hiçbir şey bilmediğimdir." diye.

Burada son olarak eski Çekoslovakya Devlet Başkanı Havel'in sözlerini ortaya koyalım: "20. asır toplumları, o toplumda var olan mühendislerin sayısına göre değerlendirilirlerdi. 21. asır toplumları ise, o toplumda var olan bilgelerin sayısına göre değerlendirileceklerdir."

Ölümsüzlük İdeali

Dehâların en büyük problemi ölümle yok olacağına dair inanç, daha doğrusu Allah ve öte dünya düşüncesine karşı inançsızlıktır. Çoğunlukla korkunun kendisi, korkulan şeyden daha fazla zarar veriyor insana. Bu sebeple pek çok dâhinin bu yönde ne büyük psikolojik problemler yaşadığını görmüştük. Onlar, “Ben öldükten sonra hiç bir şeyin önemi yok.” demektedir. Bu manâsız hayat onları, depresyona ve sonuçta intihara kadar götürebilmektedir. Fransız Psikanalist Jacques Lacan: “Ben inatçı biriyim, ama ölünce yok olacağım.” diye endişesini dile getirmiştir.

Dünyada pek çok ülkede yetişen bazı dâhilerin bu sebeple yaşarken büyük acılar çektiklerini, ölümlerinde de mutsuz olarak dünyayı terk ettiklerini biliyoruz. İnancı zayıf olan insan ölümsüzlük arzusu içindeyken ölümden nefret eder, onu yok oluş kabul eder. Birçok dâhinin “yok olacağım” endişesi içinde ne tür ruhî rahatsızlıklara duçar olduğunu biliyoruz. Kendini âdeta tanrılaştıran bir dehânın, ölümü yok oluş görmesi gayet tabiidir.

Bu tür insanlar ölümsüzlüğün iksirini arama peşine düşerler. Fakat kısır düşüncelerinden dolayı bunu başaramazlar. Dünyaya daha fazla yatırım yapmakta bulur bazıları. Daha fazla bina yapmak, daha fazla para kazanmak, adını bir yerlere yazdırmak, ölümü hatırına getirecek her şeyden uzak kalmak veya alkole, uyuşturucu ile kendini uyandırmak gibi. Sonuç ise, asla mutlu etmeyecektir onları. Aynı endişeler sonucu, psikiatrik hastalıklara yakalanan ve sonunda intihar eden dâhilerden bahsetmiştik. Maalesef başarılı yazar Stefan Zweig’da bunlardan biridir.

Bu mutsuzluğun çaresinin, en başta İslam’ın emrettiği “tevazu ve diğergâmlık”ın hâkim olduğu bir hayat felsefesi olduğunu iddia ediyoruz. Kulluk bilincinin insana kazandırdığı bu tevazu ve başkalarına hizmet anlayışı, her şeyin ötesinde bizi sonsuz âleme götürecektir bir yüce varlığa olan inanç, insanı, özellikle bir dâhiyi iki dünyada da saadete götürecektir. Düşünün bir kere, kendinden daha muhtaç insanlara hizmet etmeye alıştırmış bir çocuğun mutsuz olması, sadece kendini düşünen bir narsist olması mümkün müdür?

Diğer yandan, Hz. Mevlana gibi ölümü bir yok oluş değil, “Şeb-i Aruz” (Sevgili’yle-yüce Yaratan’la- buluşma anı) gören bir anlayışın ölüm endişesi içinde intihara teşebbüs etmesi ise hiç mümkün değildir. Hz. Mevlana, bu bakış açısıyla bütün insanlığa gerçek mutluluğa ulaşmanın yolunu halen gösteriyor. Bütün insanlığın kurtuluşunun da bu anlayışta olduğunu söylüyor. İnsana insan olduğu için verilen değer de burada kendini bulmaktadır. Bu gidiş aynı zamanda ölümsüzlüğe gidiştir.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip ERDOĞAN ve Nobel Ödüllü Aziz SANCAR'ın buluşması

İdeal sahibi olmanın gerekliliğinden bahsettik. Elbette ebediyet Allah’a mahsustur. Fakat bize göre; insanın dünyadaki en büyük ideali (tabii ki dünyevî manada) “ölümsüzlük” olmalıdır. Bunun nasıl olacağını ise bizim, adına “ölümsüzlük hadisi” dediğimiz şu muhteşem sözlerle açıklayabiliriz: “İnsan öldüğü zaman bütün amellerinin sevabı da sona erer. Şu üç şey bundan müstesnadır: Sadaka-i cariye, kendisinden istifade edilen ilim, kendisine dua eden salih (hayırlı) evlat.” Hz. Muhammed (SAV).

Sadaka-i cariye yapanların, yani insanların istifadesine eserler bırakanların sevap defteri, o eser hizmet ettikçe kapanmaz, ona sevap

olarak döner. İnsanların faydasına ilim bırakanlar da o bilimden faydalandığı sürece amel defteri kapanmayacak, öldüğü halde onun hanesine artı olarak yazılmaya devam edecektir.

Gelelim salih evlat meselesine. Bunu sadece evimizdeki kendi evlatlarımız sanmayalım. Okullarımızın açılışındaki bir konuşmam da “Benim binlerce salih evlat adayım var, bunların sadece üçü evimde.” demiştim. Çünkü okullarımızdaki yaklaşık üç bin kadar çocukla, vakfımızdaki (TÜZDEV) binlerce çocuğu kastederek konuşmuştum. Gerçekten bizim tesirimiz altındaki bütün bu çocukları biz kendi evladımız olarak görüyor, kendimizi onlara karşı bir baba olarak sorumlu sayıyoruz. Herkesin kendini sorumlu hissettiği çocuk sayısı, kişinin gücüne, yetkisine ve etkisine göre değişmektedir. Sadece ailesini geçindirebilen birisi için bu sayı, evindeki bir kaç çocuktan ibarettir. Ama eğitim kurumlarımızın en üst seviyedeki yetkilileri düşünün, sorumluluğu milyonlarca çocuğu kapsamaktadır ve buna göre; Türk milli eğitim sistemi içindeki bütün çocuklar salih evlat adayı olarak onların vebali ve mesuliyeti altındadır. Bu vebal ve sorumluluk, makamlar veya maddi güç yükseldikçe daha da artacaktır. Allah yardımcıları olsun diyelim. Eğer kişi, bu sorumluluğunu layıkıyla yerine getirir, mesuliyeti altındaki çocukları hakkını vererek iyi birer insan olarak yetiştirmelerine vesile olursa, sorumluluğun büyüklüğü oranında da sevabı daha büyük olacaktır. Sorumluluğun büyüklüğü oranında kişi ölümsüzleşecektir. Aksi-ni, yani sorumluluğun gereğinin yapılmamasını düşünemiyorum. Maddi güç sahipleri (iş adamları) de makam sahipleri gibidirler ve bu sorumluluktan asla kurtulamazlar.

Allah, Kuran-ı Kerim’de her insana emanet verdiğini söylemektedir. “Emanete ihanet etmeyiniz.” buyrulmaktadır. Emanetin ne olduğu sorusuna “çevremizdeki her şey” şeklinde cevap verebiliriz. Kendi bedenimiz, çocuklarımız, çevredeki insanlar, ağaçlar, hayvanlar, böcekler, canlı, cansız bütün mahlûkat, ozon tabakası vs. gibi her şey emanettir insan için. İnsan emanete sahip çıkacak, asla zarar vermeyecektir. İnsanın yüceliği verilen emanete hizmeti oranındadır.

Bu anlayış içerisinde bilge insanlar yetiştirmek emanete en güzel şekilde sahip çıkmak demektir. Bu görev, aynı zamanda makam ve

imkan sahiplerinin gücü ve yetkisi oranında sorumlu olduğunu da göstermektedir. Zekâyı, zenginliği, makamı Allah'ın verdiğiğine inanıyorsak, bunun bir bedeli olmalı değil midir? “Yoksa insan başıboş bırakılacağını mı sanır?” (Kıyame Suresi 75/36)

Emanete sahip çıkmanın ve böylece ölümsüzlüğe ulaşmanın çok önemli bir şartının da, konumuz olan ve Allah'ın lütfu saydığımız üstün vasıflı ve dehâ potansiyelli çocukların ellerinden tutmak, onları keşfetmek ve inkişaf etmek olduğunu açıklıkla belirtmeliyiz. Onlar hepimizin çocuklarıdır.

SON SÖZ

Milletler için, tarih ve coğrafya (vatan) genellikle değiştirilemez. Kalkınmak için değiştirilmesi gereken sadece insan unsurudur. Kendi beşeri sermayesinin kalitesini yükselten, nitelikli beyin gücü oluşturan milletler dünya üzerinde daima güçlü ve söz sahibi toplumlar olmuşlardır. Üstün beyin gücünün ortaya çıkarılması bu yüzden büyük önem kazanmaktadır.

Türkiye olarak, elimizde “millî servet” saydığımız, yüz binlerce üstün zekâlı/yetenekli, birkaç bin de dehâ potansiyelli çocuk olduğunu tahmin ediyoruz. Sıradışı diyebileceğimiz bu çocukların maa-lesef sadece çok az bir kısmını tespit edebildiğimizi düşünüyorum. Yabancı istihbarat kuruluşlarının özellikle bizim içimizdeki temsilcileri vasıtasıyla, bu çocukların bir kısmına (özellikle dehâ çaplı olanlara) ulaştıklarını da biliyoruz. Bugün dünyada emperyalizmin en önemli silahı eğitimidir. Bunu en yoğun hisseden ülke de maa-lesef Türkiye olmuştur. Zeki çocuklarımız, bilerek veya bilmeyerek emperyalistler tarafından kendi ülkelerine karşı kullanılabilmişlerdir. Bu safhadan sonra, artık daha uyanık olmak zorundayız. Üstün potansiyelli çocuklarımıza sahip çıkmak ve onları en mükemmel eğitim anlayışıyla buluşturmak bu ülkeyi seven bütün yetkililer için vebaldir.

Eğitim gelecek inşasıdır. Bu yüzden, bir çocuğumuzu bile feda etme lüksümüzün olmadığını bilmeliyiz. Böyle üstün potansiyelli

bir çocuk tespit edildiğinde “İşte, bir tane daha buldum” diye sevinçten âdeta havalara uçacak yöneticilere ihtiyacımız var.

Tabii ki, onlara yapılacak yatırım büyük maliyetler oluşturmaktadır. Doğru, fakat bilinmelidir ki, ülkeler açısından en kârlı yatırım da onlara yapılan bu yüksek eğitim yatırımdır.

Dehâların ortaya çıkarılması en önemli işimizdir. Milletimizi çağlar üstüne sıçratacak olan da budur. Bu yerüstü hazinelerimize sahip çıkamazsak, yeraltı zenginliklerimizi de değerlendirebilmemiz mümkün değildir.

Bu gerçeğe rağmen, birçok batı ülkesinin toplam çocuk sayısından daha fazla üstün vasıflı ve dehâ çaplı çocuğumuz olduğundan mıdır bilmiyoruz, bir ihmaldir gidiyor ülkemizde. Çok olanın kıymeti bilinmez derler.

Standartlaştıran, her çocuğu aynı kalıba sokmaya çalışan saçma (sömürgeleştiren) eğitim sisteminden ne zaman vazgeçeriz bilmiyorum. Lakin dünyanın en ileri ülkeleri arasına girme çabası içindeki “Büyük Türkiye”nin bir an önce kendine uygun gerçekten millî bir eğitim anlayışına ulaşması olmazsa olmaz bir şart. Bu hedefe odaklanmış bir ülke için, böyle gitmesinin imkânsız olduğunu düşünüyoruz.

Üstün potansiyelli çocuğun ruh halinden anlayan, Enderun’daki gibi âdeta turnayı gözünden vuracak Turnacıbaşılar, bu ülkeyi karış karış gezip çocuklarımızı tespit etmelidirler. Daha sonra da onları en iyi şartlarda yetiştirmek gayretinde bulunulmalıdır. Dolayısıyla üstün yetenekli çocuklarımızdan azamî derecede istifade etme çabası içinde olunmalıdır. Bu durum, ülkemize yapılacak en büyük iyiliktir. Bu çocuklara yatırım, Türkiye’mizin en önemli stratejik projesi kabul edilmelidir. Bu alan ülkemizin en verimli tarım arazisi gibidir. Tarımı ne kadar hassas ve teknik şartlarda yaparsak, hasat da o derece mükemmel olacaktır.

Daha önce anlattığımız gibi; bu çocuklara ulaşım layıkıyla onları değerlendirmek, bu ülkeye, millete, değerlerimize ve insanlığa yapılacak iki defa iyiliktir. Çünkü onları hakkıyla değerlendirdiğimiz takdirde, hem toplumun önünü çeşitli alanlarda açabilecek ufuk sa-

hibi, devletine ve milletine sadık insanlar yetiştirmiş, hem de kendi ellerimizle nice paralar harcayarak yetiştirdiğimiz bu insanların isyankâr olmalarına, başımıza bela olmalarına engel olmuş oluruz. Dolayısıyla böyle bir güzel gayret sonucu insanlığa iki defa fayda sağlanacaktır.

Diğer yandan üstün vasıflı çocuklarımızı evrensel kişilikler yapmak istiyorsak kesinlikle öncelikle millî kimlik sahibi yapmak zorunda olduğumuzu yeniden vurgulayalım. Dünya üzerinde gelmiş geçmiş bütün dâhiler kendi milletlerinin özelliklerini yansıtmaktadırlar. Özellikle sosyal alandakiler bunu daha fazla yansıtırılar. Kendi ülkelerini, değerlerini özümsememiş, hayatında yaşanılır kılmamış, kendi değerlerine saygı duymayan, vefasız bir insan başkalarına da, insanlığa da fayda vermez. İtalyan film direktörü Giuseppe Guarino, “Kendi kültürünün kıymetini bilmeyen bir topluma, hiçbir başka toplum saygı duymaz.” diyor.

Millî olmadan dünya vatandaşlığına özenen bir insanın bırakın kendi milletini, insanlığa verebileceği hiçbir şey yoktur. Bu bilinçle özellikle üstün vasıflı çocuklarımıza millî kimliklerini kazandırmak eğitimin ilk şartlarından biri olmalıdır. Millî değerlere sahip olmayanlar, istemeseler de emperyalistlerin çıkarlarına hizmet ederek kendi ülkesine zarar verebileceklerdir. Bu sebeplerle bu kadar önemli ve ihmal edilmemesi gereken bir konudur bu. İhmal eden güç ve yetki sahipleri vebal altındadır.

Yıllarca tarihî eserlerimize sahip çıkamayıp onları yabancı hırsızlara kaptırdık. Şu an, Anadolu Medeniyetlerine ait pek çok eserimiz Batılı müzeleri doldurmaktadır. İslam’a ait maddî ve manevî değerleri çok yüksek eserler ve en nadide Kuran yazmaları bile maalesef Fransa’daki Louvre, İngiltere’deki British Museum gibi müzelerde sergilenmektedir. British Museum dünyanın en büyük hırsızlık müzesi olarak kabul edilmektedir. Dünyanın en eski (Hz. Peygamber dönemine ait) Kuran-ı Kerim’i ise İngiltere Birmingham Üniversitesinde bulunmaktadır. Her yerden olduğu gibi Anadolu ve İslam coğrafyasından binlerce çok değerli eser çalınarak bu müzelere yerleştirilmiştir.

Ayrıca en cahil dönemlerimizde, tarihi el yazması milyonlarca belge ve eserin yok pahasına atık kağıt olarak Bulgaristan'a satıldığını unutmuyoruz. Bütün bunlar bizim kayıplarımız. Fakat üstün nitelikli çocuklarımızın kaybı inanın bunların hepsinden çok daha önemli ve daha büyüktür. Her fırsatta söylüyoruz, “Yerüstü Hazineslerimiz” olarak kabul ettiğimiz çocuklarımız, her türlü maddî hazineden çok daha kıymetlidir. Geleceğin toplumları için bu çocuklar, altından, zümrüitten, uranyumdan daha kıymetlidir. Yerüstü hazinelerini değerlendiremeyen toplumlar, diğer bütün hazinelerini kaybetmeye mahkûm olurlar.

Bugün artık sömürgeciler kendi ordularını kullanmıyorlar. Sömürmek istedikleri toplumların zeki çocuklarını istedikleri gibi eğittikleri takdirde hem daha ucuza, hem de daha sorunsuz sömürülerini gerçekleştirebiliyorlar. Türkiye’de yaşanan 15 Temmuz kalkışması bunun en bariz göstergesidir. Bizim, kendi zeki evlatlarımızı, hem de yerli olduklarını sandığımız, ama akıllarını yanlış merkezlere teslim edenler tarafından bir ülkeye nasıl ihanet edilmiş, bütün dünya o gece görmüş oldu. Böyle bir hain teşebbüsten büyük dersler çıkarmak zorundayız.

Büyük devlet olmak, büyük Türkiye idealine ulaşmak için bir çocuğumuzun bile feda edilmesine gönlümüzün rıza göstermemesi lazım. Özellikle üstün vasıflı çocuklar, hassasiyetleri itibarıyla en iyi şartlarda, hem millî, hem evrensel ölçülerde yetiştirilmelidirler. İnsanlığın ihtiyacı olan orijinal bir medeniyetin yeniden dirilişi için, dünyaya bize ait mesajlar verecek insan tipini böylece ortaya koymalıyız. Bu insan tipi asla kalıplaşmış fikirler taşıyan değil, orijinal ama bize ait tipler olmalıdır. Şu bir gerçek ki, tarihi boyunca temeline “insanı ve adaleti” yerleştiren medeniyetimize bugünde bütün insanlığın, her zamankinden daha fazla ihtiyacı vardır. Bütün masumlar ve mazlumların beklentisi de bu yöndedir.

Üstün vasıflı çocuklar için aslında en kapsamlı ve büyük tecrübeye sahip bir milletiz. Buna rağmen birkaç asırdan beri ihmâl ettiğimiz bu alandaki çalışmalarını büyük bir gayret ve profesyonellikle başarmak arzusundayız.

Bu tecrübeye sahip çıktığımız takdirde, insanlık kültür ve medeniyetine de yeniden renk ve canlılık katacağımıza inanıyoruz.

Millî olmayı çok önemsemekle birlikte; üstün potansiyelli veya dehâ çaplı çocuklar için, evrensel bakış açısı kazanmalarının da oldukça büyük önemi haiz olduklarını burada belirtmeliyiz. Bu çocuklar, dünyayı çok iyi okuyan şahsiyetler olmalıdırlar. Evrensel olabilmelerinin yolu buradan geçer.

İslam'a göre; dünyada herkesin sınavı farklı. Hepimiz sağlıklı, hastalıkla, engellilikle, zenginlik ve fakirlikle, ailemize, arkadaşlıklarımıza, çalıştırdıklarımıza, tabiata karşı davranışlarımızla sınava tabii olmaktayız. Bize verilen imkân ve fırsatlar nispetinde sorumluyuz. Aynı zamanda da yüksek zekâ ve yeteneklerin sorumluluğu hem ona sahip olanlarda, hem de onları yönetenlerdedir. Bundan hiçbirimiz kendimizi kurtaramayız. Toplum olarak onlara sahip çıkma sorumluluğumuz vardır.

Sonuçta açıklıkla söylemeliyiz ki, üstün potansiyelli çocuklarımızın eğitimi bir ayrıcalık değil, kesinlikle bir ihtiyaçtır. Bu yüzden bu çocuklar da, en az özel eğitime muhtaç çocuklar kadar, hatta daha fazla özel eğitime gerek duymaktadırlar.

Şu ana kadar bu alanda çok büyük kayıplar verdiğimizize inanıyoruz. Ama zararın neresinden dönersek kârdır diye düşünmeliyiz. “Yâri güzel olanın gözünü uyku tutmaz.” derler. Biz de bu hazinelerimiz yeterince değerlendirilene kadar aynı durumda olacağız.

Bütün mücadelemiz, bu konunun ülkemizde “STRATEJİK VE MİLLÎ BİR MESELE” olarak ele alınması ve bir “Devlet Politikası” haline getirilmesi içindir. Türkiye açısından, 2023, 2053 ve 2071 gibi millî hedeflere ve ülkülere ulaşabilmenin mutlak şartı budur. Ancak bu sayede bağımsız, dik duruşlu, üstün bir güç olma vasfımızı tam manasıyla gerçekleştirebilir, bu sayede mazlumlara da rahat nefes aldrabiliriz.

Allah yâr ve yardımcımız olsun.

KAYNAKÇA

- S. Ahmet Arvasi, HASBİHAL, Bilgeoğuz K.,2008
 S. Ahmet Arvasi, Türk İslam Ülküsü, Bilgeoğuz Y. 2008
 S. Ahmet Arvasi, Eğitim Sosyolojisi, Bilgeoğuz Y. 2008 Roger
 Garaudy, İnsanlığın Medeniyet Destanı
 Aldous Houxley, Cesur Yeni Dünya, İthaki Y. 2011 Adem Gü-
 neş, Çocukluk Sırrı, Nesi Y. 2011
 Zühre Çelen, Dâhi Doğulur mu, Olunur mu, Panus Y.2013
 Tony Buzan, Dehânın El Kitabı, Sabah Kitap, 1996
 Norma E. Cutis, Üstün Zekâlı/Yetenekli Çocukların Eğitimi,
 Özgür Y. 2004
 Marilena-Leana-Taşçılar, Özel Yetenekli Çocukların Psikolojisi,
 Nobel Y. 2020
 Bahar Eriş, Her Çocuk Yeteneklidir, Alfa Y., 2013 Ülker Akku-
 tay, Enderun Mektebi, Gazi Ün., 1984
 James R. Detisle, Üstün Yetenekli Çocuklara Ebeveynlik, Refe-
 rans Kitap, 2010
 Jeanne Siaud-Facchin, Üstün Zekâlı Çocuğa Yardım, İletişim Y.
 2018
 Güray Kırpık, Türk Eğitim Tarihi, Grafiker Y., 2016 Güray Kır-
 pık, Nizamiye Medreseleri,
 Haki Demir, Akl-ı Selimin Farkı, Fikir Teknesi, 2014 Gerhard
 Venzmer, Deliler ve Dâhiler, Sokak Kedisi, 2010 Diyanet İşleri
 Başkanlığı, Kuran-ı Kerim Tefsiri, Diyanet Y. Ahmet Köç, Âyine-i
 Derûn, Çamlıca Y. 2013

Rıdvan Karabulut, Dünden Bugüne Üstün Yeteneklilik Eğitimi, Laçın, 2015

Çocuk Vakfı Yayınları

Süleyman Doğan, Mevlana'ya Göre Eğitim (makale) Nurettin Topçu, Maarif Davamız, Dergah Y. 2016 Ali Ufkî Bey, Saray-ı Humayûn, Kitap Y. 2013

Yaşar Özbay,

Jean Twenge, Narsisizm İlleti, Jean Twenge, Ben Nesli

Tara Stuart-Audrey Beste, Farklı Olduğumu Biliyorum, Kök Y., 2011

Mitat Enç, Üstün Beyin Gücü, Gündüz Y. 2005 David Eagleman, Incognito

David Eagleman, Beyin

Tara Stuart, Farklı Olduğumu Biliyordum, Kök Y., 2008 Gregory Petrov, Beyaz Zambaklar Ülkesinde, Antik Dünya Y., 2005

Thomas Armstrong, Zor Çocuk İdeal Öğretmen, Tüzdev Y.

2017

Grigory Petrov, İdeal Öğretmen, Zafer Y., 2005 Nurullah Koldaş, İstanbul'un 100 Divanesi, İbnü'l Cevzi, Zekiler Kitabı, Şule Y., 1998

Cevdet Kırpık, Osmanlı'da Şehzade Eğitimi, Ötüken Y., 2016

Dr. Kemal Tekden

İnsanın Sırrı

Cevizi kırıp içini göremeyenler, oru kabuğundan ibaret sanırlar!

4
Kitap

SAHNE SENİN

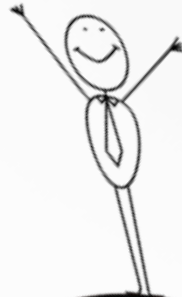

Dr. Kemal Tekden

SAHNE SENİN

Dr. Kemal Tekden

"Bir
girişimcilik
öyküsü"

